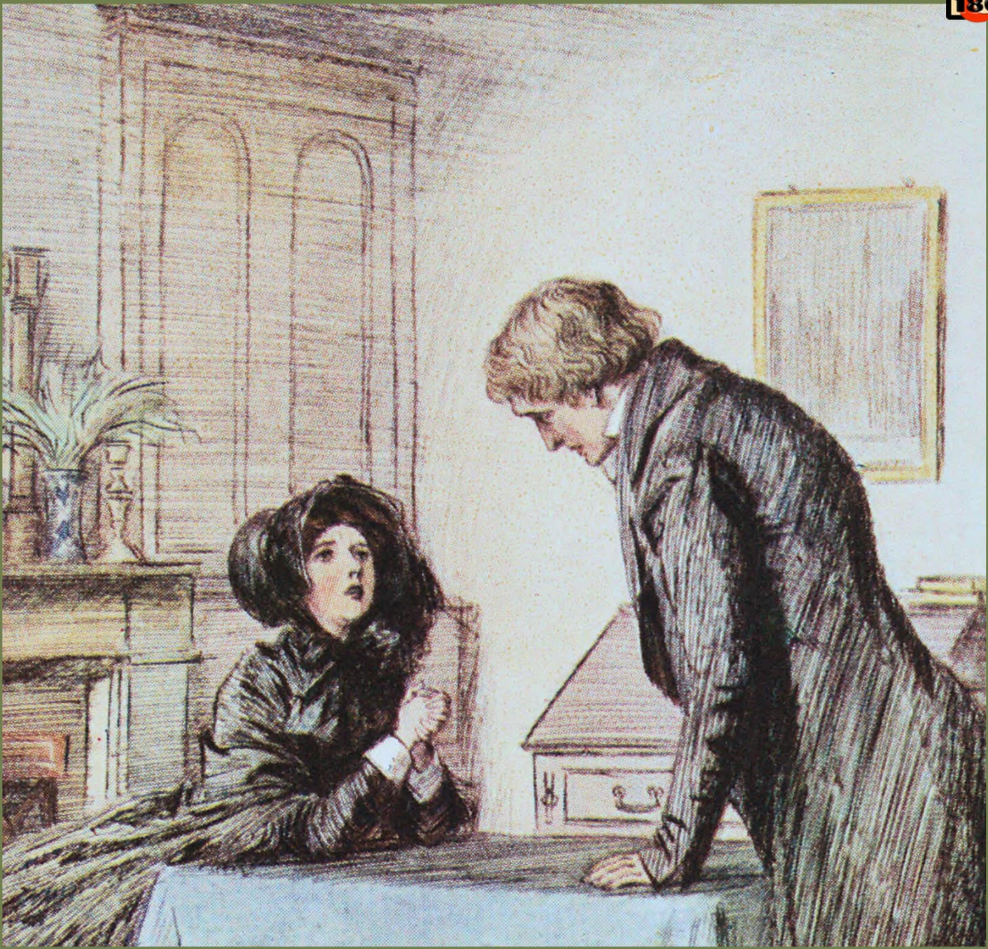

Janets anger

George Eliot

George Eliot

Janets anger

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af George Eliot: *Janets anger* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Gerge Eliot: *Janets anger* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

BY NC SA

I

"Nej!" sagde prokurator Dempster, med en høj, uklar, oratorisk røst, der kæmpede imod en kronisk hæshed, "så længe min skaber forunder mig magt over min stemme og min forstand, vil jeg anvende alle lovlige midler for at modsætte mig indførelsen af demoraliserende, metodistiske lærdomme i dette sogn; jeg vil ikke tåle, at der tilføjes vor ærværdige pastor, som har givet os sund undervisning i et halvt århundrede, en fornærmelse."

Det var meget varmt alle vegne den aften, men i særdeleshed i skænkestuen i "Den røde Løve" i Milby, hvor mr. Dempster just sad og blandede sit tredje glas grog. Han var en høj, svært bygget mand, og den forreste halvdel af hans store overflade var således overdrysset med snus, at katten, som uforvarende kom i nærheden af ham, blev overfaldet af en voldsom nysen – et tilfælde, som, grusomt misforstået, forårsagede, at den med hån blev drevet ud af stuen. Mr. Dempster holdt i almindelighed sin hage stukket ned i halstørklædet og hovedet bøjet forover, måske tynget ned af et overvejende stort baghoved og en fremstående pande, imellem hvilke hans isses tætklippede overdel lå som en flad, nylig høstet højslette. De eneste ansigtstræk, der ellers var mærkelige, var et par oppustede kinder og en fremstående, skønt smallæbet mund. Om hans næse kan jeg kun sige, at den var fuld af snus, og da mr. Dempster aldrig blev grebet i den gerning at se bestemt på nogen ting, ville det være vanskeligt at sværge på, hvad farve hans øjne havde.

"Godt! Jeg vil heller ikke holde mig tilbage fra nogen ulejlighed for at undertrykke sådan noget hyklerisk tøj," sagde mr. Tomlinson, den rige møller. "Jeg ved alt for godt, hvad disse søndags-aftenlæsninger duer til – til at tøsene kan mødes der med deres kærester og udklække gavtyvestreger. Der er såmænd styr nok med tjenestepigerne, som det er – mere end jeg nogensinde hørte tale om i min moders tid. Nej, må jeg bede om en pige, der hverken kan læse eller skrive og ikke ved, hvad for et Herrens år hun er født i, siger jeg. Jeg gad nok vidst, hvad godt disse søndagsskoler endnu har gjort. Nej, før plejede drengene søndag morgen at gå på jagt efter fuglereder, det var da til nogen nytte – spørg De enhver forpagter! Det var ordentlig så kønt at se æggene, trukket på snore, hænge omkring på væggene i fattigfolks huse. Det skal De aldrig se nogetsteds nu."

"Nå, nå!" sagde mr. Byles, som gjorde sig til af sin læsning og havde for skik at spørge enhver, han traf på, om de kendte noget til Hobbes [Note 1)]. "Det er da ingen skade til, at de lavere klasser bliver underviste. Men dette sektvæsen i kirken burde unægtelig undertrykkes. I virkeligheden er disse evangeliske slet ikke gejstlige, de er ikke et hår bedre end presbyterianere."

"*Presbyterianere*? Hvad er det for folk?" spurgte mr. Tomlinson, som tit fortalte, at hans fader ingen "opdragelse" havde givet ham, men det brød han sig ikke om, for han kunne opkøbe alle de "folk af opdragelse", som han nogensinde ville møde på sin vej.

"Presbyterianerne [Note 2)]," sagde mr. Dempster, i en endnu højere tone end før, da han var af den formening, at ethvert ønske om belæring naturligt måtte være henvendt til ham, "er

en sekt, der blev grundlagt i Charles I's regeringstid af en mand ved navn John Presbyter, der udklækkede al den yngel af dissentersk kryb, der nu kravler om i snavsede stræder og fører herremændene bag lyset i den hensigt at få nogle få alens grund til at holde deres dueslags-forsamlinger på."

"Stop, stop, Dempster," sagde mr. Byles, "der er De på vildspor. Navnet presbyterianer stammer fra ordet *presbyter*, der betyder en ældste."

"Sig ikke mig imod, min herre!" brusede Dempster op. "Jeg siger, at ordet presbyterianer stammer fra John Presbyter, en elendig fanatiker, der gik klædt i skind og trak om fra by til landsby og fra landsby til flække og indpodede simple folk dissenter-lærdommenes æselagtige smitstof."

"Ser De det, Byles, det lader en hel del sandsynligere," sagde møller Tomlinson i en mæglende tone, øjensynlig af den mening, at historie overhovedet fremkom ved en skarpsindig gætningsproces.

"Det er ikke noget sandsynligheds-spørgsmål, men en vitterlig kendsgerning. Jeg kunne hente Dem min encyklopædi og vise Dem det på stedet."

"Jeg bekymrer mig ikke et halmstrå, sir, hverken om Dem eller Deres encyklopædi," sagde mr. Dempster; "et miskmask af falsk lærdom, som De har fået en ufuldstændig kopi af på en ladning makulatur. Vil De fortælle mig, sir, at jeg ikke kender oprindelsen til presbyterianisme? Mig, sir, en mand der er bekendt over hele grevskabet, og betroet forretningerne for en halv snes sogne; mens De, sir, bliver ignoreret selv af de lopper, der hærger den elendige gyde, hvor De har fået Deres opdragelse."

En lydelig og almindelig latter, med ytringer som, "Nej, De gjorde nok bedst i at lade ham være, Byles"; "De skal ikke kunne sætte Dempster så let til vægs"; overdøvede gensvaret af den alt for vel underrettede Byles, som, bleg af raseri, rejste sig og gik ud af skænkestuen.

"En næsvis, påtrængende, jacobinsk karl, mine herrer," vedblev mr. Dempster, "som jeg var bestemt på at blive kvit. Hvad er hans mening med således at kaste sig ind i vort selskab? En mand, hvis principper er omtrent lige så meget værd som hans formue, der, så vidt jeg ved, beløber sig til mindre end ingenting. En insolvent gudsfornægter, mine herrer. Et deistisk sludderhoved, skikket til at sidde i kakkelovnskrogen på et ølhus og gøre gudsbespottelige anmærkninger til den eneste fedtede avis, der fingereres af ølpimpende kedelflikkere. Jeg vil ikke tåle en mand i mit selskab, der taler med ringeagt om religionen. En underskrift af en karl som denne Byles ville være en plet på vor protest."

"Og hvordan går det Dem så med underskrifterne?" spurgte mr. Pilgrim, doktoren, som havde vist sin store kravestøvlede person indenfor skænken, mens mr. Dempster talte. Mr. Pilgrim var just kommet tilbage fra en af sine lange dagsrunder imellem forpagterboligerne, i løbet af hvilken han havde sat sig ned til to solide måltider, som gerne kunne have været antaget for middagsmåltider, hvis han ikke selv havde erklæret dem for at være kun "en bid" hvert; og da hver "bid" var blevet efterfulgt af nogle få glas "mikstur", en blanding, der forholdsvis indeholdt en mindre rundelig portion vand, end de sager, han selv satte etiketter på med dette omfattende slægtsnavn, så var han i den stemning, som hans staldkarl betegnede med poetisk

tvetydighed ved at sige: "Herren har været i solskin". Under disse omstændigheder, efter en streng dag, hvor han virkelig ikke havde fået noget regelmæssigt måltid, syntes det en naturlig vederkvægelse at kigge lidt indenfor i "Røde Løve", hvor han, da det var lørdag aften, kunne være vis på at træffe Dempster, og høre de sidste nyheder om protesten imod aftengudstjenesten.

"Har De nappet Ben Landor alligevel?" vedblev han, idet han tog to stole, den ene til sit legeme, den anden til sit højre ben.

"Nej," sagde mr. Budd, kirkeværgen, rystende på hovedet, "Ben Landor har en egen måde at holde sig neutral på ved alle lejligheder; han holder ikke af at stille sig i opposition til sin fader. Gamle Landor er nemlig en erklæret tryanit. Men vi har ikke fået Deres navn endnu, Pilgrim."

"Jo pyt, Budd," sagde mr. Dempster sarkastisk, "De venter da ikke at få Pilgrim til at skrive under? Han har allerede fået et dusin tryanitters levere under behandling. Der er ikke noget så godt som hykleri og metodisme til at skaffe overflod af galde."

"O, jeg troede, siden Pratt havde erklæret sig for tryanit, kunne vi være sikre på at få Pilgrim på vor side."

Mr. Pilgrim var ikke den mand, der roligt kunne tage imod en sarkasme, da naturen havde begavet ham med en anselig portion vittighed til selvforsvar. Selv i sine ædrueligste øjeblikke havde han en brod i sin tale, og da overflod af grog virkede pirrende, ikke så meget på talen, som på brodden, så var her lejlighed for ham til at give sit svar tilstrækkelig bitterhed. "Nej, for at sige Dem sandheden, Budd," futtede han ud, "der går det rygte over hele byen, at Deb Traunter sværger på, De skal tage hende med i komiteen, og man siger, der vil blive stimmel

udenfor Deres dør, for at se på kommersen den morgen, De bryder op. Da jeg kender Deres ømhed for dette medlem af det smukke køn, antog jeg, De ville betragte det som en umulighed at nægte hende det. Af den grund har jeg holdt mig lidt tilbage, da Prendergast gerne kunne falde på, ikke at ville tage protesten for gyldig, hvis Deb Traunter gik med Dem."

Mr. Budd var en lille glathovedet pebersvend på femogfyrre, hvis skandaløse liv i lang tid havde forsynet hans mere moralske naboer med stof til munterhed efter bordet. Han havde ingen anden slående karakteristik end den, at han var garver og havde et kolerisk temperament, så at læseren vel kunne have grund til at undre sig over, at han var blevet valgt til kirkeværge, hvis jeg ikke tillige fortalte, at han for ganske nylig var blevet valgt ved mr. Dempsters anstrengelser, for at denne i sin iver mod den bebudede aftentjeneste kunne være støttet i ryggen af en officiel værdighed.

"Jo vist, Pilgrim," sagde mr. Tomlinson, idet han dækkede mr. Budds tilbagetog, "De ved nok selv, De holder af at bære kappen på begge skuldre. De har bestemt været henne at høre Tryan prædike på Paddington Fælled – nægt det ikke."

"Ja, så min sjæl, har jeg det; og det en udmærket prædiken oven i købet. Det var skade, De ikke var der. Den var henvendt til de *enfoldige*."

"Nej, aldrig skal De kunne overraske mig der," svarede Tomlinson, ikke i mindste måde såret, "han prædiker uden bog, siger de, ganske som en dissenter."

"Det er ikke det værste," sagde mr. Dempster, "men han prædiker imod gode gerninger; han siger, at gode gerninger ikke er nødvendige til vor frelse – en sekterisk, modsigende,

anabaptistisk læresætning. Fortæl en mand, at han ikke bliver frelst ved sine gerninger, og De lukker sluserne op for al slags umoralitet. De ser det jo på alle disse skinhellige nutidsapostle; de er alle sammen nogle snu krabater; glathagede, snøvlende, hykkelske karle, som foregiver, at brændevin ikke brænder i deres munde, og fordømmer alle uskyldige fornøjelser; deres hjerter er dobbelt sorte på grund af deres skinhellige ydre væsen. Er vi ikke blevet advaret imod dem, der kun renser bægre og fade udvendigt? Der er nu denne Tryan; han går omkring og holder bøn med gamle kællinger og synger med fattighusbørn; men hvad virkelig godt har han imidlertid gjort? En herskesyg, ærgerrig jesuit, mine herrer, alt, hvad han vil, er, at få så fast fod her i sognet, at han kan stikke lige i gamle mr. Crewes sko, når den gamle herre engang dør. Stol De på, at, når som helst De ser en mand, der bilder sig ind at være bedre end sine naboer, så har den mand enten et eller andet underfundigt øjemed, eller hans hjerte er råddent af åndeligt hovmod."

Og ligesom for at sikre sig selv imod denne rædselsfulde synd, greb mr. Dempster brændevinsflasken og skænkede sig en endnu større portion, end han plejede. "Har De bestemt Dem for Deres tredje komitémedlem?" sagde mr. Pilgrim, som havde mere smag for biomstændigheder end for lange afhandlinger.

"Der ser De manden," svarede Dempster, idet han pegede på mr. Tomlinson. "Vi begiver os på vejen til Elmstoke præstegård på torsdag morgen, så hvis De har i sinde at give os Deres underskrift, må De bestemme Dem snart, Pilgrim."

Mr. Pilgrim havde på ingen måde i sinde at give dem den, og han sagde derfor blot: "Det skulle ikke undre mig, om Tryan dog

til sidst blev jer for stærk. Han er godt skåret for tungebåndet, og har måske allerede overtalt Prendergast til at stille sig på sin side."

"Å – det tæn-ker jeg har in-gen nød," sagde Dempster i en tillidsfuld tone. "Ham skal jeg snart få bugt med. Tryan har fundet sin lige. Jeg har fuldt op af ris liggende i blød til fyren."

I dette øjeblik trådte prokuratorens skriver, Boots, ind ad døren og overrakte ham et brev, idet han sagde: "Trowers karl kørte i dette øjeblik ind i gården med en gig, sir, og han bragte dette brev."

Mr. Dempster læste brevet og sagde: "Sig til ham, at han vender giggen, jeg skal være hos ham om et øjeblik. Og hør, løb hen til Grubys og få denne snustobaksdåse fyldt, – men hurtigt!"

"Værre med Trowers, hvad Dempster? Ønsker han, at De skal forandre hans testamente?" spurgte mr. Pilgrim.

"Forretninger – forretninger – forretninger – jeg ved ikke så nøje hvad," svarede den forsigtige mr. Dempster, idet han rejste sig eftertænksomt op af sin stol, trykkede sin lavpuldede hat på og gik med langsomme, men ikke usikre skridt ud af skænkestuen.

"Jeg har aldrig set Dempsters mage; jeg vil lade mig skyde, om jeg har," sagde mølleren, idet han så beundrende efter juristen. "Her har han siddet og drukket størsteparten af en flaske brændevin, mens vi har været samlet, og jeg vil holde en guinea på, at når han kommer til Trowers er hans hoved lige så klart som mit. Han ved bedre besked med loven, når han er drukken, end hele resten ved, når de er ædru."

"Ja, og om mere til foruden loven," sagde mr. Budd. "Lagde De mærke til, hvordan han tog Byles om presbyterianerne. Han ved, Gud hjælpe mig, alting, ved Dempster. Men han studerede også skrapt i sin ungdom."

2

Den samtale, som nylig er fortalt, udmærker sig ikke, det ved jeg, ved finhed eller vittighed; men hvis den havde gjort det, kunne den næppe have fundet sted i Milby, da mr. Dempster florerede der, og gamle mr. Crewe, kapellanen, endnu var i live.

Mere end en fjerdedel af et århundrede er forløbet siden dengang, og i den tid er Milby gået fremad med lige så hurtige skridt, som nogen anden købstad i Hds. Majestæts riger og lande. Nu om stunder har den en smuk jernbanestation, hvor den søvnige London-rejsende ved det klareste gaslys kan se fuldkomment ædru fædre og ægtemænd stige ud med deres lædertasker, efter at have udført deres dagsforretning i grevskabets hovedstad. Der er en residerende sognepræst, som påkalder sine tilhøreres samvittigheder med hele det uhyre fortrin, det giver en gejstlig at holde sin egen ekvipage; kirken er blevet forstørret med mindst fem hundrede siddepladser; og latinskolen, der bliver styret efter forbedrede principper, har sine øverste klasser fyldt med Milbys vakre ungdom. Herrerne forfalder ikke til nogen anden yderlighed ved middagsselskaberne end en fuldkommen velopdragen og dydig yderlighed af kedsommelighed; og selv om man beskylder damerne for undertiden at tage vel meget af den på sig, så hører man dog aldrig om dem, at de tager for meget på nogen anden måde. Konversationen er undertiden ganske litterær, for der er et blomstrende læseselskab i byen, og mange af de yngre damer har drevet deres studier så vidt som til at glemme en smule tysk. Kort sagt, Milby er nu en forfinet, moralsk og oplyst

by, der ikke mere ligner Milby fra gamle dage, end den store, langskødede, drapfarvede kavaj, som besværede vore bedstefædres ankler, lignede den lette paletot, vi kan gå sirligt gennem de mest sølede gader med; eller end de tyknæsede briter, der glædede sig over deres krus på det gamle skilt udenfor "De to Rejsende" i Milby, lignede de bistre herrer i snævre pantalons og høje kraver, som en moderne kunstner senere har fremstillet på det, som nipper til den indbildte portvin fra et velbekendt handelshus.

Men, kære læser, forjag fra dit sind alle de forfinede og moderne forestillinger, som står i forbindelse med denne fremrykkede tingenes tilstand, og henflyt din indbildningskraft til en tid, da Milby ingen gas havde; da diligencen kørte støvet eller overstænket op for "Røde Løve"s dør; da gamle mr. Crewe, i en brun Brutus-paryk afhaspede uhørlige prædikener om søndagen og om hverdagen meddelte en gentlemans opdragelse – det vil sige et besværligt ubekendtskab til latinen vedhjælp af Eton-grammatikken – til tre elever i latinskolens øverste klasse.

Ingen, som på den tid passerede gennem Milby med postkareten, ville have kunnet gøre sig nogen idé om, hvad det var for betydningsfulde folk, som levede der, og hvilken stærk følelse af standsforskel der var fremherskende imellem dem. Det var en skummel by at se til, med en stærk lugt af garverier i den ene gade, og en stærk klapren af håndvæve i den anden; og selv i brændpunktet for aristokratiet, Friars Gate, ville husene ikke have taget sig videre imponerende ud for en passagers hurtige og overfladiske blik. Man ville endnu mindre have formodet, at den skikkelse i lyst olmerdug og store grå

bakkenbarter, der lænede sig til urtekræmmerens dørstolpe i High Street, ikke var nogen ringere person end mr. Lownie, en af de mest aristokratiske mænd i Milby, om hvem man sagde, at han havde fået en gentlemans opdragelse og havde haft alle de flotte vaner, der følger med denne stilling, såsom at holde støverhunde og andre kostbare dyr. Han var nu en ældre Lothario, indskrænket til de allerbilligste synder; den mest fremragende form for hans munterhed bestod i at stå og drive i mr. Grubys dør, mens han drillede tjenestepigerne, der kom for at hente urtekramvarer, og sladrede om byens skandaler med de enkelte forbigående. Dog var det almindelig vedtaget, at mr. Lownie hørte til den højeste selskabskreds i Milby; hans sønner og døtre holdt deres hoveder meget højt i vejret; og til trods for hans nedladende manér, at sladre og drikke med ringere folk, ville han selv have foragtet enhver nærmere forbindelse med dem. Det må indrømmes, at han virkelig ydede byen nogen tjeneste ved sin stilling i mr. Grubys dør, for han og mr. Landors newfoundlænder, som strakte sig gabende ovre på det modsatte fortov, borttog dog noget af den dødhed, der hvilede over High Street alle dage undtagen om lørdagen.

Ganske sikkert måtte Milby, til trods for tre assembleer og et subskriptionsbal om vinteren, den tilfældige ankomst af en bugtaler eller et rejsende skuespillerselskab, hvoraf endog nogle medlemmer var højt ansete i London, samt det årlige tre dages marked i juni måned, – betragtes som kedsommelig af folk med et hypokondert temperament, og måske var dette grunden til, at så mange af Milbys midaldrende indbyggere, både mandlige og kvindelige, så ofte fandt det umuligt at holde deres livsånder oppe uden ved en rigelig tilsætning af pirringsmidler.

Sandt er det imidlertid, at der var adskillige solide mænd, som nød anseelse for en sjælden mådeholdenhed; så at Milbys sædvaner dog ikke var så slette, som de kunne have været; og ingen var berettiget til at sige, at gamle mr. Crewes hjord ikke kunne have været værre, hvis den slet ingen præst havde haft.

De velklædte sognefolk var i almindelighed meget regelmæssige kirkegængere, og for de yngre damer og herrer er jeg tilbøjelig til at tro, at søndagens højmesse var den mest oplivende begivenhed i hele ugen, for få steder kunne fremvise et mere glimrende skue af udendørs toiletter, end de, man kunne se strømme ud af Milby kirke kl. ét. Der var de fire høje misser Pittman, gamle prokurator Pittmans døtre, med kanonkrøller under store hatte med lange hængende papegøjegrønne strudsfjer. Der var miss Phipps, med en højrød hat hældende forover og en kokarde af stive fjer på toppen. Der var miss Landor, skønheden i Milby, kongeligt klædt i purpur og hermelin, med en fjerbusk, der hverken hang ned eller stod til vejrs, men gik en passende middelvej.

Og der var de tre misser Tomlinson, som efterlignede miss Landor og også bar hermelin og fjer; deres skønhed var imidlertid betragtet som en simplere slags, og deres firkantede figurer var ganske uskikkede til at bære den runde pelerine, der faldt med en så mærkværdig ynde om miss Landors skrå skuldre. Enhver, der så dette befjedrede optog af damer, måtte uvilkårligt få store tanker om Milbys velstand; dog var der kun én lukket vogn i byen, og det var gamle mr. Landors, bankierens, som, så vidt jeg ved, aldrig kørte med mere end én hest. Disse rigt klædte damer fo'r forbi pøbelen i enspændervogne, som på ingen måde udmærkede sig ved

sjældne former. Også de unge herrer havde deres lille søndagsudstilling af kostumer, naturligvis af en begrænset mandlig slags. Mr. Eustace Landor, som næsten var myndig, havde nylig anlagt en diamantring tillige med den vane at purre sig i håret med sin hånd. Han var høj og mørk, og havde således et fortrin, som mr. Alfred Phipps, der ligesom hans søster var blond og stumpet, fandt det vanskeligt at nå, om han anvendte aldrig så megen opmærksomhed på skjorteknapper og den ejendommelige nuance i brunt, som hæves bedst ved forgyldte knapper.

Den respekt for sabbatten, der lagde sig for dagen i denne opmærksomhed for kostumet, blev ulykkeligvis modarbejdet af en betydelig flygtighed i væsenet under bønnerne og prædikenen, for de unge damer og herrer i Milby var meget tilbøjelige til satire, i særdeleshed miss Landor, som var anset for at være mærkværdig kløgtig og umådelig bidende; og da den store menighed nødvendigvis indbefattede mange personer, der i påklædning og manerer stod under den udprægede aristokratiske minoritet, så tilbød gudstjenesten uimodståelige fristelser til munterhed, gennem mediet af telegrafiske meddelelser fra pulpiturerne ned til gulvstolene og tilbage igen. Jeg husker nok, at jeg rødmede dybt og tænkte, miss Landor lo ad mig fordi jeg viste mig for første gang med kjoleskøder, da jeg så hende kaste et skælmsk sideblik ned til det sted, hvor jeg sad, og derpå vende sig med en fnisen til den smukke Boh Lownie, som havde sådanne nydelige bakkenbarter, der mødtes under hagen. Men måske det alligevel slet ikke var mig, hun tænkte på, for vor stol var ganske nær ved prædikestolen, og der var næsten altid noget komisk ved gamle mr. Crewe. Hans

brune paryk sad meget sjældent fuldkommen lige, og han havde den maner at hæve stemmen på en tre-fire ord, og derpå igen at lade den synke ned til en fuldkommen mumlen, så vi næppe kunne forstå et ord af hvad han sagde, skønt det, som min moder sagde, jo kunne være det samme i bønnerne, da vi jo hver havde sin bønnebog; og hvad prædikenen angik, tilføjede hun noget bidende, så hørte vi jo dog alle mere af den, end vi kunne huske, når vi kom hjem.

Den ungdommelige slægt var ikke synderlig boglærd. De unge damer bar deres hår friseret op i store barrikader foran på hovedet, mens de lod hele baghoved-regionen stå åben, uden mindste prydelse, som om den var noget ganske ligegyldigt, der aldrig kunne komme i betragtning, disse unge damer, siger jeg, drømte lige så lidt om, at deres døtre ville komme til at læse udvalgt tysk poesi, og være i stand til at udtrykke beundring for Schiller, som at de ville vende alt håret den anden vej – så at de i stedet for at true os med barrikader i fronten ville være farligst på retræten –

"og, lig partherne, såre os, idet de flygter."

Disse indtagende, vel friserede damer talte for øvrigt fransk med temmelig megen lethed, uhindret af smålige hensyn til regler, og havde den vane at føre samtaler på dette sprog i nærværelse af deres mindre vel belærte forældre. For ifølge hine tiders skik, havde de fået en meget ødsel opdragelse, idet sådanne unge damer som miss Landor, miss Phipps og misserne Pittman var blevet "perfektionerede" i langt bortliggende og kostbare skoler.

Gamle prokurator Pittman havde engang været en meget vigtig personlighed, som i tidligere dage havde bestyret

forretninger for adskillige af egnens godsejere, der efterhånden var blevet nødt til at sælge alting, under hvilken krise mr. Pittman hjælpsom var trådt til som køber af deres ejendomme, og havde påtaget sig besværligheden og risikoen ved et senere salg, som imidlertid havde truffet sig at være meget til hans fordel. Sådanne tilfælde indtræffer ganske uventet i forretningslivet. Men jeg formoder, at mr. Pittman må have været uheldig i sine senere spekulationer, for nu på sine gamle dage havde han ikke ry for at være videre rig, og skønt han hver morgen red langsomt til sit kontor i Milby på en gammel hvid pasgænger, så havde han dog måttet afstå såvel firmaets hovedindtægter som dets aktive forretninger til sin yngre kompagnon Dempster. Ingen i Milby betragtede gamle Pittman som noget dydsmønster, og byens ældre folk var ikke sene med at fortælle de mindre fordelagtige afsnit af hans biografi på en meget åben og usminket måde. Dog kunne jeg aldrig mærke, at de derfor havde mindre tillid til ham eller syntes mindre godt om ham; tværtimod, Pittman og Dempster var de søgte prokuratorer i Milby og omegn, mens mr. Benjamin Landor, som ingen kunne sige noget egentligt imod, havde en meget ringe forretning i sammenligning med deres. Der var næppe nogen godsbesidder, næppe nogen forpagter, næppe noget sogn i tre miles omkreds, hvis anliggender ikke var under Pittmans og Dempsters legale formynderskab, og jeg tror, at klienterne, langt fra at misbillige deres sagføreres samvittighedsløshed, snarere var stolte af den. Det var naturligvis ikke noget, som kunne gælde i det almindelige liv, men det var jo noget andet med en prokurator. Dempsters talent til at "bringe en klient igennem", var et meget almindeligt

konversationsemne for forpagterne, når de traf sammen ved et glas grog i "Røde Løve". "Det er en farligt listig fyr, den Dempster; og sikken en hjernekiste han må ha'e; han kan stikke en flaske brændevin ud ved et møde, og når han har gjort det, så kan han se bedre gennem en mur end andre gennem et glasvindue." Selv mr. Jerome, det fornemste medlem af menigheden i Salem Kapel, en ældre mand, som førte det mest punktlige liv, hørte blandt Dempsters klienter, og viste en ganske særegen overbærelse med sin retskonsulents svagheder, som han måske tilskrev den uundgåelige uoverensstemmelse mellem lov og evangelium.

Som man ser, var moralitetens standpunkt i Milby ikke afskrækkende højt i de gode gamle tider, og et par nyttige laster var noget, som enhver ventede af sin næste. Gamle mr. Crewe, kapellanen, f.eks. kunne i al ro og mag pleje sin gerrighed, uden frygt for sarkastiske sognedemagoger; og hans flok holdt så meget des mere af ham, fordi han havde skrabet sig en anselig formue sammen af sin skole og sit kapellani samt af renterne af de tre tusinde pund, som han havde fået med sin lille døve kone. Det var tydeligt, at han måtte være en lærd mand, for han havde engang haft en stor privatskole i forbindelse med latinskolen, og havde endog talt et par unge adelsmænd blandt sine elever. Den kendsgerning, at han nu aldrig læste, og at hans hele sind var optaget af de trivielleste interesser, kunne uden tvivl kun forklares deraf, at han tidligere i livet havde udtømt alle lærdommens kilder. Rigtignok blev han aldrig omtalt i ærbødighedsudtryk, og hans knebne husholdning var en ofte tilbagevendende genstand for spas; men det var et godt, gammelt, velbekendt karaktertræk hos en præst, som havde

udgjort en del af Milbylivet i et halvt århundrede; det var ligesom ridserne og bulerne i et gammelt familiebæger, som ingen ville ønske at bytte for et skinnende, nyt stykke sølvtøj, lige kommet fra Birmingham. Sognefolkene så slet ingen grund til, at de skulle føle ærefrygt for præsten eller for nogen anden; de fandt det langt behageligere at se lidt ned på deres medmennesker.

Selv dissentervæsnet i Milby var af en slap og ligegyldig slags. Baptistmenigheden, som segnede under vægten af en svær gæld, havde måttet udleje det halve af sit kapels grund til en båndbutik, og metodismen kunne kun efterspores, som man eftersporer underlige larver: ved en flittig søgen i smudsige kroge.

Independenterne [Note 3)] var de eneste dissentere, hvis eksistens Milbys fine verden anede noget om, og den havde en uklar forestilling om, at de fremherskende punkter i deres tro var bøn uden bog, røde mursten og hykleri. Independentkapellet, kendt under navn af "Salem", stod rødt og iøjnefaldende i en bred gade, mere end én af stoleejerne holdt en sirlig gig, og menighedens mest fremragende medlem, mr. Jerome, en kornhandler, som havde trukket sig tilbage fra forretningerne, var en af de rigeste mænd i sognet.

Men til trods for denne tilsyneladende velstand, i forbindelse med det sædvanlige beløb af ekstemporeret prædiken, lønligt understøttet af skrevne noter, gjorde Salem sit navn til skamme og var ikke altid fredens bolig. Af en eller anden grund var det uheldigt i valget af sine præster. Den velærværdige mr. Horner, til hvis valg man havde knyttet de mest glimrende forhåbninger, viste sig at være hengiven til at pimpe og til at

trættes med sin kone; velærværdige mr. Roses trosbekendelse var lidt for "høj", og strejfede over på antinomismens område; velærværdige mr. Stickneys begavelse som prædikant fandtes ved nærmere bekendtskab at være mindre slående, og velærværdige mr. Smith, en udmærket præst med poetisk talent, som var meget efterspurgt i jern-egnene, blev snart betænkelig på grund af en tilbøjelighed til at udveksle digte med de unge damer af sin menighed. Det blev fornuftigvis indvendt, at sådanne vers som mr. Smiths, måtte kræve lang tid til deres forfærdigelse, og at den omtalte skik således kunne gribe alvorligt ind i hans gejstlige pligter. Disse velærværdige herrer erklærede det, én som alle, for deres mening, at Salem Kapels medlemmer hørte til de mindst oplyste af Herrens folk, og at Milby var et dårligt sted, hvor de ville have fundet det en tung lod at tilbringe deres dage for et længere tidsrum; skønt når man så den pyntelige og talrige menighed, som forsamledes ved den årlige offerprædiken, så skulle man snarere have troet, at Salempræsten indtog en ret glimrende stilling i dissenternes rækker. Adskillige højkirkelige familier plejede ved denne lejlighed at besøge kapellet; for Milby havde i hine uoplyste tider endnu ikke hørt Korah, Dathan og Abiram opstillet som umiskendelige forbilleder for Salems skismatiske præster, og mange højkirkelige folk var af den mening, at dissentertroen kunne være en svaghed, men at der i grunden ikke var noget videre ondt ved den. Disse slappe episkopale var, tror jeg, for største delen professionister, som mente, at for så vidt som dissentervæsenet forbrugte lys [Note 4)], burde det understøttes, og derfor gjorde sig det til regel at indfinde sig i Salem til eftermiddags-offerprædikenen i forventning om at

blive anmodet om at holde en tallerken. Også mr. Pilgrim var der altid med sin halve sovereign, for da der ingen dissenterlæge var i Milby, så betragtede mr. Pilgrim med den største tolerance alle afskygninger af religiøs tro, som ikke indbefattede tro på mirakelkure.

I dette punkt samstemmede han med mr. Pratt, den eneste mediciner i Milby, som stod på lige fod med ham; i andre henseender var det mærkværdigt, i hvor stærk en modsætning disse dygtige mænd stod til hinanden. Pratt var af middelhøjde, indsmigrende, med en sølvklar stemme; Pilgrim var høj, svær, støjende i sine manerer og skurrende i sin tale. Begge ansås for at have stort konversationstalent, men Pratts anekdoter var af den gamle, fint krydrede slags, som kun forefindes hos Joe Miller, mens Pilgrims hentede deres friskhed og saft fra den allerseneste bysnak. Pratt henførte delikat alle sygdomme til afkræftelse, og, med fortjent foragt for alle symptomer, gik han det onde til livs med portvin og kinabark; Pilgrim var overbevist om, at det onde princip i den menneskelige natur var overflødighed af safter, og han bekrigede det med blodkopper, spanske fluer og blodrensende midler. De havde begge været længe bosat i Milby, og da hver af dem havde en tilstrækkelig praksis, var der ingen videre ondartet kappestrid imellem dem; tværtimod, de havde denne slags venskabelige foragt for hinanden, som altid leder til en god forståelse mellem fagmænd, og når, i en ulykkelig stund, en eller anden ny læge gjorde et forsøg på at nedsætte sig i byen, så viste det sig på en slående måde, hvor ringe og ubetydelige teoretiske uenigheder er, i sammenligning med det, som danner det brede grundlag for den fælles menneskelige følelse. Der var den fuldstændigste

enighed mellem Pratt og Pilgrim i den beslutning, at drive den påtrængende og, kun alt for vist, uduelige person bort så snart som muligt. Hvad enten den første mirakelkur han udførte var på en af Pratts eller på en af Pilgrims patienter, så var den ene lige så rede som den anden til at trække ham ved næsen, og begge anvendte i lige hej grad deres mærkelige talegaver for at gøre byen uudholdelig for ham. Men af deres respektive patienter blev disse to udmærkede mænd stillet op imod hinanden med den største bitterhed. Mrs. Lownie kunne ikke skjule sin forbavselse over, at mrs. Phipps ville betro sit liv i Pratts hænder, som lod hende proppe sig til den grad, at det virkelig var rædsomt, hvor kortåndet hun var, og mrs. Phipps tabte rent tålmodigheden over mrs. Lownie, som ikke levede af andet end te og tynd suppe, var så gul som en smørblomst, og dog lod Pilgrim årelade sig og give sig trækplastre og svækkende medicin, til klæderne hang om hende som om en bønnestage. I det hele var dog måske mr. Pilgrims rygte i stigen, og når en dame under mr. Pratts varetægt befandt sig ilde, var hun halvvejs tilbøjelig til at tro, at en lidt "virksommere behandling" kunne passe bedre for hende. Men uden nogen meget bestemt anledning ville ingen gøre et så alvorligt skridt som det at skille sig ved sin huslæge, for i hine fjerne dage var der få arter af menneskeligt had, som var frygteligere end det medicinske. Doktorens vurdering af en tillidsfuld patient var tilbøjelig til at stige og falde med indførelserne i hans regnskabsbog, og jeg har set mr. Pilgrim opdage de mest uventede dyder hos en patient, som blev angrebet af en lovende sygdom. Til sådanne tider blev man glad ved at mærke, at der var nogle af mr. Pilgrims medmennesker, som han nærede høje

tanker om, og at han var underkastet den elskværdige svaghed at overvurdere folk. En god betændelse opflammede hans begejstring, og en hårdnakket vattersot opløste ham i mildhed. Upåtvivlelig skyldtes dette *crescendo* i velvillighed for en del følelser, der slet ikke repræsenteredes af indførelser i regnskabsbogen, for også i mr. Pilgrims hjerte var der et skjult forråd af ømhed og medlidenhed, som strømmede frem ved synet af lidelser. Men lidt efter lidt, eftersom hans patienter blev rekonvalescenter, blev hans betragtning af deres karakter mere uhildet; når de kunne tåle hønsekød, begyndte han at indrømme, at de havde svagheder, og når de havde fået ende på deres sidste dosis styrkende mikstur, kunne han se deres utilgiveligste fejl. Derefter blev hans hengivenheds termometer stående på et moderat punkt af venskabelig bagtalelse, som var tilstrækkeligt til at gøre ham behagelig i hans morgenbesøg hos de elskværdige og fortræffelige personer, som endnu var langt fra deres helbredelse.

Pratts patienter var i højeste grad uinteressante for Pilgrim: selve deres sygdomme var foragtelige og han ville næppe engang have fundet deres legemer værd at dissekere. Men af alle Pratts patienter var mr. Jerome den, som Pilgrim overvældede med den mest ublandede foragt. Til trods for lægens vise tolerance, blev dissenterväsenet ham vederstyggeligt i mr. Jeromes person. Måske var det, fordi den gamle herre, som var rig, og havde store årlige regninger for lægetilsyn til sig selv og kone, dog brugte Pratt, ringeagtede alle fordelene ved en "virksom behandling", og gav alle sine penge ud, uden at få sin konstitution svækket. På enhver anden måde ville det være vanskeligt at forklare et fjendtligt sindelag imod

mr. Jerome, som var en fortræffelig gammel herre, der udtrykte en stor del velvilje mod sin næste, ikke alene i dårligt engelsk, men i pengelån til de tilsyneladende velhavende og i sække med kartofler til de afgjort fattige.

Sikkert ejede Milby hint godhedens salt, som holder verden sammen, i større overflødighed, end det sås på overfladen; uskyldige børn fødtes der og mildnede deres forældres hjerter med enfoldige glæder; mænd og kvinder, som visnede hen i skuffet verdslighed eller pustedes op i sanselig nydelse, havde bedre øjeblikke, hvor de trykkede den lidendes hånd i medfølelse, og bevægedes til kærlighedsgerninger mod næsten. Både i kirken og i kapellet var der sande dyrkere, som stræbte at holde deres hjerter frie for skyld, og selv op ad de mørkeste stræder kunne der hist og her hentes en wesleyaner, for hvem metodismen var en befordrer af fred på jorden og velbehagelighed i menneskene.

For et overfladisk blik var Milby intet uden uhyggelig prosa: en trist by, omgivet af flade marker, stynede elmetræer og spredte fabriksflækker, som kravlede videre og videre med deres væverstole, indtil de truede med at bore sig ind i selve byen. Men foråret i sin ynde kom dog også til Milby: Elmetræernes toppe rødmede af knopper; kirkegården blev oversået med tusindfryd; lærken lod sin kærlighedssang klinge over de flade marker, regnbuen hang over den mørke by og lånte tage og skorstene et forunderligt, forklaret skær. Og således var det også med menneskenes liv derinde, som først syntes en sørgelig blanding af nærig verdslighed, forfængelighed, strudsefjer og brændevinsdunster: så man nærmere til, så og opdagede man dog nogen renhed, blidhed og

uegennytte, ligesom man kan se en geranium lade sin velgørende duft strømme ud midt imellem eder og brændevin i en larmende skænkestue. Den lille døve mrs. Crewe kunne tit bringe det halve af sin egen middagsportion til den syge og hungrige; miss Phipps, med samt sin kokarde af røde fjer, havde et datterligt hjerte, og tændte sin faders pibe med et venligt smil; og der var gråhærdede mænd med drapfarvede gamacher, som slet ikke var noget at lægge mærke til, når man mødte dem på gaden, men hvis retskaffenhed havde lagt grunden til deres rige naboers velstand.

Som stedet nu engang var, var beboerne fuldkommen tilfredse med det. De forestillede sig, at livet måtte være bravt kedsommeligt for den store del af menneskeheden, som nødvendigvis var udelukket fra bekendtskab med milbyske familier, og at det måtte være til fordel for London og Liverpool, at milbyske herrer undertiden besøgte disse stæder i forretninger. Men endnu inderligere blev de sig bevidste, hvilken pris de satte på alle deres fortrin, da nyhedssygen viste sig i skikkelse af velærværdige mr. Tryan, den nye præst ved annekskirken på Paddington Fælled. Det blev snart kundbart for Milby, at mr. Tryan havde aparte meninger; at han ekstemporerede sin prædiken; at han grundede et religiøst lejebibliotek i sin fjerne afkrog af sognet; at han forklarede skriften i hytterne; at hans tale tiltrak dissenterne og fyldte lige indtil sidegangene i hans kirke. Det rygte opstod, at evangelismen var brudt ind i Milby sogn – en smitte, en sygdom, der var så meget desto frygteligere, som dens natur kun dunkelt anedes. Måske var Milby et af de sidste steder, som kunne nås af en ny bevægelses bølger, og det var først nu, da

strømmen netop var ved at kæntre, at skaldyrene der fik en overstænkning. Mr. Tryan var den første evangeliske gejstlige, som havde hævet sig over Milbys horisont; hidtil havde dette ildevarslende adjektiv været ubekendt for indbyggere af nogenlunde god opdragelse, og der var endog mange dissentere, som betragtede "evangelisk" simpelthen som et slags døbenavn for det tidsskrift, som cirkulerede i Salem Kapels menighed. Men nu endelig var sygdommen blevet bragt ind, da sognefolkene lige så lidt ventede den, som de uskyldige røde indianere ventede børnekopperne. Så længe som mr. Tryans tilhørere indskrænkedes til Paddington Fælled – der, i forbigående sagt aldeles ikke kunne genkendes som fælled mere, men var et uhyggeligt distrikt, hvor man hørte klapren af håndvæve og indåndede stenkulsrøg – så længe kunne den "skinhellige præst" behandles som en spøg. Men anderledes var det, da først en mængde enlige damer i byen viste sig at være smittede, og da selv et par solide velhavende mænd med gamle mr. Landor, bankieren, i spidsen syntes at "vige" for bevægelsen; og da det blev bekendt, at mr. Tryan blev vel optaget i adskillige gode huse, hvor han havde for skik at slutte aftenen med formaning og bøn. Evangelismen var ikke længere en plage, som kun trivedes i afkroge, og som enhver velklædt person kunne undgå; den trængte sig ind i selve selskabsværelserne, blandede sig med portvinens og brændevinens hyggelige dunster, truede med at tilintetgøre strudsfjerenes pragt med sin dødbringende ånde og med at kvæle den milbyske frimodighed, der ikke gjorde fordring på at være bedre end sin næste, i en sky af skinhellighed og sørgeligt hykleri. Skrækken nåede sit højdepunkt, da det berettedes, at mr. Tryan forsøgte

at få tilladelse af mr. Prendergast, den ikke residerende sognepræst, til at indrette en søndags-aftengudstjeneste i sognekirken, på grund af at mr. Crewe ikke prædikede evangeliets lære. Nu viste det sig først, hvor overraskende højt Milby i almindelighed vurderede mr. Crewes gejstlige virksomhed; hvor overbevist den var om, at mr. Crewe var et mønster på en sognepræst, og hans prædikener de sundeste og mest opbyggelige, der nogensinde ikke hørtes af et kirkesøgende publikum. Alle hentydninger til hans brune paryk undertryktes, og ved en retorisk vending blev hans navn sat i forbindelse med ærværdige grå hår. Mr. Tryans påtænkte indtrængen var en fornærmelse mod en mand, der var så rig på år og på lærdom; desuden var den et uforskammet forsøg på at kaste sig ind i en menighed, hvor det var tydeligt, at han var modbydelig for den over vejende del af medlemmerne. Byen var delt i to ivrige partier, tryanitter og anti-tryanitter, og takket være den veltalende Dempster, udviklede den anti-tryanitiske bitterhed sig snart til organiseret modstand. En protest imod den påtænkte aftengudstjeneste forfattedes af den ortodokse prokurator, og efter at have fået talrige underskrifter, skulle den bringes til mr. Prendergast af tre afsendinge, som repræsenterede Milbys forstand, moralitet og velstand. Forstanden skulle personificeres i mr. Dempster, moraliteten i mr. Budd og velstanden i mr. Tomlinson; og det udmærkede triumvirat skulle, som vi ved, begive sig på sin store sendelse på den tredje dag efter hin varme lørdag aften, da den samtale, som er berettet i det foregående kapitel fandt sted i skænkestuen i "Røde Løve".

3

Det var fuldkomment så varmt den følgende torsdag aften, da mr. Dempster og hans kolleger skulle vende tilbage fra deres mission til Elmstoke præstegård; men der var meget behageligere i mrs. Linnets dagligstue end i skænkestuen i "Røde Løve". Gennem det åbne vindue trængte duften af reseda og kaprifolium ind; græspletten foran huset var overskygget af et lille busket af sneboller, syrener og guldregn; larmen af væverstole, arbejdsvogne og umelodiske stemmer nåede kun øret som en behagelig mumlen, for mrs. Linnets hus lå i udkanten af Paddington Fælled; den eneste lyd, som kunne forstyrre det kvindelige selskab, der var forsamlet der i sin ro, var den summen, som af og til hørtes fra påtrængende hvepse, der lod til at antage hvert af damernes hoveder for en sukkerskål. Der var imidlertid endnu ingen sukkerskål synlig i mrs. Linnets dagligstue, for tetiden var endnu ikke kommet, og hele det runde bord var dækket med bøger, som damerne trak over med sort lærred, for at de kunne danne en forstærkning for det nye paddingtonske lejebibliotek. Miss Linnet, hvis håndskrift var den sirligste, sad ved et lille bord for sig selv og skrev sedler på grønt papir, som skulle klistres på bøgerne. Men miss Linnet havde andre fuldkommenheder end den at skrive en smuk hånd, og prøver på nogle af dem kunne findes i stuens prydelser. Hun havde altid forbundet smag for alvorlig og poetisk læsning med færdighed i håndarbejde, og de smukt indbundne eksemplarer af Drydens *Virgil*, Hannah Mores *religiøse dramaer*, Falconers *Skibbrud*, Mason *Om Selverkendelse*,

Rasselas og Burke *Om det Ophøjede og det Skønne,* som udgjorde bogskabets prydelser, bar alle hendes navn og var købt af hendes lommepenge, førend hun nåede tyverne. Der måtte være gået i det mindste femten år siden det sidste af disse køb, men miss Linnets færdighed i håndarbejder syntes at have gennemgået talrigere faser end hendes litterære smag, for de malede og lakerede æsker, lakkurvene, penneviskerne, de "overførte landskaber" på kakkelovnsskærmen, og de nyligt dannede buketter af voksblomster var så forskellige i friskhed, at de måtte henføres til vidt forskellige perioder. Voksblomster tyder på fine fingre og på en uopslidelig tålmodighed, men der er mange andre ånds- og legemsegenskaber, som de lader uoplyste; derfor må jeg endnu tilføje, at miss Linnet havde mørke krøller, bleg ansigtsfarve og en elskværdig karakter. Hvad hendes ansigtstræk angår, så var der ikke meget at kritisere ved dem, for hun havde kun lidt næse, mindre mund og ingen øjenbryn, og hvad hendes åndsevner angår, så sagde hendes veninde, mrs. Pettifer, tit, at hun kendte ikke noget fornuftigere menneske at tale med end Mary Linnet. Der var ingen hun hellere ville have skulle komme og drikke en rolig kop te hos hende og læse lidt af Klopstocks *Messias*.

Mary Linnet havde ofte udtalt sig for hende, når de sad sammen; hun sagde der var meget at tåle i enhver stilling i livet, og intet skulle bringe hende til at gifte sig uden udsigt til sand lykke. Engang, da mrs. Pettifer beundrede hendes voksblomster sagde hun: "Ak, mrs. Pettifer, tænk på naturens skønhed!" Hun talte altid så kønt, den kære Mary, rigtignok ganske anderledes end Rebekka. Miss Rebekka Linnet var ikke nogen almen yndling. Mens de fleste folk fandt det skade, at en så fornuftig

pige som Mary Linnet ikke havde fundet en god mand – og selv hendes veninder sagde ikke noget værre om hende, end at hendes ansigt lignede et stykke kit, hvori der var stukket to runde småsten – så blev Rebekka altid satirisk omtalt, og det var en stående spøg for unge damer, at anbefale hende som kone til den herre, som de netop koketterede med, – en spøg, som hendes fedme, hendes overdrevne pynt og hendes tykke ankler gav tilstrækkeligt krydderi, uagtet dens mangel på nyhed. Miss Rebekka besad imidlertid musikalsk talent, og hendes foredrag af, "O nej, vi aldrig nævner hende", eller af "Soldatens Tårer" var en så ønskelig tilgift til et aftenselskabs fornøjelser, at ingen holdt af at fornærme hende, så meget mindre som Rebekka havde et noget heftigt sind, og som modsætning til sine bløde, runde former havde en særdeles hvas tunge. Hendes læsning var mere udstrakt end hendes søsters, da den omfattede størstedelen af romanerne i mr. Procters læseselskab, og intet uden kundskab om gangen i hendes studier kunne skaffe en nøgle til de pludselige overgange i hendes dragt, som foranledigedes af den art af skønhed, det være sig følsom, munter eller streng, der var egen for heltinden i de tre dele, som var under læsning. En knipling, der hang ned om kanten på hendes hvide hat den ene uge, blev den næste slået tilbage, og hendes kinder, som pinsedag tonede frem gennem en tæt tåge af filé, sås på Trinitatis søndag hæve sig over hendes hvælvede buste i klare røde omrids, som solen over en skybanke. Det sorte fløjlsbånd med krystallås, som den ene aften omgav hendes hoved, var den næste steget ned til hendes hals, og den tredje til hendes håndled, så at det for en levende indbildningskraft vakte forestillinger, enten om en

magisk sammentrækning af prydelsen eller om en forfærdelig udvidelse af miss Rebekkas proportioner. Med denne stadige anvendelse af kunst i sin påklædning, kunne hun kun have liden tid til overs til håndarbejde, selv om hun ikke havde manglet sin søsters smag for denne smukke og virkelig kvindelige syssel. Og her i det mindste ser man rigtigheden af den milbyske mening med hensyn til, hvilken af de to misser Linnet der egnede sig bedst til ægteskab. Når en mand er lykkelig nok til at vinde en elskværdig piges kærlighed, som kan lette hans bekymringer med hækling, og besvare hans bedste tanker med perle-lampebakker og broderede stolesæder, så har han i det mindste en borgen for huslig hygge, hvilke prøvelser der end venter ham uden døre. Hvad er det ikke for en hjælp, når man er træt og besværet, at have sin dagligstue velforsynet med små brikker, som altid er rede, hvis man skulle ville sætte noget på dem! Og hvad stillende middel for et blødende hjerte kan lignes med de store firkantede stykker hækling, der er så brugbare til at falde ned, så snart man rører ved dem! Hvorledes vore fædre kom ud af det uden hækling, er ubegribeligt; men jeg tror, at der gaves et lille svagt surrogat for det i deres tid under navn af "mønsterstrikning". Rebekka Linnet havde imidlertid forsømt mønsterstrikning såvel som enhver anden form af finere håndarbejde. I skolen havde hun rigtignok anvendt en betydelig tid på at lære blomstermaling efter den sindrige metode, som da var brugelig, at klippe formerne af blomster og blade ud i kortpapir og udfylde de således opståede rum ved at prikke med en stiv pensel indeni dem; men selv de trevlekurve og lyseskærme, som var hendes sidste halve års arbejde, betragtedes ikke som synderlig heldige

og havde længe været forvist til en ensom tilværelse i gæsteværelset. Således var der en hel familieulighed mellem Rebekka og hendes søster, og jeg frygter også, at der var lidt familieuvilje; men Marys mishag fængsledes i almindelighed indenfor hendes tynde læber, for Rebekka var ikke alene en genstridig natur, men hun var også moderens yndling, da den gamle dame selv var af en kraftig karakter, og holdt af at få sine kapper sat op i en mere glimrende stil, end hun kunne få sin datter Mary til at gøre det.

Men jeg har kun beskrevet miss Rebekka, som hun var i fordums dage. Hendes udseende denne aften, mens hun sidder og klistrer de grønne sedler på, står i en slående modsætning til, hvad det var for en tre-fire måneder siden. Hendes simple grå ginghams-kjole og glatte, hvide krave kunne aldrig have udgjort en del af hendes garderobe før den tid; og skønt hendes skikkelse ikke er svundet ind, og skønt hendes brune hår ikke kan andet end hænge i stærkt krusede krøller ned om hendes brede kinder, så er der dog en forandring i hendes udtryk, som synes at kaste et dæmpet lys over hendes hele person og give hende udseende af en pæon i skygge, i stedet for af samme blomst, prangende i et bed i det stærke sollys.

Ingen kunde nægte, at evangelismen havde fremkaldt en forandring til det bedre hos Rebekka Linnet – ikke engang miss Pratt, den magre, stive dame med briller, som sad overfor hende, og som havde en særegen afsky "for damer af en storslået legemsbeskaffenhed". Miss Pratt var en gammel jomfru, men det er ikke nogen mere udtømmende beskrivelse, end om jeg havde sagt, at hun var i livets høst. Var det høsten, når frugt, haverne bugner af æbler, eller høsten, når egetræerne

er brune, eller høsten, når de sidste gule blade flagrer om i den bidende vind? Milbys unge damer ville have fortalt enhver, at misserne Linnet var gamle jomfruer; men misserne Linnet forholdt sig til miss Pratt, som den æbleduftende september til den sildige novembers golde og isnende dage. Misserne Linnet var i denne, det gamle jomfruskabs tempererede zone, hvor en pige ikke vil sige andet end at, hvis en mand af passende alder og karakter skulle byde sig til, så kunne hun måske lade sig overtale til at vandre det øvrige af livets bane i fællesskab med ham; miss Pratt var i polarregionen, hvor en kvinde er overbevist om, at hun til ingen tid i sit liv ville have samtykket i at opgive sin frihed, og at hun aldrig har set den mand, som hun ville forbinde sig til at ære og adlyde. Hvis misserne Linnet var gamle jomfruer, så var de gamle jomfruer med naturlige krøller og embonpoint, for ikke at sige korpulence; miss Pratt var en gammel jomfru med opsat kappe, forlorent forhår m.m. og fremspringende knokler. Miss Pratt var Milbys eneste blåstrømpe; i besiddelse af et bibliotek på ikke mindre end fem hundrede bind, i stand til, som hendes broder, doktoren, ofte bemærkede, at føre en samtale over et hvilket som helst emne, og af og til strejfende lidt ind på forfatterskabet, skønt man antog, at hun aldrig havde ladet sin ånds fulde kraft skinne frem på tryk. Hendes "*Breve til en ung Mand ved hans Indtrædelse i Livet*" og "*De Couray, eller Det ubesindige Løfte, en Fortælling for Ungdommen*", var rene ubetydeligheder, som hun kun var blevet bevæget til at udgive, fordi det kunne være til det almindelige bedste; men de var intet imod, hvad hun i årevis havde haft liggende i manuskript. Hendes sidste værk var seks stanzer,

henvendt til Velærværdige Edgard Tryan, og begyndende således: "*Fremad, du Sandheds unge kæmper!*"

Da miss Pratt havde bestyret sin broders hus under hans lange enkemandsstand, så havde hans datter Eliza haft den fordel at blive opdraget af sin tante, og således indsuge den stærkeste antipati mod alle denne åndfulde kvindes meninger og tilbøjeligheder. Den smukke, tavse, to og tyveårige pige, som overtrækker "*Felix Neffs Memoirer*", er miss Eliza Pratt; og den lille gammelagtige dame, som også arbejder meget flittigt, er mrs. Pettifer, en enke med ypperlig forstand, højligt skattet i Milby, da hun er sådan en fortræffelig person at have i huset i sygdomstilfælde, og af meget for god familie til, at der kan være tale om at byde hende penge – det er rigeligt nok at sende hende grøntsager fra haven. Miss Pratt har nok at gøre med at levere kommentarer til de bunker af beger, som ligger foran hende, da hun føler, det er et ansvar, som påhviler hendes åndrighed, ikke at unddrage nogen af dem sin dom. Hvad der er godt, må salves med hendes bifalds hellige olie, hvad der er slet, stemples med hendes fordømmelse.

"Det er virkelig," sagde hun med bøj stemme og i en vel overvejet tone, som om hun dikterede en amanuensis, "en ganske udmærket samling af skrifter til folkelæsning, som vor fortræffelige mr. Tryan har anskaffet. Jeg ved ikke, hvis det hverv havde været mig betroet, om jeg kunne have gjort et udvalg, som i højere grad havde forenet religiøs belærelse og opbyggelse med en passende blanding af den renere art morskab. Denne *Fader Clements Historie* er så god som et helt bibliotek om papismens vildfarelser. Jeg har altid betragtet romanen som en passende indklædning for moralske og

religiøse lærdomme, hvad jeg har vist i mit lille skrift *De Curay*, der, som en dygtig kritiker sagde i *Crompton Argus*, dengang da den kom ud, er det lette hylster for en vægtig moral."

"Man skulle tro," sagde mrs. Linnet, som også havde sine briller på, men mest i den hensigt at se, hvad de andre gjorde, "at der ikke hørte meget til at få folk bort fra en religion, som forlanger, at de skal gå barbenede over stengulve, sådan som den pige i *Fader Clement* – blodet må jo stige til hovedet så det er forskrækkeligt. Enhver kan da se, at det er en unaturlig tro."

"Ja," sagde miss Pratt, "men dog er det asketiske element ikke roden til vildfarelsen, som hr. Tryan fortalte os forleden aften – det er fornægtelsen af den store trossætning om retfærdiggørelsen ved troen. Så meget som jeg i løbet af mit liv har tænkt over alting, så skylder jeg dog mr. Tryan at have fået øjnene op for den fulde betydning af denne reformationens hovedsætning. Fra jeg var barn af, har jeg haft en religiøs sans, men i mine unge dage var evangeliets lys formørket i den engelske kirke, på trods af vor uforlignelige liturgi, som er det fejlfrieste og mest ophøjede menneskelige værk, jeg kender. Som jeg siger til Eliza, jeg var ikke så lykkelig som hun, i mit toogtyvende år at kende en præst, der forener en glimrende forstand med sjælens ypperste gaver. Jeg tror nok, jeg forstår mig temmelig godt på at bedømme en mands dannelse, og jeg forsikrer, at jeg har prøvet hr. Tryan med spørgsmål, som ikke just var så lige at løbe til. Undertiden har jeg jo rigtignok også ført ham lidt ud over de andre tilhøreres synskreds. Grundig lærdom," vedblev miss Pratt, idet hun lukkede sine briller sammen og slog med dem på den bog, som lå foran hende, "vurderes just ikke af mange i Milby."

"Miss Pratt," sagde Rebekka, "er De så god at give mig Scotts *Sandhedens Magt*? Det er den lille bog, som ligger der, ovenpå Legh Richmonds *Levned*."

"Det er en bog, jeg holder meget af, den Legh Richmonds *Levned*," sagde mrs. Linnet. "Det var ham, som fandt ud af det alt sammen med det fruentimmer i Tutbury, der lod, som om hun kunne leve uden at spise. Det var også en god snak!"

Mrs. Linnet havde begyndt at læse gudelige bøger siden mr. Tryan var kommet til byen, og da hun plejede at indskrænke sin læsning til de rent verdslige partier, som stod i et meget ringe forhold til det hele, så kunne hun gøre rask fremgang gennem et betydeligt antal bind. Når hun således tog fat på en berømt prædikants biografi, så bladede hun først om til enden for at se, hvad sygdom han var død af; og hvis hans ben hovnede, som hendes undertiden gjorde, så følte hun større interesse for at gøre sig bekendt med enhver tidligere begivenhed, der kunne være forefaldet i den vattersottige gejstliges liv: om han nogensinde var væltet med diligencen, om han havde været mere end én gang gift, og i det hele om alt, hvad der kunne fortælles om ham, før hans omvendelse. Derpå kiggede hun brevene og dagbogen igennem, og hvor som helst hun så 'Zion', 'Livsens Flod' og udråbstegn at være fremherskende, der bladede hun om til den næste side, men ethvert sted som frembød lovende hovedord, såsom 'børnekopper', 'pony' eller 'sko og støvler', fængslede hende straks.

"Klokken er halv syv," sagde miss Linnet, som så på sit ur, da pigen viste sig med tebakken. "Jeg formoder den afsendte komite er kommet tilbage. Hvis mr. Tryan ikke havde været så venlig at love at komme og lade os det vide, så kunde jeg næppe

være rolig uden selv at gå til Milby og høre, hvad svar de har bragt. Det er et stort gode for os, at mr. Tryan bor hos mrs. Wagstaff; han kan så tit se herind på sin vej frem og tilbage til byen."

"Jeg gad vide, om noget i anden mand i verden, der har været opdraget som mr. Tryan, ville vælge at bo i de små indeklemte værelser på fælleden, midt imellem alle de smudsige småhuse, blot for at være nær ved de fattige," sagde mrs. Pettifer. "Jeg er bange for, at han skader sit helbred ved det. Han ser langtfra stærk ud."

"Ja," sagde miss Pratt, "han skal virkelig være af en særdeles anset familie i Huntingdonshire. Jeg har selv hørt ham tale om sin faders ekvipage, naturligvis ganske tilfældigt – og Eliza fortæller mig, at han bruger sådanne fine kammerdugs lommetørklæder; mine øjne er ikke gode nok til at se slige ting, men jeg ved så godt som de fleste, hvad god opdragelse er, og det er let at se, at mr. Tryan er ganske *comme il faut*, for at bruge et fransk udtryk."

"Da gad jeg rigtignok sige ham, at han ikke skal bruge sine kammerdugs lommetørklæder her, hvor de vasker, så det er en skam at se," sagde mrs. Linnet; "han vil jo straks få dem revet i stykker; godt lærred ville være meget bedre. Jeg så jo den kulør, hans linned havde ved altergangen i søndags. Mary laver ham et sort silkefutteral til hans præstekraver, men jeg sagde hende, at hun skulle hellere vaske dem for ham."

"Å moder!" sagde Rebekka med højtidelig alvor, "tænk dog ikke på lommetørklæder og linned, når vi taler om sådan en mand. Og det oven i købet i dette øjeblik, hvor der måske venter ham et hårdt sted. Vi skulle snarere understøtte ham med vore

bønner, som Aron og Hur holdt Moses' hænder i vejret. Vi ved ikke, om ikke ondskaben har sejret, og mr. Prendergast har indvilliget i at forbyde aftentjenesten. Man har set så galt før, og Satan opbyder tydeligt nok al sin kraft for at modsætte sig, at evangeliets lære trænger ind i Milby kirke."

"Du har aldrig sagt et sandere ord end det, mit barn," sagde mrs. Linnet, som optog alle religiøse fraser, men var særdeles rationalistisk i sin udtydning af dem, "for hvis nogensinde Fanden har vist sig i menneskelig skikkelse, så er det i dennehersens Dempsters. Det var ham, som fik os jaget bort fra Pyes Indelukke, fordi han udfandt, at vor adkomst til det ikke var god nok. Sikket prokuratorkneb! Som om det ikke var nok adkomst, når man betaler sine gode penge for det. Hvis jer fader, som er død og borte, havde fået det at vide! Men den dag kommer nok, da Dempster falder. Mærk vel, hvad jeg siger!"

"Ud af sin vogn, mener De," sagde miss Pratt, for hvem den første del af miss Linnets tale var gået tabt under den tummel, som bordets afrydning foranledigede. "Det er rigtignok forskrækkeligt at se ham køre hjem fra Rotherby og piske på sin galoperende hest, som om han var gal. Min broder siger tit, at han hver torsdag aften venter at blive kaldet for at bringe nogle af Dempsters knokler i lave; men jeg tænker, vi kan snart opgive den forventning, for vi har hørt fra en god kilde, at han har forbudt sin kone at kalde min broder, hverken til sig selv eller til sin moder. Han sværger på, at ingen tryanitisk doktor skal kurere hans familie. Jeg har grund til at antage, at Pilgrim blev kaldet forleden dag til mrs. Dempsters moder."

"Stakkels mrs. Raynor! Hun gør gerne, hvad det skal være for husfreds skyld," sagde mrs. Pettifer; "men det er ingen spøg i

hendes alder at skille sig ved en læge, som kender hendes konstitution."

"Hvad den stakkels kone også har for sorger at bære på sine gamle dage!" sagde Mary Linnet, "at se sin datter føre et sådant liv, – og det tilmed hendes eneste barn, som hun forguder."

"Ja, det må De nok sige," sagde miss Pratt. "Vi ved naturligvis mere besked med det end de fleste andre, da min broder har været husets læge i så mange år. Jeg for min del har nu aldrig ventet mig noget godt af det giftermål, og jeg prøvede på at råde min broder fra det, da mrs. Raynor bad ham om at være Janets forlover ved brylluppet. Hvis du vil følge mit råd, Richard, sagde jeg, så hav ikke noget at gøre med det ægteskab. Og han har siden indset det rigtige i min mening. Mrs. Raynor var selv imod partiet i begyndelsen, men hun forkælede jo altid Janet, og jeg er bange for, at hun til sidst blev ledet af en dårlig stolthed over at kunne få sin datter gift med en embedsmand. Jeg er bange for, det var det. Der var vist næppe nogen anden end mig, som forudså de sørgelige følger."

"Å hvad," sagde mrs. Pettifer, "Janet havde jo ingen udsigter uden til at blive guvernante; og det var hårdt for mrs. Raynor at måtte leve af at lave modepynt – en kone, som havde fået en så god opdragelse, og hvis mand holdt sit hoved så højt som nogen i Thurston. Det er da heller ikke enhver, som kan forudse alting femten år i forvejen. Robert Dempster var den flinkeste unge mand i Milby, og der var ikke mange unge mænd, som passede til Janet."

"Det er jammerskade," sagde miss Pratt, som foretrak at overhøre mrs. Pettifers lille sarkasme, "for jeg betragtede virkelig Janet Raynor som den mest lovende unge pige i mit

bekendtskab; måske lidt for overlegen på grund af den sjældne dannelse, hun havde fået, og lidt for hengiven til satire, men i stand til at udtrykke sig godt om enhver bog, som jeg anbefalede hende til læsning. Der er ingen ung pige i Milby nu, som kan sammenlignes med hvad Janet var, da hun blev gift. Jeg anser miss Landor for at stå langt, langt under hende. I det hele kan man ikke sige stort om de unge damers åndelige begavelse i vore første familier. De er overfladiske – meget overfladiske."

"Hun var den smukkeste brud, der nogensinde er kommet ud af Milby kirke," sagde mrs. Pettifer. "Sådan en overordentlig smuk figur, som tog sig så godt ud i det hvide poplin. Og hvad havde Janet ikke altid for et yndigt smil! Stakkels kone, nu har hun gemt det til alle sine gamle venner. Jeg ser hende aldrig, uden at hun har noget venligt at sige mig. Da vi bor i samme gade, kan jeg jo ikke lade være med tit at se hende, skønt jeg aldrig har været i deres hus, siden Dempster engang fo'r løs på mig i et af sine anfald af drukkenskab. Hun kommer undertiden til mig, stakkel, og ser så forunderlig ud, at enhver, som går forbi hende på gaden, tydeligt kan se, hvad der er på færde; men altid har hun en eller anden godmodig lille plan i hovedet. Endnu forleden aften, jeg mødte hende, så jeg i fem meters afstand, at hun ikke var skikket til at være ude; men hun havde en skål i hånden, hvori hun bragte noget til Sally Martin, den forvoksede pige, som ligger for døden af tæring."

"Men jeg hører, hun er lige så bitter imod mr. Tryan som hendes mand," sagde Rebekka. "Hendes hjerte står hårdt imod sandheden; jeg hører, hun har købt Tryans prædikener, blot for at gøre dem latterlige for mrs. Crewe."

"Ja, stakkel," sagde mrs. Pettifer, "De ved hun forsvarer alt, hvad hendes mand siger eller gør. Hun vil aldrig indrømme for nogen, at han ikke er en god ægtemand."

"Det er hendes stolthed," sagde miss Pratt. "Hun giftede sig med ham imod sine bedste venners råd, og nu vil hun ikke indrømme, at hun har haft uret. Ja selv for min broder – og huslægen kan dog ikke godt undgå at komme ind i familiehemmelighederne – foregiver hun altid den højeste agtelse for sin mands egenskaber. Men stakkels mrs. Raynor ved nok, at alle kender sagernes virkelige tilstand. I den sidste tid har hun ikke engang undgået dette emne, når hun talte med mig. Da jeg sidste gang besøgte hende, spurgte hun: 'Har De set min stakkels datter?' og brast i gråd."

"Stolt eller ikke," sagde mrs. Pettifer, "så skal jeg altid forsvare Janet Dempster. Hun vågede hos mig, den ene nat efter den anden, da jeg havde gigtfeber for seks år siden. Der er så meget, der undskylder hende. Når en kone ikke kan se sin mand komme hjem uden at skælve, så er det nok til at få hende til at drikke noget, der kan døve hendes følelse – og ingen børn har hun, som kunne holde hende fra det. De og jeg kunne have gjort det samme, hvis vi havde været i hendes sted."

"Det kan De sige på Deres egne vegne, mrs. Pettifer," sagde miss Pratt, "jeg kan under ingen omstændigheder tænke mig muligheden af at forfalde til en så nedværdigende vane. En kvinde skulle finde en støtte i sin egen karakterstyrke."

"Jeg frygter for," sagde Rebekka, – som anså miss Pratt for endnu at være meget blind i åndelige ting, hvor meget hun også gjorde fordring på oplysning, – "at hun kun vil finde en dårlig

støtte, hvis hun alene stoler på sin egen kraft. Hun må søge hjælp andetsteds end hos sig selv."

Lykkeligvis frembragte tetøjets borttagelse en lille forstyrrelse, som hjalp miss Pratt til at undertrykke sin harme over den anmasselse af Rebekka, at ville rette på hende – en person som Rebekka Linnet, der for et halvt år siden var så flygtig og så forfængelig som noget fruentimmer, miss Pratt nogensinde havde kendt – og nu!

Damerne havde næppe siddet en time endnu ved deres arbejde, før solen begyndte at dale, mens skyerne, som var spredt over himlen lige til zenith, hvert øjeblik antog en klarere guldfarve. Lågen til den lille have blev åbnet, og miss Mary Linnet, der sad ved sit lille bord ved vinduet, så mr. Tryan komme ind.

"Der er mr. Tryan," sagde hun, mens hendes blege kinder opklaredes af en svag rødme, som ville have gjort hende mere tiltrækkende for enhver anden end for miss Eliza Pratt, hvis smukke grå øjne ikke tillod noget at undslippe deres tavse iagttagelse. "Mary Linnet bliver mere og mere forelsket i mr. Tryan," tænkte miss Eliza; "det er virkelig ynkeligt at se sådanne følelser hos en pige i hendes alder, med sådanne små gammeldags krøller. Hun bilder sig bestemt ind, at mr. Tryan også kan blive indtaget i hende, fordi han benytter hende til sine fattige." I det samme følte miss Eliza, som med tilsyneladende ro bøjede sit smukke hoved og sine store krøller ned over sit arbejde, en betydelig indre rystelse, da hun hørte, at der blev banket på døren. Rebekka havde mindre selvbeherskelse; hun var for bevæget til at blive ved med sit arbejde og greb fast i bordet for at standse sin hånds rysten.

Stakkels kvindehjerter! Gud forbyde, at jeg skulle le ad jer, og sige godtkøbsvittigheder over jeres tilbøjelighed for den gejstlige stand, som om denne følelse ikke havde en dybere og elskeligere grund end den blotte stræben efter at vinde en mand. Selv i vore oplyste dage bliver mangen personnel kapellan, som, abstrakt betragtet, ikke er andet end en glat mandlig skabning i hvidt halstørklæde med mere eller mindre anglikanske anskuelser og hemmeligt hengiven til fløjtespil, tilbedt af en pige, som har rå brødre, eller af en ensom kvinde, der ønsker sig at være hjælperinde i gode gerninger, som går ud over, hvad hun selv formår – blot fordi han forekommer dem som et mønster på åndelig finhed og menneskekærlig virksomhed. Hvad under da, at i det milbyske samfund, således som jeg har beskrevet det at være, en ivrig evangelisk præst på treogtredive år kunne fremkalde alle disse små rørelser, som er uadskillelige fra den guddommelige trang til at elske, der var nedlagt, ikke mindre hos misserne Linnet, med deres tre til fire decennier og deres gammeldags hængekrøller, end hos miss Eliza Pratt med sin ungdommelige blomstring og sine fyldige kanonkrøller. Men mr. Tryan er kommet ind i stuen, og det forunderlige skær, der fra den gyldne himmel falder på hans lysebrune, opstrøgne hår, giver det næsten udseende af en glorie. Også hans grå øjne skinner i aften med en uvant glans. Det var ikke mærkværdige øjne i sig selv, men de stod, med deres vekslende lys, i en fuldkommen harmoni med det vekslende udtryk i hans ansigt, et udtryk, som betegnede den modstridende karakter, der ofte bemærkes hos storlemmede, varmblodede, blonde folk; på én gang mild og pirrelig, blid og halsstarrig, magelig og bestemt, selvbevidst og drømmende.

Når man undtager, at hans fulde læber havde noget af den mærkelige sammenpresning, som ofte er et tegn på en kamp for at holde den indre fjende ude, og at hans temmelig blege farve vakte forestillingen om svagelighed, så var mr. Tryans ansigt, når det var i ro, ikke anderledes end de sædvanlige skægløse blondes, og det syntes vanskeligt at finde noget hos ham, der tydede på en udmærket mand, medmindre det skulle være hans fine hænder og smukke fødder.

Mr. Tryan gav mrs. Linnet hånden, bukkede noget adspredt for det øvrige selskab og satte sig i den store hestehårs lænestol, som var blevet trukket frem til ham, mens damerne holdt op med deres arbejde og fæstede øjnene på ham i forventning om de efterretninger, han havde at bringe dem.

"Det synes," sagde han med en sagte, sølvklar stemme, "som om jeg behøver en lære i tålmodighed. Der må have været noget galt i min tanke eller gerning med hensyn til disse aftentjenester. Jeg har været alt for opsat på at gøre Milby godt på min egen måde – stolet alt for meget på min egen visdom."

Mr. Tryan tav. Han kæmpede mod et indre sindsoprør.

"De deputerede er da kommet tilbage?" – "Har Prendergast givet efter?" – "Har Dempster sejret?" Således lød de ivrige spørgsmål fra tre damer på én gang.

"Ja, byen er i oprør. Da vi sad i mr. Landors dagligstue, hørte vi høje hurraråb, og mr. Thrupp, skriveren ved banken, som havde ventet ved "Røde Løve" for at høre resultatet, kom ind for at lade os det vide. Han sagde, at Dempster havde holdt en tale til pøblen ud af vinduet. Der blev uddelt brændevin blandt folk og slået plakater op, hvorpå der med store bogstaver stod: 'Ned med tryanitterne! Ned med skinhellighed!' De havde en

afskyelig karikatur, som forestillede mig, der blev kastet hovedkulds ned af prædikestolen. Den gode, gamle mr. Landor ville endelig have, jeg skulle køre bort i hans vogn; han troede mig ikke sikker for pøblen; men jeg gik bort ad korsvejen. Optøjerne var tydeligt nok forberedt af Dempster, inden han tog bort. Han var sikker på, at det ville lykkes."

Mr. Tryans tale var blevet højere og hurtigere under denne beretning, og han tilføjede nu med den kraftigere bryststemme, der, såvel på prædikestolen som udenfor denne, stadig afvekslede med hans klangfuldere toner.

"Men hans triumf vil blive kortvarig. Hvis han tror, han kan skræmme mig med trusler og bagvaskelse, har han taget fejl af den, han har at gøre med. Mr. Dempster og hans kolleger ville dog til sidst komme til at give tabt. Mr. Prendergast har været falsk imod sin egen samvittighed i denne sag. Han ved lige så godt som jeg, at han hjælper til at folks sjæle fortabes ved at lade tingene blive, som de er, her i sognet. Men jeg vil henvende mig til biskoppen; jeg er vis på hans sympati."

"Biskoppen kommer nok snart for at holde konfirmation," sagde miss Pratt.

"Ja, men jeg vil straks skrive ham til og forelægge ham sagen. Men jeg må nok skynde mig bort; der er så meget, der skal besørges. – Jeg ser damerne har været så venlige at hjælpe mig med deres arbejde," vedblev mr. Tryan høfligt, idet han rejste sig fra sin stol og betragtede de overtrukne bøger; og idet han vendte sig til Mary Linnet tilføjede han: "Vort bibliotek er virkelig i god fremvækst; De og Deres søster må nu ikke have lidt at gøre med omdelingen."

Stakkels Rebekka fandt det temmelig hårdt, at mr. Tryan ikke også henvendte sig til hende. Hvis han vidste, hvor meget hun tog del i hans følelser og hvor megen interesse hun havde for biblioteket! Nå, måske var det hendes lod at blive overset; det kunne måske være et nådens tegn. Selv en god mand kan ikke altid kende det hjerte, som bedst forstod ham. Men det næste øjeblik fik stakkels Mary et stik, da mr. Tryan henvendte sig til Eliza Pratt, og det tankefulde udtryk i hans ansigt forsvandt for den strålende undseelse, en mand altid tiltaler en smuk dame med.

"Jeg må også takke Dem, miss Eliza, fordi De hjælper mig så godt ved Deres besøg hos Joseph Mercer. Den gamle mand fortæller mig, hvor lykkelig han er over, at De læser for ham, nu da han ikke mere er i stand til at gå i kirke."

Miss Eliza svarede kun med en rødmen, som gjorde hende endnu smukkere, men hendes tante sagde: "Ja mr. Tryan, jeg har altid indskærpet min kære Eliza, hvor vigtigt det er, at hun anvender sin fritid til at gøre sine medmennesker nytte. Deres eksempel og Deres lære stemmer ganske med ånden af det system, som jeg altid har fulgt, skønt vi skylder Dem det klarere blik på de grunde, som skulle tilskynde til udøvelsen af gode gerninger. Ikke fordi jeg vil beskylde mig selv for nogensinde at have haft et selvretfærdigt sind men min ydmyghed var mere instinktmæssig end bygget på en fast trosgrund, som den De så fortræffeligt meddeler os."

Mrs. Linnets sædvanlige anmodning til mr. Tryan om at "nyde noget – lidt vin og vand og en tvebak," var en velkommen befrielse fra nødvendigheden af at besvare miss Pratts tiltale.

"Tak, ikke det mindste, kære mrs. Linnet, De glemmer hvad jeg er for en rebabit [Note 5)]. Derved kommer jeg til at tænke på, at da jeg i morges gik hen for at besøge en stakkels pige i Slagterstrædet, som jeg havde hørt havde tæring, traf jeg mrs. Dempster der. Jeg har tit mødt hende på gaden, men jeg vidste ikke, det var hende. Hun lader til at gå meget til de fattige. Hun ser virkelig interessant ud. Jeg blev ganske overrasket, da jeg havde hørt den værste beskrivelse over hendes liv – at hun næsten var lige så slem som manden. Hun gik hurtigt bort, så snart jeg kom ind. – Men undskyld, at jeg opholder Dem alle sammen. Mrs. Pettifer, jeg har ikke haft den fornøjelse at besøge Dem i nogen tid; så snart jeg kommer ad Deres vej, skal jeg tage mig den frihed. Farvel! Farvel!"

4

Mr. Tryan havde ret, da han sagde, at optøjerne havde været forudbestilt af Dempster. Plakaterne og karikaturerne var forberedt førend deputationens afrejse, og det havde været bestemt, at Matt Paine, en af Dempsters kontorbetjente, skulle ride ud torsdag morgen for at møde dem i Whitlow, det sidste sted, hvor de skulle skifte heste, for at han kunne galoppere tilbage og forberede en hyldest for triumviratet i tilfælde af et heldigt udfald. Dempster havde bestemt at spise til middag i Whitlow, så at Matt Paine kunne være i Milby igen to timer før de deputeredes indtog, og således havde tid til at sende en hvisken om i sidegaderne, at der var udsigt til "mudder" i Bridge Way, såvel som til at forsamle to grupper af udvalgte mænd – den ene til at nære den ortodokse ivers flamme med genever og vand i "Den grønne Mand" nærved High Street; den anden til at styrke de kirkelige principper med stærkt øl i "Bjørnen" og "Den krogede Kæp" i Bridge Way.

Bridge Way var en uregelmæssig afsides gade, hvor byen ligesom frynsedes ud i pjalter, hen imod Whitlow landevej; rækker af nye røde murstenshuse, hvori båndvæve klaprede bag lange rækker af vinduer, afvekslede med gamle, halvt stråtækte, halvt teglhængte hytter – en af disse uhyggelige åbne gader, hvor snavs og elendighed ingen lange skygger har til at skjule deres grimhed. Her så man omtrent klokken halv seks Silly Caleb, en idiot, der var vel bekendt i Dog Lane, men mere fremmed i Bridge Way, slæbe sig afsted med en flok hujende drenge i hælene på sig. Nu kom en anden gruppe, hvoraf

størsteparten havde huller på albuerne, rask efter i samme retning, idet de så sig om med en forventningsfuld mine. Kort efter bemærkedes Deb Traunter i en lyserød garneringskjole og med flagrende bånd, talende med stor nedladenhed til to mænd i sælhundeskindshuer og olmerdug, som dannede hendes følge. Bridge Way begyndte at få en forudfølelse af, at noget var i gære. Phib Kokkepige forlod sin aften-vaskebalje og viste sig i sin dør fuld af sæbeskum og fugtighed. Tre hulbrystede båndvævere i sort, stribet af med brogede silkestrimler, drev ud med deres hænder i lommerne, og Molly Beale, en muskelstærk gammel rappenskralde, der opdagede mor Ricketts kiggende ud fra sin forstue, greb lejligheden til at forny deres morgen-skærmydsel. Kort sagt, Bridge Way var i denne ophidsede tilstand, som man ved forkynder en demonstration fra den britiske almues side; og da tilløbet af byfolk længere borte fra tog til, var der snart så stor en sværm samlet, at det var på tiden for Bill Powers, en fuldblodig Goliath, som havde forsædet iblandt "Bjørnen"s og "Den krogede Kæp" s øldrankere, at bryde frem med sine kammerater, for, lig fortolkeren af den gamle myte, at bibringe forsamlingen en klar bevidsthed om den fælles følelse, der havde draget dem sammen.

Forventningen om de deputeredes vogn, i forening med striden mellem Molly Beale og mor Ricketts, og en mager buldogs slet betænkte ankomst imellem dem, var til sammen taget en tilstrækkelig sikkerhedsventil for den folkelige ophidselse i det sidste kvarter af den time, ved hvis slutning vognen sås at nærme sig ad Whitlow landevej, med hestenes hoveder smykket med egegrene, og, for at anføre den beretning om denne interessante scene, der blev indsendt til grevskabets

avis, "drønende hurraråb vidnede umiddelbart om de der forsamlede agtbare folks sympati for deres medborgeres bestræbelser for det almene vel". Bill Powers, hvis røde øjne, bulede hat og fremragende højde betegnede ham som forsamlingens naturlige leder, påtog sig at tolke den almindelige følelse ved at stoppe vognen og nærme sig dens dør med opløftet hat, idet han udbad sig at få at vide af mr. Dempster, "om rektoren havde forbudt den hyklerske læsning."

"Ja, ja" sagde mr. Dempster. "I stemmer I kun et muntert rungende hurra."

Ingen offentlig pligt kunne have været lettere og behageligere for mr. Powers og hans kammerater, og koret voksede i styrke på hele vejen til High Street, hvor der, ved et hemmelighedsfuldt sammentræf, som man ofte kan bemærke ved disse "frivillige demonstrationer", sås store plakater på lange stænger, ligesom skydende op fra mængdens midte, i særdeleshed i retningen af Tuckers Lane, hvor "Den grønne Mand" var beliggende. En bar inskriptionen "Ned med tryanitterne!", en anden "Intet hykleri!", en tredje "Længe leve vor ærværdige kapellan!" og en med endnu større bogstaver, "Sunde kirkelige principper og ingen skinhellighed!" Men et endnu mærkværdigere impromptu var en umådelig stor karikatur af mr. Tryan i ornat, med en uhyre glorie af gult hår og opadvendte øjne, stående på trappen op til prædikestolen, hvorfra han prøvede at rive gamle mr. Crewe ned. Brøl, hyl og piben – piben, hyl og brøl, kun afbrudt et øjeblik ved en ny karikaturs tilsynekomst, der forestillende mr. Tryan, som blev styrtet hovedkulds ned af prædikestolens trappe af en hånd, som kunstneren enten af delikate hensyn eller af mangel på

plads havde ladet være usynlig. Midt under de umådelige bifaldsråb, der hilste denne prøve af den symbolske kunst, havde vognen nået "Røde Løve"s dør, og høje råb på "Dempster for evigt!" tillige med et svagere hurra nu og da for Tomlinson og Budd, blev snart besvaret, idet den af almenånd besjælede prokurator viste sig i det store vindue ovenpå, hvor også, lidt i baggrunden, mr. Budds lille slikkede hoved og Tomlinsons skinnende åsyn var synlige.

Mr. Dempster holdt sin hat i hånden, og huggede sit hoved fremad med en stødende bevægelse, der skulle forestille buk. En storm af bifaldsråb tabte sig til sidst i enkelte udråb som: "Stille!" "Hør ham!" "Lad Dempster tale!" og prokuratorens rustne stemme hørtes snart ganske tydeligt.

"Medborgere! Det volder os en sand glæde – jeg taler såvel for mine agtede kolleger, som for mig selv – at være vidner til disse stærke beviser på jeres hengivenhed for vor ophøjede kirkes principper, og jeres iver for at værne om vor ærværdige pastors ære. Men det er ikke mere, end jeg ventede af jer. Jeg kender jer godt. Jeg har i de sidste tyve år kendt jer som et så ærligt og agtværdigt sæt skatteydere, som nogen i dette grevskab. Kærnen i jer er sund! Ingen mand skal prøve på at få hykleri og skinhellighed presset gennem jeres struber. I er vante til at vaske dem med en likør, der har en bedre duft. Dette er det stolteste øjeblik i mit liv – og jeg tror, jeg tør sige det samme om mine kolleger – dette, i hvilket jeg har at meddele jer, at vore bestræbelser i den sunde religions og den mandige moralitets sag er blevet kronet med held. Ja, medborgere! Jeg har den tilfredsstillelse, herved formelt at underrette jer om, hvad I allerede indirekte har fået at vide. Den prædikestol, hvorfra vor

ærværdige pastor i et halvt århundrede har næret os med sunde læresætninger, skal ikke betrædes af en fanatisk, sekterisk, falsk, jesuitisk overløber! Vi skal ikke have vor ungdom demoraliseret og fordærvet ved fristelser til laster, som bevisligt hænger saromen med søndags-aftentjenester! Vi skal ikke pånødes en prædikant, der fordømmer gode gerninger og sniger sig ind i vore huse for at fordrive vore koners og døtres tro! Vi skal ikke forgiftes ved læresætninger, der formener os enhver uskyldig nydelse, og under påskud af at købe bibler, som skal sendes til chicktaw'erne, berøver en fattig mands lomme den sixpence, for hvilken han kunne købe sig et opmuntrende glas efter en streng dags arbejde. Dog, jeg skal ikke bortødsle jeres kostbare tid med unødvendige ord. Jeg er en handlingens mand."

("Ja vel er du det, og forstår tillige at gøre dig betalt for det," sagde en stemme fra menneskesværmen, der rimeligvis tilhørte en herre, som i samme øjeblik fik hatten trykket ned over øjnene.)

"Jeg skal altid være til mine medborgeres tjeneste, og hvem som helst der vover at ville føre regimente over jer eller blande sig i jeres uskyldige fornøjelser, skal få en regning at afgøre med Robert Dempster. – Og nu, mine gutter! kan I ikke gøre noget bedre, end at skilles ad og bringe de gode nyheder med til jeres byfolk, hvis hjerter er lige så sunde som jeres egne. Lad nogle af jer gå den ene vej, og nogle en anden, på det at hver mand og kvinde og barn i Milby kan få underretning om, hvad I allerede ved. Men lad os, førend vi skilles ad, få tre hurraer for den sande religion, og ned med hykleriet!"

Da det sidste hurra døde hen, lukkede mr. Dempster vinduet, og sværmen samt de snildt forberedte plakater spredtes ad til alle sider.

Efter disse store offentlige anstrengelser var det naturligt, at mr. Dempster og hans kolleger måtte føle større trang end sædvanlig til en lille selskabelig forfriskning; og en del af deres venner havde allerede begyndt at forsamle sig i den store sal i "Røde Løve", sammenkaldte dels af deres egen nysgerrighed, dels af den uvurderlige Matt Paine. Den omfangsrigeste punchebolle blev rekvireret, og denne fødte gentleman, mr. Lownie, der sad lige overfor mr. Dempster, påtog sig at brygge punchen, idet han trodsede kritikken fra de misundelige herrer, der ikke længere gjorde tjeneste, og med hele uansvarlighedens beredvillighed, i deres uvidenhed foreslog flere citroner. Den selskabelige festlighed fortsattes til langt efter midnat, da adskillige af den sunde religions venner blev ledsaget hjem med nogen vanskelighed, idet en af dem endog viste en genstridig lyst til at sætte sig ned i rendestenen.

Mr. Dempster havde vist punchen lige så megen retfærdighed som nogen i selskabet, og skønt hans ven Boots jo nok vidste, at prokuratoren kunne "bære sin blyhat så stolt som selve Fanden", med hvis selskabelige sædvaner Boots syntes at være særdeles vel bekendt, så fandt han det ikke desto mindre lige så godt at se så god en kunde sikkert hjemme, og han fulgte derfor roligt efter ham ud af gården. Dempster opdagede ham imidlertid snart, vendte sig kort om imod ham og genkendte den velbekendte drapfarvede vest tydeligt nok i stjernelyset.

"Din firskillings-skurk! Hvad mener du med at træde en embedsmand i hælene på denne måde? Jeg skal knuse hvert et

led i din krop, hvis du vover at efterspore mine veje. Tror du, at en gentleman bedre kan finde vejen hjem, fordi han får lugten fra din skosværteflaske stukket i næsen?"

Boots listede af, snarere moret end bragt ud af humør, da han formodentlig tænkte, at prokuratorens "spirituøse tale" uden tvivl måtte være noget, der hørte med til hans embedsdygtighed; og mr. Dempster fortsatte langsomt sin vej alene.

Hans hus lå i Orchard Street, som gik ud til den smukkeste del af byen – kirken, præstegården og en lang strækning af grønne marker. Det var et gammeldags hus med et fremspringende øverste stokværk; udvendig havde det en overflade af stuk og vinduer med grønne rammer og skodder, indvendig var det fuldt af lange gange og lave værelser. Der var en stor, tung dørhammer på den grønne dør, og omendskønt mr. Dempster altid førte en dørnøgle med sig, så foretrak han undertiden at bruge hammeren. Dette foretrak han også nu. Drønet genlød i Orchard Street, og efter et øjebliks forløb kom der et andet slag, endnu stærkere end det første. Et minut til, og endnu blev døren ikke åbnet; hvorefter mr. Dempster brummende fremtog sin nøgle og med mindre vanskelighed end man skulle have ventet, stak den i døren. Da han åbnede døren, var gangen mørk.

"Janet!" med en rusten stentorrøst, var den næste lyd, der rungede gennem huset.

"Janet!" lød det endnu engang, førend et langsomt skridt blev hørt oppe på trappen, og et fjernt lys begyndte at kaste et flagrende skin på gangens væg.

"Fordømte, dorske idiot! Kan du ikke få benene med dig, hvad?"

Endnu nogle få minutter, og en høj kvindelig skikkelse, som holdt en tung lysestage skævt i hånden, viste sig ved omdrejningen af gangen, hvor den førte ud i den bredere entre.

Se, hun bærer en let dragt, der sidder løst om hendes figur, men ikke skjuler dens ædle, yndefulde omrids. En tung masse af glat kulsort hår er undsluppet fra sine bånd og hænger ned over hendes skuldre. I hendes stort mejslede ansigtstræk, som har denne bleghed, der er egen for brunetter, har der alt for tidligt tegnet sig linjer, der fortæller om lange kummerår, og de fint fligede næsebor, der synes dannede til at sitre i stolt bevidsthed om magt og skønhed, må have sitret ved de hjerteskærende sorger, som har præget disse udtærede træk omkring munden. Hendes vidt åbnede sorte øjne har et besynderligt stift og tomt blik, idet hun standser ved omdrejningen og står tavs foran sin husbond.

"Jeg skal lære dig at lade mig vente i mørke, dit blege, stirrende fjog!" sagde han, idet han nærmede sig med sine tunge berusede skridt. "Hvad, du har drukket igen, har du? Jeg skal slå dig, til du kommer til dine sanser."

Han lagde sin hånd med et fast tag på hendes skulder, vendte hende om, og skød hende langsomt foran sig igennem gangen og ind ad spisestuedøren, der stod åben på deres venstre side.

Der hænger et portræt af Janets moder, en gråhåret, sortøjet gammel kone i en sirlig kruset kappe, over kaminen. Visselig, de bedagede øjne antager et udtryk af sjæleangst, idet de ser Janet – ikke skælvende, nej! det ville være bedre, om hun skælvede – stående sløv og ubevægelig i sin store skønhed,

mens den tunge arm er løftet for at slå hende. Slaget falder – endnu et – og endnu et. Visselig moderen hører det skrig – "O, Robert, barmhjertighed! Barmhjertighed!"

Stakkels gråhårede kvinde! Var det for dette, du i din ensomme enkestand led en moders smerte for femogtredive år siden? Var det for dette, du gemte de små safians sko, som Janet gjorde sit første løb i, og kyssede dem dag efter dag, da hun som en høj pige var borte fra dig i skolen? Var det for dette, du så så stolt på hende, da hun kom tilbage til dig i sin rige, blege skønhed, lig en høj hvid calla, der nylig bar åbnet sit store rene bæger i solen.

Moderen ligger søvnløs og bedende i sit ensomme hus, grædende alderdommens bitre tårer, fordi hun frygter for, at dette må være en grusom nat for hendes barn.

Også hun har et billede over sin kamin, tegnet med kridt af Janet for mange år siden. Hun så på det, førend hun gik til sengs. Det er et hoved bøjet under et kors og bærende en krone af torne.

5

Klokken var halv ni om morgenen. Midsommersolen stod allerede varm på skorstenene og vejrhanerne i Milby. Kirkeklokkerne ringede, og mange familier var besjælet af søndagsfornemmelser, der især kunne henføres til den kendsgerning, at døtrene var kommet ned til frokost i deres bedste kjoler og med håret omhyggeligt friseret. For det var ikke søndag, men onsdag, og omendskønt biskoppen var der for at holde en konfirmation og tillige afgøre, om der så skulle holdes søndags-aftentjeneste i Milby eller ikke, så havde solstrålerne dog det sædvanlige hverdagsudseende for høstfolkene, der allerede længe havde været ude i markerne, og for flittige vævere, der netop var i færd med at sætte et nyt stykke i væven for den uge.

Søndags-fornemmelserne var stærkest hos unge damer, som miss Phipps, der havde det hverv at ledsage sin yngre søster til konfirmationen, og skulle bære en "sød, yndig" gennemsigtig hat med marabu-fjer ved denne interessante lejlighed og således danne en modsætning til den passende simpelhed i hendes søsters påklædning, der naturligvis kun skulle bestå i en ny hvid kjole; eller hos miss Townleys elever, der fik fri fra skolen og alle skulle i kirke for at se biskoppen og høre den højvelbårne og velærværdige mr. Prendergast læse bønnerne – en handling af høj åndelig betydning, som miss Townley forsikrede dem. Det var jo ikke mere end rimeligt, at en sognepræst, der var højvelbåren [Note 6)], måtte læse bedre end gamle mr. Crewe, der kun var kapellan og ikke højvelbåren; og

når lille Clara Robins forundrede sig over, at nogle gejstlige var sognepræster og andre ikke, så forsikrede Ellen Marriott hende med stor selvtillid, at det var kun de dygtige mænd, der blev gjort til sognepræster.

Ellen Marriott var en af dem, der skulle konfirmeres. Hun var en lille køn, fyldig pige, med blå øjne og gult hår, der denne morgen var sat op i endnu højere bukler end sædvanligt for at modtage den biskoppelige velsignelse, og nogle af de unge damer fandt, at hun var den smukkeste pige i skolen; men andre gav fortrinnet til hendes rival, Maria Gardner, som var meget højere og havde en nydelig *hanekam* af mørkebrune, naturlige krøller, og som, da hun nu også selv skulle overtage de løfter, der var gjort på hendes vegne ved hendes dåb, havde indsmurt og opkrøllet dem med mere end sædvanlig omhu. Da hun kom ind og satte sig ved frokostbordet, førend miss Townley endnu var kommet ind for at udskænke den tynde kaffe, vakte hendes hanekam så stærk en sensation, at Ellen Mariott til sidst blev nødt til at se på den og med undertrykt, men bitter sarkasme sagde: "Er det miss Gardners hoved, I beundrer?"

"Ja," sagde Maria elskeligt og stammende, og ikke i stand til at betale Ellen med samme mønt; "d-d-et er mit hoved."

"Da beundrer jeg det aldeles ikke!" var det knusende svar af Ellen, efterfulgt af en bifaldsmumlen blandt hendes veninder.

På denne måde, formoder jeg, udtømmer unge damer deres giftsæk i skolen. Det er vistnok grunden til, at de senere i livet har så uskadelig en tand for hinanden indbyrdes.

Men, som jeg sagde, solen skinnede, klokkerne ringede, og damerne i Milby var iført deres bedste stads.

Og hvem er den liflige kvinde, der går med så hurtige skridt gennem Orchard Street så tidligt på dagen, med en stor buket i hånden? Kan det være Janet Dempster, som vi betragtede med så dyb en medlidenhed en sørgelig midnatsstund for næppe fjorten dage siden? Ja, ingen anden kvinde i Milby har disse forskende, sorte øjne, denne høje, graciøse, utvungne figur, der fremhæves ved hendes simple musselinskjole og sorte kniplingssjal, dette svære sorte hår, nu så smukt flettet i glansfuld modsætning til de hvide atlaskes bånd på hendes beskedne hat. Ingen anden kvinde har det søde, talende smil, hun nikker til Jonathan Lamb, den gamle degn, med. Men, ak! – nu hun kommer nærmere – er de der, de sørgmodige træk omkring munden og øjnene, hvor det søde smil spiller, ligesom solstrålerne på det fulde og modne korns af stormen nedslagne skønhed. Hun bøjer ud af Orchard Street, og lægger vejen så hurtigt som hun kan hen til sin moders hus, en venlig *cottage*, der vender ud til en landevej og en eng, hvorfra der køres hø ind i dag. Mrs. Raynor har spist sin frokost og sidder i sin lænestol og læser, da Janet åbner døren og siger med sin mest spøgefulde stemme:

"Undskyld, moder, jeg kommer for at vise mig for dig, inden jeg går hen i præstegården. Har jeg sat min smukke hat op til din tilfredshed?"

Mrs. Raynor så op over sine briller og mødte sin datters blik med et par øjne, der var lige så sorte og kærlige som hendes egne. Hun var meget mindre end Janet, både i figur og ansigtstræk. Hovedligheden mellem dem lå i øjnene og den klare brunette ansigtsfarve. Moderens hår havde længe været gråt, og var samlet under den pynteligste kappe, der var sat op

med hendes egne flinke fingre, hvad også alle Janets kapper og hatte blev. Det var vel øvede fingre, for mrs. Raynor havde ernæret sig i sin enkestand ved at holde et etablissement for modehandel, og på denne måde tjent penge nok til at give sin datter, hvad der dengang blev anset for at være en opdragelse af første rang, såvel som til at sammenspare en sum, der, fordelagtigt sat ud af hendes svigersøn, var tilstrækkelig til at forsørge hende i hendes ensomme gamle dage.

Altid var mrs. Raynor den samme nette, pyntelige gamle dame, klædt i sort silke: en tålmodig, herlig kvinde, der bøjede sig med resignation under vægten af tilbagelagt sorg og med ydmyg styrke bar den nye byrde, som hver ny dag bragte med sig.

"Din hat mangler kun at bøjes lidt i panden, mit barn," sagde hun smilende og tog sine briller af, mens Janet uden videre knælede ned foran hende og ventede på at "blive gjort i stand", lige som hun ville have gjort, da hun var et barn. "Du er vel på vej hen til mrs. Crewes, kan jeg tænke? Er disse blomster til at garnere bordet med?"

"Nej tak, moder! Denne buket er rigtignok til at sætte midt på bordet. Jeg har sendt spisestellet derhen tilligemed den skinke, vi kogte hjemme i går, og Betty kommer straks med sølvtøjet og grønt og blomster til at pynte bordet med. Vi skal nok få vor gode mrs. Crewe over hendes vanskeligheder med ære. Den kære lille kone! Du skulle have set hende i går løfte hænderne i vejret og bede Himlen løse op for hende, førend hun igen skulle blive nødt til at sørge for en anretning til biskoppen. 'Det kan være galt nok,' sagde hun, 'at have provsten, omendskønt han ikke behøver halvt så mange glas gelé. Jeg skulle ikke bryde mig

om det, Janet, hvis det var for al mætte alle de hungrige krøblinger i Milby; men så megen ulejlighed og udgift for folk, der spiser mere, end de behøver, hver dag de lever!' Vi havde sådan en rengøring og pudsen af i dagligstuen derhenne i går! Men ingenting kan nogensinde få bugt med lugten af mr. Crewes piber, ved du nok; imidlertid har vi da fået den trængt tilbage i baggrunden med grøn sæbe og tørrede lavendler. Og nu må jeg løbe min vej. Du kommer da i kirken, moder?"

"Ja, min pige, jeg ville ikke undvære så smukt et syn. Det gør mine gamle øjne godt at se så mange friske unge ansigter. Kommer din mand?"

"Ja, Robert vil også derhen. Jeg har gjort ham så net i dag, så det er en lyst at se, og han siger, han er bange for, biskoppen vil finde ham alt for skinnende. Jeg trak ham ind i mammy Dempsters værelse, at han kunne vise sig for hende. Vi hører, at Tryan tror at være sikker på biskoppens understøttelse; men vi skal få at se. Jeg ville give min krumme guinea og al den lykke, den nogensinde vil bringe mig, for at få ham slået af marken, for jeg kan ikke tåle synet af den mand, der kommer for at fortrædige kære gamle mr. og mrs. Crewe i deres sidste dage. At prædike evangeliet, hedder det! Jeg mener, det er det bedste evangelium, der gør enhver lykkelig og tilfreds, er det ikke sandt, moder?"

"Ak, barn, jeg er bange for, der er intet evangelium, der vil gøre det herneden."

"Nå, så kan jeg dog i det mindste gøre noget for at trøste mrs. Crewe. Giv mig nu et kys, og så farvel til kirketid."

Moderen lænede sig tilbage i sin stol, da Janet var gået, og sank hen i pinefulde drømmerier. Når vort liv er en fortsat

prøvelse, synes hvilens øjeblikke kun at sætte frygtens byrde i stedet for de virkelige lidelsers byrde: Skytæppet synes kun at skilles ad et øjeblik, for at vi kan måle al dets rædsel, når det hænger lavt, sort og truende, i modsætning til den gennemsigtige klarhed; vanddråberne, der væder de brændende, tørre læber i ørkenen, bærer kun den heftigste følelse af tørst med sig. Janet så jo glad og rolig ud nu – men hvilken scene af elendighed skulle vel være den næste? Hun lignede kun alt for meget cistus-blomsterne i den lille have foran huset, som med aftenens skygger kunne ligge nedtrampet i landevejens støv, med deres fine, hvide og glinsende kronblade. Når solen var gået ned og tusmørket faldt på, sad Janet måske ophidset, ude af sig selv, hulkende sine sorger ud med egenkærlig lidenskabelighed og ønskede sig heftigt døden.

Mrs. Raynor havde læst om det tabte får, og den glæde, der er i Himlen over synderen, som omvender sig. Sikkerlig, den evige kærlighed, som hun troede på gennem al sin tunge sorg, ville ikke tillade hendes barn at vandre længere og længere ud i ørkenen, indtil der ikke længere fandtes nogen vej tilbage – dette barn, så yndig, så barmhjertig mod andre, så god, indtil hun blev drevet ind i synd ved kvindens bitreste sorger! Mrs. Raynor havde sin tro og åndelige trøst, endskønt hun ikke i mindste måde var evangelisk og ikke kendte noget til teologisk strid. Jeg frygter for, de fleste af mr. Tryans tilhørere ville have betragtet hende som blottet for al frelsende kundskab, og jeg er ganske vis på, at hun ikke havde noget synderlig klart syn på retfærdiggørelsen. Ikke desto mindre læste hun sin bibel meget flittigt og syntes, at hun fandt guddommelige lærdomme der –

om at bære korset ydmygt og være barmhjertig. Lad os håbe, at der også er en frelsende uvidenhed, og at mrs. Raynor blev retfærdiggjort, uden selv nøje at vide hvorledes.

Hun stræbte efter at have håb og tillid, selv om det var svært at tro, at fremtiden kunne blive andet end høsten af den sæd, der var blevet sået for hendes øjne. Men altid er der sæd, der bliver sået stille og uset, og alle vegne spirer der blomster frem uden vor forsorg eller vort arbejde. Vi høster, hvad vi sår, men naturen har en kærlighed, der står over denne retfærdighed og giver os skygge, blomst og frugt, som ikke er fremkommet ved nogen plantning af os.

6

De fleste folk ville været enige med mrs. Raynor i, at konfirmationen den dag var et smukt syn, i det mindste da de ranke barnlige skikkelser og fagre unge ansigter bevægede sig i en lille hvid strøm langs ad gangen, og flød ud i en knælende halvkreds under lyset fra det store altervindue, der blev mildnet ved ruder af gammelt malet glas; og man skulle have tænkt, at det at se til, når et par ærværdige hænder hvilede på sådanne unge hoveder, og et ærværdigt ansigt så opad for at nedbede en velsignelse over dem, ikke kunne andet end bringe hjertet til at udvide sig og øjnene til at fyldes. Dog mindes jeg, at øjnene syntes meget tørre i Milby kirke den dag, skønt biskoppen var en gammel mand og måske ærværdig (for om han end ikke var nogen fremragende græker, så var han dog broder til en whig-lord), og jeg tænker, at øjnene forblev tørre, fordi han havde små fine fruentimmeragtige hænder prydet med krusede manchetter, og i stedet for at lægge dem på pigernes hoveder, kun lod dem strejfe hen over disse i hurtig rækkefølge, som om det stred imod etiketten at berøre dem, og som om håndspålæggelsen var ligesom den teatralske omfavnelse – en del af spillet og ikke til virkelig at tro på. Sandt nok, der var en stor mængde hoveder, og biskoppens tid var meget knap. Desuden kan en paryk under ingen omstændigheder være rørende, undtagen ved meget sjældne tilfælde af illusion; og man kan ikke vente, at et par uhyre store kammerdugsærmer skulle kunne gå direkte til hjertet på nogen, undtagen det skulle være på en vaskerkone.

Jeg mindes, at jeg fandt, at mr. Prendergast så langt værdigere ud med sin simple hvide messeskjorte og sit sorte hår. Han var en høj anselig mand, der læste liturgien med en malmfuld og ensformig stemme.

Mr. Tryan sad i en stol nær ved prædikestolen med adskillige andre gejstlige. Han så bleg ud og strøg sig med hånden over ansigtet og purrede sig i håret oftere end sædvanlig. I gangen tæt ved ham stod mr. Budd, kirkeværge og kommitteret, og gentog svarene i litaniet med en opbyggelig stærk stemme; han havde en hvid stav i hånden og en bagoverbøjet holdning af hans lille hoved og person, således, formoder jeg, som han tænkte sig det passende for en ven af sund religion. Bemærkelig oppe i pulpituret var tillige mr. Dempsters høje skikkelse, hvis embedsforretninger sjældent tillod ham at benytte sin plads i kirken.

"Der er Dempster," sagde mrs. Linnet til sin datter Mary, "af et anderledes agtbart udseende end sædvanlig, skulle jeg mene. Jeg vil svare for, han har en smuk tale i hovedet, som skal holdes til biskoppen. Men han vil da være så tilsølet af snustobak, førend tjenesten er forbi, at biskoppen ikke vil være i stand til at høre på ham for nysen. Det er endda en trøst."

Endelig var da det sidste afsnit af den lange ceremoni forbi, den store forsamling strømmede varm og træt ud i det klare eftermiddagssolskin, og biskoppen trak sig tilbage til præstegården, hvor han, efter at have gjort mrs. Crewes anretning ære, skulle give deputationen og mr. Tryan audiens i anledning af det store spørgsmål om aftentjenesten. Imellem klokken fem og seks lå præstegården atter lige så rolig som sædvanlig under skyggen af sine høje elmetræer, og de eneste

spor til, at biskoppen så nylig havde beæret den med sin nærværelse, var hjulsporene i gruset og det lange bord med dets pyntede fade rent bragt i uorden, dets damaskes dug bestrøet med krummer og dets karafler uden propper. Mr. Crewe sad allerede roligt smøgende sin pibe ovre i dagligstuen, og Janet kom overens med mrs. Crewe om, at noget af blanc-mangen ville være en god ting at bringe Sally Martin, mens den lille gamle dame selv stod med en ske i hånden for at skrabe krummerne sammen i en bakke, så at hun kunne strø dem ud på gruset til småfuglene.

Men før den tid havde man set biskoppens vogn køre gennem High Street på dens vej til lord Truffords, hvor han skulle spise til middag. Spørgsmålet om aftengudstjenesten var da altså afgjort? Afgørelsens natur kan man slutte sig til af følgende samtale, som fandt sted i skænkestuen i "Røde Løve" samme aften.

"Så nu er De færdig, Dempster, hvad?" bemærkede mr. Pilgrim, mens han godtede sig. Vel var han ikke glad ved, at mr. Tryan havde vundet sin sag, men han var heller ikke bedrøvet over, at Dempster var blevet skuffet.

"Færdig, sir? Nej, ingenlunde. Det var netop, hvad jeg ventede. Det vidste jeg, at vi ikke havde andet at vente i disse dage, da kirken er oversvømmet af en hoben mænd, der ikke duer til andet end at udblæse lovsange af en tom sæk, sat i melodi af en omrejsende fusker. Men jeg var derfor ikke mindre forpligtet til at anstrenge mig i den sunde religions sag, til bedste for byen. Enhver kujon kan slå et slag, når han er sikker på at vinde; men vis mig den mand, der har mod til at kæmpe, når han er vis på at tabe. Det er nu min skik, sir; og der er

mangen en sejr, der er værre end et nederlag, det skal mr. Tryan få at vide på sin egen bekostning."

"Han må nok lide af alderdomssvaghed, den biskop, det er min mening," sagde mr. Tomlinson, "at holde med sådan en snegl af en metodist som Tryan. Og for den sags skyld, så tror jeg, vi kunne være lige så vel farne, om vi slet ingen biskopper havde, når de ikke er klogere end som så. Hvad nytte er det til, at have flere tusinder om året og et slot at bo i, når de ingen gavn vil gøre i kirken?"

"Nej, der kommer De ind på noget, De ikke forstår Dem på, Tomlinson," sagde mr. Dempster. "Ingen skal høre mig sige et ord imod episkopatet – det er en vagt for kirken; og vi må have rang og værdigheder der, som alle andre steder. Nej, sir! Episkopatet er en god ting, men derfor kan det nok hænde, at en biskop ingen god ting er. Netop ligesom brændevin i sig selv er en god drik, selv om den enkelte flaske smager ligesom regnvand med sukker i, der er opfanget gennem en skorsten. Hej, Ratcliffe, lad mig få noget at drikke, der lidt mindre ligner en dekokt af sukker og sod."

"Jeg sagde jo heller ikke noget om episkopatet," genmælede mr. Tomlinson, "jeg sagde bare, at jeg troede, vi var lige så vel farne rent uden biskopper, og det vil jeg sige om igen, for den sags skyld. Der er aldrig nogen biskop, der har bragt korn til min mølle."

"Ved De, hvornår aftentjenesterne skal tage deres begyndelse?"

"De skal *begynde* næste søndag," sagde mr. Dempster i en betydningsfuld tone; "men jeg tror ikke, der vil behøves nogen meget langsynet profet til at forudse enden på dem. Det aner

mig, at mr. Tryan vil se sig om efter et andet kald inden lang tid."

"Han vil ikke få mange Milbyfolk til at gå og høre hans foredrag om nogen tid, det vil jeg holde en guinea på," bemærkede mr. Budd. "Jeg beholder ikke en eneste arbejdsmand i min tjeneste, som enten selv går derhen eller lader nogen, der hører ham til, gå der."

"Heller ikke jeg," sagde mr. Tomlinson; "ingen tryanit skal få lov at røre en sæk eller køre en vogn af mine, det kan De være stødt på. Og jeg ved flere foruden mig, der har det samme sind."

"Tryan har alligevel mange venner i byen, og det venner, som er i stand til at støtte ham," sagde mr. Pilgrim. "Jeg skulle næsten mene, det ville være bedst at lade ham og hans aftentjeneste i fred. Hvis han bliver ved at prædike, som han gør, med den konstitution han har, vil han nok få sig en strubetæring, og De kan da blive ham kvit uden ulejlighed."

"Men vi vil ikke tillade ham at begå den uret imod sig selv," sagde mr. Dempster. "Siden hans helbred ikke er godt, vil vi overtale ham til at prøve forandring af luft. Stol på det, han vil finde klimaet i Milby alt for hedt for sig."

7

Mr. Dempster blev ikke længe i "Røde Løve" den aften. Han blev kaldt hjem til et møde med mr. Armstrong, en rig klient, og da han blev holdt i konsultation til meget sent, så var dette en af de nætter, hvor mr. Dempster gik nogenlunde ædru til sengs. Og således blev da denne dag, der havde været en af Janets lykkeligste, fordi hun havde tilbragt den med at hjælpe sin kære gamle veninde mrs. Crewe, også sluttet for hende med usædvanlig rolighed; og ligesom en klar solnedgang lover en smuk morgen, således er også en rolig indslumren et godt varsel om en rolig opvågnen.

Mr. Dempster var denne torsdag morgen i sit bedste lune, og omendskønt det måske til dels var en følge af udsigten til en indbringende og opmuntrende forretning ved mr. Armstrongs mulige proces, skyldtes dog størsteparten deraf upåtvivlelig de mildere og sundere rørelser i den menneskelige følelse, ved hvilke godheden prøver på at få overhånd i os, når som helst den synes at have mindste udsigt til det – søndag morgen måske, når vi, frigjort fra ugens snurrende hastværk, tager vor lille treårs på skødet ved morgenbordet for at dele vort æg og vort brød med ham; eller i sorgens øjeblikke, når døden gæster vort tag eller sygdom gør os afhængige af en tilsidesat hustrus omhyggelige pleje; eller i rolige samtaler med en aldrende moder om de dage, da vi stod ved hendes knæ med vor første billedbog, eller skrev kærlighedsbreve til hende fra skolen. I hver mand, hvis barndom har kendt kærtegn, er der altid en erindringens streng, der kan stemmes til mildere toner, og mr.

Dempster, som vi hidtil kun har set som ordføreren i "Røde Løve" og som "den drukne tyran" i sit hjem en sørgelig midnat, var en fredsæl lille moders førstefødte yndlingssøn. Denne moder levede endnu, og hendes egen store sorte lænestol, som hun sad og strikkede i, så lang som dagen var, stod nu stillet til rette for hende ved morgenbordet ved siden af hendes søns, med en blød, tigret kat som foreløbig besidder.

"God morgen, lille mutter! Du ser jo så frisk ud som en tusindfryd i dag. Jeg tror, du bliver ung igen," sagde mr. Dempster, idet han så op fra sin avis, da den lille gamle dame trådte ind. En *meget* lille gammel dame var hun, med et blegt, næppe rynket ansigt, håret af denne ejendommelige hvidhed, der siger os, at lokkerne engang har været blonde, en fin snehvid kappe på sit hoved og et hvidt sjal fæstet over sine skuldre. Man så med ét blik, at hun havde været en nydelig blondine, mærkeligt ulig sin høje grimme søn med den grumsede ansigtsfarve; ulig også sin svigerdatter, hvis storartede brunette skønhed altid syntes at få højere relief ved den lille mutters hvide nærværelse. Men uligheden mellem Janet og hendes svigermoder gik dybere end til træk og ansigtsfarve, og i sandhed, der var kun liden sympati imellem dem; for gamle mrs. Dempster kunne ikke opgive troen på, at hendes søn Robert ville være blevet en ganske anden mand, hvis han havde ægtet den rette kone – en eftergivende kone ligesom hun selv, der kunne have født ham børn, og været en flink og ordentlig husmoder. Til trods for Janets ømhed og opmærksomhed for hende, havde hun fra begyndelsen af kun haft ringe kærlighed til sin svigerdatter, og havde nu gennem de lange år været vidne til den huslige elendigheds sørgelige

tiltagen, altid med en tilbøjelighed til at lægge skylden på hustruen snarere end på manden, og til at bebrejde mrs. Raynor, at hun opmuntrede sin datters fejl ved en alt for udelukkende sympati. Men gamle mrs. Dempster havde tavshedens og passivitetens sjældne gave, der ofte erstatter manglen på sjælsstyrke; hvad end hendes tanker var, sagde hun dog aldrig noget ord, der kunne forværre den huslige disharmoni. Tålmodig og tavs sad hun ved sit strikketøj under mangt et stridens og angstens optrin; standhaftig anstillede hun sig uvidende om de lyde, der nåede hendes øren, og de kendsgerninger, hun gættede sig til, efter at hun havde trukket sig tilbage til sin seng; tavs var hun vidne til stakkels Janets fejl, kun optegnede hun dem som en undskyldning på hendes søns side. Den hårde, listige, despotiske prokurator var endnu den lille gamle kones kæledægge, ligesom han havde været, da hun med triumferende stolthed iagttog hans første vaklende forsøg på at gå alene over gulvet i ammestuen. "Hvad er han ikke for en god søn imod mig!" tænkte hun ofte. "Aldrig siger han mig et hårdt ord. Ja, han kunne være blevet en god mand!"

O, det er ynkværdigt – disse sorger i kvindens alderdom! I den tidlige ungdom sagde hun måske til sig selv: "Jeg vil føle mig lykkelig, når jeg får en ægtefælle at elske højere end alt"; derpå, når ægtefællen var alt for ligegyldig: "Mit barn vil trøste mig"; derpå, under moderens vågen og arbejden: "Mit barn vil gengælde mig alt, når det vokser op." Og til sidst, efter at årenes lange rejse møjsommeligt er tilbagelagt, tynges moderens hjerte ned af en endnu tungere vægt, og der bliver intet håb tilbage uden graven.

Men denne morgen satte gamle mrs. Dempster sig i sin lænestol uden nogen pinefuld tilbagetrængt erindring om den foregående nat.

"Jeg påstår, at Mammy ser yngre ud end mrs. Crewe, som kun er femogtres," sagde Janet. "Mrs. Crewe vil se hen til dig i dag, Mammy, og fortælle dig om alle sine genvordigheder med biskoppen og frokosten. Hun vil bringe sit strikketøj med, så I vil kunne slå en rigtig sladder af med hinanden."

"Sladderen vil nok blive på den ene side da, for mrs. Crewe bliver nu så døv, at jeg ikke kan få hende til at høre et ord. Og hvis jeg gør tegn til hende, så misforstår hun mig altid."

"O, hun vil have så meget at fortælle dig i dag, at du ikke vil behøve at tale selv. Du, som har tålmodighed til at strikke sådanne vidunderlige sengetæpper, Mammy, må ikke være utålmodig mod vor kære mrs. Crewe. Den gode gamle kone! Jeg kan ikke tåle, at hun skulle tro, hun nogensinde var trættende for folk, og du ved, hun er alt for villig til at tro sådan noget om sig selv. Jeg tror, hun ville gerne gere sig så lille som en mus, for at kunne løbe omkring og gøre godt imod folk uden at de mærkede hende."

"Det er såmænd ikke tålmodighed, jeg mangler, det ved da Gud; men det er lunger til at tale højt nok med. Men du er vel selv hjemme i formiddag, antager jeg, så kan du jo tale til hende for mig."

"Nej, Mammy, jeg har rigtignok lovet den stakkels mrs. Lownie at komme hen og sidde hos hende. Hun er fængslet til sit værelse, og begge hendes døtre er ude, så jeg må hen at læse aviser for hende og more hende."

"Kunne du ikke gå en anden formiddag? Da mr. Armstrong og den anden herre skal komme her til middag, synes jeg dog, det ville være bedre, om du blev ved hjemmet. Kan du betro Betty at se efter alting? Hun er så ny på stedet."

"O, jeg kunne ikke skuffe mrs. Lownie; jeg lovede hende det så vist. Betty vil komme godt ud af det, det frygter jeg ikke for."

Efter dette blev gamle mrs. Dempster tavs og begyndte at nippe til sin te. Morgenmaden fortsattes nu nogen tid uden videre samtale, da mr. Dempster var fordybet i sine aviser. Endelig syntes det, idet han gennemløb avertissementerne, som om hans øje blev fængslet af noget, der vakte en ny tanke hos ham. Pludselig slog han i bordet med en fornøjet mine, og sagde, henvendt til Janet: "Jeg har en ypperlig idé, sigøjnerunge!" (Det var hans navn til hans sortøjede kone, når han var i ganske usædvanlig godt humør), "og du skal hjælpe mig. Det er netop noget for dig."

"Hvad er det?" spurgte Janet med et strålende ansigt ved lyden af dette kælenavn, som hun nu så sjældent hørte. "Har det noget at gøre med dokumenter?"

"Det er en smule spøg, der er værd et helt dusin salærer – en plan til at rejse latteren imod Tryan og hans bande hyklere."

"Hvad kan del være? Intet, der behøver nål og tråd, håber jeg, for ellers må jeg hen og plage moder."

"Nej, der kræves intet skarpere end din vittighed – med undtagelse af min egen. Jeg skal fortælle dig, hvad det er. Vi vil lave et program til søndagsaften-tjenesten, ligesom en teaterplakat, du ved: 'Stor forestilling af den berømte markskriger', og så videre. Vi vil tildele alle tryanitterne, gamle

Landor og hele resten, passende roller. Proctor skal trykke den, og vi vil sætte den i omløb i byen. Det vil blive et hovedslag."

"Bravo!" sagde Janet og klappede i hænderne. Hun ville i dette øjeblik have bildt sig ind at synes om enhver ting, i sin glæde over at blive påkaldt af sin mand, og hun syntes nu virkelig godt om at le ad tryanitterne. "Vi vil sætte det i værk straks og udkaste skitsen til det, førend du går på kontoret. Jeg har Tryans prædikener ovenpå, men jeg tror ikke, der er noget i dem, vi kan bruge. Jeg har kun akkurat set i dem; de ligner ikke det, jeg ventede – noget kedsommeligt, enfoldigt tøj – det er langt fra at være sådanne dundrende tordentaler, som jeg havde ventet."

"Dundrende? Nej, Tryan er så blid som en kurrende due – en rigtig honningsød hykler. At han har overflødighed af djævelskab og ondskab i sig, det kunne jeg se, mens han talte med biskoppen; men udvendig er han glat som en snog. Det lader til, han vil begynde en tvekamp med mig, – ved at lokke mine klienter bort fra mig. Men vi skal få at se, hvem af os der først vil komme til at råbe "*peccavi*." Milby kan bedre bestå uden mr. Tryan, end uden Robert Dempster, skulle jeg tro! Og Milby skal aldrig blive oversvømmet med hykleri, så længe jeg kan sætte en dæmning for det. Men lad os nu få maden taget ud, at vi kan komme i lag med teaterplakaten. Kom, lille mutter, og tag dig en omgang i haven med mig, og lad os se, hvordan agurkerne trives. Jeg har jo ikke gået haven rundt med dig i en evighed. Kom, du behøver ingen hat. Det er ligesom man gik i et drivhus denne morgen."

"Men hun behøver en parasol," sagde Janet, "der står en i stativet ved havedøren, Robert."

Den lille gamle dame tog sin søns arm med sagtmodig fornøjelse. Hun kunne næppe nå den, så hun kunne hvile sig på den, men han bøjede sig lidt ned imod hende, og rettede sine tunge, langbenede skridt efter hendes svage trin. Katten bestemte sig til at sole sig med det samme, og gik tæt ved siden af dem, med halen ret op i vejret og gnidende sine bløde sider imod deres ben, alt for vel næret til at lade sig friste af de kvidrende fugle. Haven var af den græsrige, skyggefulde art, som man ofte ser ved gamle huse i provinsbyer; æbletræerne havde haft tid til at sprede deres grene vidt ud, og buskene og de hårdføre stauder var vokset med en sådan frodighed, at de stadig fordrede beskæring, for at de ikke skulle trænge sig helt frem i gangene og optage pladsen for de gående. Men den yderste del af haven, som stødte op til grønne marker, var åben og solrig.

Det var melankolsk, og dog smukt, at se den lille gruppe passere fra skyggen ud i solskinnet og fra solskinnet ind i skyggen igen: melankolsk, fordi denne ømhed, som sønnen viste moderen, næppe var mere end en kærne af sundt liv i et organ, der var forhærdet af sygdom, fordi den mand, der på denne måde stod i forbindelse med en uskyldig fortid, var blevet forstenet i verdslighed, ophidset af sanselighed, en slave af tilfældige indskydelser; smukt, fordi det viste, hvor vanskeligt det er at udrydde de dybtgående fine rødder af menneskelig kærlighed og godhed – hvorledes den mand, fra hvem vi gør det til vor stolthed at gyse tilbage, dog står i et nært broderskab til os ved nogle af vore helligste følelser.

Da de vendte tilbage til huset, mødte Janet dem og sagde: "Nu, Robert, er skriveapparaterne taget frem. Jeg skal være

skriver, så kan Matt Peine kopiere det bagefter."

Mammy tog endnu engang plads i sin lænestol, med strikketøjet i hånden og katten snurrende ved hendes albue; Janet satte sig ved bordet, mens mr. Dempster placerede sig tæt ved hende, og tog sin snustobaksdåse frem. Idet han forsynede sig rigeligt med dette inspirerende pulver, begyndte han at diktere.

8

Den næste dag, fredag, kl. fem efter solskiven, stod det store buevindue i mrs. Jeromes dagligstue åbent; og denne dame selv sad indenfor dets brede halvkreds med et bord foran sig, hvorpå hendes bedste tebakke, hendes bedste kinesiske testel og hendes bedste maskinebræt allerede havde stået parat i en halv time. Mrs. Jeromes bedste testel var af fint hvidt rillet kinesisk porcelæn, med forgyldte grene på – så smukt et testel, som man kunne ønske at se, og fuldkommen godt nok til kaminprydelse; ja, da kopperne ingen hanke havde, så var det virkelig et ønske hos de fleste gæster, der nød den udmærkelse at drikke deres te af dem, at de fortryllende "kinesiske" allerede var blevet befordret til denne ærefulde stilling. Mrs. Jerome var, ligesom hendes testel, smuk og gammeldags. Hun var en livlig dame på sine tres, i en smuk kniplingskappe, bundet under hagen med en sløjfe, et mørkt, vel krøllet pandehår, et snehvidt halstørklæde, der spredte sine dybe folder helt ned til hendes liv, og en stiv grå silkekjole. Hun havde en ren damaskesserviet fæstet foran sig for at beskytte hendes dragt under teskænknings-processen. Hendes yndlingsgeranier i buevinduet havde så sundt et udseende, som hun kunne ønske sig; hendes eget smukke portræt, der var malet, da hun var tyve år yngre, smilede ned til hende med et behageligt smigreri; og i det hele syntes hun at befinde sig i så fredelig og behagelig en stilling, som en livlig, velklædt ældre dame kunne forlange. Men som i så mange andre tilfælde, var skinnet bedragersk! Hendes sind var højligt foruroliget, og hun var bragt ganske ud af

fatning ved den omstændighed, at klokken var mere end et kvarter over fem selv på det ur, der tabte, at den var halv seks på hendes store guldur, som hun holdt i sin hånd, som om hun ville tælle eftermiddagens pulsslag, og at køkkenuret, som hun da var sikker på ikke gik en hel time for stærkt, allerede havde slået seks. Ventetiden blev gjort så meget mere uudholdelig for mrs. Jerome ved hendes forbavselse over, at mr. Jerome kunne falde på at blive så længe ude i haven med Lizzie på denne tankeløse måde, uden at ænse, at tetiden var langt forbi, og at efter al den ulejlighed med at få de bedste teting taget ned, mr. Tryan nu dog ikke kom. Al denne ære var blevet vist mr. Tryan, var ingenlunde, fordi mrs. Jerome vurderede hans læresætninger eller hans eksemplariske virksomhed som sjælesørger så højt, men simpelthen, fordi han hørte til den højkirkelige gejstlighed og som sådan blev betragtet af hende med samme udelukkende ærbødighed, som en hvid kvinde, der har ægtet en indfødt fra Selskabsøerne, må antages at føle for en hvid besøgende fra hendes ungdoms land. For mrs. Jerome var blevet opfødt blandt de højkirkelige, og da hun havde nået en alder af tredive år, førend hun giftede sig, havde hun i det første øjeblik følt den største betænkelighed ved at opgive de religiøse former, hun var blevet opdraget under. "De ved," sagde hun i fortrolighed til sine kirkelige bekendtskaber, "jeg ville jo slet ikke låne øre til mr. Jerome i begyndelsen, men alt vel overvejet, begyndte jeg dog at indse, at der var mange ting, der var værre end at søge til kapellet, og det var da altid bedre at gøre det end ikke at kunne betale enhver sit. Mr. Jerome havde desuden sådan et overmåde pænt væsen, og der var ingen anden, der holdt gig eller kunne sørge så godt for mig som han,

enten han nu hørte til kapellet eller ej. Det var jo rigtignok underligt nok for mig i lang tid, denne hersens prædiken uden bog, og ståen under de lange bønner, i stedet for at skifte stilling. Men hvad, herregud! der er jo ikke den ting, man ikke kan vænne sig til med tiden; og man kan jo alletider sætte sig ned, ved De, førend bønnerne begynder. Præsterne ved kapellet siger dog de selv samme ting som kirkens præster, og vi er meget tidligere færdige fra kapellet om morgenen, end de er det i kirken. Og hvad stolene angår, så er vores rigtignok en hel del bekvemmere end dem i Milby kirke." Mrs. Jerome havde, som man ser, ikke nogen skarp følelse for den guddommelige læres afskygninger, og det er meget muligt, at hun efter at have lyttet til dissentersk veltalenhed i tredive år, uskadt kunne vende tilbage til statskirken uden at underkaste sig nogen åndelig karantæne. Hendes sind var tilsyneladende af denne uporøse flintestensagtige art, som ikke kommer i mindste fare ved de omgivende dampe. Men hvad det spørgsmål angik, at komme til sin dagsgerning ved solopgang, og lette sin samvittighed ved at få det nødvendige antal måltider og den deraf følgende "opvaskning" fra hånden så snart som muligt, for at familien kunne være vel i seng klokken ni, var mrs. Jerome skarptfølende, og tingenes nærværende langsomme gang, i forening med mr. Jeromes uforklarlige glemsomhed, var ikke til at udholde længere. Hun ringede derfor på klokken efter Sally.

"Det er forskrækkeligt, Sally, den tid det varer! Gå dog ned i haven og se, hvor din herre bliver af. Sig ham, at den går stærkt til seks, og at mr. Tryan da ikke kan tænke på at komme nu, og at det er på tiden, vi får den te af vejen. Han lader formodentlig

også Lizzie gå og søle sin kjole til dernede imellem jordbærbedene. Lad hende komme ind på øjeblikket."

Intet under, at mr. Jerome var fristet til at dvæle nede i haven, for selv om huset var smukt og ganske svarede til dets navn – "det hvide hus", og den høje bengalske rose, der klyngede sig op omkring indgangen, fremhævedes endnu mere ved gipskalkens blændende hvidhed, satte mr. Jerome dog især sin ære i haven og frugttræerne, som han også med rette kunne, og der var intet, hvorved han følte en mere uskyldig stolthed – fred med den gode mands erindring! al hans stolthed var uskyldig – end ved at føre en hidtil uindviet fremmed omkring på sin grund, og til en vis grad gøre ham opmærksom på de uforlignelige fordele, indbyggerne af "det hvide hus" havde med hensyn til alle mulige arter af æbler, pærer og tidlige grønsager, for ikke at tale om de blomstrende busketter, rødtjørnene og lavendelbuskene, hvoraf der var langt flere, end mrs. Jerome nogensinde kunne bruge, kort sagt, en overflødighed af alt, hvad en mand, der har trukket sig tilbage fra sine forretninger, kunne ønske at besidde selv, eller at dele med sine venner. Haven var et af disse gammeldags paradiser, som næppe længere eksisterer undtagen som erindringer fra vor barndom: der var ingen pertentlig adskillelse imellem blomster og køkkenhave; ingen ensformighed i nydelserne for den ene sans med udelukkelse f den anden; men en fortryllende paradisisk blanding af alt, hvad der var lysteligt at se på og godt at æde af. De rige blomsterrabatter, der løb langs med hver gang, med deres uendelige rækker af forårsblomster, anemoner, aurikler, gyldenlakker, campanulaer, løvemunde og ipomoeaer, havde også deres højere skønheder, såsom mos- og provenceroser,

afvekslende med espalierede æbletræer; en nellikes karmoisinrøde farve gik i et med jordbærrenes halvskjulte rødme i bedene ved siden af; man plukkede en mosrose det ene øjeblik og en klase ribs det næste; man befandt sig i en liflig veksel af jasminduft og stikkelsbærsaft. Og nu, hvilken høj mur ved den ene ende, med et lysthus ved siden, så højt, at, når man havde besteget den lange række trapper, kunne man ganske tydeligt se, at der ingen udsigt var, som var værd at se på; hvilke løvhytter og havebænke i alle retninger; og på den ene side, hvilken hæk, høj, fast og uafbrudt, ligesom en grøn mur! Det var tæt ved denne hæk, at mr. Jerome stod, da Sally fandt ham. Han havde sat en kurv med jordbær ned på gruset, og løftet lille Lizzie op i sine arme for at vise hende en fuglerede. Lizzie kiggede, så dernæst på sin grandpapa med et par store blå øjne, og kiggede så igen.

"Ser du den, Lizzie?" hviskede han.

"Ja," hviskede hun til gengæld, idet hun stak sine læber ganske nær ind til grandpapas ansigt. I dette øjeblik viste Sally sig.

"Ej ej, Sally! Hvad er der i vejen? Er mr. Tryan kommet?"

"Nej, sir, og missis siger, at hun er vis på, han kommer ikke nu, og så skulle jeg be' om De ville værs'god at komme ind og drikke te. Jøsses, miss Lizzie, De har fået pletter på Deres busseronne, og jeg tør svæ're på, de er gået igennem på Deres kjole. Nå, det bliver et ordentligt mas! Skynd Dem nu og kom ind med mig, hører De."

"Nå, nå, nå, der er ingen skade sket, der er ingen skade sket, er der vel, Lizzie? Vaskebaljen vil gøre alting godt igen."

Men Sally, der betragtede vaskebaljen fra et andet synspunkt, satte et surt ansigt op og skyndte sig bort med Lizzie, som underdanigt trippede afsted med sit lille hoved i skygge under en stor nankinshat, mens mr. Jerome fulgte efter i mag med sine stærke, brede skuldre bøjet lidt forover, og sine store, godmodige ansigtstræk og hvide hår halvt skjulte under en bredskygget hat.

"Jerome, jeg forbavses over dig," sagde mrs. Jerome i en indigneret bebrejdende tone, som øjensynlig blev understøttet af en dyb følelse af forurettelse, idet hendes mand åbnede døren. "Hvornår vil du dog holde op med at invitere folk til måltider, uden at lade dem vide tiden? Jeg er sikker på, du har ikke sagt et eneste ord til mr. Tryan om, at vi drikker te kl. fem. Det ligner dig ret!"

"Nå, nå, Susanne," svarede manden i en formildende tone, "der er ingen fejl begået. Jeg sagde til mr. Tryan, at vi drak te præcis klokken fem; måske er der noget, der har opholdt ham. Han har så meget at gøre og tænke på, må du huske."

"Ih, gudbevares! Klokken er allerede slået seks i køkkenet, så det ville da være dumt at tro, at han nu kunne komme. Du kan derfor lige så godt straks ringe på maskinen. Siden Sally nu dog har tændt op, kan vi lige så gerne tage den ind, skønt han ikke kommer. Jeg har heller aldrig kendt din lige, Jerome. Du beder folk komme og lader mig have al den ulejlighed med at få tingene taget ned og få bagt tekage, og så kommer de dog ikke. Nu skal jeg her sidde og vaske alt dette tetøj af selv, for det kan jeg da umuligt betro Sally – hun ville naturligvis straks slå det i tusinde stykker."

"Men hvorfor vil du gøre dig al den ulejlighed, Susanne? Vort daglige porcelæn vilde jo have gjort mr. Tryan samme nytte, og kopperne er da en del bekvemmere at holde på."

"Ja, det kender jeg nok, alletider skal du have noget at udsætte på mit tetøj, bare fordi jeg selv har købt det, førend jeg blev gift. Men det kan jeg fortælle dig, at jeg forstod mig godt på at vælge porcelæn, om jeg end ikke forstod mig på at vælge mig en mand. Og hvor er så Lizzie henne? Du har da vel aldrig ladet hende blive alene nede i haven med hendes hvide kjole på og rene strømper?"

"Vær rolig, min kære Susan, vær rolig; Lizzie kommer ind med Sally. Hun skulle ud og have sit forklæde taget af, tror jeg. Men der kommer jo mr. Tryan gennem porten."

Mrs. Jerome begyndte hurtigt at ordne sin damaskes serviet og udtrykket i sit ansigt til den gejstliges modtagelse, og mr. Jerome gik ud for at møde sin gæst, som han hilste på udenfor døren.

"Mr. Tryan, hvorledes befinder De Dem? Velkommen til det hvide hus! Det glæder mig at se Dem, sir, det glæder mig at se Dem."

Hvis du, min læser, havde hørt den blanding af velvilje, ærbødighed og deltagelse, der lå i den tone, denne hilsen blev fremført i, ville du, selv uden at se ansigtet, som fuldkomment harmonerede med den, ingen vanskelighed have haft ved at slutte dig til grundtonen i mr. Jeromes karakter. For et fint øre sagde denne tone så tydeligt som muligt – "Hvad som helst der anbefaler sig til mig som fromhed og godhed, skal elskes og æres af mig. O, venner, denne skønne verden er tillige en sørgelig verden, ikke sandt? Lad os hjælpe hinanden, lad os

hjælpe hinanden!" Og det var alene dette grundtræk i hans karakter og ingenlunde nogen klar eller bestemt lærd anskuelse af de forskellige læresætninger, der allerede meget tidligt havde gjort mr. Jerome til en dissenter. I sine drengeår var han blevet hensat på et sted, hvor dissenterne syntes at have vægten af fromhed, renhed og gode gerninger ganske på deres side, og det at blive dissenter forekom ham at være ensbetydende med at vælge Gud i stedet for mammon. Denne race af dissentere er uddød i vore dage, da forstanden har fået så stort et forspring for følelsen, og enhver kapelbesøgende yngling kan fylde vore øren med fordelene ved friheden, statskirkens råddenskab og Skriftens beviser for, at de første kristne var independenter. Mr. Jerome kendte intet til disse teoretiske grundlag for d-dissenterlæren, og i den yderste udstrækning af sine polemiske diskussioner var han ikke gået videre end til at spørge, om en kristen var forpligtet ved sin samvittighed til at fremhæve jul og påske ved nogen særegen opmærksomhed, foruden den at spise postejer og ostekager. For ham syntes enhver årstid at være lige god til at takke Gud og skelne mellem ondt og godt, hvorimod han fandt det meget ønskeligt at indskrænke tiden til at hengive sig til nydelsen af usundt bagværk. Da mr. Jeromes tro var af denne ligefremme upolemiske art, er det let at forstå, at det rygte, han hørte om mr. Tryan som en god mand og en udmærket prædikant, der forstod at røre folks hjerter, havde været nok til at drage ham til Paddington kirke, og at han, da han havde følt sig mere opbygget der, end han i den sidste tid havde været ved mr. Stickneys taler i Salem kapel, gentagne gange var kørt derover søndag eftermiddag, og havde søgt en lejlighed til at gøre mr. Tryans bekendtskab.

Aftentjenesten var genstand for mr. Jeromes varmeste interesse, og den modstand, mr. Tryan mødte, gav denne interesse en stærk farve af partifølelse; for der var i mr. Jeromes natur et fond af hidsighed, som måtte have udløb et eller andet sted, og hos så mild og retsindig en mand kunne den kun finde det i harme mod dem, som han holdt for at være fjender af sandhed og godhed. Mr. Tryan havde hidindtil ikke været i det hvide hus, men i går, da han medie mr. Jerome på gaden, havde han straks modtaget indbydelsen til te, idet han sagde, at der var noget, han ønskede at tale om. Han så træt og anstrengt ud, da han kom, og efter at have vekslet håndtryk med mrs. Jerome, kastede han sig i en stol og så ud på den smukke have med et udtryk af lindring.

"Hvad har De dog for en yndig plet her, mr. Jerome! Jeg har ikke set noget så roligt og smukt, siden jeg kom til Milby. På Paddington fælled, hvor jeg bor, ved De nok, er buskene helt overtrukket med sod, og der er aldrig ro, uden i nattens stilhed."

"Kære ven! Kære ven! Det er meget slemt – og for Dem især, som skal studere. Ville det være bedre for Dem at bo, hvor der var lidt mere landligt?"

"Å nej! Jeg ville spilde alt for megen tid ved at gå frem og tilbage, og desuden holder jeg mest af at være midt iblandt befolkningen. Jeg ville ikke have dristighed til at gå hen og prædike resignation for de stakkels skabninger i deres forrøgede luft og uhyggelige hjem, når jeg selv levede i overdådighed. Der er mange ting, der er fuldkommen tilladelige for andre mennesker, men som en præst må forsage,

hvis han vil virke noget godt blandt en fabriksbefolkning som denne."

Her blev forberedelserne til teen endelig tilendebragt ved den samtidige ankomst af lille Lizzie og af tekagen. Det er en behagelig overraskelse, når man besøger et par ældre folk, at se en lille skikkelse komme ind i hvid kjole og med et blondt hoved så glat som atlask, runde blå øjne og en kind som en æbleblomst. Sådan en lille pige, der næppe endnu har lært at gå, er et midtpunkt for den fælles følelse, der kan bringe de forskelligste mennesker til at forstå hinanden; og mr. Tryan så på Lizzie med denne stille fornøjelse, som altid er ægte.

"Der er hun jo, der er hun jo!" sagde den stolte bedstefader. "De tænkte nok ikke, at vi havde sådan en lille stump som denne, gjorde De vel, mr. Tryan? Ak ja! Det forekommer mig, som om det ikke var længere siden end i går, at hendes moder var mage til hende. Dette er vor lille Lizzie, er det. Kom og giv mr. Tryan hånden, Lizzie, kom."

Lizzie nærmede sig uden tøven, og rakte den ene hånd ud, mens hun pillede ved sit koral-halsbånd med den anden, og så op i mr. Tryans ansigt med et forskende blik. Han klappede det lille glatte hoved, og sagde med sin venligste stemme: "Hvordan har du det, Lizzie? Vil du give mig et kys?" Hun truttede sin lille knop af en mund frem, og trak sig derefter lidt tilbage, idet hun så ned ad sin kjole og sagde: "Tan du se min nye tole? Mig fik den på, da du stulde tomme. Sally sa'e du tunde itte se den."

"Hys, hys, Lizzie, små putter må nok ses, men ikke høres," sagde mrs. Jerome; mens grandpapa blinkede betydningsfuldt, og, strålende af fryd ved Lizzies overordentlige løfter om begavelse, satte hende op i hendes høje rørstol ved siden af

grandmama, som intet øjeblik spildte, men skyndte sig at skærme den nye kjoles skønhed med en serviet.

"Og nu, mr. Tryan," sagde mr. Jerome i en meget alvorlig tone, da teen var blevet budt omkring, "lad mig nu høre, hvordan det går Dem med Deres aftentjeneste. Da jeg var i byen i går, hørte jeg, at der blev lagt onde råd op imod Dem. Jeg er bange for, at de lumpne karle vil kunne gøre Dem det ubehageligt nok."

"Jeg tvivler ikke på, at de vil prøve på det; sandt at sige tror jeg der vil blive bragt et ordentligt opløb i stand på søndag aften, ligesom der var, da deputationen vendte tilbage, i den hensigt at fortrædige mig og menigheden på vor vej til kirken."

"Ja, de er i stand til alting, sådanne mænd som Dempster og Budd; og Tomlinson støtter dem med penge, da han ikke kan med vid. Imidlertid har Dempster da mistet én klient ved sine slette handlinger, og jeg skulle tage meget fejl, om han ikke mister mere end én. Jeg tænkte mindst, mr. Tryan, da jeg til Mikkelsdag for tyve år siden lagde mine affærer i hans hånd, at han skulle ende som en forfølger af religionen. Jeg har aldrig truffet en dygtigere og mere lovende ung mand, end han var dengang. Man talte om, at han holdt af at tage sig et ekstra glas nu og da, men aldrig noget, der kunne lignes med, hvad han siden har drevet det til. Det er jo hovedet man må se på hos en jurist, mr. Tryan, det er hovedet. Hans kone var også altid en af mine særdeles yndlinge – stakkels sjæl! Jeg hører bedrøvelige historier om hende nu. Men hun er drevet til det, mr. Tryan, hun er drevet til det. Hun har det ømmeste hjerte for de fattige, har hun, som nogen kvinde kan have; og hun er en kone, der forstår at tale smukt for sig, kan De tro. Ja, jeg har nu altid haft

meget til overs for Dempster og hans kone, til trods for alt, hvad der blev sagt! Men så snart jeg hørte om denne historie med komiteen, sagde jeg, den mand skal ikke mere have noget at gøre med mine affærer, sagde jeg. Det kan bringe mig i ulejlighed, men jeg vil ikke opmuntre en mand, der forfølger religionen."

"Han er øjensynlig både hovedet og hånden i forfølgelsen," sagde mr. Tryan. "Der kan være en stærk uvilje imod mig hos et stort antal af indbyggerne – og det må vel komme af den store uvidenhed om åndelige ting, der hersker her på stedet. Men jeg bilder mig dog ind, at der ikke være blevet nogen formelig opposition imod aftentjenesten, hvis Dempster ikke havde lagt planen til det. Jeg er selv ikke i mindste måde ængstelig for noget af, hvad han kan gøre; han skal få at se, at jeg ikke lader mig kue eller drive bort ved fornærmelser eller personlig fare. Gud har sendt mig til dette sted, og med hans velsignelse vil jeg ikke gyse tilbage fra, hvad der end kan møde mig i udøvelsen af hans gerning blandt folket. Men jeg føler, det er rigtigt, at henvende mig til alle dem, der kender evangeliets værd, om at stå mig offentligt bi. Jeg tror – og mr. Landor er enig med mig – at det ville være godt, om mine venner fulgtes med mig, alle i forening, til kirken på søndag aften. Dempster har, ved De, foregivet, at næsten alle de agtværdige indbyggere er modstandere af tjenesten. Nå, denne usandhed ønsker jeg at få synligt modsagt. Hvad mener De om denne plan? Jeg har i dag talt med adskillige af mine venner, som har sat sig bestemt for at være der for at ledsage mig, og vil tale med andre om sagen."

"Jeg vil være en af dem, mr. Tryan, jeg vil være en af dem. De skal ikke savne nogen understøttelse, som jeg kan give. Førend

De kom hertil, sir, var Milby et dødt og mørkt sted; De er den første mand i kirken, så vidt jeg ved, der har bragt Guds ord direkte til folket; og jeg skal stå ved Deres side, sir, jeg skal stå ved Deres side. Jeg er en dissenter, mr. Tryan, og har været det, siden jeg var femten år gammel; men vis mig det gode i kirken, og jeg er tillige en kirkens mand. Da jeg var dreng, boede jeg i Tilston; De kender måske ikke stedet; men som sagt, jeg boede der, og sognepræsten der var en skrækkelig drukkenbolt, en ivrig rævejæger. De har vist aldrig set et sådant sogn i Deres levedage med slethed; Milby er intet imod det. Ser De, sir, min fader var arbejdsmand, og havde ikke råd til at give mig nogen opdragelse, derfor gik jeg i en aftenskole, der blev holdt af en dissenter, en Jacob Wright; og det var fra denne mand, sir, jeg fik min smule undervisning og min kundskab i religionen. Jeg gik til kapellet med Jacob – han var en god mand, var Jacob – og siden den tid har jeg altid hørt til kapellet. Men jeg er ingen fjende af kirken, sir, når kirken bringer lys til den uvidende og syndefulde; og det er det, De gør, mr. Tryan. Ja, sir, jeg vil stå ved Deres side, jeg vil gå til kirken med Dem på søndag aften."

"Du gjorde såmænd bedre i at blive hjemme, Jerome, hvis jeg må sige min mening," faldt mrs. Jerome ind. "Det er ikke, fordi jeg ikke har al mulig respekt for Dem, mr. Tryan, men mr. Jerome kan dog ingen nytte gøre Dem ved sin indblanding. Dissentere er ikke vel sete i Milby, og han er i forvejen så nervøs, som han vel kan være; han vil komme tilbage derfra så syg, så syg, og ikke lade mig få så meget som en blund i mine øjne hele natten."

Mrs. Jerome var blevet forskrækket ved at høre tale om opløb, og hendes gamle agtelse for det religiøse samfund, hun i sin

ungdom havde tilhørt, indgød hende på ingen måde nogen martyrs sind. Hendes mand så på hende med et udtryk af øm og bedrøvet modsigelse.

"Susanne, Susanne, må jeg bede dig ikke at stride imod, eller lægge mig hindringer i vejen for at gøre hvad der er ret. Jeg kan ikke opgive min samvittighed, hvad jeg så end ellers må opgive."

"Måske," sagde mr. Tryan, idet han følte sig lidt ubehageligt berørt, "vil det, siden De ikke er rigtig stærk, min kære sir, være bedst, som mrs. Jerome foreslår, at De ikke udsætter Dem for nogen ophidselse."

"Lad os ikke tale mere om det, mr. Tryan. Jeg vil stå ved Deres side, sir. Det er min pligt. Det er Guds sag, sir; det er Guds sag."

Mr. Tryan adlød sin indskydelse af beundring og taknemmelighed, og rakte sin hånd ud imod den hvidhårede gamle mand, idet han sagde: "Tak, mr. Jerome, tak!"

Mr. Jerome greb den udstrakte hånd i tavshed, og kastede sig derpå tilbage i sin stol med et blik på sin kone, der syntes at sige: "Hvorfor kan du dog ikke føle med mig, Susanne?"

Denne gamle mands uforstilte sympati var mere dyrebar for mr. Tryan, end nogen blot tilskuer kunne have forestillet sig. For folk, der besidder en god portion af denne godtkøbs menneskekundskab, som dømmer individerne efter forskrifter og uden videre bekymring kaster dem ind i de nummererede huller i dueslaget, kunne den evangeliske præst måske kun synes simpelthen at gøre, hvad alle andre mennesker også ville holde af at gøre – gennemføre en sag, der var ensbetydende ikke alene med hans teori, hvilket blot er en slags sekundær egoisme, men også med haus følelsers oprindelige egoisme.

Modstand kan blive sød for en mand, når han har døbt den: *Forfølgelse*; en uindbuden, overilet reformator, der høfligt frakender sig selv al fortjeneste, mens hans venner kalder ham en martyr, har ikke i virkeligheden den vanskeligste løbebane for et kødeligt sind. Men mr. Tryan var ikke støbt i den frivillige martyrs form. Med en udholdenhed, der ofte var blevet dadlet som halsstarrighed, havde han en skarp modtagelighed for selve det had og den spot, han ikke veg tilbage fra at fremkalde. Enhver form for misbilligelse gav ham et smerteligt stik; og selv om han gik sine modstandere mandigt og ofte med særdeles varm stemning i møde, følte han dog ingen trættekær glæde ved striden. Det var en af hans naturs svagheder, at have alt for kilden en følelse for hvert et bidende vindpust fra opinionen; at krympe sig under dårernes truende blikke; at blive opirret ved *deres* uretfærdighed, som umuligt kunne eje de betingelser, der var uundværlige for at kunne bedømme ham rigtigt; og med al denne kildenhed for dadel, denne afhængighed af sympati, havde han i årevis været tvunget ind i en stridende stilling. Intet under da, al den gode gamle mr. Jeromes hjertelige ord var balsam for ham. Han havde så ofte været taknemmelig mod en gammel kone, fordi hun sagde: "Gud velsigne Dem"; mod et lille barn, fordi det smilede til ham; mod en hund, fordi den fandt sig i at blive klappet af ham. Da teen på denne tid var forbi, foreslog mr. Tryan en spadseretur i haven som et middel til at adsprede ethvert minde om den sidste ægteskabelige uenighed. Lille Lizzies bøn: "Mig då med, grandpa!" kunne ikke afslås, hun fik derfor hat og en busseronne på, og derpå gik de ud i aftensolskinnet. Ikke mrs. Jerome, forstår sig; hun havde en dybt anlagt plan om *ad interim* at trække sig tilbage til

køkkenet og vaske det bedste tetøj af selv, som en måde til at indhente dagens så sørgeligt forsinkede forretninger på.

"Denne vej, mr. Tryan, denne vej," sagde den gamle herre; "jeg må føre Dem ud til min græsgang først, og vise Dem vor ko – den bedste malkeko i hele egnen. Og se her disse bagbygninger, hvor bekvemt mælkestuen er indrettet; jeg har selv lagt planen til hver en smule. Her har jeg mit lille snedkerværksted og mit smedeværksted; der er ingen ende på de småarbejder, jeg selv gør her. Jeg har aldrig kunnet tåle at være ledig, mr. Tryan; jeg må altid have noget for. Det var jo på tide for mig at lægge forretningerne til side og gøre plads for yngre folk. Jeg havde samlet penge nok, med kun en eneste datter at efterlade dem til, og derfor sagde jeg til mig selv, sagde jeg, det er på tide, du hører op med at bekymre dig så meget om denne verden, og anvender mere tid til at tænke på den næste. Men der er mange timer fra man står op til man lægger sig, og tanker er ingen hindring for arbejde; man kan gå omkring med en god del af dem i sit hoved. Se, her er græsgangen."

Det var et særdeles smukt vænge, hvor den storplettede, korthornede ko roligt lå og tyggede drøv, med et søvnigt blik på sine beundrere – det var omgivet af en omhyggelig klippet hæk, og hist og her en røn eller et kirsebærtræ spredt rundt om på det.

"Jeg har da en hel del mere jord foruden dette, som kunne være værd at se på, men det er måske længere, end De ønsker at gå nu. Ser De, dernede har jeg et helt agerland fuldt af kartofler; jeg har en stor familie at forsyne, ved De nok." (Her blinkede og smilede mr. Jerome betydningsfuldt.) "Og det bringer mig i tanker om noget, mr. Tryan, som jeg ønskede at sige til Dem.

Jeg ved, at sådanne gejstlige som De se en del mere fattigdom og elendighed, end andre folk, og at der bliver gjort langt flere fordringer til dem, end de er i stand til at tilfredsstille; og hvis De undertiden vil gøre brug af min pung og lade mig vide, hvor jeg kan være til nogen hjælp, vil jeg betragte det som en stor godhed af Dem."

"Jeg takker Dem, mr. Jerome, det skal jeg gøre, det lover jeg Dem. Jeg så i går et meget sørgeligt tilfælde; en kulgraver – en smuk bredskuldret karl på henved tredive år – blev dræbt ved omstyrtningen af en mur i Paddington kulværk. Jeg var just i en af hytterne tæt ved, da de bragte ham hjem på en dør, og konens skrig har lige siden genlydt i mine øren. Der er tre små børn. Lykkeligvis har konen sin væv, så hun vil være i stand til at holde sig ude af arbejdshuset; men hun ser meget sart ud."

"Giv mig hendes navn, mr. Tryan," sagde mr. Jerome, idet han tog sin tegnebog frem. "Jeg vil se til hende, jeg vil se til hende."

Dyb var barmhjertighedens kilde i den gode gamle mands hjerte. Han spiste sig ofte næppe mæt om middagen, nedtrykt ved tanken om, at der var mænd, kvinder og børn, der ingen middagsmad havde at sætte sig ned til, og prøvede da på at lette sit sind ved at gå ud om eftermiddagen for at se, hvad nød han kunne afhjælpe, hvilken ærlig stræben han kunne række en hjælpsom hånd. At noget levende væsen skulle mangle, var hans hovedsorg; at noget fornuftigt væsen kunne ødsle, var den næste. Sally, som havde fået skænd af herren for et alt for ødselt brug af pinde til at tænde op med på skorstenen, og forskellige tilfælde af tankeløshed med hensyn til lysestumper, anså ham jo sandt nok for at være "så kneben som vel muligt"; men han havde lige så mild en varme som morgensollyset, og ligesom

sollyset skinnede hans godhed på alt, hvad der forekom på hans vej, fra den næsvise, rødmossede dreng, som han fandt en fryd i at gøre lykkelig med en julegave, til de blege lidende i mørke gadedøre, der langsomt hentæredes i savn og elendighed.

Det var en nydelse for mr. Tryan at lytte til den gamle mands uskyldige sladren – at gå i den uforlignelige frugthaves skygger og høre på historien om den høst, det rødstribede æbletræ havde givet i fjor, og den ligefrem besværlige overflødighed af sommerpærer der var – at sidde i en løvhytte og inddrikke havens milde aftenluft – og således for en kort tid at føle trykket af sin præstelige gerning hævet.

Måske følte han tilbagekomsten til denne gerning ad de støvede veje des mere smertelig, måske noget i dette rolige, skyggefulde hjem havde mindet ham om tiden, førend han havde taget selvfornægtelsens åg på sig. Selv det stærkeste hjerte kan undertiden forsage under følelsen af, at fjenderne er bitre, og at vennerne kun kender dets sorger halvt. Den fasteste sjæl vil nu og da, når den betræder den ujævne klippesti, kaste et længselsfuldt blik tilbage til dalens bløde grønsvær og muntre stemmer. Men hvorledes det nu var, da mr. Tryan den aften kl. 9 i tusmørket var trådt ind i sit lille studereværelse og havde drejet nøglen om i døren, kastede han sig i stolen foran sit skrivebord, og lagde uden hensyn til de papirer der lå, ansigtet dybt ned på sin hånd og stønnede våndefuldt.

Det går ofte således i dette liv, tænker jeg. Mens vi med kulde anstiller undersøgelser om en mands løbebane, spotter hans fejltagelser, dadler hans raskhed og fastslår hans meninger – "han er evangelisk og indskrænket", eller "han er fritænker og panteist", eller "anglikaner og overtroisk" – sidder måske den

samme mand i sin ensomhed og udgyder hede tårer, fordi hans offer er så tungt, fordi styrken og tålmodigheden svigter ham til at udtale det vanskelige ord og udføre den vanskelige gerning.

9

Mr. Tryan viste ingen sådanne svaghedssymptomer, da den kritiske søndag kom. Han forkastede uden betænkning det forslag om at køre til kirken i mr. Landors vogn, som denne hædersmand var fremkommet med som et ændringsforslag til den oprindelige plan, da rygterne om den påtænkte forfølgelse blev foruroligende. Mr. Tryan erklærede, at han ikke ville bruge forsigtighedsregler, men alene stole på Gud og sin gode sag. Nogle af hans frygtsommere venner fandt denne beslutning mere udfordrende end klog, og da de betænkte, at pøblen har et stort talent til impromptuer, og at lovlig skadeserstatning er en ufuldstændig oprejsning for at få hovedet slået i stykker af en mursten, begyndte de meget nøje at rådspørge deres samvittighed, om hvorvidt det ikke var en pligt, de skyldte deres familier, at holde sig hjemme søndag aften. Disse frygtagtige personer udgjorde imidlertid kun en ringe minoritet; størstedelen af mr. Tryans venner glædede sig tværtimod over denne lejlighed til at trodse forhånelse for en præsts skyld, som de hang ved, lige så meget af personlige som af doktrinære grunde. Miss Pratt talte om Cranmer, Bidley og Latimer, og bemærkede, at nærværende krise frembød en lejlighed til, selv i vor vanslægtede tid, at kappes med dem i heltemodig opofrelse; mens mindre belæste personer, hvis hukommelse ikke var så vel forsynet med fortilfælde, simpelthen udtalte den samme beslutning som mr. Jerome, at stå ved præstens side og støtte hans sag, fordi de anså den som Guds sag.

Søndag aften kl. halv syv begav Tryan sig da ud fra mr. Landors hus i følgeskab med en del venner, som havde forsamlet sig der, to andre afdelinger fra mr. Pratt og mr. Dunn stødte snart til dem, og enkelte personer sluttede sig på deres vej til kirken til det anførende togs rækker, så at Tryans venner, da de nåede Orchard Street, udgjorde en anselig procession. Det var i Orchard Street og hen imod kirkens porte, at den største sværm havde samlet sig, og i mr. Dempsters vinduer i første etage var et mere udsøgt selskab af anti-tryanitter forsamlet, for at nyde det underholdende skuespil, som tryanitterne på deres vandring til kirken under mængdens råb og hujen, forskaffede.

For at hjælpe på den folkelige vittighed, ved at forsyne den med passende benævnelser, var talrige eksemplarer af Dempsters komedieplakat, trykt med store iøjnefaldende bogstaver, slået op på murene. Vi beklager, at vi ikke kan skaffe yndere af murlitteraturen nydelsen af dette aktstykke i sin helhed [Note 7)]. Dets satire var, skønt den frembød Milby-vittighedens skarpeste æg, ikke synderlig bidende; men hadet er som ilden, der giver selv dårligt affald en dræbende magt: Mr. Dempsters vittigheder var ikke alene synlige på muren, de afspejlede sig i de hånlige blikke, de blev højlydte i larmen og skrigen. Igennem denne skylregn af øgenavne og slette vittigheder, med akkompagnement *ad libitum* af brølen, hylen og hyssen, men ikke af noget tungere kastevåben, gik mr. Tryan, bleg og fattet, med den gamle mr. Landor, hvis gang var usikker, under armen. På den anden side af ham gik mr. Jerome med skridt, der endnu var faste, skønt hans ryg var lidt bøjet.

Udvortes var mr. Tryan fattet, men indvortes led han smerteligt ved disse hadefulde og hånende toner. Hvor stærk end hans bevidsthed om det rette var, så var den ham ingen stærkere rustning mod spotske blikke og giftige ord, end den ville have været mod stenkast og kølleslag. Hans samvittighed var rolig, men hans følelse var dybt såret.

Kun én gang endnu drog den evangeliske præst op af Orchard Street, fulgt af en skare venner; kun én gang endnu samledes mængden for at overvære hans indtog ad kirkens port. Men denne anden gang lod ingen stemme sig høre højere end i hvisken, og i denne hvisken lød sorgens og velsignelsens ord. Denne anden gang så Janet Dempster ikke til med munterhed og spot; hendes øjne var trætte af sorg og vågen, mens hun fulgte sin elskede ven og sjælesørger til graven.

10

Historien er, som vi ved, tilbøjelig til at gentage sig og levere os meget gamle begivenheder med en ringe kostumeforandring. Fra Xerxes' tider og nedad ser vi generaler spille de tapre ved åbningen af et felttog og med største lethed overvinde fjenden i *after dinner speeches*. Men begivenhederne står ofte i ærgerlig uoverensstemmelse med de sindrigste taktikeres forudsigelser; vanskelighederne ved ekspeditionen er forunderligt i strid med kloge beregninger; fjenden har den uforskammethed ikke at komme i forvirring, der hvor man fornuftigvis havde kunnet vente det af ham; den tapre generals sind foruroliges ved efterretninger om intriger, som spindes imod ham hjemme, og, trods de komplimenter, han forud har gjort Forsynet som sin utvivlsomme beskytter, synes der at være al rimelighed for, at *Te Deum*'et vil blive ganske på den anden side.

Således faldt det også ud med mr. Dempsters mindeværdige felttog imod tryanitterne. Trods den forhastede triumf ved tilbagekomsten fra Elmstoke, var slaget angående aftentjenesten tabt, fjenden havde beholdt marken, og det sidste håb, som stod tilbage, var, at han ved en trættende guerillakrig kunne nødes til at rømme landet.

I nogen tid vedligeholdtes denne slags krig også med en betydelig iver. Den milbyske spots pile blev gjort farligere ved at dyppes i bagtalelsens gift; meget stygge historier, fortalt med omstændelig nøjagtighed, kom snart i omløb om mr. Tryan og hans tilhørere, og af disse historier fremgik det tydeligt, at evangelismen med en nødvendig konsekvens førte til hyklersk

eftergivenhed for lasten. Adskillige gamle venskaber blev sønderrevet, og der var nære slægtninge, som følte, at religiøs uenighed, når den ikke mildnedes ved nogen udsigt til arv, var en tilstrækkelig grund til at vie deres familie antipati. Mr. Budd holdt taler til sine arbejdere og truede dem med afsked, hvis det blev bekendt, at de eller deres familier besøgte aftentjenesten; og da mr. Tomlinson opdagede, at hans mestersvend var en ivrig tryanit, fo'r han heftigt op imod ham, og ville have kasseret denne vigtige bestillingsmand på stedet, hvis det ikke havde været meget ubelejligt. I det hele var imidlertid, efter nogle måneders forløb, det væsentlige tab på anti-tryanitternes side. Mr. Pratt havde rigtignok mistet et par patienter foruden mr. Dempsters familie; men da det var klart, at evangelismen ikke havde udtørret kilden til hans anekdotestrøm, eller i mindste måde forandret hans blik på nogen dames konstitution, er det rimeligt, at en forandring, ledsaget af så få ydre og synlige tegn, snarere var påskuddet for end grunden til hans afskedigelse i disse enkelte tilfælde. Mr. Dunn truedes med tabet af adskillige gode kunder, da mrs. Lonnie og mrs. Phipps gav eksemplet til at udbede sig, at han ville sende dem deres regninger; og klædehandleren begyndte at se fremad mod sin næste vareforsyning med en ængstelse, som kun for en ringe del lindredes af den sammenligning, hans kone anstillede mellem hans sag og Shadrachs, Meshechs og Abednegos, som blev kastede i den glødende ovn. For, som han den næste morgen bemærkede med det skarpe blik, som tilhører ragningsperioden, mens *deres* redning bestod i den omstændighed, at deres linnede og uldne tøj *ikke* fortæredes, lå *hans* redning i ganske den modsatte retning. Men

mageligheden, denne fortræffelige sidegren fra egoismens hovedlinje, gør os alle til hinandens medhjælpere, til trods for modsatte beslutninger. Det er sandsynligt, at intet spekulativt eller teologisk had ville kunne være stærkt nok til i længden at modstå det bekvemmes overtalende magt: at en rationalistisk bager, hvis brød redeligt var holdt frit for alun, ville kunne skaffe sig en hvilken som helst, med en slet fordøjelse besværet, puseyits søgning, og at en arminianer Note 8) med tandpine ville foretrække en calvinsk tandlæge for en fusker, der stod stift imod læren om udvælgelse og evig fortabelse, men som rimeligvis ville knække tanden i munden på ham. I denne det bekvemmes overtalende magt, lå mr. Dunns endelige sikring mod martyrdommen. Hans klædehandel var den bedste i Milby; den behagelige vane at kunne skaffe sig ønskelige artikler med den korteste frist, var for mægtig for anti-tryanitternes iver; og klædehandleren kunne snart se frem mod sin næste vareforsyning uden at søge sin trøst i en fra Skriften hentet parallel.

På den anden side havde mr. Dempster mistet sin fortræffelige klient mr. Jerome – et tab, der ærgrede ham uforholdsmæssigt til det blotte pengetab, det foranledigede. Prokuratoren elskede penge, men han elskede magt endnu højere. Han havde altid været stolt af, tidligt at have vundet "konventikelmedlemmets" tillid, og at være i stand til "at vikle Salems støtte om sin finger". Som de fleste andre mennesker følte han en vis velvilje mod dem, som havde brugt ham, da han gjorde sin indtrædelse i forretningerne, og lige som vi ikke holder af at skilles ved et gammelt barometer, der hænger i vort studereværelse, eller ved en tommestok, som har ligget i vor

lomme, siden vi begyndte forretninger, således holdt mr. Dempster ikke af at udslette sin gamle klients navn fra dets vante skuffe i kontoret. Vort daglige liv er som en væg, behængt med malerier, som mange års sol har skinnet på: tag et af dem bort, og det efterlader et tydeligt spor, som vore øjne aldrig kan hvile på uden en følelse af uhyggelighed. Ja, det ufrivillige tab af en bekendt genstand bringer næsten altid en følelse som af et ondt varsel; det synes som den første skygge af den sig nærmende død.

Af alle disse forenede grunde kunne mr. Dempster aldrig tænke på sin klient uden med stærk forbitrelse, og selv synet af mr. Jerome, når han gik forbi på gaden, var malurt for ham.

En dag, da den gamle herre kom ridende op ad Orchard Street på sin gråskimmel, som sædvanlig rystende tømmen og kildrende dens side med sin ridepisk, skønt der var en fuldkommen fælles overenskomst imellem dem om, at den ikke skulle påskynde sine skridt, hændte det sig, at Janet netop befandt sig ved sin dør, og han kunne ikke modstå fristelsen til at standse og tale lidt med "den nette, lille kone", som han altid kaldte hende, skønt hun var højere end alle hans øvrige kvindelige bekendte. Trods sin tilbøjelighed til at tage sin mands parti i alle offentlige anliggender, kunne Janet ikke bære nag til sin gamle ven, og hun rakte ham hånden.

"Det gør mig rigtignok hjertelig ondt, gør det, at jeg aldrig mere ser Dem, mrs. Dempster," sagde mr. Jerome i en klagende tone. "Men hvis De skulle have nogle fattige, som trænger til hjælp, og som De ved fortjener den, så send dem alligevel til mig, send De dem bare til mig"

"Tak mr. Jerome, det skal jeg. Farvel."

Janet gjorde samtalen så kort, som hun kunne, men dog var den ikke kort nok til at undgå at blive bemærket af hendes mand, der, som hun nok frygtede, var på vejen hjem fra sit kontor i den anden ende af gaden, og denne hendes forbrydelse, at tale med mr. Jerome, blev et ofte tilbagevendende tema for mr. Dempsters huslige veltalenhed.

Ved at sætte tabet af sin gamle klient i forbindelse med mr. Tryans indflydelse begyndte mr. Dempster tydeligere at føle, hvorfor han hadede præsten. Men lidenskabeligt had behøver, lige så fuldt som en lidenskabelig kærlighed, nogen ro og åndelig frihed. Forfølgelse og hævn kan lige så lidt som smægten og kurmageri trives uden et betydeligt forbrug af tid og tanker, og til intet af dette har en mand råd, hvis praksis og lever begge begynder at vise ildevarslende symptomer. Således var den ubehagelige vending, som sagerne tog for Dempster, og ligesom generalen, der fortrædigedes af hjemmeintrigerne, var han selv alt for forpint til at lægge sindrige planer til at pine andre.

Imidlertid vandt aftentjenesten en stadig større menighed; måske tiltrak den ikke mange af den udsøgte aristokratiske kreds, hvor Lownies og Pittmans var de herskende, men den vandt den største del af mr. Crewes morgen- og eftermiddagstilhørere, og den fortyndede rækkerne i mr. Stickneys aftenforsamlinger. Evangelismen banede sig vej i Milby, dens fine duft trængte lidt efter lidt ind i de boliger, som var lukkede og låsede for den. Bevægelsen havde, som alle andre religiøse "opvækkelser" en blandet virkning. Religiøse ideer har samme skæbne som melodier, der, når de engang er sat i omløb i verden, optages af de instrumenter, blandt hvilke nogle er til

en sørgelig grad plumpe, svage eller forstemte, så at folk står i fare for at erklære selve melodierne for utålelige. Det kan vel være, at nogle af mr. Tryans tilhørere mere havde vundet en religiøs udtryksmåde end religiøs erfaring; at hist og her en væverkone, som for et par måneder siden simpelt hen var en enfoldig sjokke, nu var blevet forvandlet til det mere sammensatte fænomen: en enfoldig og skinhellig sjokke; at den gamle Adam, med den ældre alder, halsstarrighed, vedblev med sine usandheder bag disken, på trods af at den nye Adam hengav sig til bibellæsning og husandagt; at børnene i Paddington søndagsskole fik deres hukommelse fuldpakket med sætninger om renselsens blod, om tilregnet retfærdighed og om retfærdiggørelse ved troen alene, som en erfaring, der mere gik i retningen af klinkspil, tagfat, faderlige revselser og længsel efter uopnåelige sukkergrise, snarere tjente til at formørke end til at oplyse; og at det gik i Milby i hine fjerne dage, som til alle andre tider og på alle andre steder, hvor den åndelige atmosfære veksler og menneskene drages af de nye ideers bevægende magt, at dårskaben ofte indbildte sig at være visdom, at uvidenheden gav sig ud for kundskab, og at egenkærligheden vendte øjnene mod Himlen og kaldte sig religion. Ikke desto mindre havde evangelismen hos Milbys indbyggere bragt liv og bevægelse i hin følelse af pligt, hin erkendelse af, at der er noget højere at leve for, end den blotte tilfredsstillelse af éns eget jeg, som er for det moralske liv, hvad tilføjelsen af en stor central nerveknude er for det dyriske. Intet menneske kan begynde at danne sig efter en tro eller en idé, uden at hæve sig til en højere erfaringsorden; et underkastelsens, et selvbeherskelsens princip er blevet indført i

hans natur; han er ikke længere blot og bar en hob indtryk, ønsker og instinkter. Hvilke end de damers svagheder kunne være, som afknappede deres luksus i kniplinger og bånd, syede klæder til de fattige, uddelte småskrifter, citerede Skriften og udlagde evangeliet – det havde de dog lært, at der var en guddommelig gerning, som skulle gøres i livet, en godhedsregel, som stod højere end deres nabos mening; og om også forestillingen om en Himmel, som var forbeholdt dem, var lidt for fremherskende, så vidste de dog, at hvad der ene gjorde dem skikket til denne Himmel, det var hjertets renhed, kristelig barmhjertighed og betvingelse af egenkærlige ønsker. De kunne give meget navn af fromhed, som kun var puritansk strenghed; de kunne kalde meget synd, som ikke var synd; men de havde i det mindste en følelse af, at synden skulle skyes og modstås, og farveblindhed, som kan tage gråt for rødt, er dog bedre end fuldstændig blindhed, som ikke kan skelne nogen farve.

Miss Rebekka Linnet, som i en simpel dragt og med et noget vel højtideligt ansigt, underviste i søndagsskoler, besøgte de fattige og stræbte hen mod et ideal af renhed og godhed, havde sikkert en større moralsk elskværdighed nu, end i hine prangende pæondage, da hun intet andet mønster havde end lejebiblioteks-heltinderne. Miss Eliza Pratt, som fortabte sig i opmærksom lytten til mr. Tryans aftenlæsning, fandt uden tvivl også evangeliske afløb for sin forfængelighed og egenkærlighed; men hun havde dog et betydeligt moralsk forspring for miss Phipps, der fnisede under sine fjer over manglerne ved gamle mr. Crewes udtale. Og selv ældre fædre og mødre, hvis sjæle, ligesom mrs. Linnets, var alt for stædige til at indsuge megen lærdom, havde godt af, at deres hjerter droges til den nye præst

som til et Guds sendebud. De skammede sig dog måske over deres onde luner, deres verdslighed, deres indholdsløse, tomme fortid. Den første betingelse for menneskelig godhed er, at man har noget at elske, den anden, at man har noget at ære. Og denne sidste kostelige gave bragtes Milby af mr. Tryan og evangelismen.

Ja, bevægelsen var god, skønt den havde den tilsætning af dårskab og af ondt, som ofte gør det, som er godt, til en forargelse for svage og hovmodige ånder, der vil sigte menneskelige handlinger og karakterer igennem deres egne forestillingers sold, før de skænker dem sympati og beundring. Sådanne ånder ville vist have fundet meget i mr. Tryans karakter, der trængte til en sigtningsproces. Men lykkeligvis venter den velsignede gerning, at hjælpe verden fremad, ikke til den kan udføres af fuldkomne mennesker; og jeg bilder mig ind, at f.eks. hverken Luther eller John Bunyan ville tilfredsstille nutidens fordringer til en ideal helt, der ikke tror, uden hvad der er sandt, ikke føler, uden hvad der er ophøjet, og ikke foretager sig, uden hvad der er skønt. De sande helte, som Gud skaber dem, er af en ganske anden art; de har deres naturlige arvedel af kærlighed og samvittighed, som de indsuger med modermælken; de kender et par af disse dybe åndelige sandheder, som kun vindes ved en langvarig kamp med egen synd og egne sorger; de har høstet tro og kraft, for så vidt som de har arbejdet i oprigtighed, men det øvrige er tør, ufrugtbar teori, snæver fordom og usikker kundskab. Deres anskuelser er sammenblandet med engang vedtagne meninger; deres sympati er måske ledet ind i en doktrins snævre kanal, i stedet for al vælde frem som en mægtig strøm, der bringer velsignelse

til ethvert sædekorn på deres vej; stivsind eller selvtillid blander sig ofte med deres højeste stræben, og deres mest opofrende handlinger er undertiden kun tilbagevirkningen af en lidenskabelig egenkærlighed. Således gik det også med mr. Tryan; og den, der betragtede ham fra kritikkens fugleperspektiv, kunne måske nok, idet han gjorde mr. Tryan til teksten for et lærd foredrag over det karakteristiske ved den evangeliske skole på hans tid, sige, at han begik den fejltagelse, at identificere kristendommen med et alt for indskrænket lærebegreb, at han alt for udelukkende søgte det Gud velbehagelige sindelag i fjendskab mod verden, mod kødet og Djævelen, at hans åndelige uddannelse var alt for begrænset, og så fremdeles.

Men jeg er ikke stillet på den overskuende højde. Jeg er jævnsides i trængslen med ham, mens han kæmper sig frem på den stenede vej, igennem mængden af ukærlige medmennesker. Han snubler måske; snart slår hans hjerte hurtigt af angst, snart tungt af smerte; hans øjne fordunkles nu og da af tårer, som han skynder sig at viske bort; han skrider mandigt fremad, med vekslende tro og mod, med et let påvirkeligt, svagt legeme; til sidste falder han, kampen er endt, og mængden lukker sig over den plads, som han indtog.

"En af de evangeliske gejstlige, en discipel af Venn," siger kritikeren fra sin fuglebliksstation. "Ikke noget videre mærkeligt eksemplar, artens anatomi og habitus har længe været bestemt."

Og dog er visselig den eneste sande kundskab om vore medmennesker den, som sætter os i stand til at føle med dem – som giver os et fint øre for det hjerte, der banker under de

blotte forholds og meningers klædebon. Vor fineste analyse af skoler og sekter mangler den væsentligste sandhed, når den ikke opklares af den kærlighed, der i alle former af den menneskelige tanke og gerning ser særskilte menneskelige væsners livs- og dødskamp.

11

Endog mr. Tryans værste modstandere var nødt til at indrømme, at han ingen hvile undte sig. Tre prædikener om søndagen, en aftenskole for unge mennesker om tirsdagen, bibellæsning i hytterne om torsdagen, påmindelser til skolelærere, og katekisation af skolebørnene, foruden de præstelige besøg, der fordobledes, alt som hans indflydelse udbredtes udenfor hans eget distrikt på Paddington fælled, alt dette ville have været nok til at anstrenge selv en stærkere mands kræfter. Mr. Pratt gjorde ham mange forestillinger om hans uforsigtighed, men kunne ikke formå ham til at spare på tid og kræfter ved at holde en hest. Af en eller anden grund, som hans venner fandt det vanskeligt at forklare sig, syntes mr. Tryan bestemt på at ville slide sig op. Hans fjender var ikke forlegne for forklaringer over hans opførsel. Den evangeliske præsts egenkærlighed var åbenbart af alt for slem en slags til at vise sig på den sædvanlige måde, som en sund, agtværdig egenkærlighed. "Han ønsker at få ord for at være en helgen," sagde en; "han fortæres af åndeligt hovmod," sagde en anden; "han har fået øje på et fedt levebrød, og ønsker at gøre sig lækker for biskoppen," sagde en tredje.

Mr. Stickney, ved Salem-kapellet, der betragtede al frivillig opofrelse som en levning af lovens ånd, forkyndte en streng fordømmelsesdom over dette selvplageri og udtalte sin frygt for, at mr. Tryan endnu var langt fra at være nået til sand kristelig frihed. Den gode mr. Jerome greb ivrigt denne lærde anskuelse af sagen som et middel til at få sine egne velvillige

indskydelser satte igennem; og på en skyfuld eftermiddag i slutningen af november besteg han sin rødskimmel med den beslutning, at ride til Paddington og "afhandle" denne sag med mr. Tryan.

Den gamle herres ansigt så meget sørgmodigt ud, da han red igennem Paddingtons skumle stræder, imellem rækker af grimme huse, der formørkedes af væverstole indenfor vinduerne, mens det sorte støv hvirvledes omkring ham af den kolde novembervind. Han tænkte på den sag, der havde ført ham ud på dette eftermiddagsridt, og, som han plejede, når han var alene, gav hans tanker sig af og til luft i lydelig tale. Det syntes ham, da hans øjne hvilede på denne skueplads for mr. Tryans virksomhed, at han kunne forstå præstens selvfornægtelse, uden at behøve at ty til mr. Slickneys teori om mangelfuld åndelig oplysning. Fortæller ikke filosofiske doktorer os, at vi er ude af stand til at skelne så meget som et træ, undtagen ved en ubevidst snildhed, der forbinder mange forbigangne og særskilte følelser; at ingen sans er uafhængig af den anden, så at vi næppe kunne smage en frikassé, eller sige, om vor pibe er tændt eller ikke, i mørke; og at den intelligenteste dreng, hvis han var forsynet med kløer eller hove i stedet for fingre, rimeligvis ville være forblevet på det laveste trin? Hvis så, da er det let at forstå, at vor evne til at dømme om folks bevæggrunde må afhænge af de elementers fuldkommenhed, vi kan medbringe fra vor egen modtagelighed og vor egen erfaring. Se vel til, ven, førend du udtaler en alt for hastig dom, at din egen moralske følelse ikke har hovens og kløens karakter. Det skarpeste øje vil ikke nytte dig, hvis du ikke tillige har de fint følende fingre med deres fine nervefibre, som

undgår videnskabelige øjeglas og taber sig i de menneskelige følelsers usynlige verden. For hvad mr. Jerome angik, så hentede han grundlaget for sin moralske anskuelse af tingene fra dybderne af sin ærefrygt og medlidenhed. Når han selv følte så meget for disse stakkels væsener, for hvem livet var så mørkt og fattigt, hvad måtte da ikke den gejstlige føle, der for Gud havde påtaget sig at være deres hyrde?

"Ak!" hviskede han i afbrudte ord, "det er for tung en vægt for hans samvittighed, stakkels mand! Han vil gøre sig selv til deres broder, kan ikke udholde at prædike for den fastende med en fyldt bug. Ja! han er bedre end vi, det er sagen – han er en hel del bedre end vi." Her trak mr. Jerome heftigt i sin tømme, og så op med et udtryk af moralsk mod, som om mr. Stickney havde været nærværende og i stand til at tage denne slutning fornærmeligt op.

Få minutters ridt endnu førte ham lige hen til mrs. Wagstaff, hvor mr. Tryan boede. Han havde ofte været der før, så modsætningen mellem dette grimme firkantede murstenshus, med dets usle smule græsplet, der var overgloet fra alle sider af småhusenes vinduer, og hans eget smukke, hvide hus i dets paradis af haver og græsgange, var ikke ny for ham, men han følte den måske med ny styrke i dag, mens han langsomt bandt sin rødskimmel ved tømmen til stakittet, og bankede på døren. Mr. Tryan var hjemme, og lod bede, om mr. Jerome ville træde ovenpå i hans studereværelse, da ilden var gået ud nedenunder i dagligstuen.

Ved at høre en gejstligs studereværelse omtale, fremmaner måske læserens alt for levende indbildningskraft et sandt indbegreb af behagelighed, hvor den almindelige hyggeligheds

ånd er frelst fra verdslighedens karakter ved strengt gejstlige ideer, der gøre sig gældende i møblernes form, i tæppets mønster og kobberstikkene på væggen; hvor en lur, hvis den bliver taget, bliver taget i en lænestol med gotisk ryg, og hvor endog fødderne hviler på en varm og fløjlsbetrukken efterligning af kirkevinduer; hvor den strengt engelske protestantismes rene kunst smiler til os over kamingesimsen i portrættet af en ophøjet biskop; hvor væggene er beklædt med udvalgt teologi i mørke bind, og lyset er mildnet ved en skærm af grønne grene med en grå kirke i baggrunden.

Men jeg må bede læseren opgive alle sådanne sceniske nydeligheder, så passende de end kunne være for en gejstligs karakter og sindsbeskaffenhed; for jeg må tilstå, at mr. Tryans studereværelse var et grimt lille værelse i sig selv, med et grimt, meningsløst mønster på væggene, et grimt tæppe på gulvet og en grim udsigt til småhusenes tage og kålhaver fra vinduet. Hans egen person, hans skrivebord og hans bogreol var de eneste genstande i værelset, der havde et lille anstrøg af forfinelse, og den eneste bekvemmelighedsanstalt var en klodset lænestol med lige ryg og falmet sirtses betræk. Den mand, som kunne leve i et sådant værelse uden at være tvunget til det af fattigdom, måtte enten få sit blik på livet næret af en stærk indre lidenskab, eller han måtte have valgt denne mindst tiltrækkende form for selvfornægtelse, der ikke består i at klæde sig i hårdug eller holde fastedage, men i at fordybe sig i det simple, det hverdagsagtige og det grimme, så snart det forekommer én, at den højeste pligt ligger i det.

"Mr. Tryan, jeg håber, De undskylder, at jeg forstyrrer Dem," sagde mr. Jerome. "Men jeg har noget vigtigt at tale med Dem

om."

"De forstyrrer mig på ingen måde, mr. Jerome, jeg er netop meget glad ved at få et besøg af Dem," sagde mr. Tryan, idet han hjerteligt rystede hans hånd og bød ham den sirtses lænestol; "det er længe siden jeg har haft ledighed til at se Dem, undtagen om søndagen."

"Ja, sir! Deres tid er så optaget, jeg ved det nok; det er ikke alene med hvad De har at udrette, men også med at gå omkring fra sted til sted; og De holder ingen hest, mr. Tryan. De tager ikke hensyn nok til Dem selv – nej De gør virkelig ikke, og det er netop det, jeg er kommet for at tale med Dem om."

"Hvor det er smukt af Dem, mr. Jerome, men jeg forsikrer Dem, jeg tror ikke, det gør mig nogen skade at gå. Det er snarere en lindring for mig efter at have talt eller skrevet. De ved, jeg har ikke nogen stor omkreds at dreje mig på. Den længste vej, jeg har at gå, er til Milby kirke, og hvis jeg en søndag skulle ønske en hest, så lejer jeg en af Radley, som kun bor et par hundrede alen fra mig."

"Nå, det er godt nok; men nu kommer vinteren, og så vil De ikke kunne undgå at få våde fødder, og Pratt siger mig, at Deres helbred er svagt, hvad enhver da, for den sags skyld, kan se, uden at være doktor. Og det er nu det lys, jeg ser sagen i, mr. Tryan: hvem skal udfylde Deres plads, hvis De skulle blive ude af stand til det? Husk dog på, hvor kostbart Deres liv er. De har begyndt en stor gerning i Milby, og De vil også kunne fortsætte den, hvis De har sundhed og kræfter. Jo mere omsorg De har for Dem selv, des længere vil De leve, om Gud vil, for at gøre godt mod Deres medskabninger."

"Min kære mr. Jerome, jeg tror virkelig ikke, at jeg i noget tilfælde vil kunne få et langt liv; og hvis jeg skulle bære omsorg for mig selv under påskud af at gøre mere godt, ville jeg rimeligvis dø uden at have udrettet noget i det hele taget."

"Ja, men at holde en hest kunne da ikke hindre Dem i at arbejde. Det ville hjælpe Dem til at kunne gøre mere, skønt Pratt siger, at det er den stadige brug af Deres stemme, som gør Dem mest skade. Sig, er det ikke – ja, jeg er ikke lærd, mr. Tryan, og jeg er ikke kommet for at råde over Dem – men er det ikke næsten at dræbe Dem selv, at gå frem på denne måde, over Deres kræfter? Man må ikke kaste sit liv bort."

"Nej, ikke kaste det bort letsindigt, men det er os tilladt at hengive vort liv for en god sag. Der er mange pligter, som De ved, mr. Jerome, der går forud for den, at have omsorg for sit eget liv."

"Hm! ja, jeg kan ikke diskutere med Dem, mr. Tryan; men hvad jeg ønskede at sige, var dette: Der er nu min lille kastanjebrune hest; jeg ville tage det som en godhed af Dem, om De ville benytte den i vinter. Jeg har mange gange tænkt på at sælge den, for mrs. Jerome kan ikke udstå den; og hvad skal jeg med to heste? Men jeg holder nu af den lille kastanjebrune, og jeg kan ikke lide at sælge den. Så hvis De blot ville ride den for mig, ville De vise mig en godhed – det ville De i sandhed, mr. Tryan."

"Tak, tak, mr. Jerome. Jeg lover Dem at bede om den, når jeg føler, at jeg trænger til en hest. Der er ingen mand, jeg med større glæde vil være takskyldig end Dem; men for øjeblikket vil jeg hellere ingen hest have. Jeg ville ikke benytte den synderligt,

og det ville være mig mere til ulejlighed at have den, end ingen at have."

Mr. Jerome så bekymret og tvivlrådig ud, som om han havde noget på sit sind, der ikke let ville forme sig til ord. Til sidst sagde han:

"De må undskylde mig, mr. Tryan, det er ikke min mening at tage mig friheder; men jeg ved, hvor store fordringer der hviler på Dem som gejstlig. Er det udgiften, mr. Tryan? Er det pengene?"

"Nej, min kære sir. Jeg har langt flere, end en enkelt mand behøver. Min måde at leve på er ganske efter mil eget valg, og jeg gør intet, som jeg ikke anser mig for pligtig til at gøre, ganske uden hensyn til pengebetragtninger. Vi kan ikke dømme for hinanden indbyrdes, ved De, vi har hver sine ejendommelige svagheder og fristelser. Jeg indrømmer fuldkomment, at det kunne være rigtigt for en anden mand at tillade sig større luksus, og jeg forsikrer Dem, jeg anser det ikke for nogen fortjeneste hos mig selv, at jeg undværer den. Tværtimod, hvis mit hjerte var mindre rebelsk, og hvis jeg var mindre underkastet fristelser, skulle jeg ikke have den slags selvfornægtelse nødig. Men," tilføjede han, idet han rakte sin hånd ud imod mr. Jerome, "jeg forstår Deres godhed og velsigner Dem for den. Hvis jeg trænger til en hest, skal jeg ganske bestemt udbede mig den kastanjebrune."

Mr. Jerome var nødt til at lade sig nøje med dette løfte, og red bedrøvet hjem, mens han bebrejdede sig, at han ikke havde fået sagt en smule af, hvad han havde bestemt, da han red ud, og rent at have glemt de argumenter af mr. Stickney, han havde haft i sinde at anføre.

Mr. Jerome var ikke den eneste, hvis sind var alvorligt bekymret ved tanken om, at deres præst arbejdede over sine kræfter. Der var ømme kvindehjerter, i hvilke ængstelsen for hans følelsers tilstand begyndte at blande sig med ængstelse for hans sundheds tilstand. Der var en tid, da miss Eliza Pratt havde tilbragt mangen en søvnløs time med at overveje den mulighed, at mr. Tryan kunne være indtaget i en eller anden fjerntboende dame – i Laxeter måske, hvor han før havde haft et kapellani, og hendes smukke øjne bevogtede ham nøje, for at intet symptom på, at hans kærlighed var skænket bort, skulle undslippe hende. Det forekom hende at være en foruroligende omstændighed, at hans lommetørklæder var så smukt navnede med hår, indtil hun kom i tanker om, at han havde en ugift søster, som han talte om med megen kærlighed som sin faders selskab og trøst. Desuden havde mr. Tryan aldrig gjort noget besøg længere borte undtagen et på nogle få dage hos sin fader, og der undslap ham aldrig nogen hentydning til, at han havde i sinde at leje et hus eller forandre sin levevis. Nej, han kunne ikke være forlovet, skønt det kunne være muligt, at han havde haft en skuffelse. Men dette er imidlertid en ulykke, som man ved, at en gejstlig mand før har forvundet ved hjælp af et par smukke grå øjne, der stråler på ham med kærlighedsfuld ærbødighed. Før jul begyndte imidlertid hendes overvejelser at tage en anden retning. Hun hørte sin fader sige i fortrolighed, at "Tryan var brystsyg, og at, hvis han ikke ville have lidt mere omhu for sig selv, ville hans liv ikke være værd at købe for et år"; og skamfuldhed over at have spekuleret i formodninger, der efter al sandsynlighed ville vise sig at være så falske, drev stakkels miss Elizas følelser med større kraft ind i en retning af

sorgfuld skræk ved udsigten til at miste den præst, der havde åbnet et nyt liv for hende i fromhed og selvforglemmelse. Det er i grunden en sørgelig svaghed hos os, at tanken om en mands død helliger ham på ny for os, som om livet ikke også var helligt – som om det forholdsvis var en ubetydelig ting at fattes kærlighed og ærbødighed for den broder, der skal bestige hele den møjsommelige klippesti med os, og som om alle vore tårer og al vor ømhed kun skyldtes den, der bliver sparet for den strenge rejse.

Også misserne Linnet begyndte at se fremtiden i et nyt lys, der var fuldkommen ufarvet af skinsyge på miss Eliza Pratt.

"Lagde De mærke til," sagde Mary en eftermiddag, da mrs. Pettifer drak te hos dem, "lagde De mærke til den korte, tørre hoste, mr. Tryan havde går? Jeg synes, han ser værre og værre ud hver uge, og jeg ville kun ønske, jeg kendte hans søster; så ville jeg skrive til hende om ham. Jeg er overbevist om, at der burde gøres noget for at få ham til at opgive en del af sit arbejde, og han vil jo ikke høre på nogen her."

"Ja," sagde mrs. Pettifer, "det er stor skade, at hans fader og søster ikke kan komme og leve sammen med ham, hvis han ikke vil gifte sig. Men jeg ønsker af hele mit hjerte, at han havde kunnet bestemme sig for en eller anden net pige, der kunne have skabt et hyggeligt hjem for ham. Jeg tænkte engang, det skulle være blevet Eliza Pratt; hun er en god pige og meget smuk; men jeg ser ingen sandsynlighed for det nu."

"Nej, "sagde Rebekka med noget eftertryk; "mr. Tryans hjerte er i sandhed ikke til fals for nogen kvinde; det er givet ganske hen til hans gerning; og jeg kunne aldrig ønske at se ham med

en ung uerfaren kone, der ville være en hindring for ham i stedet for en medhjælp."

"Han kunne behøve at have en, enten hun så var ung eller gammel," bemærkede mrs. Linnet, "til at se efter, al han gik med uldne trøjer og skiftede strømper, når han kom hjem. Det er nu min mening, at han har fået den hoste af at sidde med våde sko og strømper; og den mrs. Wagstaff er også en stakkels tankeløs skabning; hun har ikke nær omhu nok for ham."

"O, moder!" sagde Rebekka, "hun er virkelig en meget from kone. Og jeg er vis på, hun anser det for et alt for stort privilegium at have mr. Tryan hos sig, til ikke at gøre sit bedste for, at han kan befinde sig vel hos hende. Hun kan ikke gøre for, at hendes værelser er usle."

"Jeg har ikke noget at sige imod hendes fromhed, min kære; men det ved jeg, at jeg ikke ville holde af at have hende til at koge min mad. Når en mand kommer sulten og træt hjem, kan fromhed da ikke mætte ham, skulle jeg mene. Hårde gulerødder vil ligge tungt i maven, uden hensyn til fromheden. Jeg kom engang derind, just som hun var i færd med at rette mr. Tryans middagsmad an, og jeg kunne se, at kartoflerne var så vandede, så vandede. Det er godt nok at være åndelig – jeg er ingen fjende af det, men jeg vil dog nok have, at mine kartofler skal være melede. Jeg kan ikke indse, at nogen snarere skulle komme i Himlen, fordi de ikke fordøjer deres middagsmad – forudsat at de da ikke dør hurtigere, som mr. Tryan måske vil, stakkels, kære mand!"

"Det vil blive en tung dag for os alle, når det sker," sagde mrs. Pettifer. "Vi vil aldrig få nogen, der kan fylde det hul ud. Der er nu den nye gejstlige, der er kommet til Shepperton – mr. Parry;

jeg så ham forleden dag hos mrs. Bonds. Han kan være en meget rar mand og en god prædikant; de siger jo, han er det; men jeg tænkte rigtignok ved mig selv, hvilken forskel på ham og mr. Tryan! Han ser ud til at være en rask, munter mand og har ikke den følelsesfulde måde at være på, som mr. Tryan. Hvad jeg finder så beundringsværdigt hos Tryan, er den måde, hvorpå han forstår at sætte sig på lige fod med én og tale med en som en broder. Jeg ved ikke den ting, jeg ville være bange for at fortælle ham. Han synes aldrig at se ned på nogen. Han forstår at opløfte den, der er nedbøjet, om ellers nogen mand forstår det."

"Ja," sagde Mary, "og når jeg ser alle ansigterne vendt op imod ham i Paddington kirke, tænker jeg lidt, at det vil blive vanskeligt for en anden præst at komme efter ham; han har fået folk til at elske sig så højt."

12

På hendes lejlighedsvise besøg hos hendes nære naboerske, mrs. Pettifer, der var alt for gammel en veninde til at skyes, fordi hun var en tryanit, var Janet undertiden nødsaget til at høre på hentydninger til mr. Tryan, ja, endda til at lytte til hans pris, som hun dog sædvanligvis mødte med spøgefuld vantro.

"Ja vist," svarede hun en dag, "men jeg holder nu en hel del mere af gamle mr. Crewe og hans piber, end af Deres mr. Tryan med sit evangelium. Da jeg var en lille én, gav mr. og mrs. Crewe mig lov til at løbe omkring og lege i deres have og have mig en gynge mellem de store elmetræer, fordi moder ingen have havde. Jeg elsker folk, der er gode; godhed er min religion, og det er også grunden til, at jeg holder så meget af Dem, kære mrs. Pettifer, selv om De er en tryanit."

"Men det er også mr. Tryans religion – i det mindste for en del. Der er ingen, der kan ofre sig mere til at gøre godt iblandt de fattige end han; og han tænker på deres legemer, såvel som på deres sjæle."

"O ja, ja; men så taler han om tro og nåde, og alt det, og får folk til at tro, at de er bedre end andre, og at Gud elsker dem mere end den øvrige verden. Jeg ved, han har sat Sally Martin en hel del i hovedet af den slags, og det har slet ikke gjort hende godt. Hun var så net og skikkelig og tålmodig en pige, som det behøvedes før den tid; og nu bilder hun sig ind at have fået nyt lys og ny visdom. Jeg kan ikke lide sådanne ideer."

"De tager fejl af ham, i sandhed det gør De, min kære mrs. Dempster; jeg ville ønske, De ville gå hen og høre ham prædike."

"Høre ham prædike! Men, De slette kone, vil De overtale mig til ulydighed imod min mand; vil De? Det er dog skrækkeligt! Jeg må jo flygte for Dem. Farvel."

Få dage efter denne samtale gik Janet imidlertid hen til Sally Martin omtrent klokken tre om eftermiddagen. Buddingen, der var blevet sat på bordet til hende og "Mammy," slog hende som en slags lækkerbisken, den stakkels brystsyge pige rimeligvis ville synes godt om; og, som hun plejede, når hun fik en pludselig indskydelse, rejste hun sig på én gang op fra bordet, tog sin hat på og løb afsted med en tildækket tallerken om i nabogaden. Da hun trådte ind i huset, var der ingen at se; men i det lille sideværelse, hvor Sally lå, hørte Janet en stemme. Det var én, hun ikke havde hørt før, men hun gættede øjeblikkelig, at det måtte være mr. Tryans. Hendes første tanke var at sætte tallerkenen fra sig og gå sin vej, men mrs. Martin var måske ikke hjemme, og der ville da ingen være til at give Sally den lækre mundfuld budding. Hun blev derfor, og kunne ikke undgå at høre, hvad mr. Tryan sagde. Han blev afbrudt ved et af patientens heftige hosteanfald.

"Det må være meget svært at holde ud, er det ikke?" sagde han, da der igen blev stille. "Dog synes Gud underfuldt at opretholde Dem derunder. Bed for mig, Sally, at jeg også må have styrke, når lidelsernes tid kommer. Det er en af mine værste svagheder, at gyse tilbage for legemlig smerte, og jeg tænker, den tid er måske ikke langt borte, da jeg vil komme til at lide det samme, som De nu lider. Men nu har jeg vist trættet Dem. Vi har talt nok. Farvel."

Janet var overrasket, og forglemte sit ønske om ikke at møde mr. Tryan; tonen og ordene var så ulige, hvad hun havde ventet

at høre. Der var intet af den selvtilfredse salvelse hos læreren, der citerer, formaner og udlægger til bedste for tilhørerne, men en simpel henvendelse om hjælp, en tilståelse af svaghed. Mr. Tryan havde altså sine dybt følte sorger? Mr. Tryan vidste altså, ligesom hun selv, hvad det var at skælve for en forudseet prøvelse – at gyse tilbage for en truende byrde, tungere, end han følte sig i stand til at bære?

Den mest glimrende dydsgerning kunne ikke have vundet Janets velvilje så meget for mr. Tryan, som dette fællesskab i lidelse, og den formildende tanke stod endnu i hendes øjne, da han viste sig i døren, bleg, træt og nedtrykt.

Synet af Janet, som hun stod der i den fuldkomne ubevidsthed om sig selv, der altid følger med et nyt og levende indtryk, bragte ham til at studse og standse et øjeblik. Deres øjne mødtes, og de så alvorligt på hinanden i et par sekunder. Derpå hilste de, og mr. Tryan gik.

Der ligger en kraft i et direkte blik fra en oprigtig og kærlig menneskesjæl, som vil gøre mere til at forjage fordom og vække sympati, end de mest veltalende argumenter. Den klareste udvikling af mr. Tryans læresætninger ville ikke have været tilstrækkelig til at overbevise Janet om, at han ikke med en afskyelig selvbehagelighed troede sig at være et af Guds udvalgte børn; men et eneste direkte, højtideligt blik af ham, havde adskilt ham fra denne forestilling for bestandig.

Dette hændte sent i efteråret, ikke længe førend Sally Martin døde. Janet omtalte ikke sit nye indtryk til nogen, for hun var bange for at komme til en endnu fuldstændigere modsigelse af sine tidligere ideer. Enhver af os har en betydelig agtelse for sit eget tidligere jeg, og ynder ikke at kaste skygge på dette

højagtede individ ved en total fornægtelse af dels meninger. Janet kunne ikke længere tænke på mr. Tryan uden med sympati, men hun veg endnu tilbage fra tanken om at blive hans tilhører eller beundrer. Det ville være en tilbagekaldelse af det forbigangne, der stemte lige så lidt med hendes tilbøjelighed som med hendes livs omstændigheder.

Og i sandhed, dette møde med mr. Tryan blev snart trængt tilbage i baggrunden af stakkels Janets erindring ved hendes livs dagligt tiltagende elendighed

13

Tabet af mr. Jerome som klient viste sig kun at være begyndelsen til mr. Dempsters fortrædeligheder. Den gamle herre havde en kraftig levning i sig af en virkelyst og udholdenhed, som havde skabt hans egen formue; og da han, som jeg har antydet, kunne gå og tygge drøv på en retfærdig harme med temmelig meget velbehag, så var han bestemt på at fortsætte sin gengældelseskrig mod prokuratorens forfølgelser. Da han besad nogen indflydelse hos mr. Pryme, som var en af de væsentligste skatteydere i nabosognet Dingley, og som selv havde et indviklet og langvarigt privat-mellemværende med Dempster, opæggede mr. Jerome denne herre til en undersøgelse af nogle mistænkelige punkter i prokuratorens ledelse af sogneforretningerne. Den naturlige følge heraf var en personlig strid mellem Dempster og mr. Pryme; klienten forlangte sit mellemværende opgjort og derpå fulgte den gamle historie med en ublu prokuratorregning og den ubehagelige afskedigelse.

Disse ubehageligheder, der strakte sig ud over mange måneder, løb side om side med den presserende forretning med mr. Armstrongs proces, som truede med at tage en vending, der kunne blive svækkende for mr. Dempsters juridiske anseelse; og det er ikke til at undres over, at han, da han således blev holdt i en stadig ophidset spænding med hensyn til sine egne affærer, kun havde liden tid til overs til end yderligere at lægge sin almenånd for dagen, eller til at genoptage det tabte håb om sund kirkelighed imod hykleri og

skinhellighed. Ikke få personer, der bar gammelt nag til ham, bemærkede med tilfredsstillelse, at "Dempsters lykke begyndte at svigte ham"; i særdeleshed mrs. Linnet, der troede at kunne se en gradvis modnen af Forsynets plan til en retfærdig gengældelse over den mand, der havde forjaget hende fra Pyes Indelukke. På den anden side bemærkede Dempsters veltilfredse klienter, som var af den mening, at straffen for hans slette handlinger passende kunne opsættes til en anden verden, med nogen bekymring, at han drak mere end nogensinde, og at både hans sindsstemning og hans kørsel blev mere og mere rasende. Ulykkeligvis havde denne forøgelse af snapsene og denne forbitrelse, der gav sig luft i højrøstet skælden, andre følger end de, der kom indenfor de ængstede klienters betragtning: det var forøgede tillæg til den stedse voksende sum af elendighed i hjemmet. Stakkels Janet! hvor tungt rullede ikke månederne hen over hende, ladet med friske sorger, alt som sommeren gik over til efterår, efteråret til vinter, og vinteren til forår igen. Hver feberagtig morgen med dens tomme ligegyldighed og fortvivlelse syntes mere forhadt end den foregående; hver kommende nat mere umulig at gå i møde, medmindre hun væbnede sig med sløv følelsesløshed. Morgenskæret bragte ingen glæde til hende: det syntes kun at kaste sin glans på, hvad der var sket i det dunkle lysskær – på den grusomme mand, der sad ubevægelig i drukken halsstarrighed ved den slukkede ild og de udgående lys i spisestuen, som skændte på hende med hårde ord og stadig gentog gamle bebrejdelser – eller på et skrækkeligt, tomt rum, som havde været udfyldt af noget, hun ikke kunne mindes,

noget, der måtte have bevirket den mørke hævelse på hendes skulder, der smerter, når hun klæder sig på.

Undres du over, hvorledes tingene kunne være kommet til dette punkt – hvilken brøde Janet må have begået i de første år af hendes ægteskab, for at have vakt denne mands brutale had?

I sandhed, begivenhedernes frøkorn er kun små; timerne, der ligger imellem solens opgang og midnattens mørke, tilbagelægges kun sekundvis af uret, og når Janet så tilbage på de femten år af hendes ægteskabelige liv, vidste hun næppe, hvornår eller hvorledes denne totale elendighed var begyndt; vidste næppe, hvornår den søde ægteskabelige kærlighed og håbet, der nu var udslukt for stedse, havde holdt op at danne et tusmørke af erindring og glemsel, førend det fuldkomne mørke var indtrådt.

Gamle mrs. Dempster indbildte sig at se den sande grund til det hele i Janets mangel på huslig dygtighed og påpasselighed. "Janet," sagde hun til sig selv, "skulle altid løbe omkring og gøre andre folk tjenester, mens hun forsømte sit eget hus. Sådant noget ærgrer en mand; hvad kan det nytte, at en kone er kærlig og gør meget væsen af sin mand, hvis hun ikke har omsorg for at holde hans hjem netop sådan, som han kan lide det; hvis hun ikke er til stede, når han ønsker noget gjort; hvis hun ikke tager hensyn til alle hans ønsker, lad dem så være så små, som de være ville? Det var således, jeg bar mig ad, da jeg var hustru, skønt jeg ikke gjorde halvt så meget væsen af min kærlighed til min mand. Og så har Janet ingen børn ..."

Ak! der rørte Mammy Dempster ved den sande kilde, vel ikke til hendes søns grusomhed, men til halvdelen af Janets elendighed. Hvis hun havde haft spæde børn at vugge i søvn –

små glutter til at knæle i deres natdragt og fremsige deres bønner ved hendes knæ – søde drenge og piger, der kunne have slynget deres unge arme om hendes hals og kysset hendes tårer bort, ville hendes stakkels hungrige hjerte være blevet mættet med stærk kærlighed, og ville aldrig have behøvet hin brændende gift for at stille dets krav. Mægtig er moderkaldets kraft, siger den store tragiske digter til os hen over århundrederne, idet han, som altid, finder de simpleste ord for den sublimeste tanke – δεινὸν τὸ τίκτειν ἐστίν Note 9)

Det omdanner alle ting ved dets livskraftige varme; det forvandler frygtsomhed til vildt mod og uforfærdet trods til skælvende underkastelse; det forvandler tankeløshed til forsorg, og forandrer dog al ængstelse til rolig tilfredshed; det gør egenkærlighed til selvfornægtelse, og skænker selv den følelsesløse forfængelighed et blik fuldt af beundrende kærlighed. Ja, hvis Janet havde været moder, kunne hun været frelst fra megen synd, og derfor også fra megen sorg.

Men tro dog ikke, at det var enten noget tilstedeværende eller noget manglende hos stakkels Janet, der var bevæggrunden til hendes mands grusomhed. Grusomhed kræver, så lidt som nogen anden last, nogen bevæggrund udenfor sig selv – den kræver kun lejlighed. Man må ikke tro, at Dempster havde nogen grund til at drikke, undtagen netop hans begærlighed efter at drikke; brændevinens tilstedeværelse var den eneste nødvendige betingelse. Og en ukærlig, tyrannisk, brutal mand behøver ingen grund til at fremskynde sin grusomhed; han behøver kun den stadige nærværelse af en kvinde, han kan kalde sin egen. En hel park fuld af tamme eller frygtsomme dyr til at martre efter behag, ville ikke således kunne tjene til at

tilfredsstille hans begærlighed efter tortur; de kunne ikke føle således, som en kvinde kan det; de kunne ikke udslynge disse bidende gensvar, som hvæsser hadets æg.

Janets bitterhed måtte give sig luft i hastige ord; hun var ikke den, der kunne gøres myg ved grusomhed; hun kunne intet angre overfor uretfærdighed, endskønt hun kunne overvindes på et øjeblik ved et ord eller et blik, der genkaldte de gamle dages ømhed, og til tider af forholdsvis ro ofte kunne genoptage sin yndige, kvindelige måde at vise sin kærlighed på, kærtegnende og spøgefuld. Men sådanne dage var blevet sjældne, og stakkels Janets sjæl var som et oprørt hav, der sattes i bevægelse af en ny storm, førend bølgerne fra den forrige havde lagt sig. Stolt, vred modstand og tavs udholdenhed var nu næsten de eneste afvekslinger, hun kendte. For verdens øjne bar hun det alt sammen stolt, men også stolt overfor ham; hendes kvindelige svaghed kunne udstøde et skrig om barmhjertighed under et tungt slag, men frivilligt ville hun intet gøre for at formilde ham, med mindre han først gav efter. Hvad havde hun nogensinde gjort mod ham, andet, end at elske ham alt for højt – at tro på ham alt for blindt? Han havde ingen medlidenhed med hendes sarte legeme; han kunne slå den fine hals, han forhen havde forlangt at kysse. Dog ville hun ikke tilstå sin elendighed; hun havde ægtet ham blindt, og hun ville holde det ud til den frygtelige slutning, hvad den end måtte blive. Bedre dog denne elendighed end den øde tomhed, der lå for hende udenfor hendes ægteskabelige hjem.

Men der var én person, som hørte alle de klager og alle de udbrud af bitterhed og fortvivlelse, som Janet aldrig var fristet til at udgyde i noget andet øre; og ak! i sine værste øjeblikke

kunne Janet udstøde vilde bebrejdelser imod denne tålmodige tilhører. For den uret, som vækker vore vrede lidenskaber, finder kun et medium i os; den går igennem os ligesom en skælven, og vi pålægger andre, hvad vi selv har lidt.

Mrs. Raynor så kun alt for tydeligt under løbet af vinteren, at sagerne i Orchard Street stod værre og værre. Hun havde vidnesbyrd nok for det i Janets besøg hos hende; og selv om hendes egne besøg hos hendes datter var således afpassede, at hun kun så lidt til Dempster personligt, bemærkede hun dog mange kendetegn på, at han ikke alene drak i større overmål end sædvanlig, men at han begyndte at tabe den fysiske kraft, der støttede ham i hans udskejelser, og som længe havde været til beundring for sådanne fine ånder som mr. Tomlinson. Det lod til, at Dempster var sig dette bevidst – at han følte en forhen ukendt mistro til sig selv; for førend vinteren var forbi, lagde man mærke til, at han havde opgivet sin vane at køre ud alene, og aldrig blev set i sin gig uden med en tjener ved sin side.

Nemesis er sen, men hun er en kolossal skikkelse ligesom guderne; og undertiden mens hendes sværd endnu ikke er draget af balgen, udstrækker hun sin store venstre arm og griber sit offer. Den mægtige hånd er usynlig, men offeret vakler under det skrækkelige greb.

De forskellige tegn på, at tingene gik værre hos Dempsters forsynede Milbys sladder med noget nyt at sige om en gammel genstand. Alle og enhver kunne se, at mrs. Dempster så mere ulykkelig ud end nogensinde, skønt hun vedligeholdt det gamle skin af at være lykkelig og tilfreds. Man så hende næppe mere gå omkring, som hun plejede, i sine godgørende ærinder; og selv gamle mrs. Crewe, som altid havde været forsætligt blind

for, hvad der kunne være galt ved hendes yndling Janet, var nødsaget til at indrømme, at hun i den senere tid ikke havde været sig selv lig. "Den stakkels sjæl er ikke rask," sagde den lille gode kone til svar på al sladder om Janet; "hendes hovedpiner har altid været slemme, og jeg ved, hvad hovedpiner vil sige; de kan jo virkelig undertiden gøre én ganske rasende." Mrs. Phipps erklærede for sit vedkommende, at hun aldrig mere ville tage mod nogen indbydelse til Dempsters; det blev rigtignok nu alt for ubehageligt at komme der, mrs. Dempster var tit "*så* besynderlig". Rigtignok var der grimme historier i omløb om den måde, Dempster behandlede sin kone på; men efter mrs. Phipps' mening var de nok omtrent lige gode om det begge to. Mrs. Dempster havde aldrig været som andre koner: altid havde hun disse flygtige manerer; så skulle hun bringe en pakke snustobak til gamle mor Tooke, og så skulle hun drikke te med mrs. Brinley, tømmermandens kone; og aldrig brød hun sig om sine klæder, men gik altid med de samme ting både hverdag og søndag. En mand er også dårligt hjulpet med en kone af den slags. Mr. Phipps undrede sig med lakonisk elskværdighed over, hvor det kunne være, at kvindfolk holdt så meget af at løbe hinanden overende.

Mr. Pratt, der var blevet midlertidig kaldet til en af Pilgrims patienter i anledning af et farligt benbrud, bemærkede i en venskabelig samtale med sin kollega dagen efter: "Jeg ser, Dempster er hørt op med at køre selv; han synes altså ikke om at ende med en brækket hals, lader det til. De får så et tilfælde af 'meningitis' og 'delirium tremens' i stedet for under behandling."

"Ja," sagde Pilgrim, "han kan næppe holde det længe ud endnu, således som han bærer sig ad, skulle man synes. Han er blevet forbandet tilintetgjort over den forretning for Armstrong, tror jeg. Den kan vel sagtens nok gøre ham nogen skade, men Dempster må dog have melet sin kage så godt, at han kan tåle at miste en lille forretning."

"Hans forretninger ville sagtens kunne holde ud med ham, den sag er klar nok," sagde mr. Pratt; "De skal se, han løber ud en af dagene ligesom et ur, fjederen er sprunget i."

Et andet forbud på ondt for Dempster indtraf i marts måned. Det var, at "lille mutter" døde – døde pludseligt. Stuepigen fandt hende siddende ubevægelig i hendes lænestol, hendes strikketøj var faldet ned, og den tigrede kat hvilede i uforstyrret ro på det. Den lille, hvide, gamle kone havde endt sit livs vintertid, så fuld af tålmodig sorg, i den tro til det sidste, at "Robert lige så vel kunne være blevet en god ægtemand, som han havde været en god søn."

Da jorden var kastet til over Mammys kiste, og sønnen i skærf og med flor om hatten vendte tilbage til hjemmet, dvælede hans gode engel en lille stund med udbredte vinger på kanten af graven, kastede derpå et fortvivlende blik efter ham, og tog så flugten for stedse.

14

Den sidste uge i marts – tre uger efter gamle mrs. Dempsters død – indtraf den ubehagelige opgørelse af Dempsters og mr. Prymes mellemværende, og under denne forøgede kilde til sindsoprør havde prokuratorens daglige drukkenskab antaget sin mest ondskabsfulde og brutale skikkelse. Fredag morgen førend han begav sig på vej til Rotherby, fortalte han sin kone, at han havde indbudt fire herrer til middag samme dag til klokken halv syv. Den foregående nat havde været frygtelig for Janet, og da hendes husbond brød sin uhyggelige morgentavshed for at sige disse få ord, så hun så sløv og åndsfraværende ud, at han tilføjede i en høj skarp tone: "Hører du, hvad jeg siger? Eller skal jeg kanske sige det til kokkepigen?" Hun fo'r op og sagde: "Ja, jeg hører." – "Så pas da at have en middag færdig og gå ikke og tos omkring ligesom Gale-Jane."

En halv time efter hørte mrs. Raynor, som just var beskæftiget i sit køkken – for hun havde kun en lille tolvårs pige til sin opvartning – med skælven havelågen knage og den yderste dør på huset blive åbnet. Hun kendte trinnene og gennemlevede, i et kort øjeblik, forud det kommende optrin. Hun skyndte sig ud af køkkenet, og der i gangen stod Janet, som hun havde ventet det, med øjnene matte, som af lang nattevågen, skødesløs dragt og kraftesløse skridt. Ingen munter morgenhilsen til hendes moder – intet kys. Hun gik ind i dagligstuen, og, siddende på sofaen overfor sin moders stol, stirrede hun fraværende på væggene og møblerne, indtil hendes mundvige begyndte at skælve, og hendes mørke øjne fyldtes

med tårer, der trillede uaftørrede ned ad hendes kinder. Moderen sad tavs overfor hende, angst for at tale. Hun følte sig sikker på, at der intet nyt var på færde – sikker på, at ordstrømmen ville komme, tidligere eller senere.

"Moder! Hvorfor taler du ikke til mig?" udbrød Janet til sidst. "Du bekymrer dig ikke om mine lidelser; du dadler mig, fordi jeg føler – fordi jeg er ulykkelig."

"Mit barn, jeg dadler dig ikke – mit hjerte bløder for dig. Din hovedpine er slem i dag. Du har haft en dårlig nat. Lad mig lave dig en kop te. Måske har du endnu ikke kunnet nyde noget."

"Ja, det er det, du altid tror, moder. Det er den gamle historie, tænker du. Du spørger mig ikke, hvad det er, jeg har at bære. Du er ked af at høre på mig. Du er grusom, ligesom de andre; alle er grusomme i denne verden. Intet uden dadel – dadel – dadel; aldrig nogen medfølelse. Gud er grusom, at han har sat mig i denne verden for at bære al denne elendighed."

"Janet, Janet, tal ikke således. Det tilkommer ikke os at dømme; vi må underkaste os; vi må være taknemmelige for livets gave."

"Taknemmelig for livet? Hvorledes skulle jeg kunne være taknemmelig? Gud har skabt mig med et hjerte til at føle, og han har intet sendt mig uden elendighed. Hvad kunne jeg gøre for det? Hvor kunne jeg vide, hvad der ville komme? Hvorfor sagde du mig det ikke, moder? – hvorfor lod du mig gifte mig? Du vidste, hvilke umennesker mænd kan blive; men der er ingen hjælp for mig – intet håb. Jeg kan ikke dræbe mig selv; jeg har prøvet det; men jeg kan ikke forlade denne verden og gå ind til en anden. Der er måske ingen barmhjertighed for mig der, så lidt som der har været nogen for mig her."

"Janet, mit barn, der *er* barmhjertighed. Har jeg nogensinde gjort andet end elske dig? Og der er barmhjertighed hos Gud. Har han ikke nedlagt medfølelse i dit eget hjerte for mangen en stakkels lidende? Hvor kom det fra, om ikke fra Ham?"

Janets nervøse oprør brød nu ud i hulken i stedet for i klager; og hendes moder var taknemmelig for det, for efter denne krise ville der rimeligvis komme eftergivenhed og ømhed, og forholdsvis ro. Hun gik ud for at lave noget te, og da hun vendte tilbage med bakken i hånden, havde Janet tørret sine øjne og vendte dem nu imod sin moder med et svagt forsøg på at smile; men det stakkels ansigt så, i dets vansirede skønhed, endnu mere bedrøveligt ud derved. "Moder holder på sin te," sagde hun, "og jeg tror virkelig, jeg kan drikke en kop. Men jeg må straks gå hjem, for der kommer nogen til middag. Kunne du gå med mig, moder, og hjælpe mig?"

Det var mrs. Raynor altid rede til. Hun gik da med Janet til Orchard Street, og blev hos hende hele dagen, og havde den trøst, da aftenen nærmede sig, at se hende blive mere munter og villig til at anvende nogen opmærksomhed på sit toilette. Klokken halv seks var alt i orden. Janet var påklædt; og da moderen havde kysset hende og sagt farvel, kunne hun ikke lade være at standse et øjeblik i sørgmodig beundring over den høje fyldige figur, der tog sig endnu prægtigere ud i den simple sørgedragt, og det ædle ansigt med dets tykke, sorte fletninger, ærbart dækkede af en lille hvid kappe. Janet havde denne varige slags skønhed, som tilhører rene majestætiske træk og dybde i farve. Sorg og græmmelse efterlader vel deres spor på en sådan skønhed, men den rører os dog til det sidste, ligesom et herligt græsk tempel, der for alle de tab, det har måttet lide af tiden og

barbariske hænder, har vundet en alvorsfuld historie og fylder vor indbildningskraft desmere, fordi det er ufuldstændigt for sansen. Klokken var seks, førend Dempster vendte tilbage fra Rotherby. Han havde øjensynlig drukket en stor mængde og var i vredt humør; men Janet, som havde samlet lidt mod og overbærenhed fra bevidstheden om at have gjort sit bedste i dag, var bestemt på at tale i en oprømt tone til ham.

"Robert," sagde hun venligt, da hun så ham sætte sig ned i spisestuen i sine støvede, tilsmudsede klæder og trække nogle dokumenter op af lommen, "vil du ikke vaske dig og skifte klæder? Det vil forfriske dig."

"Lad mig have fred, siger jeg," sagde Dempster i sin mest brutale tone.

"Skift blot frakke og vest, de er så støvede. Jeg har lagt alle dine ting frem til dig."

"O, så det har du, ja så!" Efter et par minutter rejste han sig eftertænksom og gik op ad trapperne til sit sovekammer. Janet havde ofte før fået skænd, fordi hun ikke havde lagt hans klæder frem, og hun tænkte nu, ikke uden nogen forundring, at denne opmærksomhed af hende havde bragt ham til al føje sig. Nu kaldte han højt: "Janet!" og hun gik op ad trappen.

"Der! Tag det!" sagde han, så snart hun nåede døren, idet han slyngede den frakke imod hende, som hun havde lagt frem til ham. "En anden gang lader du mig gøre, som jeg selv behager. Forstår du mig?"

Frakken, der blev kastet med stor kraft, strejfede kun hendes skulder, og faldt i en lille afstand indenfor selskabsværelsets dør, som stod åben overfor. Hun trak sig hurtigt tilbage, da hun

så vesten komme, og stykke for stykke blev nu de klæder, hun havde lagt frem, alle kylet over i selskabsværelset.

Janets ansigt blussede af vrede, og for første gang i hendes liv fik hendes forbitrelse magten over den længe nærede stolthed, der lod hende skjule sine sorger for verden. Der gives øjeblikke, hvor vi ved en besynderlig indskydelse modsiger vort tidligere Jeg – ulykkelige øjeblikke, hvor et anfald af lidenskab, ligesom en lavastrøm, nedbryder, hvad vort halve liv har opbygget. Janet tænkte: "Jeg vil ikke samle klæderne op; lad dem kun ligge der, indtil de fremmede kommer, at han kan blive skamfuld over sig selv." Der hørtes et slag på døren, og hun skyndte sig at tage plads i selskabsværelset, for at ikke tjeneren skulle komme og tage klæderne bort, der lå dels på bordet og dels på gulvet. Mr. Lownie trådte ind med en mindre bekendt gæst, en af Dempsters klienter, og næste øjeblik kom Dempster selv.

Hans øjne faldt straks på klæderne, og han vendte sig derpå med et djævelsk blik af indædt had til Janet, som, endnu blussende og ophidset lod, som om hun intet mærkede. Efter at have vekslet håndtryk med gæsterne, ringede han øjeblikkelig på klokken.

"Tag de klæder bort," sagde han til tjeneren, uden at se på Janet igen.

Ved bordet vedligeholdt hun sin påtagne mine af ligegyldighed og forsøgte på at synes oprømt, idet hun lo og talte mere end sædvanlig. I virkeligheden var hun til mode, som om hun havde trodset et vildt dyr indenfor de fire vægge i dets hule, og det nu trak sig krybende tilbage, mens det forberedte det dødbringende spring. Dempster lod, som han ikke lagde mærke til hende, talte højrøstet og drak uophørligt.

Omtrent klokken elleve skiltes selskabet ad, med undtagelse af mr. Budd, som havde indfundet sig efter middag og lod til at være oplagt til at blive og drikke lidt længere. Janet begyndte at håbe, at han ville blive længe nok, til at Dempster ville blive dorsk og følelsesløs, og således måske kunne falde i søvn dernede, hvilken var en sjælden, men dog undertiden forekommende slutning på hans nætter. Hun sagde til tjenestefolkene, at de ikke skulle sidde oppe længere, og selv klædte hun sig af og gik til sengs, idet hun forsøgte på at narre sin indbildningskraft ind i den tro, at dagen var endt for hende. Men da hun lagde sig ned, blev hun mere lysvågen end nogensinde. Alt, hvad hun havde nydt denne aften, syntes kun at vække hendes sanser og ængstelser til nyt liv. Hendes hjerte slog voldsomt, og hun hørte hver lyd i huset.

Til sidst, da klokken var tolv, hørte hun mr. Budd gå, og døren smælde i. Dempster havde ikke rørt sig. Var han faldet i søvn? Ville han glemme? Det syntes et langt øjeblik, mens hun med forstærket puls anstrengte sig for at opfange hver en lyd.

"Janet!" Den høje, skærende stemme syntes at ramme hende ligesom et kastevåben.

"Janet?" kaldte han igen, idet han bevægede sig fra spisestuen hen til foden af trappen.

Der var et minuts pause.

"Hvis du ikke kommer, dræber jeg dig."

Endnu en pause, og hun hørte ham vende tilbage til spisestuen. Han var gået efter et lys – måske efter et våben. Måske han *ville* dræbe hende. Lad ham det! Livet var lige så skrækkeligt som døden. I årevis var hun ilet afsted mod en ubekendt, men sikker rædsel; og nu var hun tæt ved den. Hun

var næsten glad. Hun var i en tilstand af ophidset, feberagtig trods, der neutraliserede hendes kvindelige skræk. Hun hørte de tunge skridt på trapperne; hun så, at lyset langsomt nærmede sig. Derpå så hun den høje, svære figur og det store ansigt, nu så frygteligt af drukkent raseri. Han havde intet uden lyset i sin hånd. Han satte det ned på bordet og nærmede sig tæt hen til sengen.

"Så du mener, du vil trodse mig, gør du? Vi skal få at se, hvor længe det vil holde ud. Stå op, madame; ud af sengen øjeblikkelig!"

I den tætte nærhed af denne frygtelige mand – af denne kæmpemæssige, knusende kraft, væbnet med en barbarisk vilje – svigtede stakkels Janets fortvivlede trods hende, og al hendes skræk kom tilbage.

Skælvende kom hun op, og stod hjælpeløs i sin natdragt foran sin mand.

Han tog fat i hende med et kraftigt greb ved skulderen og skubbede hende frem foran sig.

"Jeg skal køle dit hede blod for dig! jeg skal lære dig at udfordre mig!"

Langsomt puffede han hende frem foran sig, ned ad trapperne og igennem gangen, hvor en lille olielampe endnu blafrede. Hvad havde han i sinde at gøre med hende? Hvert øjeblik tænkte hun, han ville kaste hende til jorden foran sig. Men hun gav intet skrig – hun skælvede kun.

Han stødte hende frem, til de nåede gadedøren, og holdt hende i sit faste greb, mens han trak slåen fra døren. Derpå åbnede han den ganske lidt og stødte hende udenfor og smældede den i efter hende.

For et kort tidsrum forekom det Janet som en befrielse. Den skarpe nordøstenvind, der blæste igennem hendes tynde natkjole, og piskede de lange, svære, sorte fletninger ud til en bølgende strøm, syntes hende ligesom et pust af barmhjertighed, efter det truende uhyres greb.

Men følelsen af befrielse fra den overvældende rædsel gav snart plads for følelsen af den skæbne, der nu virkelig var kommet over hende.

Dette var det altså, hun havde rejst hen imod gennem sin lange elendigheds år! Endnu ikke døden. O! hvis hun havde været modig nok til det, da ville døden have været bedre. Tjenestefolkene sov i bagsiden af huset; det var umuligt at få dem til at høre, så de kunne lukke hende stille ind igen uden hendes mands vidende. Og selv om hun havde kunnet, ville hun ikke have forsøgt det. Han havde stødt hende ud, og det skulle være for stedse.

Der ville have været stille som døden i Orchard Street, havde vindens tuden og marts-støvets hvirvlen på stenbroen ikke været. Tykke skyer dækkede himlen, hver dør var lukket; hvert vindue var mørkt. Ingen stråle af lys faldt på den høje hvide skikkelse, som stod i ensom jammer på dørtrinnet; intet øje hvilede på Janet, da hun sank ned på den kolde sten og stirrede ud i den mørke, uhyggelige nat. Det var, som om hun så ud i sin egen øde fremtid.

15

En stenet gade, bidende nordøstenvind og mørke og midt deri en fin kvinde, stødt ud fra sin mands hjem, i sin tynde natdragt, med nøgne fødder, som den skarpe vind pisker, mens den river det lange hår bort fra det svagt tildækkede bryst, indenfor hvilket det stakkels hjerte knuses af angst og fortvivlelse!

Den druknende gennemlever i dødsangsten i ét sekund hele sin lykkelige og ulykkelige fortid; når den mørke strøm er faldet ned som et tæppe, ser erindringen i et eneste øjeblik hele dramaet gentages. Og selv i hine tidligere kriser, som kun er forbilleder på døden – når vi pludselig afskæres fra det liv, som vi kender, når vi ikke længere kan vente, at dagen i morgen vil blive som den i går, når vi ved et pludseligt stød befinder os på grænsen af det ubekendte – går ofte den samme slags oplysende lysglimt igennem erindringens mørke, lidet besøgte kamre. Da Janet skælvende sank ned på stentrappen, mens døren havde lukket sig for hendes forbigangne liv, og det tilkommende lå for hende, mørkt og formløst som natten, da strømmede minder fra hendes barndom, hendes ungdom og hendes sorgfulde ægtestand ind på hende, og flød sammen til ét billede med hendes nuværende forladthed. Det forkælede barn, der tog sit nyeste legetøj med sig til sengs – den unge pige, stolt i sin kraft og skønhed, der drømte, at livet var en let sag, og at det var ynkelig svaghed at føle sig ulykkelig – bruden, der med skælvende glæde trådte fra forgården af kvindens liv ind i dets inderste helligdom – hustruen, der begyndte sin indvielse i sorgen, såret, krænket, men endnu fuld af håb og tilgivelse –

den stakkels knuste kvinde, der gennem pinefulde år søgte fortvivlelsens eneste tilflugt: glemsel – Janet forekom sig at være alle disse, i samme øjeblik som hun var sig bevidst at sidde på den kolde sten, under rystelsen af en ny ulykke. Al hendes tidligere glæde, alle hendes lyse forhåbninger og illusioner, alle hendes skønheds- og kærlighedsgaver tjente kun til at gøre hendes livs gåde endnu mørkere; de var bedrageriske løfter af en grusom skæbne, der kun havde kaldt disse skønne blomster til live, for at storm og uvejr kunne anrette en desto større ødelæggelse, der havde opfødt hende med kærlig omhu som en yndlingshind, kun for at hun skulle føle en stærkere rædsel i tigerens kløer. Hendes moder havde undertiden sagt, at sorgerne blev sendt os for at gøre os bedre og drage os nærmere til Gud. Hvilken spot forekom det ikke Janet! *Hendes* sorger havde ladet hende synke dybere år for år, de havde samlet sig om hende som tætte, feberbringende dunster, og havde omdannet selve hendes naturs rigdom til en dybere fordærvelsens kilde. Hendes ulykke havde været et marterredskab, der altid spændtes fastere, og der efterhånden lod al hendes naturs øvrige følsomhed gå op i følelsen af smerte og i en næsten vanvittig tørst efter befrielse. O, hvis en stråle af håb, af medlidenhed, af trøst, ville trænge igennem det rædsomme mørke, *da* ville hun kunne tro på en guddommelig kærlighed – på en fader i Himlen, der bekymrede sig om sine børn! Men nu havde hun ingen tro, ingen tillid. Der var intet i den hele vide verden, hun kunne støtte sig til, for hendes moder var kun en deltager i hendes lidelser. Den stakkels tålmodige kvinde kunne ikke gøre stort mere end sørge med sin datter; hun havde ydmyg hengivelse nok til at opretholde sin egen sjæl,

men hun kunne ikke skænke Janet trøst og styrke, lige så lidt som den visne vedbendklædte stub kan løfte sit stærke, løvrige dække, når stormen har løsrevet det og kastet det til jorden. Janet følte, at hun var alene; ingen menneskelig sjæl havde målt hendes lidelse, havde forstået hendes fortvivlelse, var gået ind på hendes sorg og hendes synd med den dybtskuende sympati, som er visere end al dadel, virksommere end al bebrejdelse – en sympati som den, der havde bragt hendes hjerte til at svulme for mangen lidende. Hvis der var en guddommelig medlidenhed, så kunne hun ikke føle den; den holdt sig borte fra hende, den dryppede ingen balsam i hendes sår, den udstrakte ingen hånd for at støtte hendes svage beslutning, for at oprejse hendes svigtende mod.

Nu i sin yderlige ensomhed udgød hun ingen tåre, hun sad stirrende stift ud i mørket, mens hun indvortes stirrede på sin egen fortid og næsten tabte bevidstheden af, at det var hendes egen, eller at hun var andet end en tilskuer ved et forunderligt, rædsomt skuespil.

Kirkeklokkens lydelige klang, da den slog et, bragte hende til sig selv igen. Så havde hun ikke siddet der længere end en halv time, og det forekom hende, at hun havde været der den halve nat. Hun begyndte at stivne af kulde. Med den stærke, instinktmæssige skræk for smerte og død, som havde bragt hende til at gyse tilbage for selvmord, fo'r hun op, og den ubehagelige fornemmelse af at træde på stenene med de iskolde fødder hjalp til at kalde hende helt tilbage til følelsen af det nærværende. Vinden begyndte at gøre rifter i skyerne, og nu og da viste et svagt glimt af en stjerne sig, som forskrækkede hende endnu mere end mørket; det var som en grusom finger,

der pegede ud i hendes elendighed og ydmygelse; det fik hende til at skælve ved tanken om daggryet. Hvad kunne hun gøre? Ikke gå til sin moder – ikke vække hende i den dybe nat og fortælle hende dette. Hendes moder ville tro hun var et spøgelse, rædslen ville være nok til at dræbe hende. Og vejen derhen var så lang … om hun mødte nogen … dog måtte hun søge et ly, et sted, hvor hun kunne skjule sig. Fem huse derfra boede mrs. Pettifer; den venlige kone ville nok åbne hende sin dør. Det kunne ikke hjælpe nu at være stolt og at tænke på, hvad verden ville sige; hun havde nu intet at ønske, intet at bryde sig om; kun kunne hun ikke lade være at gyse ved tanken om at trodse dagslyset der på gaden – hun forfærdedes ved tanken om at tilbringe lange timer i kulden. Livet måtte nok så meget være kval, være fortvivlelse, – hun *måtte* klynge sig fast til det, om det så var med blødende fingre; hendes fødder *måtte* holde ved den faste jord, som solen atter kunne beskinne, ikke glide ned i den ukendte afgrund, hvor hun kunne komme til at længes efter selv velkendte sorger. Janet trådte langsomt med sine nøgne fødder på den ujævne stenbro, skælvende for de vekslende stjerneglimt og støttende sig til muren, når vindstødene fo'r lige imod hende. Selv vinden var grusom, den søgte at støde hende tilbage fra den dør, hvor hun ville banke på og bede om medlidenhed.

Mrs. Pettifers hus vendte ikke ud til Orchard Street, det lå et lille stykke op ad en bred vej, som man ad en hvælvet indgang gik ind til fra gaden. Janet drejede ind ad hvælvingen og så en svag lysning, der kom fra mrs. Pettifers sovekammervindue. Skinnet af et tællelys fra et værelse, hvor en veninde lå, var som en nådens stråle for Janet efter den lange, lange tid, tilbragt i

ensomhed og mørke; det ville ikke blive så skrækkeligt at vække mrs. Pettifer, som hun havde tænkt. Dog tøvede hun nogle minutter ved døren, førend hun kunne samle mod nok til at banke; det var hende, som om lyden måtte forråde hende for andre end mrs. Pettifer, skønt der ikke gik nogen anden bolig, men kun pakhuse og bagbygninger ud til vejen. Der var ingen småsten, som hun kunne kaste op mod vinduet; kun den faste stenbro; der var ingen klokke, hun, måtte banke. Det første slag var meget frygtsomt – et enkelt svagt fald af dørhammeren, og så stod hun igen stille i flere minutter; men med et tog hun mod til sig og bankede flere gange efter hinanden, ikke højt, men hurtigt, så at mrs. Pettifer, hvis hun kunne høre lyden, ikke kunne tage fejl af den. Og hun *havde* hørt den, for snart efter åbnedes hendes vindue, og Janet så, at hun bøjede sig ud for at søge at opdage, hvem der var ved døren.

"Det er mig, mrs. Pettifer; det er Janet Dempster. Hav medlidenhed og luk mig ind."

"Barmhjertige Gud! Hvad er der hændt?"

"Robert har forstødt mig. Jeg har været længe i kulden."

Mrs. Pettifer sagde ikke mere, men skyndte sig fra vinduet, og var snart ved døren med et lys i hånden.

"Kom ind, stakkels kære, kom ind," sagde den gode kone med skælvende stemme, idet hun trak Janet ind ad døren. "Kom ind i min varme seng, og Gud i Himlen trøste og bevare Dem."

De medlidende dine, den ømme stemme, den varme berøring fremkaldte en strøm af nye følelser hos Janet. Hendes hjerte svulmede, og hun brød pludselig, som et barn, ud i en høj, lidenskabelig hulken. Mrs. Pettifer kunne ikke lade være at

græde med hende, men hun sagde: "Kom oven på, min kære, kom! Bliv ikke stående i kulden!"

Hun drog det stakkels hulkende væsen sagte op ad trappen og overtalte hende til at gå i den varme seng. Men det varede længe, inden Janet kunne lægge sig ned. Hun sad i konvulsivisk hulken og støttede hovedet til knæene, mens den moderlige kone dækkede hende til med klæder, og trøstende holdt sine arme om hende. Til sidst havde lidenskaben udtømt sig, og hun sank tilbage på puden, men hendes hals arbejdede endnu på samme bedrøvelige måde som et lille barns, der endelig har fundet en tilflugt for sin angst på sin moders skød.

Da Janet nu blev roligere, besluttede mrs. Pettifer at gå ned og lave en kop te, det første, en kærlig gammel kone tænker på som trøst og hjælpemiddel under alle ulykker. Heldigvis var der ingen fare for, at hun skulle vække sin tjenestepige, en sværlemmet skabning på seksten år, der snorkede i al ro på loftskammeret, og som kunne blive holdt i fuldkommen uvidenhed om, hvorledes mrs. Dempster var kommet ind. Nu skyndte mrs. Pettifer sig da med at få liv igen i køkkenilden, der var gemt under en stor ildskuffe – en mulighed, hvormed kullene fra mellemegnene gør al deres langsomhed og hvide aske god igen.

Da hun bragte teen op, lå Janet ganske lille, den krampagtige bevægelse var ophørt, og hun syntes hensunken i tanker, hendes øjne var drømmende hæftet på lyset, og alle sorgens linjer i hendes ansigt var blevet dybere.

"Nå, min kære," sagde mrs. Pettifer, "lad mig nu se, De drikker en kop te; De kan tro, den vil varme Dem og gøre Dem godt. Men stakkels barn, Deres fødder er jo endnu som is. Drik

nu teen, mens jeg svøber dem ind i flonel, så skal de nok blive varme."

Janet fæstede sine mørke øjne på sin gamle veninde og udstrakte armene. Hun var alt for betaget til at sige noget; hendes lidelser lå som en tung vægt på hendes bryst, men hun ønskede at kysse den gode, kærlige kone. Mrs. Pettifer satte koppen ned, og bøjede sig mod det smukke, sorgfulde ansigt, og Janet kyssede hende med inderlige, hellige kys – kys, der besegler en ny og fastere pagt mellem hjælperen og den hjulpne. Hun drak lydigt sin te. "Den varmer virkelig," sagde hun. "Men gå nu til sengs igen; jeg skal ligge ganske stille."

Mrs. Pettifer følte, at det bedste, hun kunne gøre, var roligt at lægge sig, uden at sige mere. Hun håbede, at Janet ville falde søvn; hvad hende selv angik, så fandt hun det, med den tilbøjelighed til årvågenhed, som er så almindelig for den fremrykkede alder, umuligt at komme til ro igen, efter denne bevægende overraskelse. Hun lå og lyttede efter uret, grublende over, hvad der kunne have bragt Dempster til denne nye udåd, bad for det stakkels væsen ved hendes side, og beklagede moderen, der skulle have det alt sammen at vide den næste dag.

16

Janet lå stille, som hun havde lovet; men teen, der havde varmet hende og givet hende følelsen af større legemligt velvære, havde også forøget hendes ophidselse. Hendes forestillinger havde en klarhed og et liv, som gav hende følelsen af, at hun før kun havde set alting gennem en dunkel tåge; hendes tanker fremkaldtes ikke af en virksomhed i hendes eget indre, de havde lige som en udvortes tilværelse, og forfulgte hende som spøgelsesagtige syner. Fremtiden antog den ene ulykkens skikkelse efter den anden for hende, der altid endte med, at hun blev draget tilbage til sit gamle liv, fuldt af rædsel, bedrøvelse og feberagtig fortvivlelse. Hendes mand havde så længe overskygget hendes liv, at hendes indbildningskraft ikke kunne holde fast ved en tilstand, hvor denne store angst var borte; og selv når den var borte – hvad var der så? En sørgelig øde tomhed, hvor der intet var at stræbe for, intet at længes efter.

Til sidst, da dagens klarhed overvandt natlysets flamme, begyndte Janets tanker at blive mere og mere afbrudte og forvirrede. Hvert øjeblik sank hun fra det leje, hvor hun lå og tænkte, langt, langt ned i en afgrund, som hun forgæves søgte at rejse sig fra. Slummeren dalede ned over hendes trætte hoved; denne urolige slummer, som kun deri er bedre end den pinefulde vågen, at det liv, vi synes at leve i den, ikke åbner sig mod en sørgelig fremtid, at det, som vi foretager os og lider i den, kun er skyggen, der ikke efterlader et indtryk, som kan forstenes til en uigenkaldelig fortid.

Hun havde næppe sovet en time, førend hendes bevægelser blev heftigere, hendes afbrudte ord hyppigere og uroligere, indtil hun til sidst fo'r op med et kvalt skrig og så sig vildt om, rystende af skræk.

"Vær ikke forskrækket, kære mrs. Dempster," sagde mrs. Pettifer, som var oppe og i færd med at klæde sig på. "De er hos mig, Deres gamle veninde, mrs. Pettifer. Der skal intet ondt ske Dem."

Janet sank, endnu skælvende, tilbage på puden. Da hun havde ligget lidt stille, sagde hun:

"Det var en rædsom drøm. Kære mrs. Pettifer, lad ingen vide, at jeg er her! Hold det hemmeligt! Hvis han opdager det, kommer han og trækker mig tilbage igen."

"Nej, mit kære barn, stol De på mig. Jeg har netop tænkt på, jeg vil give min pige en fridag og sende hende hjem – det har jeg længe lovet hende. Jeg vil sende hende bort, så snart hun har fået sin morgenmad, så får hun slet ikke nogen lejlighed til at vide, at De er her. Man kan ikke holde tjenestefolks tunge i tømme, når de først ved noget. Hvad de ikke ved, det kan de ikke fortælle, så vidt kan man stole på dem. Men havde De ikke lyst til, at jeg skulle gå hen og hente Deres moder?"

"Nej, ikke endnu, ikke endnu. Jeg kan ikke udholde at se hende endnu."

"Nå ja, ja, det skal blive, ligesom De ønsker. Prøv nu, om De ikke kan falde i søvn igen. Jeg går fra Dem et par timers tid og sender Phoebe bort, og så bringer jeg Dem noget at spise. Jeg skal lukke døren af efter mig, for at pigen ikke tilfældigt skal komme ind."

Dagslyset giver ulykken, som alt andet, et forandret udseende for os. Om natten tynger den vor indbildningskraft – de skikkelser, den antager, er usande, overdrevne, foranderlige; ved højlys dag forfærder den vor sans ved sin gyselige, beregnelige virkelighed. Den mand, der med rædsel ser sin hele ejendom gå op i flammer i nattens stilhed, har ikke halvt den følelse af ødelæggelse, som han vil få om morgenen, når han vandrer mellem ruinerne, der ligger sorte i det ubarmhjertige sollys. Det var et øjeblik af det dybeste mismod, der kom for Janet, da dagslyset, som viste hende væggene og stolene og bordene og hele den hverdagslige virkelighed, der omgav hende, også syntes at beskinne fremtiden og med trykkende tydelighed at fremhæve alle omstændighederne ved et trættende liv, der skulle leves fra dag til dag, uden noget håb, der kunne styrke hende til at modstå den onde vane, som hun afskyede, når hun så tilbage på den, men som hun dog var magtesløs imod. Hendes mand ville aldrig samtykke i, at hun levede adskilt fra ham; hun var blevet nødvendig for hans tyranniske natur; han ville aldrig villig give slip på hende. Hun havde en ubestemt forestilling om, at lovene kunne skænke hende beskyttelse, hvis hun kunne bevise, at hendes liv var i fare hos ham; men hun gyste fremdeles, som hun altid havde gjort, tilbage for nogen virksom offentlig modstand eller hævn; hun følte sig for knust, for fejlende, for dadelværdig, til at have mod til, selv om hun havde haft ønsket om det, åbent at indtage en krænket kvindes stilling, der søger oprejsning. Hun havde ingen styrke, der kunne opretholde hende på selv forsvarets og uafhængighedens vej; der var en mørkere skygge over hendes liv, end frygten for hendes mand – det var selvopgivelsens

skygge. Det letteste ville være at drage bort og skjule sig for ham. Men så var der hendes moder. Robert havde hele hendes lille ejendom mellem hænderne, og så lidt var det, at det næppe var tilstrækkeligt uden hans hjælp. Hvis Janet alene drog bort, ville han vist forfølge hendes moder; og hvis hun dog gjorde det – hvad så?

Hun målte arbejde for at ernære sig; hun måtte anstrenge sig, træt og håbløs som hun var, for at begynde livet på ny. Hvor svært var det hende ikke! Janets natur gjorde ikke hendes storartede ansigt og skikkelse til skamme, den havde virkelyst og kraft; men det var en kraft som vinrankens, hvis brede blade og rige klaser må holdes oppe af en fast støtte. Og nu havde hun intet at støtte sig til – ingen tro, intet håb.

Hvis hendes moder havde været meget svag, gammel eller sygelig, så ville Janets dybe medfølelse og ømhed have gjort en datters pligter til en trøst og en opmuntring for hende; men mrs. Raynor havde aldrig trængt til pleje, hun havde altid ydet sin datter bistand; hun havde været en slags ydmyg, hjælpende ånd, og det var en af de ting, der nagede Janets samvittighed, at hun havde været en prøvelse i stedet for en trøst for sin moder. Alle vegne den samme sørgmodighed! Hendes liv var som en øde, af solen forbrændt egn, hvor der ingen skygge var, og hvor alle kilderne var bitre.

Nej! tænkte hun pludselig – og tanken var som et elektrisk stød – der var én plet i hendes erindring, som syntes at love hende en uforsøgt kilde, hvis vande kunne være forfriskende. Det korte sammentræf med mr. Tryan vendte tilbage i hendes tanker – hans stemme, hans ord, hans blik, som sagde hende, at han kendte sorgen. Hans ord havde hentydet på, at han

troede sin død nær; og dog havde han en tro, der gjorde ham det muligt at arbejde, gjorde ham det muligt at skænke andre trøst. Hun var træt af den tørre formaning – gør det rette, bevar en ren samvittighed, og Gud vil lønne dig, og dine sorger vil blive lettere at bære. Det, hun trængte til, var *kraft* til at gøre det rette – var noget, som hun kunne stole på foruden sin egne forsætter; var ikke den vej, hun havde tilbagelagt, bestrøet med *brudte* forsætter? Hvor kunne hun stole på de nye? Hun havde ofte hørt Tryan blive leet ud, fordi han holdt af store syndere. Hun begyndte nu at se en ny betydning i disse ord; han ville måske forstå hendes hjælpeløshed, hendes trang. Hvis hun kunne udøse sit hjerte for ham! Hvis hun, for første gang i sit liv kunne åbne alle sin sjæls kamre! Trangen til at skrifte fordrer næsten altid nærværelsen af et friskt øre og et friskt hjerte; og i øjeblikke af åndelig trang synes det menneske, som vi ingen anden forbindelse har med end vor fælles natur, os nærmere end moder, broder eller ven. I vort daglige liv skjuler vi os for hinanden bag en skærm af trivielle ord og gerninger, og de, som sidder med os ved den samme arne, er ofte langt borte fra den dybe menneskelige sjæl i os, så fuld af uudtalt ondt og af ugjort godt.

Da mrs. Pettifer kom tilbage og sagte drejede neglen om og åbnede døren, var Janet, i stedet for at sove, som hendes veninde havde håbet, ivrigt beskæftiget med sin nye tanke. Hun længtes efter at spørge mrs. Pettifer, om hun kunne få mr. Tryan i tale; men hun blev holdt tilbage af tvivl og frygtsomhed. Måske han ikke ville føle for hende – måske han ville forarges over hendes tilståelser – måske han ville tale til hende om læresætninger, som hun ikke kunne forstå eller tro. Hun kunne

ikke endnu beslutte sig; men hun var alt for urolig under denne åndelige kamp til at blive liggende i sengen.

"Mrs. Pettifer," sagde hun, "jeg kan ikke ligge her længere; jeg må stå op. Vil De låne mig nogle klæder?"

Indhyllet i draperier, så gode, som mrs. Pettifer kunne skaffe dem til hendes høje skikkelse, gik Janet ned i den lille dagligstue og prøvede på at nyde noget af den morgenmad, hendes veninde havde tilberedt for hende. Men hendes forsøg var ikke heldigt; hendes kop te og hendes ristede brød blev kun halvt nydte. Mismodets blytunge vægt trykkede hende dybere og dybere ned. Vinden havde lagt sig, og det var begyndt at støvregne; der var ingen udsigt fra mrs. Pettifers stue uden til en bar mur, og da Janet så ud ad vinduet, syntes regnen og de forrøgede mursten at smelte sammen og blive til ét med hendes egen sørgmodige sindsstemning og legemlige træthed.

Mrs. Pettifer afgjorde sine huslige forretninger så hurtigt, som hun kunne, og satte sig ned med sit sytøj, i det håb, at Janet måske ville være i stand til at tale om, hvad der var hændt, og finde nogen trøst ved således at udtale sig. Men Janet kunne ikke betro sig til hende, hun pintes af sin længsel efter at se mr. Tryan, og dog tøvede hun med at udtale den.

To timer hengik på denne måde. Regnen vedblev at dryppe, og Janet sad stille, med sit forpinte hoved støttet i hånden og skiftevis seende på ilden og ud ad vinduet. Hun følte, at dette ikke kunne vare ved – denne ubevægelige, ubestemte elendighed. Hun måtte beslutte sig til noget, hun måtte gøre et eller andet skridt, og dog var alt så vanskeligt.

Da klokken var ét, rejste mrs. Pettifer sig og sagde: "Jeg må gå ud og se til middagsmaden."

Bevægelsen og lyden vakte Janet af hendes drømmerier. Det syntes hende, at lejligheden undslap hende, og hun sagde hurtigt: "Tror De, mr. Tryan er i byen i dag?"

"Nej, det tror jeg ikke han er, siden det er lørdag," sagde mrs. Pettifer, hvis ansigt opklaredes af glæde; "men han *ville* komme, hvis der blev sendt bud efter ham. Jeg kan sende Jessous dreng med en seddel til ham, når det skal være. Ville De gerne tale med ham?"

"Ja, jeg tror det."

"Så skal jeg øjeblikkelig sende bud efter ham."

17

Da Dempster vågnede næste morgen, var det ham ikke vanskeligt at forklare sig, hvorfor han ikke fandt Janet ved sin side. Hos ham var drukkenskabstiderne ikke afskåret fra de øvrige tider ved en uoverstigelig glemselsmur; han huskede, hvad Janet havde fornærmet ham med den foregående aften, huskede, hvad han havde gjort mod hende i midnatstimen, ganske ligesom han ville have husket et retsspørgsmål, han var blevet rådspurgt om.

Erindringen om dette gav ham en yderligere grund til det særdeles slette lune, han var vågnet med hver morgen i den sidste uge; men ville ikke indrømme for sig selv, at den forårsagede ham nogen ængstelse. "Å," tænkte han, "hun er nok gået den lige vej til sin moder. Hun er så bange som en bare, og hun lader såmænd aldrig nogen få nys om dette. Hun kommer nok igen inden aften."

Men det ville dog være nok så godt, at tjenestefolkene ikke fik noget at vide om sagen; derfor samlede han de klæder, hun havde taget af aftenen i forvejen, og kastede dem ind i et ildfast aflukke, som han altid bar nøglen til på sig. Da han gik ned, sagde han til stuepigen: "Min kone er gået til sin moder, bring morgenmaden ind."

Tjenestefolkene, som var vant til at høre huslige trætter og til at se deres frue i hast tage sin hat på og gå til sin moder, syntes kun, at det var lidt værre end sædvanligt, hvis hun, som følge af en heftig strid, var gået derhen ved midnat eller tidligt om morgenen, før de var oppe. Stuepigen fortalte kokkepigen, hvad

hun troede der var hændet; og kokkepigen rystede på hovedet og sagde: "Nej, tænk bare!" Men de ventede begge at se deres frue komme tilbage efter et par timers forløb.

Dempster havde den forrige aften, da han gik hjem, sagt til sin karl, der ikke boede i hans hus, at han den næste morgen kl. ti skulle bringe hans hest og hans gig fra stalden, hvor de stod. Efter morgenmaden sagde han til stuepigen: "Der behøver ingen at sidde oppe efter mig i aften; jeg kommer ikke hjem førend i morgen eftermiddag," og dermed gik han til sit kontor for at sige en besked og ventede, da han kom tilbage, at finde karlen holdende med giggen. Men skønt kirkeuret havde slået ti var der ingen gig. I Dempsters daværende stemning var det nok til at gøre ham rasende. Han gik ind for at drikke sit sædvanlige glas brændevin, inden han tog bort, og lovede sig den tilfredsstillelse, at tordne Dawes ned, fordi han havde forsinket sig et par minutter. Det var ikke almindeligt for ham at give sit onde lune frit løb imod sin karl; for Dempster havde, som de fleste tyranniske folk, en slags fej selvbeherskelse, som satte ham i stand til at styre sit sind, hvor det passede ham selv; og da han følte, hvad Dawes, der var en ordentlig, punktlig mand, var værd, gav han ham ikke alene en høj løn, men behandlede ham også med usædvanlig høflighed. Denne morgen fik imidlertid det onde lune overhånd over forsigtigheden, og Dempster besluttede at skælde ham ud af hjertens lyst, en beslutning, som Dawes gav ham endnu bedre grund til, end han ventede. Fem minutter, ti minutter, et kvarter forløb, og Dempster ville lige til at begive sig hen til stalden for at se om årsagen til dette ophold, da Dawes viste sig med giggen.

"Hvad djævlen lader du mig stå her for?" tordnede Dempster, "og trampe med hælene, som en pjaltet skrædder, der venter på en fragtvogn. Jeg gav dig jo ordre til at være her kl. ti. Vi kunne være kørt til Whitlow i den tid."

"Ja, jeg skal sige herren, der var en af skoene, der var gået i stykker, den måtte jeg bringe til smeden for at få den gjort i stand, og så blev han ikke færdig med den i rette tid."

"Hvorfor bragte du ham den da ikke i aftes? Det er bare din fordømte dovenskabs skyld. Tror du, jeg giver dig løn, for at du skal vælge den tid, som passer dig, og komme trækkende her et kvarter efter jeg har bestilt dig?"

"Nå, godt ord igen," sagde Dawes fortrædeligt. "Jeg er ikke doven, og ingen mennesker skal sige mig på, at jeg er det. Jeg ved godt nok, hvad herren giver mig løn for, det er for at gøre et arbejde, som De ikke skulle finde mange, der ville gøre."

"Hvad, din uforskammede slyngel," sagde Dempster, idet han sprang op i vognen, "bilder du dig ind, at du er mig nødvendig. Tror du ikke, jeg kan få sådan en fæisk spandebærende idiot, hvad øjeblik jeg vil. Se du dig om efter en anden herre, som vil betale dig for at lade være at gøre, som han siger."

Nu kom Dawes i oprør. "Jeg vil se mig om efter en herre, som har et bedre ord på sig, end sådan en løgnagtig drukkenbolt, og det skal jeg nok ikke behøve at gå langt for."

Dempster greb rasende pisken og gav Dawes et slag, som han mente skulle falde over skuldrene, idet han sagde: "Tag det, og gå ad helvede til."

Dawes stod på jorden og var netop i begreb med at vende sig, da slaget faldt, og snerten gik ham lige over ansigtet. Med hvide læber sagde han: "Det skal jeg få dom over jer for, om I så er nok

så meget prokurator," og kastede tømmerne hen over hesten. Dempster greb dem, og vognen fo'r afsted.

"Se, der kører Deres ven Dempster igen uden kusk," sagde mr. Luke Byles, som stod og snakkede med mr. Budd i Bridge Way. "Han er gal, at han kører i den tohjulede tingest! Han bliver dog engang smidt på hovedet ud."

"Vist gør han ikke," sagde mr. Budd, og nikkede til Dempster, idet han kørte forbi; "han er sejlivet som en kat."

18

Det var skumring, og lysene var tændt, før mr. Tryan bankede på mrs. Pettifers dør. Hendes bud havde bragt den besked tilbage, at han ikke var hjemme, og hele eftermiddagen havde Janet været i bevægelse af frygt for, at han ikke skulle komme; men så snart denne frygt hævedes ved hans banken på døren, vendte ængstelighed og tvivl igen tilbage; hun skælvede og følte, at hun blev kold.

Mrs. Pettifer gik ud for at lukke op, og fortælle mr. Tryan med så få ord som muligt, hvad der var sket om natten. Da han lagde sin hat fra sig og beredte sig til at gå ind i dagligstuen, sagde hun: "Jeg vil ikke gå med ind, jeg tænker, hun vil hellere se Dem alene."

Janet sad indhyllet i et stort hvidt sjal, der endnu mere fremhævede hendes mørke ansigt, med øjnene spændt fæstede på døren, da mr. Tryan trådte ind. Han havde ikke set hende siden deres møde hos Sally Martins for flere måneder siden, og han følte en inderlig medlidenhed ved synet af det sorgfulde ansigt, der syntes at bære spor af så megen mellemliggende elendighed.

Janets hjerte svulmede, da hendes øjne atter mødte hans. Nej, hun havde ikke taget fejl: der var al den oprigtighed, al den bedrøvelse, al den dybe medlidenhed i dem, som hendes erindring havde fortalt hende om, ja mere end den havde fortalt hende, for i samme forhold, som hans ansigt blev magrere og mere udtæret, syntes øjnene at vinde i kraft.

Han kom hen til hende, og idet han rakte hende hånden, sagde han: "Det glæder mig så meget, at De sendte bud til mig – jeg er så taknemmelig, fordi De troede, jeg kunne være Dem til nogen trøst." Janet tog tavs hans hånd; det var hende umuligt at sige et eneste høfligheds- eller selv taknemmelighedsord; hendes hjerte var alt for fuldt af andre ord, der var fremvældet i det øjeblik hun mødte hans medlidende blik og følte sin tvivl forsvinde.

De satte sig ned overfor hinanden, og hun sagde med sagte stemme, mens langsomme, tunge tårer samlede sig i hendes brændende øjne: "Jeg vil så gerne sige Dem, hvor ulykkelig – hvor svag og hvor dårlig jeg er. Jeg føler hverken kraft til at leve eller til at dø. Jeg håbede, De måske kunne sige mig noget, der kunne hjælpe mig." Hun standsede.

"Måske kan jeg det," sagde mr. Tryan; "for ved at tale med mig, taler De kun med en medsynder, som har trængt til den samme trøst og den samme hjælp som De."

"Og De fandt den?"

"Ja; og jeg har det håb, at De også vil finde den."

"O, jeg ville så gerne være god og gøre, hvad der er ret," udbrød Janet, "men min lod har sandelig, sandelig været tung. Jeg elskede min mand så inderligt, da vi blev gift, og jeg tænkte at gøre ham lykkelig – jeg havde intet andet ønske. Men han begyndte at blive vred på mig for småting, og … jeg vil nødig anklage ham … men han drak og blev mere og mere uvenlig imod mig; og til sidst blev han grusom og slog mig. Det skar mig i hjertet. Det gjorde mig undertiden næsten afsindig at tænke på, at *det* var blevet enden på al vor kærlighed … jeg kunne ikke holde det ud. Jeg havde aldrig været vant til at

drikke andet end vand. Jeg hadede vin og spiritus, fordi Robert drak så meget af det; men en dag, da jeg var meget ulykkelig og vinen stod på bordet, så … jeg kan næsten ikke huske, hvorledes det gik til … så skænkede jeg vin i et stort glas og drak det. Det døvede min følelse og gjorde mig mere ligegyldig. Efter den tid kom fristelsen altid igen, og den blev stærkere og stærkere. Jeg skammede mig, og jeg afskyede, hvad jeg gjorde; men næsten lige så hyppigt som den tanke gennemfo'r mig, at jeg aldrig oftere ville gøre det, gjorde jeg det igen. Det var, som om en ond ånd i mig altid drev mig til det, jeg så gerne ville undgå. Og jeg syntes altid mere og mere, at Gud måtte være grusom; for hvis han ikke havde sendt mig den frygtelige prøve, så langt værre end den, andre kvinder har at bestå, så ville jeg ikke have gjort uret på denne måde. Det er vist syndigt at tænke således … Jeg har en følelse af, at der må være godhed og retfærdighed over os, men jeg kan ikke se den, jeg kan ikke fatte tillid til den. Og jeg blev ved på denne måde, år efter år. Til en tid blev det af og til bedre, men alting er blevet værre i den sidste tid: jeg var sikker på, at det snart måtte få en ende. Og i aftes stødte han mig ud af døren … jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre. Jeg vil aldrig mere vende tilbage til dette liv, hvis jeg kan slippe for det; og dog forekommer alt andet mig så sørgeligt. Jeg er vis på, at den onde ånd altid vil drive mig til at tilfredsstille den trang, der kommer over mig; og alle dagene vil vedblive at gå, som de har gået i alle disse fæle år. Jeg vil vedblive at gøre det onde, vedblive at hade mig selv for det – synke dybere og dybere og vide, at jeg synker. O, kan De sige mig nogen måde at få kraft på? Har De nogensinde kendt nogen, der var som jeg, og som fik sjælefred

og evne til at gøre det rette? Kan De give mig nogen trøst – noget håb?"

Mens Janet talte, havde hun glemt alt, uden sin elendighed og sin smægten efter trøst. Hendes stemme havde hævet sig fra den frygtsomme sorgs sagte toner til den bønfaldende angsts højde. Hun foldede hænderne fast og så på mr. Tryan med spændte, spørgende blikke, med skilte, skælvende læber, med en overvældende kummers dybe furer i panden. I den mærkelige tilværelse, som vi fører, ser vi ikke ofte et menneskeligt ansigt, som, uhindret af nogen selvbevidsthed, bærer al et hjertes kval skrevet på sig; når vi ser det, forbavser det os, som om vi pludselig vaktes til synet af den virkelige verden, som hverdagslivet kun giver os en marionetfremstilling af. I nogle øjeblikke var Tryan for bevæget til at kunne tale.

"Ja, kære mrs. Dempster," sagde han endelig, "der er trøst, der er håb for Dem. Tro mig! for jeg taler ud af min egen dybe og dyrekøbte erfaring." Han standsede, som om han ikke var bestemt på, hvorledes han skulle føje de ord, der trængte sig til hans læber; derpå vedblev han: "For ti år siden følte jeg mig lige så ulykkelig som De. Jeg tror endog, min ulykke var større, for jeg havde en tungere synd på min samvittighed. Jeg havde ikke lidt uret af nogen, som De har, og jeg havde skadet en anden uopretteligt på sjæl og legeme. Billedet af det onde, jeg havde gjort, forfulgte mig alle vegne, og jeg var på randen af afsind. Jeg hadede mit liv; for jeg tænkte, ligesom De, at jeg ville vedblive at falde i fristelse og gøre mere skade i verden; og jeg frygtede døden, for med denne bevidsthed om vrede i min sjæl følte jeg, at enhver tilstand, der ventede mig, måtte blive forfærdelig. Men en ven, jeg åbnede mit hjerte for, viste mig, at

det just var sådanne som mig – de hjælpeløse, der føler sig selv hjælpeløse – som Gud i særdeleshed indbyder til at komme til sig, og som han byder alle sin frelses rigdomme: ikke alene tilgivelse; tilgivelse ville kun gavne os lidt, hvis vi vedblev at være under vore onde lidenskabers herredømme; men styrke – den styrke, som sætter os i stand til at overvinde synden."

"Men," sagde Janet, "jeg kan ikke føle nogen tillid til Gud. Det forekommer mig, at han altid har overladt mig til mig selv. Jeg har undertiden bedt ham om at hjælpe mig, og dog er alt forblevet som før. Hvis De følte ligesom jeg, hvorledes kom De da til at fatte håb og tillid?"

"Tro ikke, at Gud har overladt Dem til Dem selv. Hvor kan De vide, om ikke de hårdeste prøvelser, De har gennemgået, kun har været den vej, ad hvilken han ville føre Dem til den fuldkomne bevidsthed om Deres egen synd og hjælpeløshed, uden hvilken De aldrig ville have gjort afkald på alt andet håb og holdt Dem til hans kærlighed alene. Jeg ved, kære mrs. Dempster, jeg ved, det er tungt at bære. Jeg vil ikke tale let om Deres sorger. Jeg føler, at vort livs gåde er dyb, og der var en tid, da den syntes mig lige så mørk, som den synes Dem."

Tryan standsede atter. Han så, at det, Janet først trængte til, var at være sikker på medfølelse. Hun måtte bringes til at føle, at hendes kval ikke var fremmed for ham; at han kunne gå ind på den kun halvt udtalte hemmelighed om hendes åndelige svaghed, før noget andet trøstens budskab kunne finde vej til hendes hjerte. Aldrig blev fortællingen om den guddommelige medlidenhed troet fra læber, som man ikke følte kunne bevæges af menneskelig medlidenhed. Og Janets kval var ikke fremmed for Tryan. Han havde endnu aldrig været i nærværelse af en

sorg og en selvbebrejdelse, der havde sendt så stærk en genlyd gennem alle hans erfarings sørgeligste løndomme; det er, fordi sympatien kun er en leven om af vor egen fortid i en ny form, at en bekendelse så let tilskynder til en tilsvarende bekendelse. Tryan følte denne tilskyndelse, og hans dømmekraft sagde ham, at han ved at adlyde den ville finde det bedste middel til al bringe Janet trøst. Dog tøvede han, som vi skælver ved at lukke dagslyset ind i et værelse, der gemmer sørgelige minder, som vi aldrig har besøgt uden i tilsløret tavshed. Men den første drift sejrede og han vedblev: "Jeg havde mit liv igennem levet fjernt fra Gud. Min ungdom tilbragtes i letsindig egenkærlighed, og alle mine forhåbninger var af en forfængelig, verdslig art. Jeg tænkte aldeles ikke på at blive gejstlig; jeg så en politisk løbebane i møde, da min fader, som var privatsekretær hos en højtstående mand i whigministeriet, havde løfte om, at denne ville interessere sig for mig. Ved universitetet levede jeg på fortrolig fod med de letsindigste unge mennesker, og overlod mig endog til dårskaber og laster, som jeg ingen behag fandt i, af føjelighed og for at stå mig vel med mine kammerater. De ser, jeg var selv da mere skyldig, end De har været, for mens jeg bortkastede al den rige velsignelse, der er i usvækket ungdom og styrke, havde jeg ingen undskyldning i mine ydre forhold. Men mens jeg var ved universitetet, indtraf den begivenhed i mit liv, der til sidst medførte den sindstilstand, jeg har nævnt for Dem – den tilstand af selvbebrejdelse og fortvivlelse, som sætter mig i stand til fuldkommen at forstå, hvad De lider. Jeg fortæller Dem dette, for at det kan forvisse Dem om, at jeg ikke fremfører tomme ord, når jeg siger, at jeg er blevet rejst op af en lige så dyb afgrund af synd og sorg som den, hvori De føler

Dem. Ved universitetet havde jeg en forbindelse med en yndig syttenårs pige; hendes stilling i livet var langt under min, og jeg havde aldrig tænkt på at gifte mig mad hende; men jeg forledte hende til at forlade sin faders hus. Det var ikke min mening, ganske at opgive hende, når jeg forlod universitetet, og jeg beroligede alle mine samvittighedsskrupler ved at love mig selv, at jeg altid ville sørge for den stakkels Lucy. Men da jeg vendte tilbage efter en ferie, som jeg havde tilbragt på rejser, var Lucy borte, – rejst bort med en herre, sagde hendes naboer. Det bedrøvede og forskrækkede mig, men jeg søgte at trøste mig med det håb, at der intet ondt ville hændes hende. Kort efter faldt jeg i en sygdom, som svækkede mit helbred og gav mig afsmag for alle mine tidligere forlystelser. Livet syntes mig kedsommeligt og tomt, og jeg så med misundelse på enhver, der havde en stor, alt beherskende opgave – selv på min fætter, der beredte sig til at rejse ud som missionær, og som altid havde forekommet mig trættende og kedsommelig, fordi han altid ville underholde mig om religiøse materier. Vi boede da i London; det var tre år, siden jeg havde tabt Lucy af syne; en sommeraften, henved klokken ni, da jeg gik op ad Gower Street, så jeg et opløb af folk på fortovet foran mig. Da jeg kom hen til dem, hørte jeg en kone sige: "Hun er død, siger jeg jer." Dette vakte min nysgerrighed, og jeg borede mig vej ind i kredsen. Liget af en kvinde, klædt i smukke klæder, lå op imod en trappe. Hendes hoved var bøjet til den ene side, og de lange krøller faldt hende ned over kinden. En skælven overfaldt mig, da jeg så dette hår: det var lyst kastanjebrunt, samme farve som Lucys. Jeg knælede ned og strøg håret til side; det var Lucy – død – med sminke på kinderne. Jeg opdagede senere, at hun havde

taget gift – at hun var i en skændig kvindes magt – at ikke engang de klæder, hun havde på, var hendes egne. Da viste med ét mit forbigangne liv sig for mig i sin hele afskyelighed. Jeg ønskede, at jeg aldrig havde været født. Jeg turde ikke se ud i fremtiden: Lucys døde, sminkede ansigt viste sig for mig der, som det viste sig, når jeg så tilbage i fortiden – som det viste sig, når jeg satte mig til bords med mine venner, når jeg lagde mig til sengs, og når jeg stod op. Der var kun ét, som kunne gøre livet tåleligt for mig, det var at anvende alt, hvad der endnu var tilbage for mig af det til at forsøge at redde andre fra den ødelæggelse, jeg havde bragt over den ene. Men hvorledes var det muligt? Jeg havde ingen trøst, ingen styrke, ingen visdom i min egen sjæl; hvor kunne jeg da skænke dem til andre? Mit sind var mørkt, oprørsk, i strid med Gud og mig selv."

Tryan havde set bort fra Janet; hans ansigt var vendt imod ilden, og han var optaget af de billeder, som hans erindring fremkaldte. Men nu vendte han øjnene mod hende, og de mødte hendes, der var fæstet på ham med et udtryk af forventning, som det, hvormed den, der klynger sig fast til en slibrig klippe, mens bølgerne stiger højere og højere, vogter på den båd, der støder fra land for at frelse ham.

"De ser, mrs. Dempster, hvor dyb min nød var. På denne måde tilbragte jeg måneder. Jeg var overbevist om, at, hvis jeg nogensinde fik hjælp og trøst, måtte det være af religionen. Jeg gik hen og hørte berømte prædikanter, og jeg læste gudelige bøger; men jeg fandt intet, der passede til min trang. Den tro, som sætter synderen i besiddelse af frelse og forløsning, forekom mig at være aldeles uopnåelig. Jeg havde ingen tro; jeg

følte mig kun i højeste grad ulykkelig, under indflydelse af sædvaner og tilbøjeligheder, som havde fremkaldt sorg og elendighed. Til sidst fandt jeg, som jeg fortalte Dem, en ven, som jeg åbnede hele mit hjerte for – som jeg skriftede alt for. Han var en mand med en meget dyb erfaring, han kunne forstå den forskellige trang hos de forskellige sjæle. Han gjorde det klart for mig, at den eneste forberedelse, som var nødvendig for at komme til Kristus og få del i hans forløsning, var netop den følelse af synd og hjælpeløshed, som nedtyngede mig. Han sagde: Du er træt og besværet; nu vel, det er dig, Kristus indbyder til at komme til ham og finde hvile. Han forlanger, at du skal holde fast ved ham og støtte dig til ham; han byder ikke, at du skal gå alene uden at snuble. Han siger ikke til dig, som dine medmennesker gør, at du først skal fortjene hans kærlighed; han går ikke i rette med dig eller fordømmer dig for det forbigangne, han byder dig kun at komme til ham for at få livet; han byder dig udstrække dine hænder og tage af hans kærligheds fylde. Du behøver kun at hvile i ham, som et barn hviler i sin moders arme, og du vil blive holdt oprejst ved hans guddommelige styrke. Det er det, som forstås ved tro. Du føler, at dine onde vaner er dig for stærke; du er ude af stand til at kæmpe med dem; du ved i forvejen, at du vil falde. Men når vi først én gang føler vor hjælpeløshed på denne måde, og går til Kristus og beder om at blive befriet for syndens magt såvel som for dens straf, da er vi ikke længere overladt til vore egne kræfter. Så længe vi lever i oprør imod Gud, kun ønsker at have vor egen vilje og søger vor lyksalighed i denne verden, er det, som om vi lukkede os inde i et kvælende, overfyldt værelse, hvor vi indånder en giftig luft, men vi behøver kun at vandre ud

under den uendelige himmel, så indånder vi den rene, friske luft, der skænker os sundhed, styrke og glæde. Således er det også med Guds ånd: så snart som vi underkaster os hans vilje, så snart som vi ønsker at blive forenet med ham, at blive helliggjort, er det, som om de mure faldt, der lukkede os ude fra Gud, og vi næres af hans ånd, der giver os ny kraft."

"Det er det, jeg trænger til," sagde Janet; "jeg spørger ikke mere om fornøjelse. Jeg tror, jeg kunne være tilfreds midt i trængsler, når jeg følte, at Gud bekymrede sig om mig og ville give mig styrke til at føre et rent liv. Men sig mig, fandt De snart fred og styrke?"

"Fuldkommen fred fandt jeg i lang tid ikke, men håb og tillid, og det er styrke. Ingen følelse af tilgivelse for mig selv kunne borttage den smerte, som jeg følte ved tanken om, hvad jeg havde hjulpet til at bringe over en anden. Min ven plejede at foreholde mig, at min synd imod Gud var større end min synd mod hende; men om det kommer af mangel på dybere åndelig sans – så er det den synd, der indtil denne stund har forårsaget mig de bitreste nag. Jeg kunne aldrig frelse Lucy; men med Guds bistand kunne jeg frelse andre svage, vaklende sjæle; og derfor var det, at jeg blev præst. Jeg bad om intet for mit øvrige liv, uden at det måtte blive mig tilladt at hellige det til Guds gerning uden at vige af, hverken til højre eller til venstre, for at søge mit eget. Det har ofte været en hård kamp – men Gud har været med mig – og måske kommer den ikke til at vare længe endnu."

Mr. Tryan standsede. Et øjeblik havde han glemt Janet, og et øjeblik havde hun glemt sine egne sorger. Da hun vendte tilbage til sig selv, var det med en ny følelse.

"Ak, hvilken forskel er der imellem os! De har valgt møje, arbejde og selvfornægtelse; og jeg har kun tænkt på mig selv. Jeg blev kun vred og misfornøjet, når sorgen tyngede mig. De har vist aldrig haft den syndige følelse, at Gud var grusom, når han sendte Dem prøvelser og fristelser, der var værre end andres?"

"Jo jeg har; jeg har haft meget gudsbespottelige tanker, og jeg kender den oprørsånd, som må have udgjort det værste af Deres tilstand. De følte ikke, hvor umuligt det er for os at dømme rigtigt om Guds styrelse, og De modsatte Dem hans vilje. Men hvad kan vi vide! Vi kan ikke forudsige virkningen af den mindste begivenhed i vort eget liv; hvor turde vi da vove at dømme om ting, som ligger så højt over vor synskreds. Der er intet, der sømmer sig for os uden fuldstændig underkastelse, hel hengiven. Så længe vi sætter vor vilje, vor visdom op imod Guds, opstiller vi den mur imellem os og hans kærlighed, som jeg før talte om. Men så snart vi ganske lægger os for hans fødder, da får vi også snart lys nok til at lede vore egne skridt; ligesom soldaten, der intet hører af det krigsråd, der bestemmer slagets gang, dog tydeligt nok hører det kommandoord, som han selv skal adlyde. Jeg ved, kære mrs. Dempster, jeg ved, det er hårdt – måske det hårdeste af alt – for kød og blod. Men bring denne vanskelighed til Kristus, tilligemed Deres andre synder og svagheder, og bed ham om at indgive Dem lydighedens ånd. Han forstår Deres strid; han har tømt vore lidelsers bæger til bunden; han kender den hårde kamp, det koster os at sige: Ske ikke min vilje, men din!"

"Bed med mig," sagde Janet, "bed nu, at jeg må få lys og styrke."

19

Førend mr. Tryan forlod Janet, bad han hende indstændigt at sende bud efter sin moder.

"De må ikke såre hende," sagde han, "ved længere at udelukke hende fra Deres sorger. Det er det rigtigste, at De er hos hende."

"Ja, jeg vil sende bud efter hende," sagde Janet. "Men jeg vil hellere ikke tage hen til min moder endnu, fordi min mand sikkert vil tro, at jeg er der, og måske ville komme og hente mig. Jeg kan ikke tage tilbage til ham – i det mindste ikke endnu. Bør jeg tage tilbage til ham?"

"Nej, visselig ikke nu. Der *må* gøres noget for at sikre Dem mod vold. Jeg synes Deres moder skulle rådføre sig med en eller anden fortrolig ven, en mand af karakter og erfaring, som kunne mægle mellem Dem og Deres mand."

"Ja, jeg vil straks lade min moder hente. Men jeg vil blive her hos mrs. Pettifer, til der er gjort noget i den retning. Jeg ønsker ikke, at nogen skal vide, jeg er her, undtagen De. De vil jo komme igen, ikke sandt? De vil ikke overlade mig til mig selv?"

"De vil ikke være overladt til Dem selv. Gud er hos Dem. Og hvis jeg har været i stand til at give Dem nogen trøst, så er det, fordi hans kraft og kærlighed har været nærværende hos os. Men jeg er inderligt taknemmelig for, at han har valgt mig til redskab. Jeg skal komme til Dem igen i morgen – dog ikke før om aftenen, da det er søndag, ved De; men efter aftentjenesten er jeg fri. De vil være i mine bønner indtil da. Imidlertid må De, kære mrs. Dempster, åbne Deres hjerte så meget som De kan for Deres moder og mrs. Pettifer. Kast den stolthed bort, der

bringer os til at gyse tilbage fra at erkende vore svagheder for vore venner. Bed dem at hjælpe Dem med at beskytte Dem imod den mindste tilnærmelse til den synd, De frygter mest. Berøv Dem selv, så vidt muligt, ethvert middel, enhver lejlighed til at begå den. Enhver bestræbelse af den art, som bliver gjort i ydmyghed og tillid, er en bøn. Lov mig, at De vil gøre det."

"Ja, jeg lover Dem det. Jeg ved, at jeg har været alt for stolt; jeg kunne aldrig tåle at tale til nogen om mig selv. Jeg har været stolt, selv mod min moder; det gjorde mig altid vred, når hun syntes at lægge mærke til mine fejl."

"O, kære mrs. Dempster, De vil aldrig mere sige, at livet er tomt, og at der intet er at leve for, vil De vel? Hvor meget er der ikke for os at arbejde på i dette liv, både med vore egne sjæle og for andres. Visselig, det har kun lidt at betyde, om vi har mere eller mindre af denne verdens goder i disse korte år, når Gud opdrager os til den evige hvile i hans kærlighed. Hold Dem altid dette livets store mål for øje, og Deres sorger her vil kun forekomme Dem som en rejses små besværligheder. Men nu må jeg gå."

Mr. Tryan rejste sig og rakte Janet sin hånd, som hun tog, idet hun sagde: "Hvor Gud har været god imod mig ved at sende Dem til mig. Jeg vil sætte min lid til ham. Jeg vil forsøge at gøre alt, hvad De siger mig."

Velsignede indflydelse af den ene virkelig kærlige menneskesjæl på den anden! Ikke til at beregne med algebra, ikke til at udlede med logik, men gådefuldt virksom, mægtig som den skjulte proces, ved hvilken det lille frøkorn kaldes til live, og bryder frem i høje stængler, brede blade, og strålende klynger af blomster. Ideerne er ofte kun stakkels spøgelser; vore

blændede øjne kan ikke skelne dem; de svæver os forbi i lette tåger, og kan ikke gøre sig forståelige for os. Men undertiden får de kød og blod; de ånder på os med deres varme ånde, de rører ved os med milde hænder, ser på os med alvorlige, oprigtige øjne, og taler til os i indtrængende toner; de er iklædt en levende, menneskelig sjæl med alle dens kampe, dens tro og dens kærlighed. Da er deres nærværelse en magt, da ryster de os ligesom en lidenskab, og vi bliver draget efter dem med mild magt, som flamme drages mod flamme.

Janets ædle, melankolske ansigt var, skønt det endnu så anstrengt ud, blevet fuldkommen roligt, og så nu, som hun sad der, med et ydmygt, barnligt udtryk op i hans smalle blonde ansigt og noget indsunkne grå øjne, som nu skinnede med en hektisk glans. Man kunne have taget hende for et billede på lidenskabelig styrke, overvundet og udmattet af kamp; og ham for et billede på selvfornægtende tro, der har beroliget og bragt hin kamp til hvile. Da han så på dette søde, hengivne ansigt, erindrede han dets udtryk af fortvivlende angst, og hans hjerte var usigelig fuldt, da han vendte sig fra hende. "Lad mig blot leve for at se dette værk fuldbragt, og da –"

Klokken var næsten ti, da mr. Tryan gik; men Janet var så opsat på at få bud efter sin moder, at mrs. Pettifer, som den hurtigste udvej, tog sin hat på og selv gik for at hente mrs. Raynor. Moderen havde alt for længe været vant til at vente, at hver ny uge skulle blive mere smertefuld end den sidste, til at mrs. Pettifers efterretninger skulle komme over hende som et overraskende slag. Rolig, uden noget ydre tegn på sorg, pakkede hun en bunke klæder sammen, sagde til den lille pige,

at hun ikke kom hjem igen den aften, og ledsagede mrs. Pettifer tilbage i tavshed.

Da de trådte ind i dagligstuen, var Janet udmattet faldet i søvn i den store stol, som stod med ryggen til døren. Støjen af døren, der blev åbnet, forstyrrede hende, og hun så sig forundret om i stuen, da mrs. Raynor kom hen til hendes stol og sagde: "Det er din moder, Janet."

"Moder, kære moder!" råbte Janet, idet hun omsluttede hende tæt. "Jeg har ikke været noget godt og kærligt barn mod dig, men jeg skal blive det – jeg skal ikke bedrøve dig oftere."

Den ro, der havde modstået en ny sorg, blev overvundet af en ny glæde, og moderen brast i gråd.

20

Søndag morgen var regnen standset, og Janet så fra sovekammervinduet over husenes toppe en skinnende masse af hvide skyer rulle hen under den høje, blå himmel. Det ville blive en yndig aprildag. Den friske luft, der nu var klar og rolig efter den lange afveksling af blæst og regn, blandede sin milde indflydelse med Janets nye tanker og udsigter. Hun følte et frisk mod, der overraskede hende selv, efter den kolde, knusende vægt af håbløshed, som havde nedtrykt hende dagen før: hun kunne tænke selv på sin mands raseri, uden den gamle overvældende skræk. For et frydefuldt håb – håbet om lutrelse og indre fred, var trængt ind i Janets sjæl, og skabte forår dér såvel som i den ydre verden.

Mens hendes moder børstede og satte hendes tykke, sorte hår – en yndlingssyssel, fordi den syntes at forny dagene fra hendes datters barndom – fortalte Janet hende, hvorledes hun kom til at sende bud efter mr. Tryan, hvorledes hun havde mindedes deres møde hos Sally Martins i efteråret og havde følt et uimodståeligt ønske om at se ham og fortælle ham sine synder og sine sorger.

"Jeg ser nu Guds godhed, moder, ved at føje det således, at vi skulle mødes på den måde, for at overvinde min fordom imod ham, og lade mig føle, at han var god, og så bringe det tilbage i min sjæl, da min ulykke var på sit højeste. Du ved, hvilke tossede ting jeg plejede at sige om ham, uden at jeg kendte det allermindste til ham. Og dog var han den mand, der skulle give mig trøst og hjælp, da alting ellers slog mig fejl. Det er

vidunderligt, hvor jeg føler mig i stand til at tale med ham, som jeg aldrig har talt med nogen før; og hvor hvert ord, han siger til mig, går ind i mit hjerte og får en ny betydning for mig. Jeg tænker det må være, fordi han har følt livet mere dybt end andre, og har en dybere tro. Jeg tror straks alt, hvad han siger. Hans ord kommer til mig ligesom regn til den fortørrede jord. Det har altid forekommet mig før, som om jeg kunne se bag folks ord, som man ser bag et tæppe; men i mr. Tryan er det selve hans sjæl, der taler."

"Nå, mit kære barn, jeg elsker og velsigner ham for din skyld, hvis han har givet dig nogen trøst. Jeg har aldrig troet det onde, folk sagde om ham, selv om jeg ingen trang har følt til at gå og høre ham, da jeg er fornøjet med gammeldags skik. Jeg finder mere godt at lære, end jeg kan udøve, ved at læse min bibel hjemme, og høre mr. Crewe i kirken. Men dit behov er forskelligt, min kære, og vi bliver ikke alle ført ad den samme vej. Det var visselig et godt råd af mr. Tryan, som du fortalte mig om i aftes – at vi skulle rådføre os med én, som kunne underhandle for dig med din mand; og jeg har overvejet det i mit stille sind, mens jeg lå vågen i nat. Jeg tror, at ingen vil være bedre skikket til det, end mr. Benjamin Landor, for vi må have en mand, der er bekendt med loven, og som Robert har nogen frygt for. Og måske han kunne bringe en overenskomst i stand for dig til at leve separeret. Din mand er forpligtet til at underholde dig, ved du, og hvis du ønskede det, kunne vi jo flytte bort fra Milby og leve et andet sted."

"O, moder, lad os ikke foretage os noget endnu; jeg må tænke over det lidt længere. Jeg har en forskellig følelse i dag fra, hvad jeg havde i går. Noget synes at sige mig, at jeg må gå tilbage til

Robert engang – om nogen tid. Jeg elskede ham dog engang højere end alt, og jeg har aldrig haft børn at elske. Der var også noget hos mig, der var galt, og jeg kunne ønske at gøre godt igen, hvad jeg har forset mig i, om jeg kunne."

"Ja, ja, min søde, jeg vil ikke overtale dig. Tænk over det lidt længere. Men noget må der dog gøres snart."

"Hvor jeg ville ønske, jeg havde min hat og mit sjal og min sorte kjole her!" sagde Janet efter få minutters tavshed. "Jeg ville så gerne gå til Paddington kirke og høre mr. Tryan. Jeg behøver ikke at frygte for at møde Robert, for han går aldrig ud søndag morgen."

"Jeg er bange for, at det ikke kan gå an, hvis jeg gik hjem og hentede dine klæder," sagde mrs. Raynor.

"O nej, nej! jeg må blive rolig her, mens I to går i kirke. Jeg vil være mrs. Pettifers pige, og sørge for at have middagsmaden færdig til den tid, hun kommer tilbage. Den kære gode kone! Hun var så øm imod mig, da hun tog mig ind til sig om natten, moder, og hele den næste dag, da jeg ikke kunne sige hende et eneste ord til tak."

21

Folkene hos Dempsters var temmelig forundrede, da om lørdagen både morgen, middag og aften forløb, og deres frue endnu ikke havde vist sig.

"Det er dog besynderligt," sagde Kitty, stuepigen, som var i færd med at gøre sig en kappe i stand til næste uge, mens Betty, den midaldrende kokkepige, så til med korslagte arme.

"Monstro mrs. Raynor skulle være blevet syg og havde sendt bud efter fruen, førend vi kom op?"

"Å," sagde Betty, "hvis det havde været det, så havde hun nok været frem og tilbage en tre-fire gange før nu; i det mindste ville hun da have sendt lille Anna for at lade os det vide."

"Der er noget løs mellem hende og herren, mere end sædvanlig, det kan du være vis på," sagde Kitty. "Jeg ved da også, at de klæder, der lå i selskabsværelset i går, da de fremmede kom, måtte have noget at betyde. Det skulle ikke undre mig, om det var dem, de havde haft nye spektakler over. Hun er måske rendt sin vej, og har besluttet ikke mere at komme tilbage."

"Og klogt gjorde hun, om så var," sagde Betty. "Jeg ville rigtignok være løbet fra ham længe før, havde det været mig. Pokker skulle da sådan stå og la'e sig mishandle af sin mand som hun; ikke om han så var den fornemste lord i hele landet, havde jeg gjort det. Det er en dårlig fornøjelse at være kone på den maner; hellere vil jeg da være kokkepige alle mine dage, og have kogen og stegen og brasen og bagen i hovedet på én gang. Hun må nok gøre, som hun gør, stakkel! Jeg ved, hvor glad jeg selv er ved at få mig en dråbe af et eller andet, når jeg bliver pint

og plaget. Jeg er rigtig nedtrykt i sindet i aften; jeg tror, jeg skal komme mit øl i kasserollen og varme det."

"Uf! At du kan lide at varme dit øl, Betty! Jeg ville ikke kunne få det ned – det ækle, bitre stads!"

"Du snakker, som du har forstand til; hvis du var kokkepige, ville du bedre vide, hvad der passer sig for en kokkepige. Der er ikke noget, der er så godt for maven, det kan jeg fortælle dig. Det ville være bedre for dig, end at tænke så meget på ny bånd i dine kapper."

"Nå, nå Betty, vær nu ingen knurrepotte. Lisa Thomson, som tjener hos Phipps', sagde sidste søndag til mig, 'jeg begriber ikke, at du vil blive hos Dempsters', siger hun, 'sådan som det går til der'. Men så siger jeg, 'der er ting at bære over med på ethvert sted, og du kan skifte og skifte, og dog ikke få det bedre selv, kanske, når alt bliver taget i betragtning.' Du kan tænke dig, Lisa fortalte mig selv, at mrs. Phipps var så karrig, så karrig i køkkenet, skønt de dog holder så mange selskaber, og opdager hun en fejl, uh! så er hun så arrig som en kalkunsk hane. Den slags er der da ikke noget af hos fruen. Hvor talte hun ikke nydeligt til Job sidste søndag! Der gives ikke bedre kone i verden, det er nu min tro – og smuk oven i købet. Jeg synes altid, der er ingen, der kan se halvt så godt ud som fruen, når hun har fået sit hår kønt sat op. Gud, hvor jeg ville ønske, jeg havde sådan et langt hår, som hun! Mit går så frygteligt af."

"Der vil ligge et ordentligt hus i morgen, tænker jeg," sagde Betty, "når herren kommer hjem, og Dawes sværger på, han aldrig vil gøre det mindste stykke arbejde for ham mere. Det vil blive nette løjer, når han får ham sat under tiltale for at have

slået ham med pisken; så vil herren dog kanske én gang i sit liv få løn som forskyldt."

"Uh, han var i et humør i morges, som en djævel!" sagde Kitty. "Jeg tør nok vædde på, det var på grund af det, der er sket med fruen. Vi vil få et rart styr med ham, hvis hun ikke kommer tilbage – du skal se, han vil prøve på at banke os, det skulle såmænd ikke forundre mig. Han må have noget at handle ilde med, når han er i raseri."

"Jeg skal da nok passe, at han ikke kommer til at banke mig – nej, om han så var min mand ti gange; jeg skænker kogende vand på ham, kommer han mig nær. Men fruen har ikke det mod som jeg. Du skal nok se, han får hende til at komme tilbage; han vil nok få hende drejet, som han vil. Men der er da ingen rimelighed for, at hun kommer tilbage i aften; så jeg tænker, vi kan låse dørene og gå i seng, når vi vil."

Søndag morgen blev imidlertid Kittys sindsro forstyrret af mere bestemte og foruroligende gisninger om hendes frue. Mens Betty, opmuntret ved udsigten til en uvant fridag, havde sat sig til at fortsætte et brev, som i lang tid havde ligget ufuldendt mellem bladene i hendes bibel, kom Kitty løbende ind i køkkenet og sagde:

"Å, Gud hjælpe os! Betty, jeg ryster over hele mit legeme; du kunne slå mig til jorden med en pennefjer. Jeg har lige nu kigget ind i fruens garderobe, og der hænger begge hendes hatte. Hun må være gået uden hat. Og nu husker jeg også, at hendes nattøj ikke lå på sengen i går morges; jeg tænkte, hun havde lagt det til vask; men det har hun ikke, jeg har set efter. Det er nu min tro,

at han har myrdet hende, og gemt hende i det lukaf, han altid holder aflåset. Han var nok i stand til det."

"Jøsses dog! men var det dog ikke bedst, du løb hen til mrs. Raynors for at se, om hun ikke skulle være der alligevel? Det er måske alt sammen gjort for at narre ham."

Mrs. Raynor var netop kommet hjem for at give sin lille pige nogle ordrer, da Kitty, med alle de åbenbare kendetegn på skræk, som tjenestefolk finder deres glæde i, styrtede ind uden at banke på, og, med begge hænderne trykket imod hjertet, som om følgerne for dette organ kunne blive meget alvorlige, sagde:

"Med forlov, madam, er fruen her?"

"Nej, Kitty; hvorfor spørger du?"

"Fordi, madam, hun ikke har været hjemme siden i går morges, førend vi kom op; og vi tænkte, at der måtte være tilstødt hende noget."

"Nej, vær ikke bange, Kitty. Din frue er fuldkommen sikker; jeg ved, hvor hun er. Er din herre hjemme?"

"Nej madam; han gik ud i går morges, og sagde, at han kom ikke igen førend i aften."

"Godt, Kitty, der er ingenting i vejen med din frue. Du behøver ikke at tale til nogen om, at hun har været borte fra hjemmet. Jeg kommer straks for at hente hendes kjole og hat, som hun skal bruge."

Kitty, der mærkede, at der var en hemmelighed, hun ikke skulle trænge videre ind i, vendte tilbage til Orchard Street, virkelig glad ved at vide, at hendes frue var i sikkerhed, men ikke desto mindre skuffet ved den besked, at der intet var at være forskrækket over. Hun blev snart efterfulgt af mrs. Raynor,

som kom efterkjolen og hatten. Da den gode moder hørte, at Dempster ikke var hjemme, fik hun straks den tanke, at nu kunne hun opfylde Janets ønske om at komme i Paddington kirke.

"Se, min kære," sagde hun, da hun trådte ind i mrs. Pettifers dagligstue; "her har jeg bragt dig dine sorte klæder. Robert er ikke hjemme og kommer ikke hjem før i aften. Jeg kunne ikke finde din bedste sorte kjole, men denne kan også gå an. Jeg ville ikke tage noget ellers, du ved; men der kan da intet indvendes imod, at jeg henter de klæder, du behøver til at skjule dig i. Nu kan du gå til Paddington kirke, om du ønsker, og jeg vil gå med dig."

"Det var en sød moder! Så ville vi gå sammen alle tre. Kom og hjælp mig at blive færdig. Gode lille mrs. Crewe! Det vil ærgre hende alvorligt, at jeg skulle komme til at høre Tryan. Men jeg må kysse hende og se at forsone hende med det."

Mange øjne var rettet mod Janet med overraskelse, da hun gik op ad gangen i Paddington kirke. Hun følte en lille skælven ved den opmærksomhed, hun vidste at hun vakte, men det var en mægtig tilfredsstillelse for hende, at hun havde været i stand til, på én gang at foretage et skridt, der kunne lade hendes naboer vide, hvilken forandring der var foregået i hendes følelser mod mr. Tryan: hun havde intet rum ladt tilbage i sig for stolt modstræben eller svag tøven. Gangen i den milde forårsluft havde forhøjet alle hendes nye håb, alle hendes længselsfulde ønsker om renhed, styrke og fred. Hun tænkte, hun skulle finde en ny betydning i bønnerne denne morgen; hendes fulde hjerte behøvede, lige som en overstrømmende flod, sådanne færdige kanaler at udgyde sig i; og hun skulle

høre mr. Tryan igen, og hans ord ville falde på hendes hjerte som en kostelig balsam, ligesom de havde gjort aftenen før. Der var en fugtig glans i hendes øjne, da de hvilede på de blotte mure, stolene, væverne og kularbejderne i deres søndagsklæder. De almindeligste ting syntes at røre ved kærlighedens kilde i hende, ligesom vort hjerte og vore sanser, når vi pludselig bliver befriet fra en heftig og bedøvende legemlig smerte, giver sig hen til den nye frihedsfølelse; vi finder da selv støjen på gaderne harmonisk, og er rede til at favne hele verden. En dør var blevet åbnet i Janets kolde, mørke fortvivlelses fængsel, og morgenens gyldne lys gød sine skrå stråler ind gennem den velsignede åbning. Der var solskin i verden; der var en guddommelig kærlighed, der bar omsorg for hende; den havde givet hende et underpant af gode ting; den havde beredt hende trøst i det samme øjeblik, da hun havde troet sig mest forladt.

Vel måtte mr. Tryan fryde sig, da hans øje faldt på hende, idet han trådte ind i prædikestolen; men han frydede sig med bæven; når han så på det søde, forhåbningsfulde ansigt, kunne han ikke lade være at mindes dets udtryk af sjælekval fra i går; og muligheden var der jo til, at dette udtryk kunne vende tilbage.

Janets nærværelse i kirken blev hilst ikke blot med forundrede øjne, men også med venlige hjerter, og flere af mr. Tryans tilhørere, som hun havde stået på en spændt fod med i den sidste tid, lagde planer om at gå hen til hende efter tjenesten og tage hende i hånden.

"Moder," sagde miss Linnet, "lad os gå hen og tale til mrs. Dempster. Jeg er vis på, der er foregået en hel forandring i hendes sind mod mr. Tryan. Jeg lagde mærke til, hvor ivrigt hun

hørte efter prædikenen, og hun er kommet med mrs. Pettifer. Vi burde gå hen og byde hende velkommen iblandt os."

"Hvordan, min kære, vi har jo ikke talt venskabeligt sammen i de sidste fem år. Du ved, hun har været så stolt som vel muligt, siden dengang jeg skændtes med hendes mand. Dog, lad det forbigangne være glemt: jeg bærer såmænd intet nag til den stakkels skabning, især da hun må have budt sin mand trods for at komme her og høre mr. Tryan. Ja, lad os gå hen og tale til hende."

De venlige ord og blikke rørte Janet lidt vel heftigt, og mrs. Pettifer fik hende klogeligt til at gå hjem ad den mindst befærdede vej. Da de nåede hjem, fik hun et heftigt anfald af gråd, efterfulgt af en dermed forbundet træthed, der viste, at morgenens sindsbevægelser havde overanspændt hendes nerver. Hun led tillige under savnet af det pirringsmiddel, hun så længe havde været vant til, og som hun havde været vant til, og som hun havde lovet mr. Tryan ikke at røre igen. Den stakkel var sig dette bevidst, og frygtede sin egen svaghed, ligesom offeret for en stadig tilbagevendende afsindighed frygter de gamle indbildningers tilbagekomst.

"Moder," hviskede hun, da mrs. Raynor overtalte hende til at lægge sig ned og hvile hele eftermiddagen, at hun kunne være bedre i stand til at modtage mr. Tryan om aftenen – "moder, lad mig ikke få nogenting, om jeg også forlanger det. "

I moderens sjæl var den samme uro til stede, og hos hende var den blandet med en anden frygt – frygten for, at Janet i sin nuværende eksalterede sindsstemning skulle foretage et eller andet skridt med hensyn til sin mand, som kunne føre tilbage til alle hendes forrige ulykker. Det vink, hun om morgenen

havde henkastet om sit ønske at vende tilbage til ham om nogen tid, viste en ny iver for vanskelige pligter, som kun fik den besindige moder, der så længe havde været nedbøjet af sorger, til at skælve.

Men da aftenen nærmede sig, svigtede Janets heltemod fra om morgenen hende ganske: hendes indbildningskraft, påvirket af legemlig afkræftelse, såvel som af sjælens tilstand, plagedes af forestillingen om hendes mands tilbagekomst til hjemmet, og hun begyndte at gyse med hele gårsdagens skræk. Hun hørte ham kalde på sig; hun så ham gå hen til hendes moder for at se efter hende; hun følte sig overbevist om, at han ville finde ud af, hvor hun var og bryde ind til hende.

"Jeg bønfalder Dem, forlad mig ikke, gå ikke i kirke," sagde hun til mrs. Pettifer. "De og moder må begge blive hos mig, til mr. Tryan kommer."

Klokken tyve minutter over seks begyndte kirkeklokkerne at ringe til aftengudstjenesten, og snart strømmede menigheden gennem Orchard Street i den milde aftensol. Gaden åbnede sig imod vest. Den røde halvsunkne sol kastede en højtidelig glans på de hverdagsagtige huse, og farvede vinduerne røde i Dempsters fremspringende øverste stokværk. Pludselig rejste der sig en lydelig mumlen, der spredte sig langs med strømmen af kirkegængerne, og den ene gruppe efter en anden standsede og så tilbage. I den yderste ende af gaden, bærer nogle mænd, ledsaget af en blandet gruppe af tilskuere, noget langsomt imellem sig – et legeme udstrakt på en dør. Langsomt bevæger de sig midt ad gaden, mellem de af gru betagne tilskuere, indtil de vender sig til siden og standser i det røde sollys foran Dempsters dør.

Det er Dempsters legeme. Ingen ved, om han er levende eller død.

22

Det var sagtens et hårdt ord til farisæerne, at der er mere glæde i Himlen over én synder, som omvender sig, end over nioghalvfems retfærdige, som ikke har omvendelse behov. Og der gives i vor egen tid skarpsindige filosoffer, som sikkert ville forarges over en glæde, der aldeles ikke står i forhold til de aritmetiske størrelser. Men et hjerte, der af sine egne tunge kampe har lært at bløde ved andres kummer – som har lært medlidenhed af lidelse – finder rimeligvis kun en meget ufuldstændig tilfredsstillelse i "lykkens ligevægtssystem", "læren om vederlag" og andre korte og lette måder til at opnå fuldkommen sindsro i de nærværende lidelser; og for et sådant hjerte vil hint ord af Herren ikke være ganske uklart. Sjælens rørelser bliver, efter hvad jeg har bemærket, meget lidt påvirket af aritmetiske betragtninger: Moderen, der er blevet berøvet sine uskyldige små, én for én, og som nu bøjer sig over sin sidste lille døde, finder en ringe trøst i den kendsgerning, at det lille blege lig kun udgør et nummer af et nødvendigt middeltal, og at tusinde andre spæde, som er kommet til verden på samme tid, trives godt og rimeligvis vil leve; og hvis du stod ved siden af denne moder – hvis du kendte hendes smerte og delte den – ville du rimeligvis være lige så lidt i stand til at finde nogen trøst i statistik.

Uden tvivl er en tilfredshed, som hviler på denne grundvold, i høj grad forstandig; men jeg er bange for, at følelsen er uforbederligt uforstandig: den bliver ved at hænge ved individer; den nægter på det bestemteste at betragte

menneskelig kummer fra den kvantitative side, og vil ikke indrømme, at tretten lykkelige liv kan stilles imod tolv ulykkelige, således at der bliver en ren overvægt på lykkens side. Så stor er følelsens medfødte dumhed, og man må være en stor filosof for ganske at have frigjort sig for den, for at have hævet sig helt op i den rene fornufts atmosfære, hvor det bliver klart, at individerne virkelig kun er til, for at der kan uddrages abstraktioner af dem – abstraktioner, der fra dyngerne af de ødelagte liv kan opstige som en sød offerduft for filosoffernes og en filosofisk guddoms næse. Og således sker det da, at for et menneske, der kender medfølelse, fordi det har kendt sorg, får det gamle, gamle ord om englenes glæde over den angrende synder, der opvejer glæden over de nioghalvfems retfærdige, en betydning, der ikke står i nogen modstrid til dets eget hjertes sprog. Det siger ham kun, at også for englene har den menneskelige lidelse et altopvejende værd, som ikke kan afgøres ved nogen ligning; at også englenes øjne vender sig fra den retfærdiges rolige lykke, for at dvæle med længselsfuld medlidenhed hos den stakkels vildfarende sjæl, der vandrer gennem ørkener, hvor der ingen kilder findes; at også for englene kaster den enes jammer så forfærdelig en skygge, at den fordunkler de ni og halvfems' glæde.

Mr. Tryan havde gennemgået lidelsens indvielse; intet under derfor, at Janets genfødelse var det værk, der lå hans hjerte nærmest; og at han, legemlig træt som han var, da han trådte ind i sakristiet efter aftengudstjenesten, var utålmodig efter at opfylde sit løfte om at komme til hende. Hans erfaring satte ham i stand til at gætte – hvad også var tilfældet – at morgenens håbefuldhed ville blive afløst af nedtrykthed og

modløshed, og den følelse, han havde af de indre og ydre vanskeligheder, der ville stille sig i vejen for hendes genfødelse, var så skarp, at han kun kunne finde trøst for de anelser, den vakte, ved at opløfte sit hjerte i bøn. Der gives usete kræfter, der ofte skuffer vore viseste beregninger, som rejser den lidende op fra gravens rand, modsiger den skarpsynede læges forudsigelser, og opfylder det blinde håb, som kærligheden klyngede sig til; sådanne usete kræfter kaldte mr. Tryan den guddommelige vilje, og det tomme rum af uvidenhed, der omgiver al vor kundskab, udfyldte han med tillidens og hengivelsens følelser. Måske den dybsindigste filosofi vanskeligt ville kunne udfylde det bedre.

Hans sind var beskæftige på denne måde, mens han åndsfraværende trak sin præstekjole af, da mr. Landor forskrækkede ham ved at træde pludselig ind i sakristiet og spørge: "Har De hørt efterretningen om Dempster?" – "Nej," sagde mr. Tryan ængsteligt, "hvad er det?" – "Han er blevet kastet ud af sin gig i Bridge Way, og han blev taget op som død. De bar ham hjem, da vi gik til kirke, og jeg blev tilbage, for at se hvad jeg kunde føre. Jeg gik ind for at tale med mrs. Dempster, og forberede hende lidt, men hun var ikke hjemme. Dempster er imidlertid ikke død, kun bedøvet af faldet. Pilgrim kom derind få minutter efter, han siger, det højre ben er brækket på to steder. Det vil rimeligvis blive et slemt tilfælde med hans konstitution. Det lader til, at han var mere drukken end sædvanligt, og de siger, at han kom gennem Bridge Way, piskende på sin hest som en gal mand, indtil den til sidst gjorde et pludseligt sving, og han blev kastet ud. Folkene sagde, de

vidste ikke, hvor mrs. Dempster var; hun havde ikke været hjemme siden i går morges; men mrs. Raynor vidste det."

"Jeg ved, hvor hun er," sagde mr. Tryan; "men jeg tror, det vil være bedre for hende ikke at få dette at vide netop nu."

"Ja, det er det samme, Pilgrim sagde, og derfor gik jeg ikke hen til mrs. Raynor. Han sagde, det ville være så meget des bedre, hvis mrs. Dempster kunne blive holdt borte fra hjemmet for øjeblikket. Ved De, om der er forefaldet noget nyt imellem Dempster og hans kone for nylig? Det overraskede mig at høre, at hun havde været i Paddington kirke i morges."

"Ja, noget er der forefaldet, men jeg tror, hun er ængstelig for, et de nærmere omstændigheder ved hans opførsel imod hende skulle blive kendt. Hun er hos mrs. Pettifers – der er ikke længere nogen grund til at skjule det, efter hvad der er tilstødt hendes mand; og i går i sin dybeste bekymring sendte hun bud efter mig. Jeg er meget taknemmelig, fordi hun gjorde det; jeg tror, der er begyndt at foregå en stor forandring i hendes følelser. Men hun er for øjeblikket i en så pirrelig sindstilstand – hun er blevet rystet af så mange smertelige sindsbevægelser i de sidste to dage, at jeg tror, det vil være bedre for i aften i det mindste, at skåne hende for et nyt slag, om det var muligt. Men jeg går nu derhen, så skal jeg se, hvorledes hun har det."

"Mr. Tryan," sagde mr. Jerome, som var trådt ind under denne samtale, og havde stået og hørt til med et bedrøvet ansigt. "Jeg ville anse det for en gunst af Dem, hvis De ville lade mig vide, om der nogensinde skulle være noget som helst, jeg kunne gøre for mrs. Dempster. Ak, kære, hvilken verden vi lever i! Jeg synes, jeg ser dem for mig for femten år siden – så lykkeligt et ungt par, som nogensinde var til; og nu, hvad er det

alt sammen faldet ud til! Jeg havde travlt med at få Dempster straffet for hans forfølgelser, men der var en stærkere hånd end min i bevægelse."

"Ja, mr. Jerome; men lad os ikke fryde os ved straf, selv når det er Guds hånd alene, der tilføjer den. De bedste af os er jo kun nogle stakler, der knap nok er frelst fra skibbrud. Kan vi føle andet end ærefrygt og medlidenhed, når vi ser en medpassager opsluges af bølgerne?"

"Rigtigt, rigtigt, mr. Tryan. Jeg er alt for opbrusende og hastig, det er jeg. Men jeg beder Dem sige mrs. Dempster – jeg mener naturligvis, når De har lejlighed til det – sige hende, at hun har en ven i det hvide hus, som hun må sende bud efter, hvad time på dagen hun vil"

"Ja, jeg får sikkert lejlighed til det, og skal da også erindre Deres ønske. Jeg tænker," fortsatte Tryan, idet han vendte sig til mr. Landor, "at jeg gør bedst i at tale med mr. Pilgrim på vejen, for at få nøjagtigt at vide, hvorledes sagerne står nu for tiden. Hvad mener De?"

"Ja absolut; hvis mrs. Dempster skal have det at vide, vil ingen kunne bringe hende efterretningen så godt som De. Jeg vil gå med Dem til Dempsters dør. Jeg er vis på, at Pilgrim er der endnu. Kom, mr. Jerome, De skal jo samme vej, for at få fat på Deres hest."

Mr. Pilgrim stod i gangen og gav sin medhjælper nogle forholdsregler, da han til sin forundring så mr. Tryan træde ind. De gav hinanden hånden; for da mr. Pilgrim aldrig havde sluttet sig til anti-tryanitternes parti, så havde han ingen grund til at modsætte sig sin tiltagende overbevisning om, at den

evangeliske præst i grunden var en god fyr, selv om han var en tosse, at han ikke passede lidt bedre på sig selv.

"Hvad! jeg ventede ikke at se Dem i Deres gamle fjendes kvarter," sagde han til mr. Tryan. "Men for den sags skyld vil det da vare en god stund førend stakkels Dempster igen kan optage nogen kamp."

"Jeg kommer for mrs. Dempsters skyld," sagde mr. Tryan. "Hun opholder sig hos mrs. Pettifer; men da hun nylig har fået en stærk rystelse ved en eller anden bitter huslig sorg, så tror jeg, det vil være rigtigst at undlade at meddele hende denne frygtelige begivenhed endnu en kort tid."

"Hvad for noget, hvad har der været i vejen?" sagde mr. Pilgrim, hvis nysgerrighed straks blev vakt. "Hun plejede ikke at være nogen ven af Dem. Har der været nogen rivning imellem dem? Det er noget nyt for hende at sætte sig op mod ham."

"O, rimeligvis blot en forværrelse af scener, der ofte må være forefaldet før. Men spørgsmålet er nu, om De tror, der er nogen øjeblikkelig fare for hendes mands liv, for i det tilfælde tror jeg, efter hvad jeg kender til hendes følelser, at hun ville lide bagefter, ved at være blevet holdt i uvidenhed."

"Ingen kan sige noget med bestemthed i den slags tilfælde, ved De. Jeg frygter ingen hurtig død, og det er ikke absolut umuligt, at vi kan bringe ham på benene igen. For øjeblikket ligger han i en apoplektisk døs; men hvis den hører op, vil der upåtvivlelig følge delirium efter, og vi vil da få nogle pinefulde scener. Det er et af disse sammensatte tilfælde, hvor deliriet rimeligvis vil blive af den værste slags – meningitis og delirium tremens i forening – ja, der vil blive en god del at gå igennem med ham. Hvis det bliver sagt til mrs. Dempster, vil jeg anse det

for ønskeligt, om man tillige kunne overtale hende til at blive borte fra hjemmet for øjeblikket. Hun kan dog ikke være til nogen nytte. Jeg har fået sygeplejersker."

"Jeg takker Dem," sagde mr. Tryan. "Det var netop det, jeg ønskede at vide. Farvel."

Da mrs. Pettifer lukkede op for mr. Tryan, fortalte han hende med få ord, hvad der var sket, og bad hende gribe en lejlighed til al lade mrs. Raynor det vide, for at de, om muligt, i forening kunne forebygge en ubetimelig eller pludselig røbelse af begivenheden for Janet.

"Den stakkel!" sagde mrs. Pettifer. "Hun er ikke skikket til at høre slemme tidender; hun er meget nedtrykt i aften – udmattet af sindsbevægelse; og ingenting har hun fået, der kunne holde hende oppe, som hun har været vant til. Hun lader til at nære frygt for tanken om at blive fristet til det."

"Tak Gud for det; denne frygt er hendes største sikkerhed."

Da mr. Tryan denne gang trådte ind i dagligstuen, ventede Janet ham atter med længsel, og hendes blege, sorgfulde ansigt opklaredes af et smil, idet hun rejste sig for at gå ham i møde. Men det næste øjeblik sagde hun med et udtryk af ængstelse:

"Hvor De dog ser syg og træt ud! De har arbejdet så strengt hele dagen, og dog er De kommet for at tale med mig. O, De slider Dem op. Jeg må ud og bede mrs. Pettifer komme og bringe lidt aftensmad. Men dette er min moder; De har nok ikke set hende før, tror jeg."

Mens mr. Tryan henvendte sig til mrs. Raynor, skyndte Janet sig ud, og da han så, at denne godhjertede bekymring for ham ville hjælpe til at modarbejde hendes nedtrykte sindsstemning, så følte han ingen tilbøjelighed til at modsætte sig hendes

ønske, men modtog den aftensmad, mrs. Pettifer bød ham, mens han på samme tid roligt talte om en plejeforening, han var i færd med at stifte i Paddington, og den mangel på forsynlighed, der herskede imellem de fattige.

Lidt efter sagde imidlertid mrs. Raynor, at hun måtte gå hjem en times tid, for at se, hvordan det gik hendes lille pige, og mrs. Pettifer forlod værelset med hende, for at benytte lejligheden til at fortælle hende, hvad der var hændt Dempster. Da Janet blev alene med mr. Tryan, sagde hun: "Jeg føler mig uvis om, hvad jeg skal gøre med hensyn til min mand. Jeg er så svag – mine følelser forandrer sig så meget fra time til time. I morges, da jeg følte mig så forhåbningsfuld og lykkelig, syntes jeg, at jeg gerne ville vende tilbage til ham og prøve på at gøre godt igen, hvad der havde været galt hos mig. Jeg tænkte, at nu ville Gud hjælpe mig, nu jeg skulle have Dem til at lære og råde mig, og jeg syntes, jeg kunne bære alle de sorger, der ville komme. Men siden – hele eftermiddagen og aftenen – har jeg haft de samme følelser, jeg plejede at have, den samme skræk for hans vrede og grusomhed, og det er for mig, som om jeg aldrig skulle blive i stand til at bære det, uden at falde tilbage til de samme synder, og gøre det samme, som jeg gjorde før. Og dog, hvis det blev bestemt, at jeg skulle leve adskilt fra ham, ved jeg, det ville hvile som en byrde på mit sind, at jeg havde udelukket mig selv fra at gå tilbage til ham. Det synes at være en frygtelig ting i livet, når nogen i femten år har stået én så nær som en ægtefælle, da at skilles ad og intet være for hinanden mere. I sandhed, det er et meget stærkt bånd, og jeg har en følelse, som om min pligt aldrig kunne komme til at

ligge borte fra det. Det er meget vanskeligt at vide, hvad man skal gøre; hvad tror De, jeg bør gøre?"

"Jeg tror, det vil være bedst, ikke at tage nogen afgørende beslutning endnu. Vent, til Deres sind er roligere. De må blive sammen med Deres moder endnu en lille tid; jeg tror ikke, De har nogen virkelig grund til at frygte noget af Deres mand for øjeblikket; han har alt for megen uret på sin side, og vil, efter al sandsynlighed, ikke fortrædige Dem for det første. Forjag dette vanskelige spørgsmål fra Deres sjæl netop nu, hvis De kan. Hver ny dag kan bringe Dem nye bevæggrunde til afgørelse, og hvad der er mest nødvendigt for Deres sjæls sundhed, er hvile fra den pinefulde angst for fremtiden, som har naget på Dem. Kast Deres sorg på Gud, og hav tillid til, at Han vil lede Dem; Han vil gøre Deres pligt klar for Dem, når De kun ydmygt venter på ham."

"Ja, jeg vil vente lidt endnu, som De siger mig. I morgen vil jeg gå hen til min moder, og bede om, at jeg må blive ført rettelig. De vil også bede for mig."

23

Den næste morgen var Janet så meget roligere og talte ved frokosten så afgjort om at gå hen til sin moder, at mrs. Pettifer og mrs. Raynor blev enige om, at det var det klogeste, lidt efter lidt at underrette hende om, hvad der var tilstødt hendes mand, da der, så snart hun gik ud, ville være fare for, at hun kunne møde en eller anden, der kunne røbe det for hende. Men mrs. Raynor fandt, at det ville være bedst først at høre ind til Dempsters og forvisse sig om, hvorledes han havde det; hun sagde derfor til Janet: "Min kære, jeg vil gå hjem først og se til tingene, og få dit værelse gjort i stand. Du behøver ikke at komme endnu, forstår du. Jeg skal være her tilbage om en times tid, og så kan vi følges ad."

"O, nej," sagde mrs. Pettifer, "bliv hos mig til i aften. Jeg vil føle mig så ene uden Dem. De behøver slet ikke at gå førend i aften."

Janet havde bladet i "Henry Martyns Liv" som mrs. Pettifer havde fra Paddington læseselskab, og hendes interesse var blevet så fængslet af denne rørende missionærhistorie, at hun hurtigt samtykkede i begge forslag, og mrs. Raynor begav sig på vej.

Hun havde været borte mere end en time, og klokken var næsten tolv, da Janet lagde sin bog ned, og efter at have siddet tankefuld i nogle minutter med øjnene ubevidst fæstet på den modsatte væg, rejste sig, gik ind i sit sovekammer, ilsomt tog sin hat og sit sjal på, og kom ned til mrs. Pettifer, som havde travlt i køkkenet.

"Mrs. Pettifer," sagde hun, "sig til moder, når hun kommer tilbage, at jeg er gået hen for at se, hvad der er blevet af disse stakkels Lakins i Butcher Lane. Jeg ved, de er nær ved at sulte ihjel, og jeg har rent forsømt dem i den sidste tid. Og så tænker jeg, jeg vil gå hen til mrs. Crewe. Jeg trænger til at se den kære lille kone, og selv fortælle hende om, at jeg har været henne og høre mr. Tryan. Hun vil ikke tage sig det halvt så nær, når jeg fortæller hende det selv."

"Vil De ikke vente, til Deres moder kommer, eller opsætte det til i morgen?" sagde mrs. Pettifer forskrækket. "De vil næppe kunne være tilbage til middagstid, hvis De får mrs. Crewe i tale. Og De kommer jo så til at gå forbi Deres hjem, ved De, og i går var De jo så angst for at møde Deres mand."

"O, på denne tid er Robert altid på kontoret, hvis han ikke er taget ud af byen. Jeg må gå – jeg føler, at jeg må gøre noget for andre – ikke længer sidde som en unyttig klods. Jeg har læst om denne vidunderlige Henry Martyn, han er netop af samme slags som mr. Tryan, der altid arbejder sig træt for andre folk, og jeg sidder her og tænker ikke på andet end på mig selv. Jeg *må* gå. Farvel; jeg skal snart komme tilbage."

Og dermed løb hun afsted, førend mrs. Pettifer kunne få fremført et ord mere til at fraråde hende det, efterladende den gode kone i en betydelig angst for, at denne nye indskydelse af Janet skulle tilintetgøre alle deres forsigtighedsregler for at sikre hende mod en pludselig rystelse.

Da Janet havde aflagt sit besøg i Butcher Lane, drejede hun igen ind i Orchard Street på sin vej til mrs. Crewe, og tænkte just med bedrøvelse på, at hendes moders økonomiske husholdning ikke ville levne noget synderlig rigeligt overskud

til at sende til de hungrige Lakins, da hun så mr. Pilgrim lidt foran sig på den anden side af gaden. Han gik med hurtige skridt, og da han nåede Dempsters dør, gik han ind uden at banke.

Janet studsede. Mr. Pilgrim ville aldrig gå ind på den måde, medmindre der var nogen meget syg i huset. Det var hendes mand; hun følte sig øjeblikkelig overbevist om det. Der måtte være tilstødt ham noget. Uden et øjebliks betænkning løb hun tværs over gaden, åbnede døren og trådte ind. Der var ingen i gangen. Døren til spisestuen stod på vid gab – ingen var derinde. Så var mr. Pilgrim allerede ovenpå. Hun fløj på én gang op til Dempsters værelse – hendes eget værelse. Døren stod åben, og hun standsede, blegnende af rædsel ved det syn, der mødte hendes øjne, og som kun syntes at træde frem med en endnu mere forfærdende tydelighed, fordi middagslyset var dæmpet til tusmørke i værelset.

To stærke sygeplejersker anvendte deres yderste kraft for at holde Dempster i sengen, mens lægens medhjælper anbragte en svamp på hans hoved, og mr. Pilgrim selv havde travlt i baggrunden af værelset med at ordne et apparat. Dempsters ansigt var purpurrødt og svullent, hans øjne opspilede og fæstede med et udtryk af gruelig skræk på noget, han syntes at se nærme sig ham fra det jernbeslåede skab. Han skælvede heftigt og kæmpede for at springe ud af sengen.

"Lad mig gå, lad mig gå," sagde han i en stærk, hæs hvisken. "Hun kommer – hun er kold, hun er død ... hun vil kvæle mig med sit sorte hår. Ah!" skreg han højt, "hendes hår er lutter slanger ... det er sorte slanger ... de hvisler ... de hvisler ... lad mig gå ... lad mig gå ... hun vil trække mig med sig med sine kolde

arme ... hendes arme er slanger ... de er store hvide slanger ... de ville slynge sig rundt om mig ... hun ønsker at trække mig ned i det kolde vand ... hendes bryst er koldt ... det er sort ... det er lutter slanger ..."

"Nej, Robert," råbte Janet med et udtryk af længselsfuld medynk, idet hun styrtede hen ved siden af sengen og strakte sine arme ud imod ham, "nej, her er Janet. Hun er ikke død – hun tilgiver dig."

Dempsters forstyrrede sanser syntes at modtage et nyt indtryk ved synet af hende. Skrækken veg pladsen for raseri.

"Ha! Du snigende hyklerske!" brød han ud med en skærende stemme, "du truer mig ... du mener at skulle få hævn over mig, gør du? Gør dit værste! Jeg har dog loven på min side ... jeg kender loven ... jeg vil jage dig til døde ligesom en hare ... bevis det, bevis, at jeg blev underkøbt ... bevis, at jeg tog pengene ... bevis det ... du kan ikke bevise nogenting ... I fordømte salmesyngende maddiker! jeg skal tænde ild under jer og ryge jeres hele slæng ud ... jeg skal feje jer af vejen ... jeg skal male jer til pulver ... fint pulver ..." (her sank hans stemme ned til en sagte tone af gysende afsky) "pulver på sengeklæderne ... det løber rundt ... sorte maddiker ... de kommer i sværme ... Janet! kom og tag dem bort ... forbandet, hvorfor kommer du ikke? Janet!"

Stakkels Janet knælede ved sengen med ansigtet begravet i sine hænder. Hun ønskede næsten sine værste øjeblikke tilbage igen hellere end dette. Det forekom hende, som om hendes mand allerede var fængslet i elendighed, og hun kunne ikke nå ham – hans øre var for evigt døvt for lyden af kærlighed og tilgivelse. Hans synder havde dannet en hård skal omkring hans

sjæl; hendes medynksfulde stemme kunne ikke gennemtrænge den.

"Ikke der, er det ikke hende?" fortsatte han i en trodsende tone. "Hvorfor spørger I mig, hvor hun er? Jeg vil have hver dråbe gult blod ud af jeres årer, hvis I kommer og udfritter mig. Jeres blod er gult … i jeres pung … Det løber ud af jeres pung … Hvad! I forvandles til tudser, gør I? De kravler … De flyver … de flyver omkring mit hoved … tudserne flyver omkring. Staldkarl! Staldkarl! træk min gig ud … træk min gig ud, dit dovne dyr … ha! I vil følge mig, vil I? … I vil flyve omkring mit hoved … I har fået ildtunger … Staldkarl! for Satan! hvorfor kommer han ikke? Janet! kom og tag tudserne væk … Janet!"

Denne sidste gang udstødte han hendes navn med et sådant forfærdelsens skrig, at Janet uvilkårligt sprang op og stod som forstenet ved den rædsomme sitren.

Dempster stirrede vildt i tavshed nogle minutter; derpå talte han igen i en hæs hvisken:

"Død … er hun død? Så gjorde hun det selv. Hun begravede sig i jernskrinet … hun lod dog sine klæder blive ude … hun er ikke død … hvorfor foregiver I, at hun er død? … hun kommer … hun kommer ud af jernskrinet … der er de sorte slanger … stop hende … lad mig gå … stop hende … hun vil trække mig med sig i det kolde sorte vand … hendes bryst er sort … det er lutter slanger … de bliver længere … de store hvide slanger bliver længere …"

Her kom mr. Pilgrim frem med apparatet for at binde ham, men Dempsters anstrengelser blev mere og mere heftige.

"Staldkarl! Staldkarl!" brølede han ud, "bring giggen frem … giv mig pisken!" og idet han rev sig løs fra de stærke hænder,

der holdt ham, begyndte han at piske rasende løs på sengeklæderne med den højre arm, og faldt så tilbage i kramper. Janet gav et skrig og sank ned på knæ igen. Hun troede, han var død.

Så snart mr. Pilgrim var i stand til at skænke hende et øjebliks opmærksomhed, kom han hen til hende og søgte, idet han tog hende ved armen, at trække hende blidt ud af stuen.

"Hør, min kære mrs. Dempster, lad mig nu formå Dem til ikke at blive i dette værelse længere. Vi skal snart lindre disse symptomer, håber jeg; det er ikke andet end det delirium, som i almindelighed følger med sådanne tilfælde. "

"O, hvad er der i vejen? Hvad har forårsaget dette?"

"Han faldt ud af giggen, det højre ben er brækket. Det er et meget slemt tilfælde, og jeg vil ikke skjule, at der er en betydelig fare forbundet med det på grund af hjernens tilstand. Men mr. Dempster har en stærk konstitution, ved De; om et par dage kan disse symptomer måske være borte, og han vil da endnu kunne komme sig. Jeg må bede Dem ikke at opholde Dem i dette værelse for øjeblikket. De vil dog ikke kunne gøre noget godt ved det, førend Dempster er bedre og i stand til at kende Dem. Men De burde ikke være alene; jeg vil råde Dem til at have mrs. Raynor hos Dem."

"Ja, jeg vil sende bud efter min moder. Men De må ikke sætte Dem imod, at jeg opholder mig herinde. Jeg skal være fuldkommen rolig nu, det var kun den første rystelse, der var så stærk; jeg vidste intet om det. Jeg vil kunne hjælpe sygeplejerskerne med mange ting, f.eks. at anbringe de kolde ting på hans hoved. Han kunne dog måske komme til sig selv et

øjeblik og kende mig. Jeg beder Dem, sig ikke mere imod det; det er mit hjertes ønske at være hos ham."

Mr. Pilgrim gav efter, og da Janet havde sendt bud efter sin moder og taget sin hat og sit sjal af, vendte hun tilbage for at indtage sin plads ved siden af sin husbonds seng.

24

Dag for dag, kun med korte mellemrum til hvile, beholdt Janet sin plads i hint sørgelige kammer. Intet under, at sygeværelset og lazarettet så ofte har været et tilflugtssted fra de åndelige tvivls omtumlinger – et hvilested for den trætte og sårede sjæl. Her er en pligt, som alle trosbekendelser og alle filosofier er ét for: her i det mindste vil samvittigheden ikke blive jaget af tvivl, den kærlige indskydelse ikke standset af modsatte teorier; her kan du begynde at handle, uden at opholde dig ved indledende spørgsmål. At væde den lidendes brændende, tørre læber under de lange nattevagter, at holde det nedhængende hoved oppe, at løfte de hjælpeløse lemmer, at gætte det savn, som ikke kan finde noget andet udtryk end en svag bevægelse med hånden eller et bønfaldende blik af øjet – dette er tjenester, som ikke fordrer noget selvforhør, nogen strid med samvittigheden, noget samtykke til forslag, nogen overvejelse af følgerne. Indenfor de fire vægge, hvorfra verdens tummel og glans er lukket ude, og hver stemmer er dæmpet – hvor et menneskeligt væsen ligger udstrakt, overgivet til sine medskabningers ømme barmhjertighed, der er det moralske forhold mellem mand og mand bragt ned til den yderste klarhed og simpelhed: bigotteri kan ikke forvirre det, teori kan ikke fordreje det, lidenskaben, holdt i tømme af ærefrygt, kan hverken besudle eller forstyrre det. Når vi bøjer os over en sygeseng, strømmer alle vor naturs kræfter ind i medlidenhedens, tålmodighedens og kærlighedens kanaler, og bortskyller de usle sammendrevne dynger af vore stridigheder og trætter, vor indbildte visdom og

vore højrøstede, egenkærlige ønsker. Den velsignelse, der ligger i en stille frigørelse fra forskellige meningers indblanding, følger med enhver simpel direkte barmhjertighedsgerning, og er en kilde til den søde ro, som så ofte er blevet følt af den, der våger i et sygeværelse, selv når pligterne der er af en streng og sørgelig natur.

Noget af dette velgørende resultat føltes også af Janet under hendes venten i hendes mands værelse. Da de første hjerteskærende timer var forbi, da hendes skræk for deliriet ikke længere var ny, begyndte hun at føle befrielsen fra at skulle tage nogen bestemmelse for fremtiden. Det spørgsmål, der havde foruroliget hende, om hvorvidt hun skulle vende tilbage til sin mand eller ej, var blevet afgjort på et øjeblik; og denne sygdom, kunne den ikke endnu blive et forbud på en ny velsignelse? Just ligesom hin frygtelige midnat, da hun stod som en udstødt, i kulde og mørke, var blevet efterfulgt af et nyt håbs morgengry. Robert ville blive bedre; denne sygdom kunne forandre ham; han ville en lang tid være svag, behøve hjælp, måske gå med en krykke. Hun ville pleje ham med så megen ømhed, med en sådan alt tilgivende kærlighed, at den gamle hårdhed og grusomhed måtte smelte bort for stedse under det hjerte-solskin, hun ville omstråle ham med. Hendes bryst hævede sig ved tanken, og hun fældede milde tårer. Janets natur var ikke skabt til, at had og hævn kunne finde plads i det; de lange bitre år fik det halve af deres bitterhed fra hendes stedse levende erindring om de alt for korte kærlighedsår, der gik forud; og tanken om, at hendes mand nogensinde igen ville føre hendes hånd til sine læber og genkalde de dage, da de sad med hinanden i græsset og han stak højrøde valmuer i hendes sorte

hår og kaldte hende sin sigøjnerdronning, syntes at udgyde en strøm af kærlig forglemmelse over hele det hårde og stenede tidsrum, de havde gennemrejst siden. Den guddommelige kærlighed, som allerede havde skinnet på hende, ville være med hende; hun ville uophørligt opløfte sin sjæl til den om hjælp; mr. Tryan, det vidste hun, ville bede for hende. Hvis hun følte sig svag, ville hun straks tilstå det for ham; hvis hendes fod begyndte at glide, havde hun dog den støtte at klynge sig til. O, hun kunne aldrig mere blive trukket tilbage til hin kolde, fugtige hule af synd og fortvivlelse; hun havde følt morgensolen, hun havde indåndet tillids, angers og underkastelses friske, rene luft.

Disse var de tanker, der gik igennem Janets sjæl, mens hun syslede om sin ægtefælles seng, og disse var de forhåbninger, hun udøste for mr. Tryan, når han kom for at se til hende. Det var så tydeligt at se, at de styrkede hende i hendes nye kamp – de gød en sådan gløden af stille sværmeri over hendes åsyn, når hun talte om det, at mr. Tryan ikke kunne bære over sit hjerte at gennemisne dem med advarende tvivl, skønt en foregående samtale, han havde haft med mr. Pilgrim, havde overbevist ham om, at der ikke var den svageste mulighed for Dempsters helbredelse. Stakkels Janet kendte ikke betydningen af de omskiftende symptomer, og da, efter en uges forløb, deliriet begyndte at tabe noget af sin heftighed, og at blive afbrudt af længere og længere mellemrum af følelsesløshed, forsøgte hun at tænke sig dette som de første skridt på vejen til helbredelse, og hun gøs tilbage fra at udspørge mr. Pilgrim, af frygt for at han skulle bekræfte den frygt, der begyndte at få overhånd i hendes sjæl. Men førend mange dage var forløbet, fandt han det

rigtigst ikke længere at tillade hende at dåre sig med et falsk håb. En dag – det var netop ved middagstid, da slette efterretninger altid synes mest overvældende – førte han hende fra hendes mands værelse over i dagligstuen, hvor mrs. Raynor sad, og sagde til hende i denne dæmpede, sympatetiske tone, der undertiden kunne give denne rå mand et anstrøg af blidhed:

"Min kære mrs. Dempster, det er i disse tilfælde bedst, ved De, at være forberedt på det værste. Jeg mener at spare Dem for smerte, ved at forhindre Dem fra at nære falske forhåbninger, og mr. Dempsters tilstand er nu sådan, at vi må anse helbredelse for umulig. Hjerneaffektionen ville måske ikke have været håbløs, men, ser De, der er en farlig sammensætning, og det bedrøver mig at sige det, det brækkede lem gør det dødeligt."

Janets hjerte sank, mens hun lyttede. Den fremtid af kærlighed og tilgivelse skulle da aldrig komme: hun skulle tabe ham af syne for stedse, og hendes medlidenhed skulle aldrig kunne nå ham. Hun blev kold og skælvede.

"Men tror De, han vil dø," sagde hun, "uden noget øjeblik at komme til sig selv, uden nogensinde mere at kende mig?"

"Man kan ikke sige det med bestemthed. Det er imidlertid ikke umuligt, at trykket på hjernen kan tage af, og at han kan komme til bevidsthed. Hvis der er noget, De kunne ønske at få sagt eller gjort i det tilfælde, ville det være godt at være forberedt. Jeg antager," vedblev mr. Pilgrim, idet han vendte sig til mrs. Raynor, "at mr. Dempsters affærer efter al sandsynlighed er i orden – hans testamente er – –"

"O, jeg ville ikke have ham foruroliget med sådanne ting," afbrød Janet; "han har ingen slægtninge uden nogle meget fjernt stående – ingen uden mig. Jeg ville ikke optage tiden med det. Jeg ønskede kun ..."

Hun var ikke i stand til at fuldende; hun følte gråden komme, og forlod værelset. "O Gud!" sagde hun i sit inderste, "er ikke din kærlighed større end min? Hav barmhjertighed med ham! Hav barmhjertighed med ham!"

Dette skete om onsdagen, ti dage efter den ulykkelige hændelse. Den følgende søndag var Dempsters kræfter i hurtigt aftagende; og da mr. Pilgrim, som fra begyndelsen af havde sovet i huset skiftevis med sin medhjælper, kom ind klokken halv elleve som sædvanlig, troede han næppe, at den svage kamp for livet ville holde ud til om morgenen. I de sidste par dage havde han ordineret stimulanser for at modvirke den afkræftelse, der var fulgt efter de afvekslende tilstande af delirium og følelsesløshed. Denne lette tjeneste var nu alt, hvad der var tilbage at gøre for patienten; og mr. Pilgrim gik derfor til sengs klokken elleve, efter at have givet vågekonen nogle forholdsregler, og pålagt hende at kalde på sig, hvis der indtrådte nogen forandring, eller mrs. Dempster ønskede hans nærværelse.

Janet kunne ikke overtales til at forlade værelset. Hun vogtede med brændende længsel på, om der ikke skulle komme et øjeblik, hvor hendes mands øjne ville hvile på hende med bevidsthed, og han komme til at forstå, at hun havde tilgivet ham.

Hvor forandret var han ikke siden hin frygtelige mandag for omtrent 14 dage tilbage! Han lå ubevægelig, med undtagelse af

det uregelmæssige åndedræt, som bevægede hans brede bryst og tykke, muskuløse hals. Hans ansigtstræk var ikke længer purpurrøde og svulne, men blege, indsunkne og udtærede. Den kolde sved stod i perler på hans fremspringende pande, og på de magre hænder, der lå ubevægelige på sengetæppet. Det var bedre at se hænderne således, end krampagtigt fægtende i luften, således som for en uge siden.

Janet sad på kanten af sengen hele den lange nat og iagttog ved skæret af natlyset de bevidstløse, halvtlukkede øjne, mens hun tørrede sveden af panden og kinderne, og holdt sin venstre hånd på den kolde, ubevægelige højre hånd, der lå ved siden af hende på sengeklæderne. Hun var næsten lige så bleg som hendes døende mand, og der var mørke striber under hendes øjne, for dette var den tredje nat, hun ikke havde været af sine klæder; men det ivrige, anspændte udtryk i hendes mørke øjne, og den nervøse bevægelighed, der lå i hver linje omkring hendes mund, dannede en besynderlig modsætning til den tomme bevidstløshed og den udmarvede dyriskhed i det ansigt, hun vågede over. Der herskede dyb stilhed i huset. Hun hørte ingen anden lyd end sin mands åndedræt og urets tikken på kamingesimsen. Lyset, der var anbragt højt oppe, kastede et svagt skær ned på den eneste genstand, hun brød sig om at se. Der lugtede af brændevin i værelset; den blev givet hendes mand ind fra tid til anden; men denne lugt, som i begyndelsen forårsagede en svag, gysende fornemmelse i hende, var nu blevet hende ligegyldig; hun mærkede den end ikke; hun var alt for ubevidst om sig selv til at føle hverken fristelser eller anklager. Hun følte kun, at hendes ungdoms brudgom var ved at dø, langt, langt borte fra, hvor hun kunne nå ham, som om

hun stod på strandbredden, mens han sank ned i de sorte, stormfulde bølger; hun længtes kun efter et øjeblik, hvori hun kunne tilfredsstille sin sjæls dybe, alt tilgivende medlidenhed i ét kærlighedsblik, ét ømhedsord.

Hendes følelser og tanker var så stillestående, at hun ikke kunne måle timerne, og det var derfor en overraskelse for hende, da vågekonen slukkede lyset og lukkede det svage dagskær ind. Mrs. Raynor var i sin bekymring for Janet allerede oppe, og bragte nu en kop nylavet kaffe ind til hende; og mr. Pilgrim, der var vågnet, havde skyndt sig i sine klæder og var kommet ind for at se til Dempster.

Denne overgang fra lys til dagskær, denne gentagelse af de samme ting, der var sket dagen før, havde snarere en nedslående end en oplivende virkning på Janet. Hun var sig sin kuldegysen og træthed mere bevidst; det nye lys, der blev kastet på hendes mands ansigt, syntes at afsløre det stille arbejde, døden havde udført om natten; hun følte det sidste svage håb svigte om, at han nogensinde mere skulle kende hende. Men da mr. Pilgrim nu, efter at have følt hans puls, holdt noget brændevin i en teske ind imellem Dempsters læber, gik brændevinen ned og åndedrættet blev friere. Janet bemærkede forandringen, og hendes hjerte slog stærkere, idet hun lænede sig forover for at iagttage ham. Pludselig gik der en let bevægelse hen over hans ansigt, ligesom om en skygge trak sig bort fra det, og han åbnede sine øjne helt og fæstede dem på Janet.

Det var næsten ligesom at møde ham igen på opstandelsens morgen, efter gravens nat.

"Robert, kender du mig?"

Han holdt sine øjne fæstet på hende og der var en svag bevægelse af læberne synlig, som om han ønskede at tale. Men øjeblikket til at tale – øjeblikket til at bede hende om tilgivelse, hvis han trængte til at bede hende om dette – var forbi for stedse. Kunne han læse den fuldstændige tilgivelse, der stod skrevet i hendes øjne? Hun fik det aldrig at vide; for da hun bøjede sig for at kysse ham, faldt dødens tykke slør ned imellem dem, og hendes læber berørte et lig.

25

Det var nogle hårde og ufølsomme ansigter, der omringede Dempsters grav, mens gamle mr. Crewe forrettede begravelsesceremonien med sin svage, rystende stemme. De, der bar kisten, var sådanne mænd som mr. Pittman, mr. Lownie og mr. Budd – mænd, som Dempster havde kaldt sine venner, mens han var i live; og verdslige ansigter ser aldrig mere verdslige ud end ved en begravelse. De gør samme indtryk af skærende uoverensstemmelse, som lyden af en grov stemme, der afbryder nattens højtidelige tavshed.

Det eneste ansigt, der udtrykte sorg, var skjult under at tykt crepeslør, og sorgen var undertrykt og tavs. Ingen vidste, hvor dyb den var; for de fleste af hendes naboer tænkte som så: at mrs. Dempster næppe kunne have haft lykken bedre med sig, end ved at miste en slet mand, som havde efterladt hende erstatning i en god indtægt. De fandt det vanskeligt at fatte, at hendes mands død kunne føles af hende på anden måde end som en befrielse. Den, der var inderligst overbevist om, at Janets sorg var dyb og sand, var mr. Pilgrim, som i almindelighed aldeles ikke led af den svaghed at tro på uselviske følelser.

"Den kone har et ømt hjerte," hørte man ham ofte bemærke på sine morgenbesøg i denne tid. "Jeg har altid før troet, at der var megen snak ved hende, men De kan stole på, det er ikke forstillelse hos hende. Hvis han havde været den bedste mand i verden, kunne hun ikke have følt mere ved det. Der er en hel del godt ved mrs. Dempster – en hel del godt."

"Det har jeg altid sagt," var mrs. Lownies svar, da han gjorde denne bemærkning til hende; "hun var altid så fuld af nydelige opmærksomheder imod mig, mens jeg var syg. Men nu hører jeg, at hun er blevet tryanit; hvis det er sandt, kan vi ikke blive gode venner igen. Det er meget holdningsløst af hende, finder jeg, at vende om på den måde, efter selv at have været den første til at le af tryanitter-hykleriet, og især da for en kone med hendes sædvaner; hun skulle se at blive helbredet for dem først, førend hun giver sig ud for at være superreligiøs."

"Ja, ved De hvad, jeg tror, hun *har* i sinde at helbrede sig for det," sagde mr. Pilgrim, hvis velvilje mod Janet netop nu stod langt over det tempererede punkt, hvor han kunne fornøje sine kvindelige patienter med en smule skønsom bagtalelse. "Jeg er overbevist om, at hun ikke har smagt spiritus under hele sin mands sygdom, og hun har dog bestandig været i nærheden af det. Jeg kan se, at hun undertiden lider ikke så lidt ved savnet af det – det viser desto større standhaftighed hos hende. Sådanne helbredelser er sjældne, men jeg har dog set dem lykkes for folk med en stærk vilje."

Mrs. Lownie greb den første lejlighed til at udstykke mr. Pilgrims konversation til mrs. Phipps, der, som et offer for Pratt og fuldblodighed, kun sjældent kunne nyde fornøjelsen af den på første hånd. Mrs. Phipps var en kone med bestemte meninger, skønt hun havde en trangbrystet måde at ytre dem på.

"Hvad mig angår," bemærkede hun, "er jeg meget glad ved at høre, at der er udsigt til forbedring hos mrs. Dempster, men jeg finder dog, at således som sagerne nu er faldet ud, lader det til, at hun har været mere til at dadle, end folk troede hun var;

hvorfor skulle hun ellers føle så meget ved mandens død! Og efter hvad jeg har forstået, har jo Dempster efterladt sin kone så godt som alt, hvad han ejede, til at gøre med hvad hun synes; *det* er da just ikke at opføre sig som så meget slet en mand. Jeg tror ikke, at mrs. Dempster kan have haft så meget at beklage sig over, som folk foregav. Jeg har kendt mænd, som har lagt planer til at pine og plage deres koner, når de selv var vel under jorden – ved et sætte deres penge fast og hindre dem i at gifte sig igen. Ikke fordi *jeg* nogensinde kunne ønske at gifte mig igen, jeg finder såmænd, at én mand i ens liv kan være mere end tilstrækkeligt," her kastede hun et barsk blik hen til den elskværdige mr. Phipps, der i al uskyldighed sad og morede sig over de vittige indfald i "*Rotherby Magazine*" og tænkte, at udgiveren dog måtte være en pudsig fyr. – "Men det er dog ærgerligt at være bundet på den måde. Nu siger man jo, at mrs. Dempster vil få omtrent seks hundrede pund om året i det allermindste, det er dog en køn skilling for hende, skulle jeg mene, som var en fattig pige, der ikke ejede så meget som en hvid. Godt og vel, om hun ikke ødsler dem bort på en eller anden måde."

Mrs. Phipps' anskuelse af Janet var imidlertid langt fra at være den fremherskende i Milby. Selv naboer, som ikke havde nogen stærk personlig interesse for hende, kunne næppe se den ædelt udseende kvinde i hendes enkedragt med den tungsindige milde alvor i ansigtet, uden at blive gennemtrængt af ny beundring for hende – uden at føle, i det mindste ubestemt, at hun var trådt ind i et nyt liv, i hvilket det var en slags vanhelligelse at gøre hentydninger til den smertelige fortid. Og de gamle venner, som havde sand agtelse for hende,

men hvis hjertelighed i de sidste år var blevet tilbagestødt eller kølnet, samledes nu om hende med hjertelige beviser på hengivenhed. Mr. Jerome følte, at hans lykke havde fået en væsentlig tilvækst nu, da han atter kunne besøge "den nydelige lille kone, mrs. Dempster", og tænke på hende med glæde i stedet for med sorg. Den Prattske familie spildte ingen tid med igen at stille sig på den gamle venskabelige fod med Janet og hendes moder; og miss Pratt følte, at det påhvilede hende, ved enhver passende ledighed, at tilkendegive et meget eftertrykkeligt bifald til den mærkværdige sjælsstyrke, hun vidste at mrs. Dempster lagde for dagen. Misserne Linnet var ivrige for at imødekomme mr. Tryans ønsker ved at hilse Janet som den, der rimeligvis ville blive deres søster i religiøse følelser og gode gerninger; og mrs. Linnet var så behagelig overrasket ved den omstændighed, at Dempster havde efterladt sin kone pengene "på den kønne måde, at hun kunne gøre med dem, hvad hun selv ville", at hun endog indesluttede Dempster selv og hans skændige opdagelse af manglen ved hendes adkomst til Pyes Indelukke, i sin højmodige forglemmelse af forbigangne fornærmelser. Hun og mrs. Jerome samstemmede ved en venskabelig kop te i, at der var "en mængde mænd, som kunne være meget belevne og sådan noget, og dog hele tiden holde et testamente lukket inde for én, som ville gøre en så bundet som noget. Jeg forsikrer Dem," vedblev mrs. Jerome, idet hun sænkede sin stemme på en fortrolig måde, "jeg ved den dag i dag ikke mere om mr. Jeromes testamente, end det barn, der er født i går. Ikke fordi jeg frygter for at komme til at mangle noget – det ved jeg alt for godt, at Jerome aldrig ville udsætte mig for; men jeg kunne dog nok ønske at have et tusind

pund eller to til min egen rådighed; det giver altid en enke en hel del mere anseelse."

Måske var denne grund til respekt for enker heller ikke uden sin indflydelse på den milbyske stemning, og kunne måske gøre sit til at forsone Janets mere aristokratiske bekendtskaber, der ellers ville været tilbøjelige til at betragte hendes overgang til evangelismen fra det strengeste synspunkt. Vildfarelser tager sig så overordentlig grimt ud hos folk med små midler – man føler, at det er en frihed, de tager sig, ved at begå fejltrin; hvorimod folk af formue ganske naturligt kan tillade sig nogle få forbrydelser. "Dertil har de pengene," som pigen sagde om sin frue, da hun havde spist sig syg i røget laks. Hvorledes det nu forholdt sig eller ej, så var der ikke ét af Janets bekendtskaber i Milby, som ikke viste hende artigheder i begyndelsen af hendes enkestand. Selv den strenge mrs. Phipps var ingen undtagelse; for Himlen må vide, hvad der skulle blive af vor selskabelighed, hvis vi aldrig besøgte folk, vi taler ondt om: vi ville da komme til at leve ligesom Ægyptens eremitter, ensomme midt i vrimlen.

Måske de opmærksomheder, Janet satte mest pris på, var dem, der blev vist hende af hendes gamle veninde mrs. Crewe, hvis hengivenhed for sin yndling viste sig stærkere end enhver forbitrelse, man kunne forudsætte hos hende på grund af mr. Tryan. Den lille døve gamle dame kunne ikke undvære sin vante gæst, som hun havde set vokse op fra barn til kvinde, og som altid var så villig til at sladre med hende og fortælle hende nyheder, selv om hun var døv, mens andre folk fandt det kedsommeligt at råb hende ind i øret, og irriterede hende med at anbefale hørerør af forskellige konstruktioner.

Al denne venlighed var af højt værd for Janet. Hun følte, hvilken hjælp den ydede hende til selvovervindelse, som var den velsignelse, hun bad om på ny hver morgen. Hovedstyrken i hendes natur lå i hendes kærlighed, som farvede hele resten af hendes sjæl: den meddelte en personlig søsterlig ømhed til hendes velgerninger; den bragte hende til at klynge sig med vedhængenhed til enhver genstand, der engang havde sat hendes milde følelser i bevægelse. Ak! det var utilfredsstillet, såret kærlighed, der havde gjort hendes ulykke større, end hun kunne bære. Men nu var der ingen hindring for det frie løb af denne rige strøm i hendes natur, ingen gnavende hemmelig angst, ingen truende rædsel, ingen indre skam. Venlige ansigter strålede hende i møde; hun følte, at venlige hjerter gav hende bifald og ønskede godt over hende, og dette milde solskin af velvilje faldt styrkende på hendes nye håb og bestræbelser, ligesom det klare solskin efter regn falder på forårets spæde bladknopper, og lokker dem fra løfte til opfyldelse.

Og hun behøvede al denne hjælp, for hendes kamp med hendes tidligere Jeg var ikke altid let. De stærke bevægelser i sjælen, fra hvilke et menneskeliv modtager et nyt øjemed, vinder deres sejr, som havet vinder sin; om end deres fremgang er vis, vil de dog ofte, efter en stærkere bølge end sædvanlig, rulle tilbage så langt som til at tabe al den grund, de havde vundet. Janet viste, hvor stærk hendes vilje var ved al iagttage enhver ydre forsigtighedsregel imod en tilfældig fristelse. Hendes moder var nu hendes stadige omgang, efter at hun havde lukket sin egen lille bolig af og var kommet for at slå sin bopæl op i Orchard Street, og Janet gav hende alle de farlige

nøgler i forvaring, idet hun bønfaldt hende om at lukke dem inde på et hemmeligt sted. Når som helst den alt for velkendte nedtrykthed og sugen for hjertet truede hende, søgte hun sin tilflugt i hvad der altid havde været hendes reneste glæde – at besøge en af sine fattige naboer, at bringe føde og trøst ti en sygeseng, at opmuntre med sit smil en og anden af de fattigboliger, hun var så fortrolig med omme i de skumle småstræder. Men den store kilde at øse mod af, den store hjælp i udholdenhed, var følelsen af, at hun havde en ven og lærer i mr. Tryan: hun kunne skrifte sin nød for ham; hun vidste, at han bad for hende; hun havde altid udsigten til snart at se ham og høre ord til formaning og trøst, der kom til hende udrustede med en guddommelig kraft, således som hun aldrig havde fundet den i menneskelige ord tilforn.

Således forløb tiden til langt hen i maj, næsten en måned efter hendes mands død, da der, just som hun og hendes moder sad fredeligt ved morgenbordet i spisestuen og så gennem det åbne vindue ud på den gammeldags have, hvor græspletten nu for tiden var ganske hvid af æbleblomster, blev bragt et brev ind til mrs. Raynor.

"Hvad, der er Thurston postmærke på det," sagde hun, "det må være om din tante Anna. Ja, det er; stakkels sjæl; det er blevet værre med hende det sidste par dage, og så har hun bedt dem sende bud efter mig. Den vattersot river hende dog nok bort til sidst. Den stakkel! Det vil blive en lykkelig befrielse. Jeg må tage derhen, min kære, så bedrøvet jeg end er ved at forlade dig – men det er din faders sidste søster. Dog, måske jeg ikke kommer til at blive borte mere end en nat eller to."

Janet så forstemt ud, da hun sagde: "Ja, du må rejse, moder. Men jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre uden dig. Jeg tror, jeg må løbe ind til mrs. Pettifer og bede hende komme og blive hos mig, mens du er borte. Hun siger vist ikke nej."

Da Janet klokken tolv havde set sin moder vel i vognen, som skulle føre hende til Thurston, gik hun på vejen tilbage ind til mrs. Pettifer, men hørte til sin store skuffelse, at hendes gamle veninde var gået ud for hele dagen. Hun skrev derfor på et blad af sin lommebog en indtrængende bøn om, at mrs. Pettifer ville komme og blive hos hende, mens hendes moder var borte; og pålagde pigen at give det til sin frue, så snart hun kom hjem, og gik så videre til præstegården for at sidde hos mrs. Crewe, idet hun tænkte på denne måde at lette den følelse af forladthed og ubestemt frygt, der bemægtigede sig hende ved at blive ladt alene for første gang siden den store kris i hendes liv. Men heller ikke mrs. Crewe var hjemme.

Med en følelse af modløshed, som hun irettesatte sig selv for som barnagtig, gik Janet sørgmodig hjem igen; og da hun trådte ind i den tomme spisestue, kunne hun ikke lade være at briste ud i tårer. Det er sådanne svage ubestemte tilstande af følsomhed som denne – tilstande af ophidselse eller nedtrykthed, halvt åndelig, halvt fysisk – der afgør mangen en tragedie i kvindens liv. Janet kunne næppe nyde nogenting ved sit ensomme middagsmåltid; hun prøvede forgæves på at fæste sin opmærksomhed ved en bog; hun gik rundt i haven, og følte selv solskinnet melankolsk.

Imellem klokken fire og fem kom gamle mr. Pittman, der straks gik ned til hende i haven, hvor hun havde siddet nogen tid under et af de store æbletræer og tænkt på, hvorledes

Robert, når han var i sin bedste sindsstemning, plejede at tage lille Mammy ud at se til agurkerne, eller ud i indelukket for at se til Alderney-koen og dens kalv. Disse tanker havde atter fremkaldt tårer og hulken, og da mr. Pittman nærmede sig hende, følte hun sig mat og afkræftet. Men den gamle herres syn og iagttagelsesevne var sløvet, og til Janets tilfredshed bemærkede han ikke, hvor sorgfuld hun var.

"Jeg har et arbejde at bebyrde Dem med, mrs. Dempster," sagde han med en vis tandløs højtidelighed, der var ham egen: "Jeg ville bede Dem endnu engang at gennemse brevene i Dempsters pult og se, om De ikke kunne finde et fra Poole om panteforskrivningen på disse huse i Dingley. Det ville være tyve pund værd, hvis De kan finde det; og jeg ved ikke, hvor det kan være, hvis det ikke er imellem brevene i pulten. Jeg har søgt allevegne i kontoret efter det. Jeg går nu hjem, men skal høre her ind igen i morgen, hvis De vil være så god at se efter imidlertid."

Janet sagde, hun ville se efter straks, og fulgtes med mr. Pittman ind i huset. Men da eftersøgelsen ville tage nogen tid, sagde han hende farvel, hvorefter hun straks gik ind til pulten, som stod i et lille bagværelse, hvor Dempster undertiden plejede at skrive breve og tage imod folk, der kom i forretninger uden for kontortiden. Hun havde gennemset indholdet af pulten mere end én gang; men i dag, da hun flyttede den sidste bunke breve bort fra et af rummene, så hun, hvad hun aldrig havde set før, en lille fordybning i træet, i form af neglen på en tommelfinger, øjensynlig gjort som et middel til at skubbe den bevægelige rygside af rummet til side. Under sin undersøgelse hidtil havde hun ikke fundet noget sådant brev som det, mr.

Pittman havde beskrevet – måske der kunne være flere breve bag denne skyder. Hun skød den til side på én gang, og så – ingen breve, men en lille brændevinskaraffel, halv fuld af den klare spiritus, der var Dempsters sædvanlige drik.

En heftig attrå rystede Janet gennem hvert lem; den syntes at gøre sig til herre over hende med den uimodståelige magt, hvormed stærke dunster bemægtiger sig vore sanser, førend vi opdager det. Hun havde allerede hånden på karaflen; bleg og ophidset løftede hun den ud af dens skjul, da, pludselig og med en stærk gysen, kastede hun den mod gulvet, og værelset var i et nu opfyldt af lugten af spiritus. Uden at vente for at lukke pulten fløj hun ud af stuen, snappede sin hat og kåbe, som lå i spisestuen, og ilede ud af huset.

Hvor skulle hun gå hen? På hvilket sted ville den dæmon, der på ny havde besat hende, blive skræmt tilbage igen? Hun gik hurtigt gennem gaden i retning af kirken. Hun var snart ved porten til kirkegården; hun går igennem den, og lægger sin vej tværs over gravene hen til en plet, hun kender – en plet, hvor græstørven for ikke længe siden blev forstyrret, hvor en gravhøj snart vil blive rejst. Det er meget nær ved kirkemuren, på den side, som nu ligger i dyb skygge, ganske udelukket af en fremspringende skråpille fra den vestlige sols stråler.

Janet satte sig ned på jorden. Det var et mørkt sted. Foran hende var der en tyk hæk omgivet af elmetræer; på hver side en fremspringende pille. Men hun ønskede at udelukke selv disse genstande fra sit blik. Hendes lykke crepeslør var nede, men hun lukkede sine øjne til bag det og pressede sine hænder imod dem. Hun ville mane fortiden frem for sit syn; hun ville drive Djævelen ud af sin sjæl med de skærende erindringer om den

forbigangne elendighed; hun ønskede at forny den gamle rædsel og den gamle sjæleangst, at hun med desto mere fortvivlet energi kunne klynge sig til foden af korset, hvor den guddommelige lidende ville indgyde guddommelig styrke. Hun søgte at genkalde sig hine første bitre skammens øjeblikke, der var at ligne ved den spedalskes gysende opdagelse af, at den gruelige smitte er på ham; det dybere og dybere fald; den vilde fortvivlelses komme; de skrækkelige øjeblikke ved hendes rasende mands sygeseng. Og derpå forsøgte hun at gennemleve, med en erindring, der var gjort desmere levende ved modsætningen, de velsignede timer fulde af håb, glæde, og fred hun havde nydt i den sidste tid, siden hendes hele sjæl havde bøjet sig hen imod opnåelsen af renhed og hellighed.

Men nu, da fristelsens paroksysme var forbi, begyndte frygt og modløshed at kaste sig, ligesom kolde, tunge tåger, imellem hende og himmelen, som hun trængte til at skue op på efter lys og vejledning. Fristelsen ville komme igen – den heftige attrå kunne overmande hende næste gang – hun ville glide tilbage igen i den dybe, mudrede pøl, fra hvilken hun én gang var blevet frelst, og der ville ingen redning være for hende mere. Hendes bønner hjalp hende ikke, for frygten herskede over tilliden; hun havde ingen fortrøstning til, at den hjælp, hun søgte, ville blive hende givet; forestillingen om hendes fremtids fald havde grebet hendes sjæl alt for stærkt. Alene, på denne måde, var hun afmægtig. Hvis hun kunne se mr. Tryan, hvis hun kunne skrifte alt for ham, kunne hun måske fatte håb igen. Hun *måtte* se ham; hun måtte gå til ham.

Janet rejste sig op fra grønsværen og gik bort med et hurtigt, bestemt skridt. Hun havde siddet længe der, og solen var

allerede gået ned. Det var sent for hende at gå til Paddington og opsøge mr. Tryan, som hun aldrig havde været hos før; men der var ingen anden måde at få ham at se på den aften, og hun kunne ikke vente med det. Hun gik ad en fodsti over markerne, som førte hende til Paddington, uden at nøde hende til at gå igennem byen. Vejen var noget længere, men hun foretrak den, fordi hun der var mindre udsat for at møde bekendte, og hun gøs for at skulle tale med nogen.

Aftenrøden var næsten forbi, da Janet bankede på mrs. Wagstaffs dør. Den gode kone så noget overrasket ud ved at se hende på den tid; men Janets sørgedragt og det smerteligt bevægede udtryk i hendes ansigt bragte hurtigt den anden tanke, at en eller anden trykkende sorg havde sendt hende.

"Mr. Tryan er netop kommet hjem," sagde hun; "hvis De vil gå indenfor i dagligstuen, vil jeg gå op og sige ham, at De er her. Han lod til at være meget træt og svag."

Til en anden tid ville Janet været forstemt ved tanken om, at hun skulle forstyrre mr. Tryan, når han trængte til hvile; men nu var hendes egen nød for stor til det: hun havde ingen anden følelse, end at hjælpen nærmede sig, da hun hørte hans skridt på trappen og så ham træde ind i værelset.

Han gik hen imod hende med et udtryk af ængstelse og sagde: "Jeg frygter, der er noget på færde. Jeg frygter for, at De er i nød."

Og nu udøste stakkels Janet sin sørgelige fortælling om fristelse og modløshed for ham; og selv mens hun skriftede, følte hun sin halve byrde taget bort. Den handling, at betro sig til menneskelig sympati, den bevidsthed, at et medmenneske lyttede til hende med tålmodig medlidenhed, forberedte

hendes sjæl til det højere spring, hvor troen griber tanken om den guddommelige medfølelse. Nu, da mr. Tryan talte trøstens og opmuntringens ord til hende, kunne hun tro på budskabet om nåden; vandstrømmene, der havde truet med at skylle hen over hende, rullede tilbage igen, og livet udbredte endnu engang sit af himlen omsluttede rum for hende. Hun havde været ude af stand til at bede alene; men nu bar hans bøn hendes sjæl op med sig, ligesom den brede ildtunge i sin kraftige blussen fører den lille flagrende flamme, der næppe kunne holde sig selv live, opad med sig.

Men mr. Tryan var urolig over, at Janet skulle være ude så sent. Da han derfor så, at hun var beroliget, sagde han: "Jeg vil nu følge Dem hjem, så kunne vi tale sammen på vejen." Men Janets sind var nu tilstrækkelig frit til at hun kunne lægge mærke til den feberagtige træthed i hans udseende, og hun ville ikke høre noget om at forårsage ham endnu større anstrengelse.

"Nej, nej," sagde hun alvorligt, "det ville pine mig alt for meget – det ville det virkelig, om De skulle gå ud i aften igen for min skyld. Der er i sandhed ingen grund, hvorfor jeg ikke skulle gå alene." Og da han var påståelig, fordi det ville vække opsigt, hvis hun blev set alene ude så sent om aftenen, sagde hun bønfaldende, med tårekvalt stemme: "Hvad skulle jeg – hvad skulle andre som jeg gøre, hvis De gik fra os? Hvorfor vil De ikke tænke lidt mere på det og have lidt omhu for Dem selv?"

Denne bebrejdelse havde ofte lydt til ham før, men i aften – fra Janets læber – syntes den at få en større vægt for ham, og han gav efter. I begyndelsen gjorde han det rigtignok kun på betingelse af, at hun ville lade mrs. Wagstaff gå med sig; men

Janet var bestemt på at ville gå hjem alene. Hun foretrak ensomhed; hun ønskede ikke at få de følelser, der nu opfyldte hende, adspredt af nogen konversation.

Så gik hun da ud i den duggede aften, under den stjernefulde himmel; og da mr. Tryan vendte sig fra hende, ønskede han inderligere end nogensinde før, at hans skrøbelige liv måtte holde ud, indtil han måtte se Janets genoprejsning fuldkommen grundfæstet – se hende, ikke længere flygtende, kæmpende, klamrende sig op ad en afgrunds stejle sider, hvorfra hun hvert øjeblik kunne blive hvirvlet ned i fortvivlelsens dybder igen, men vandrende med faste skridt på sædvanens jævne jordbund. Han besluttede hos sig selv, at intet uden en bydende pligt nogensinde skulle få ham bort fra Milby – at han ikke ville ophøre at våge over hende, førend livet svigtede ham.

Janet gik hurtigt fremad, indtil hun drejede ind på markerne; derpå sagtnede hun sine skridt en smule, idet hun nød den følelse af ensomhed, som for få timer siden havde været så uudholdelig for hende. Den guddommelige nærværelse syntes nu ikke at være langt borte, der hvor hun ingen vinger havde til at nå den; bøn syntes endog overflødig i sådanne øjeblikke af rolig tillid. Den fristelse, som så nylig havde bragt hende til at gyse for fremtidens muligheder, var nu en kilde til fortrøstning; for var hun ikke blevet reddet fra den? Var ikke frelsen kommet, da faren var størst? Ja, en uendelig kærlighed bar omsorg for hende. Hun følte sig som et lille barn, hvis hånd er fast indesluttet i dets faders, mens dets skrøbelige legeme går vejen hen over den ujævne grund; hvis det skulle snuble, vil faderen ikke lade det falde.

Denne vandring i den dugfulde, stjernelyse aften stod for stedse i Janets minde som en af hine dåbs-epoker, da sjælen, nedsænket i glædens og fredens hellige vande, stiger op af dem med ny kraft, med renere længsler.

Da hun nåede hjem, fandt hun mrs. Pettifer dér i bekymring for hende. Efter at have takket hende, fordi hun kom, sagde Janet blot: "Jeg har været hos mr. Tryan; jeg trængte til at tale med ham;" og derpå huskede hun, hvorledes hun havde forladt pulten og papirerne; hun gik ind i bagværelset, hvor der tilsyneladende ingen havde været, siden hun forlod det; for der lå endnu glasklumperne, og værelset var endnu fuldt af den forhadte lugt. Hvor svag og ussel syntes fristelsen hende ikke i dette øjeblik! Hun ringede på Kitty, for at hun skulle samle skårene op og skure gulvet, mens hun selv lagde papirerne tilrette og lukkede pulten af.

Da Janet den næste morgen sad ved frokosten med mrs. Pettifer, sagde hun: "Hvad det er for et mørkt, tilsyneladende usundt sted, mr. Tryan bor på. Jeg er vis på, det er meget skadeligt for ham at bo der. Ved De hvad, hele denne morgen, lige siden jeg vågnede, har jeg i mit stille sind spekuleret på en lille plan. Jeg synes, den er fortryllende – så meget mere, som De er indbefattet i den."

"Ih, hvad kan det da være?"

"De ved, det hus på Redhill landevej, som kaldes Holly Mount, det står ledigt nu. Det er Roberts hus; i det mindste er det da mit nu, og det ligger på et af de sundeste steder heromkring. Og nu er det, jeg har tænkt ved mig selv, at hvis en velsignet god kone af mit bekendtskab, som forstår at gøre et hjem så hyggeligt og lunt som en fuglerede, ville tage bolig der og have

mr. Tryan som logerende, så ville hun gøre en af de nyttigste gerninger i hele sit nyttige liv."

"De bruger sådan en måde at hylle tingene ind i smukke ord på – De må rigtig tale tydeligere."

"Med rene ord da: jeg kunne sværme for at bosætte Dem på Holly Mount. De skulle ikke betale mere i leje der, end hvor De nu bor, og det ville være tyve gange behageligere for Dem der, end i det stræde, hvor De ikke ser andet end en mur. Og da det jo ikke er langt fra Paddington, tænker jeg, at mr. Tryan kunne lade sig overtale til at logere hos Dem, i stedet for i det mugne hus, mellem visne kålhoveder og forrøgede hytter. Jeg ved, De ville holde af at have ham boende hos Dem, og De ville være som en moder for ham."

"Ja, visselig ville jeg holde af det; intet kunne være kærere for mig. Men der vil mangle møbler. Min smule bohave vil ikke fylde det hus."

"O, så kan jeg sætte noget derind fra dette hus; det er alt for fuldt; og resten kan vi købe. Der fortælles mig, at jeg får flere penge, end jeg ved, hvad jeg skal gøre med."

"Jeg frygter næsten," sagde mrs. Pettifer tvivlende, "at mr. Tryan næppe vil lade sig overtale. Der er blevet talt så meget til ham om at forlade det sted; og han svarede altid, at han måtte blive der – han måtte være imellem de fattige, og der var ikke noget andet sted for ham i Paddington. Det skærer mig i hjertet at se ham blive magrere og magrere, og jeg har lagt mærke til, at han er ganske kortåndet undertiden. Mrs. Linnet påstår, at mrs. Wagstaff halvt forgiver ham med sin dårlige kogning. Jeg ved intet om det, men mange vederkvægelser kan han næppe

have. Jeg tænker, han falder pludselig sammen en dag, og bliver aldrig mere i stand til at prædike."

"Vel, jeg skal forsøge min dygtighed på ham lidt efter lidt. Jeg vil være meget listig og ikke sige noget til ham, førend alt er færdigt. De og jeg og moder, når hun kommer hjem, vil straks tage fat på arbejdet og få huset i orden, og så skal vi have Dem hyggeligt etableret i det. Jeg skal tale med mr. Pittman i dag, og så vil jeg fortælle ham, hvad jeg agter at gøre. Jeg siger til ham, at jeg ønsker at have Dem til lejer. Enhver ved, at jeg er ganske forelsket i den uværdige person, mrs. Pettifer; så det vil lade som den naturligste ting af verden. Derpå skal jeg lidt efter lidt gøre mr. Tryan opmærksom på, at han vil gøre Dem en tjeneste, såvel som sig selv, ved at slå sin bopæl op hos Dem. Jeg tror, jeg har lidt indflydelse på ham; for i går aftes, da han var ganske opsat på at komme ud i natteluften, fik jeg ham overtalt til at opgive det."

"Godt, jeg vil kun ønske, det må lykkes Dem, min kære. Jeg ønsker intet bedre end at gøre noget for at forlænge mr. Tryans liv, men jeg frygter meget for ham."

"Tal ikke om det – jeg kan ikke tåle at tænke på det. For øjeblikket vil vi kun tænke på at få huset færdigt. Vi må være så flittige som bier. Hvor vi vil savne moders flinke fingre. Jeg ved, det værelse oven på vil netop passe for mr. Tryan til studereværelse. Der skal ingen andre sæder være i det, end en rigtig magelig stol og en rigtig magelig sofa, så han skal blive nødt til at hvile sig, når han kommer hjem."

26

Dette var den sidste skrækkelige fristelseskrise, Janet havde at gennemgå. Hendes naboers velvilje, den understøttende sympati hos de venner, der delte hendes religiøse følelser, de sysler, der blev hende overdraget af mr. Tryan, tjente, i forening med hendes stærke frivillige tilskyndelser til kærligheds og barmhjertigheds gerninger, til at udfylde hendes dage med rolige, selskabelige sammenkomster og godgørende bestræbelser. Hertil kom, at hendes konstitution, der af naturen var sund og stærk, uge for uge, med vanens tiltagende magt, stræbte hen imod at genvinde sin ligevægt og gøre hende fri fra disse fysiske påmindelser, som selv den mindste tilvante last altid efterlader sig. Fangen føler, hvor jernet har trykket ham, længe efter at lænkerne er blevet løst.

Der var altid nabobesøg at gengælde og modtage; og da månederne skred frem, og man blev mere og mere fortrolig med Janets nuværende liv, begyndte de ubehagelige indtryk fra de senere år at forsvinde, selv fra så strenge sjæle, som mrs. Phipps'. Janet var i færd med at genvinde den popularitet, som hendes skønhed og elskelige natur havde vundet for hende, da hun var pige, og popularitet er, som enhver ved, det mest sammensatte og sig selv mest forstærkende af alle ekkoer. Selv anti-tryanitter med fordomme kunne ikke stå sig imod den kendsgerning, at Janet Dempster var forandret – forandret, som den støvede, hængende, fortørrede plante er forandret, når himlens milde regn er faldet på den – og at denne forandring skyldtes mr. Tryans indflydelse. De sidste efternølende

spotterier over den evangeliske præst begyndte at dø; og selv om meget af den følelse, der havde indgivet dem, blev stående bagved, var der dog en foruroligende bevidsthed om, at tilkendegivelsen af denne følelse ingen virkning ville gøre – den slags løjer havde ophørt at kildre gemytterne i Milby. Selv mr. Budd og mr. Tomlinson havde, når de så mr. Tryan gå bleg og anstrengt gennem gaderne, en hemmelig følelse af, at denne mand måske dog ikke var nogen vindmager, hvad jo ellers var en så naturlig og forståelig ting; en følelse af, at det virkelig var en umulighed at forklare sig ham fra bugens eller lommens synspunkt. De måtte vende og dreje deres teori så meget de ville, den kunne ikke passe på mr. Tryan; og således drog de da den slutning, med en lighed i tankebevægelsen, som man ofte vil kunne se finde sted imellem udannede mennesker og filosoffer, at jo mindre de sagde om ham, des bedre var det.

Af alle Janets selskabelige glæder, var der ingen, hun holdt mere af, end at drikke en tidlig kop te i det hvide hus, og drive om i den gammeldags blomster- og frugthave med mr. Jerome. Der var uendeligt stof til samtale imellem hende og den gode gamle mand, for Janet fandt den oprigtige glæde ved menneskeligt samkvem, som giver interesse for alle personlige enkeltheder, der kommer varmt fra sanddru læber; og desuden havde de en fælles interesse i godhjertede planer til at hjælpe deres fattigere naboer. En stadig genstand for mr. Jeromes menneskekærlighed var, som han ofte sagde, "at holde arbejdsomme mænd og kvinder fra at komme ind under fattigvæsenet. Jeg giver hellere ti shilling for at hjælpe en mand til at stå på sine egne ben, end jeg betaler en halv krone for at købe ham en sogne-krykke; det er en ren ruin for ham, når han

først kommer på sognet. Jeg har set mange gange, at, hvis De giver en mand en gave på en venskabelig måde, så formilder det hans sind – han synes det er kønt gjort af Dem; men sognets skillinger forbitrer det – han synes aldrig, han får nok."

Som illustration til denne anskuelse, havde mr. Jerome et stort oplag af omstændelige fortællinger om personer som Jim Hardy, kuldrageren, "der mistede sit øg", og "Sally Butts, der blev nødt til at sælge sin rulle, skønt hun var så skikkelig en kone, som hun kunne være"; og på al denne omstændelighed hørte Janet med alvorlig opmærksomhed. Man kunne næppe ønske at se et smukkere billede end den venlige, hvidhårede gamle mand, når han gik med sine lidt bøjede skuldre imellem mosroserne og espalier-æbletræerne, og fortalte disse brudstykker af sin jævne erfaring, mens Janet gik lyttende ved hans side i sin enkekappe, og med de mørke øjne skinnende af interesse, og den lille Lizzie vraltede afsted foran dem, med sin nankins hat hængende ned ad ryggen. Mrs. Jerome afslog som oftest at tage del i disse langsomme vandringer, og sagde tit, "Jeg har aldrig set mage til Jerome, når han får mrs. Dempster at tale med; det er ham lige meget, enten vi får te klokken fire eller fem, han gik såmænd gerne til klokken seks, når man lod ham skøtte sig selv – han er, ligesom han havde tabt hovedet". Imidlertid kunne selv mrs. Jerome ikke nægte, at Janet forstod at tale smukt for sig; "hun siger altid, at hun aldrig får sådanne pickles som mine nogetsteds, nej, det tror jeg nok – andre folk køber dem i butikkerne – noget sejt, usundt stads, man kunne lige så godt spise en svamp."

Synet af lille Lizzie opvakte tit hos Janet en følelse af den barnløshed, som havde bragt en så ulykkelig tomhed i hendes

liv. Hun havde dygtige tanker om, at der måske blandt hendes mands fjerne slægtninge kunne være børn, hun kunne hjælpe til at bringe frem, en eller anden lille pige, hun kunne adoptere, og hun lovede sig selv engang at opsøge et næstsøskendebarn af ham – en gift kone, som hun havde tabt af syne for mange år siden.

Men nu for tiden var hendes hænder og hjerte alt for fulde til at hun kunne udføre den plan. Til hendes store skuffelse var hendes projekt om at få mrs. Pettifer bosat på *Holly Mount* blevet forhalet ved den opdagelse, at nogle reparationer var nødvendige for at gøre huset beboeligt, og det var ikke førend i begyndelsen af september, at hun havde den tilfredsstillelse at se sin gamle veninde bekvemt installeret og mr. Tryans tilkommende værelser smukke og hyggelige til hendes hjertes tilfredshed. Hun havde indviet adskillige af hans bedste venner i sin fortrolighed, og de ønskede hende af hjertet held til hendes plan: at formå ham til at forlade den sølle mrs. Wagstaffs skumle hus og tvivlsomme kogekunst. At han skulle samtykke i en sådan forandring, var en sag, der mere og mere lå hans tilhørere på hjerte; for selv om der endnu ikke var mere bestemte symptomer kendelige hos ham end en tiltagende udmagring, en tør, kort hoste og af og til stakåndethed, så følte man dog, at opfyldelsen af mr. Pratts forudsigelse ikke kunne udeblive længe, og denne hårdnakkede fremturen i arbejde og selvforsømmelse snart absolut måtte blive afbrudt ved en fuldkommen mangel på kræfter. Ethvert håb om, at hans faders eller søsters indflydelse skulle formå ham til at forandre sin levevis – at de måske ville komme og leve sammen med ham, eller at hans søster i det mindste kunne komme og se til ham,

og at de forestillinger, der var mislykkede fra andre læber, kunne være mere overtalende fra hendes – var nu ganske forsvundet. Hans fader havde nylig haft et anfald af lamhed, og kunne ikke undvære sin eneste datters pleje. Ved mr. Tryans hjemkomst fra et besøg hos sin fader, var miss Linnet meget urolig for at få at vide, om hans søster ikke havde formået ham til at prøve en forandring af luft. Af hans svar mærkede hun, at miss Tryan ønskede, at han skulle opgive sit kald og rejse, eller i det mindste tage til den sydlige Devonshire-kyst.

"Og hvorfor vil De ikke gøre det?" sagde miss Linnet, "De kunne måske komme rask og stærk tilbage til os, og have mange års virksomhed for Dem."

"Nej," svarede han roligt, "jeg tror, folk tillægger sådanne forholdsregler mere betydning, end de fortjener. Jeg kan ikke indse, at noget godt kunne udrettes ved at rejse til Nizza og dø i stedet for at dø blandt sine venner og ved sin gerning. Jeg kan ikke forlade Milby – i det mindste vil jeg ikke forlade den frivilligt."

Men selv om han forblev ubevægelig på dette punkt, var han dog blevet tvunget til at opgive eftermiddagstjenesten om søndagen, og modtage mr. Parrys tilbud om hjælp ved aftentjenesten, såvel som til at forkorte sit ugedags-arbejde; han havde endog skrevet til mr. Prendergast, for at anmode ham om at udnævne en anden kapellan til Paddington distrikt, med underforståelse af, at den nye kapellan skulle modtage salæret, men at mr. Tryan skulle virke sammen med ham, så længe han var i stand til det. Den håbefuldhed, der næsten altid følger med brystsyge, havde ikke den virkning at bedrage ham med hensyn til hans sygdoms natur, eller at lade ham se fremad

til fuldkommen helbredelse. Han tvivlede ikke på, at han var brystsyg, og han havde endnu ikke følt noget ønske om at undfly den tidlige død, som han i nogen tid havde anset for sandsynlig. Selv et sygeligt håb vil altid tage sin retning fra sindets stærkt tilvante tilbøjelighed, og for mr. Tryan havde døden i flere år kun stået som nedlæggelsen af en byrde, han undertiden havde følt sig segne under. Han var kun sangvinsk med hensyn til sine kræfter til at arbejde: han smigrede sig med, at hvad han var ude af stand til at gøre den ene uge, skulle han blive skikket til den næste, og han ville ikke indrømme, at han ved at afstå en del af sit arbejde, afstod det for bestandig. Han havde nylig glædet mr. Jerome ved endelig at modtage hans tilbudte lån af den lille kastanjebrune; og han fandt så megen lindring ved at afløse sine spadsereture med stadige rideøvelser, at han begyndte at tro, at han snart ville være i stand til at genoptage noget af det arbejde, han havde opgivet.

Det var en lykkelig eftermiddag for Janet, da hun, efter sammen med sin moder og mrs. Pettifer at have været travlt beskæftiget i en uge, så *Holly Mount* ordentligt og bekvemt indrettet fra loft til kælder. Det var et gammelt, rødt murstenshus med to gavle i fronten og et klippet kristtjørntræ på hver side af havelågen; et tarveligt, hjemligt sted, som rolige folk let kunne komme til at holde af; og det var nu så skuret og poleret og belagt med tæpper og møbleret, at det i sandhed så lunt og hyggeligt ud indvendig. Da der ikke mere var noget at gøre, morede Janet sig med at betragte mr. Tryans studereværelse, og først at sætte sig ned i lænestolen og derpå lægge sig et øjeblik på sofaen, for at hun kunne have en mere levende forestilling om den hvile, han ville få på disse vel

udstoppede møbler, som hun selv havde været i Rotherby for at vælge.

"Se så, moder," sagde hun, da hun havde tilendebragt sit eftersyn, "nu har du gjort din gerning så godt, som nogen femoder eller gudmoder, der nogensinde forvandlede et græskar til heste og vogn. Bliv du nu her og få dig en kop te og en lun passiar med mrs. Pettifer, mens jeg går hen til mrs. Linnet. Jeg må endelig fortælle Mary og Rebecca den gode nyhed, at jeg har fået accisebetjenten til at love, at han vil leje mrs. Wagstaffs værelser, når mr. Tryan forlader dem. Det vil glæde dem så meget at høre, fordi de troede, han ville betragte hendes fattigdom som en hindring for at forlade hende."

"Men mit kære barn," sagde mrs. Raynor, hvis ansigt, der altid havde været roligt, nu så så lykkeligt ud, "drik dog en kop te med os først. Du går måske fejl af mrs. Linnets tetid."

"Nej, mit blod er i alt for stærk bevægelse, til at jeg kan drikke te nu. Jeg er til mode som et barn, der har fået et nyt dukkehus. Det vil gøre mig godt at gå i luften."

Og dermed gik hun. *Holly Mount* lå omtrent en mil fra den udkant af Paddington fælled, hvor mrs. Linnets hus stod som i en rede af guldregn og syrener. Janets vej derhen gik et lille stykke langs ad hovedlandevejen, og førte hende derpå ind på en dybt opkørt bivej, der snoede sig gennem en flad strækning af eng og græsgang, mens det tilrøgede Paddington lå foran og moderbyen Milby bagved til venstre. Der sås ingen sølvpile, der markerede løbet af en strøm – ingen gruppe af skotske fyrretræer med stammer, der rødmede i de lave solstråler – intet til at afbryde den blomsterløse ensformighed af græs og hække, uden en enkelt eg eller elm og nogle få køer spredt hist

og her. I sandhed, meget trivielle omgivelser. Men hvilke omgivelser var nogensinde trivielle i det nedgående sollys, når farverne er vågnet fra deres middagssøvn, og de lange skygger allerede ligesom bebuder os mørkets komme? Men frem for alt, hvilke omgivelser er trivielle for det øje, der er fyldt med ren glæde, og som oplyser alle ting med sin egen lykke? Og i denne stund var Janet meget lykkelig. Idet hun gik med elastiske skridt henad den ujævne vej, spillede der et halvt smil af uskyldig, godmodig triumf omkring hendes mund. Hun var henrykt i forudfølelsen af sin overtalelsesgaves held, og for øjeblikket var hendes smertelige ængstelse for mr. Tryans sundhed stillet i baggrunden. Men hun havde ikke gået langt på den smalle vej, førend hun hørte lyden af en hest nærme sig i pasgang bagved hende. Uden at se tilbage, gik hun til side for at gøre plads for den mellem hjulsporene, og lagde ikke mærke til, at den for et øjeblik var standset og derpå kom nærmere med lidt hurtigere skridt. Inden et minut hørte hun en velbekendt stemme sige: "Mrs. Dempster"; og da hun vendte sig om, så hun mr. Tryan tæt ved sig, holdende sin hest ved tømmen. Det syntes hende meget naturligt, at han måtte være der. Hendes sind var så fuldt af hans nærværelse i det øjeblik, at det virkelige syn af ham kun var som en mere levende tanke, og hun bar sig ad, som vi jo er tilbøjelige til, når følelsen nøder os til at være naturlige, med en total forglemmelse af høflighedsformerne. Hun så kun på ham med en let forhøjelse af det smil, der allerede var på hendes ansigt. Han sagde venligt: "Vil De tage min arm", og derpå gik de et lille stykke vej i tavshed.

Han var den, som brød den. "De er på vej til Paddington, formoder jeg?"

Dette spørgsmål kaldte Janet til bevidsthed om, at dette var en uventet lejlighed til at begynde sit overtalelses-værk, og at hun enfoldigt forsømte det.

"Ja," sagde hun, "jeg var på vej hen til mrs. Linnet. Jeg vidste, det ville glæde miss Linnet at høre, at vor veninde mrs. Pettifer nu er fuldkommen i orden i sit nye hus. Hun holder lige så meget af mrs. Pettifer som jeg – næsten da; jeg vil ikke indrømme, at nogen elsker hende fuldt så højt, for ingen har så god grund til det som jeg. Men nu mangler den kære kone en logerende, De ved, hun kan ikke bestride at bo i så stort et hus alene. Men jeg vidste, dengang jeg overtalte hende til at flytte derind, at hun kunne være sikker på at få en – hun er sådan et hyggeligt væsen at leve med; og jeg kunne ikke finde mig i, al hun skulle tilbringe resten af sine dage inde i det kedsommelige stræde, hvor hun kunne overhænges af enhver, der ville gøre brug af hende."

"Ja," sagde mr. Tryan. "Jeg forstår fuldkommen Deres følelser; jeg forundrer mig ikke over Deres store venskab for hende."

"Godt, men nu ville jeg også ønske, at hendes andre venner ville understøtte mig. Der sidder hun nu, med tre værelser til at leje ud, færdigt møblerede, og alting i orden; og jeg ved én, der har lige så gode tanker om hende som jeg og som ville gøre vel rundt omkring – mod enhver, der kender ham, såvel som imod mrs. Pettifer, hvis han ville flytte hen og bo hos hende. Han ville forlade et uhyggeligt logi, som en anden person allerede higer efter og øjeblikkelig ville leje; og han ville indånde frisk luft på Holly Mount og glæde mrs. Pettifers hjerte ved at lade hende passe sig; og trøste alle sine venner, som er ganske bedrøvede over ham."

Mr. Tryan så det hele i et øjeblik – han så, at det alt sammen var gjort for hans skyld. Han kunne ikke være bedrøvet, kunne ikke sige, at han var det; han kunne ikke modstå den følelse, at livet havde en ny ynde for ham, og at han kunne ønske at få det forlænget en smule – kun en lille tid, blot for at kunne føle en større sikkerhed med hensyn til Janet. Da hun havde hørt op at tale, så hun op på ham med et tvivlende, spørgende blik. Han så ikke på hende; hans øjne var nedslagne; men udtrykket i hans ansigt opmuntrede hende, og hun sagde i en halv spøgende, indtrængende tone, – "De *vil* flytte hen til hende? Jeg ved, De vil gøre det. De vil bestemt vende tilbage med mig nu og se på huset."

Nu så han på hende og smilede. Der er en ubeskrivelig blanding af alvor og blidhed i smilet på et ansigt, der er blevet skarpt og blegt af langsom tæring. Dette mr. Tryans smil gennemborede stakkels Janets hjerte; hun følte, at det på én gang indeholdt en forsikring om taknemmelig hengivenhed og en profeti om dødens komme. Tårerne kom hende i øjnene. De vendte om uden at tale og gik tilbage ad den smalle vej.

27

Før en uge var forløbet, var mr. Tryan bosat på *Holly Mount*, og der var ikke én af hans mange hengivne tilhørere, som ikke oprigtigt glædede sig ved denne begivenhed.

Efteråret var klart og varmt, og i begyndelsen af oktober kom mr. Walsh, den nye kapellan. Det milde vejr, fritagelsen fra overdrevent arbejde og måske en anden velgørende indflydelse havde for nogle få uger en gunstig virkning på mr. Tryan. I det mindste begyndte han at føle nyt håb, der undertiden antog skikkelse af ny styrke.

Han tænkte på de tilfælde, hvor tæringspatienter kunne holde sig på det samme punkt i årevis, uden at deres lidelser er så store, at deres liv bliver byrdefuldt for dem selv eller andre, og han begyndte at kæmpe mod en higende længsel efter at det måtte være således med ham. Han kæmpede mod den, fordi han følte den at være et kendetegn på, at jordisk kærlighed begyndte at få alt for stærkt hold i ham, og han bad alvorligt om en mere fuldkommen underkastelse og en mere udelukkende glæde i den guddommelige nærværelse, som det højeste gode.

Han var sig bevidst, at han ikke ønskede et forlænget liv, alene for at han kunne udrette Guds gerning ved at kalde de vildfarende tilbage og understøtte de svage: han var sig en ny brændende længsel bevidst efter hine rene, menneskelige glæder, som han frivilligt og afgørende havde bandlyst fra sit liv – efter at smage den dybe kærlighed, han havde været afskåret fra ved en mørk kløft af anger. For nu var denne kærlighed indenfor hans synskreds; han så den der, lig den af palmer

beskyggede kilde i ørkenen; – han *kunne* ikke ønske at dø med den i sigte.

Og således gled efteråret venligt hen i dets "rolige aftagen". Indtil november vedblev mr. Tryan at prædike lejlighedsvis, at ride omkring på besøg til sin hjord og at se til sine skoler; men hans tiltagende tilfredshed med mr. Walsh som sin efterfølger befriede ham fra alt for ivrige anstrengelser og fra nagende ængstelser. Janet var nu en hel del hos ham; for hun så, at han holdt af, at hun læste for ham i de lange aftener, og det blev derfor en regel for hende og hendes moder, at drikke te på Holly Mount, hvor de, sammen med mrs. Pettifer og undertiden et par andre venner, bragte mr. Tryan den uvante nydelse af selskabelighed ved sin egen arne.

Janet delte ikke hans nye håb, for hun var ikke alene vant til at høre mr. Pratts mening, at mr. Tryan næppe ville gå vinteren igennem; men hun vidste tillige, at den blev delt af dr. Madely fra Rotherby, som han på hendes begæring havde samtykket i at kalde til. Det var ikke nødvendigt eller rådeligt, at fortælle mr. Tryan, hvad der blev åbenbaret ved stetoskopet, men Janet vidste det værste. Hun følte intet oprør i sit indre ved udsigten til dette tab, men snarere en stille ydmyg sorg. Taknemmelighed for, at hans indflydelse og vejledning var blevet skænket hende, selv om end kun for en lille tid – taknemmelighed for, at det var hende tilladt at være sammen med ham, at modtage dybere og dybere indtryk fra den daglige omgang med ham, at være noget for ham i disse sidste måneder at hans liv, var så stærk i hende, at den næsten bragte sorgen til tavshed. Janet havde gennemlevet den store tragedie i kvindens liv. Hendes stærkeste personlige følelser var blevet

udøst i hendes tidlige elskov – hendes sårede kærlighed med dens år af kval – hendes sjæleangst og frugtesløse medlidenhed ved hint andet dødsleje for syv måneder siden. Tanken på mr. Tryan var hos hende forenet med hvile fra denne strid af sindsbevægelse, med hengivelse i det uforanderlige, med indflydelsen af en magt til at besejre sig selv. At have været forvisset om hans sympati, hans undervisning, hans hjælp for hele livet, ville have været for hende, ligesom om Himlen allerede var begyndt – en frigørelse fra frygt og fare; men timen var endnu ikke kommet for hende til at føle, at den plads, han havde i hendes hjerte, var nogen anden end en himmelsendt vens, der var kommet til hende ligesom englen i fængslet, og havde løst hendes bånd, og ført hende ved hånden, indtil hun kunne se tilbage på de frygtelige døre, der havde sluttet hende inde.

Førend november var forbi, var mr. Tryan hørt op at gå ud. En ny krise var indtrådt: hosten havde forandret karakter, og de værste symptomer udviklede sig så hurtigt, at mr. Pratt begyndte at tro, at enden ville komme hurtigere end han havde ventet. Janet var nu bestandig om ham, og ingen kunne betragte det anderledes end som en hellig pligt, hun udøvede. Hun gjorde Holly Mount til sit hjem, og, med sin moder og mrs. Pettifer til at hjælpe sig, udfyldte hun de smertelige dage og nætter med alt, hvad den ømmeste omhu kunne udtænke for at lindre og forsøde hans tilstand. Der var mange, der aflagde besøg i sygeværelset, ført derhen af ærefrygtsfuld kærlighed; og der var vel næppe nogen, der ikke i de efterfølgende år bevarede en levende erindring om billedet af den blege, udtærede skikkelse i lænestolen (for han sad oppe til det sidste), af de grå

øjne, selv nu så fulde af spørgende venlighed, idet den tynde, næsten gennemsigtige hånd var fremrakt for at give velkomsttrykket; og af den søde kvinde, hvis mørke, årvågne øjne gættede hvert savn, og som udfyldte savnet med hurtig hånd.

Der var andre, der ville have haft hjerte og dygtighed til at udfylde denne plads ved mr. Tryans side, og som ville have modtaget den som en ære; men de kunne ikke andet end føle, at Gud havde givet den til Janet ved en række af begivenheder, der havde gjort for dybt et indtryk, til ikke at bringe al skinsyge til tavshed.

Den sørgelige historie, som de fleste af os kender alt for godt, varede i mere end tre måneder. Han var alt for svag og lidende i de sidste par uger til at kunne modtage besøg, men han sad dog oppe om dagen. Den besynderlige forblindelse med hensyn til sygdommen, som netop i den værste krise lod til at have grebet ham med mere bestemthed og fået ham til at tro, at han måske var i færd med at blive bedre, på samme tid, som døden var begyndt at nærme sig med hurtigere skridt, var veget bort og havde efterladt ham i rolig bevidsthed om virkeligheden. En eftermiddag nær ved slutningen af februar bevægede Janet sig sagte om i værelset i det af ilden oplyste tusmørke, og ordnede nogle ting, der skulle bruges om natten. Der var ellers ingen i værelset, og hans øjne fulgte hende, idet hun bevægede sig om med den sikre ynde, der var hende naturlig, mens den klare ild nu og da oplyste hendes ansigt og gav dets mørke skønhed et usædvanligt skær. Selv at følge hende på denne måde med øjnene var en anstrengelse, der gav hans ansigt en smertelig spænding, mens *hun* så ud som et billede på liv og styrke.

"Janet," sagde han, med sin svage stemme – han kaldte hende altid Janet nu. I et øjeblik var hun tæt ved ham og bøjede sig over ham. Han åbnede sin hånd, da han så op på hende, og hun lagde sin inden i den.

"Janet," sagde han igen, "De vil have en lang tid at leve i, efter at jeg er gået bort."

En pludselig, hjerteskærende angst gennemfo'r hende. Hun troede, at han følte sig døende, og sank på knæ ved hans fødder, stadig med hans hånd i sin, mens hun så op på ham, næsten åndeløs.

"Men De vil ikke længere have mig nødig således, som De har haft … De har en sikker fortrøstning til Gud … Jeg skal ikke se forgæves efter Dem til sidst."

"Nej … nej … jeg skal være der … Gud vil ikke svigte mig."

Hun kunne næppe udtale ordene, skønt hun ikke græd. Med skælvende iver ventede hun på, hvad han ellers kunne have at sige.

"Lad os kysse hinanden, førend vi skilles."

Hun løftede sit ansigt op til hans, og de fulde, livsvarme læber mødte de udtærede døende i et helligt løftes kys.

28

Den kom snart – den velsignede befrielsesdag – den sørgelige adskillelsesdag; og i den anden uge af marts førte de ham til graven. Han blev begravet, som han havde ønsket: der var ingen mindetale, ingen ligvogn; hans kiste blev båret af tolv af hans simplere tilhørere, der afløste hinanden efter tur. Men han fulgtes af en lang række af sørgende venner, kvinder såvel som mænd.

Langsomt, i dyb stilhed, bevægede den mørke strøm sig gennem Orchard Street, hvor den evangeliske præst for atten måneder siden var blevet hilst med hujen og piben. Mr. Jerome og mr. Landor var de ældste i følget; og bagved kisten gik Janet, ført af mr. Tryans fætter, i rolig og from sorg. Hun havde ikke den følelse, at han ganske havde forladt hende; den usynlige verden lå hende så nær – den omsluttede alt, hvad der nogensinde havde bevæget angstens og glædens dybder i hende.

Det var en skyfuld morgen, og det havde regnet, da de forlod Holly Mount; men da de gik, brød solen frem, og skyerne rullede bort i store masser, da de trådte ind på kirkegården, og mr. Walshs slemme hørtes sige: "Jeg er opstandelsen og livet." Ansigterne havde intet hårdt udtryk ved denne begravelse; ceremonien var ingen hul form. Hvert hjerte var opfyldt af mindet om en mand, som gennem et selvopofrende liv og i en smertefuld død havde været opretholdt af den tro, der giver formen liv og ånde.

Da Janet forlod graven, vendte hun ikke tilbage til Holly Mount; hun gik til sil hjem i Orchard Street, hvor hendes moder ventede på hende. Med fuldkommen ro sagde hun: "Lad os gå haven rundt, moder." Og derpå gik de med hinanden i hånden haven rundt i tavshed, betragtende de gyldne krokus, der skinnede i forårssolen. Janet følte en dyb stilhed i sit indre. Hun tørstede ikke efter nogen glæde; gjorde intet krav på verdslige goder. Hun så de kommende år ligge foran sig som en høsteftermiddag, opfyldte af en resigneret erindring. Livet kunne aldrig mere få nogen tillokkelse for hende; det var en højtidelig tjenen i taknemmelighed og tålmodig bestræbelse. Hun vandrede i nærværelse af usynlige vidner – den guddommelige kærlighed, der havde frelst hende, og den menneskelige kærlighed, der ventede med sin evige hvile, indtil den havde set hende holde ud til enden.

Janet lever endnu. Hendes sorte hår er blevet gråt, og hendes gang er ikke længere elastisk; men hendes smil har endnu sin sødhed, kærligheden er ikke udslukt af hendes øjne; og fremmede spørger undertiden, hvem den smukke ældre kone er, der går omkring med den lille dreng ved hånden. Den lille dreng er Janets adopterede datters søn, og Janet har, på sine gamle dage, børn ved sine knæ og kærlige unge arme om sin hals.

Der er en simpel gravsten på Milby kirkegård, der fortæller, at på dette sted ligger de jordiske levninger af Edgar Tryan, i to år fungerende kapellan ved Paddington annekskirke i dette sogn. Det er et tarveligt mindesmærke og siger kun simpelthen, at den mand, der ligger her, påtog sig, med troskab eller utroskab, at være en fører og lærer for sine medmennesker.

Men der er et andet mindesmærke om Edgar Tryan, som bærer en fyldigere indskrift: det er Janet Dempster, frelst fra fortvivlelse, styrket med himmelsk håb, og nu skuende tilbage på en række år, tilbragt i renhed og hjælpsom virken. Den mand, der har efterladt sig et sådant mindesmærke, hans hjerte må have banket af sand medlidenhed, og hans læber været bevægede af brændende tro.

Om Janets anger

Forfatter: George Eliot (pseudonym for Mary Anne Evans, 1819–1880).
Første udgave: *Janet's Repentance*. I *Blackwood's Edinburgh Magazine* juli-november 1857, bogudgave i samlingen *Scenes of Clerical Life*, Blackwood and Sons, London/Edinburgh 1858.
Denne udgave efter: *Johannas Anger.* (Af Elliots "Scenes of clerical life" ved L. W.). Føljeton i Fædrelandet 31.07.–25.08.1866.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Hugh Thomson (1860–1920): *"Poor Janet poured forth her tale"* (1906).

ISBN 978-87-7628-478-7
3. ebogsudgave, første udgave ISBN 978-87-7979-662-1 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1

Hobbes: Thomas Hobbes (1588 – 1679), engelsk politisk filosof.

Note 2

Presbyterianerne: Presbyterianerne eller puritanerne fastholder Calvins dogme i dets helhed, men, i modsætning til den engelske episkopalforfatning, fordrer de presbyterialforfatning med streng kirketugt og en så simpel gudstjeneste som muligt (uden altre, orgler, klokker, lys, præstelig klædning, krucifikser osv.) De er den herskende kirke i Skotland.

Note 3
Independenterne: Også kaldet Brownister efter deres stifter Robert Brown, død 1630. De forkastede ikke blot den engelske episkopalforfatning, men gik så vidt i deres stræben efter uafhængighed, at de også forkastede presbyterier og synoder og gjorde deres præster afhængige af majoritetens vilkårlighed i hver enkelt menighed.

Note 4

Dissentervæsenet forbrugte lys: I modsætning til presbyterianerne, som afstod fra al ydre pynt i deres trosudøvelse, jf. tidligere note.

Note 5
Rekabit: Egentlig en af de gamle bibelske folkestammer, her nok brugt i betydningen "afholdsmand". Flere engelske afholdsforeninger på tidspunktet for Eliots fortælling benyttede betegnelsen i deres navne. *Red.anm.*

Note 6

En sognepræst, der var højvelbåren: Det var ofte yngre sønner af adelige familier, der indtrådte i den gejstlige stand.

[Note 7](#)

Vi beklager, at vi ikke kan skaffe yndere af murlitteraturen nydelsen af dette aktstykke i sin helhed: Dette afsnit er blevet forandret i nærværende oversættelse. Den engelske original indeholder nemlig plakaten i sin helhed, men denne er så fuld af uoversættelige ordspil, at den ville blive meningsløs på dansk. *Ovs.anm.*

Note 8

Puseyit, Arminianer, Calvinsk: Forskellige afvigelser inden for protestantismen. *Red.anm.*

[Note 9](#)

Græsk ~ deinon to tiktein estin. – Citat fra Sofokles: Elektra. Klytæmnestras replik lyder i N. V. Dorphs oversættelse: En moders kærlighed er stærk, , og teksten hos Sofokles fortsætter med: *thi lider hun end ondt, hun kan ej hade den, hun bar*. *Red.anm.*